

FLORIN BĂNESCU DRUMUL GUGULANILOR

EDITURA
FACLA

FLORIN BĂNESCU

**DRUMUL
GUGULANILOR**

(STRADA)

DRUMUL
GUGULANILOR
(STRADA)

-roman-

EDITURA DACIA

Bucuresti, 1977

Coperta: Iosif Stora

FLORIN BĂNESCU

**DRUMUL
GUGULANILOR
(STRADA)**

-roman-

EDITURA FACLA
Timișoara, 1987

*Celor care au locuit pe această stradă
numită, pe rînd, Strada Domnilor, Her-
rengasse, Uri utca, Deák Ferenc, în sfîr-
șit (și pentru totdeauna) Mihai Eminescu,
celor care locuiesc astăzi pe această stradă
a Patriei!*

Arad, 1986

„Niciodată n-am fost exact omul
jurnalului pe care-l scriu.“

Julien Green

CIT DE DEPARTE RAMASESERA, toate, oho, acum n-avea decît să meargă... Să meargă unde? Înainte, fără îndoială, deși acest înainte putea să însemne nu neapărat o continuare a drumului început, adică nu o străbatere, mai mult sau mai puțin grăbită, a unui spațiu, a unei distanțe (pînă la ce?), nici măcar o urcare în timp ori, de ce nu, o coborîre, măsura acestuia și așa o pierduse, după cum pierdut părea că se află și în spațiul care, dacă avea un înainte, apoi neapărat trebuia să fi avut și un înapoi, un punct de plecare, ceva, un punct de sprijin („dați-mi un...“), la naiba, ce nevoie avea el de o pîrghie, la ce bun să demonstreze că dacă ar avea..., și cui, mă rog, cui să-i facă demonstrația aceea spectaculoasă cu urnirea din loc a, să-i spunem, întregii lumi, eventual a ninsorii, pe asta n-o putea urni? — păi nu-i ajunsese că a stîrnit-o, ceea ce însemna... ei, chiar, ce însemna

și, peste toate, cum adică să o urnească, doar nu e o... și chiar de-ar fi, la ce i-ar folosi?, întrebare gravă nu prin sensul ei ci prin rezonanță, chiar dacă-i o rimă șchioapă, oricum, n-are nevoie de ea, de rimă ori de întrebare?, sau te pome-nești că de ninsoare — uite, uite, din ce în ce mai bine, dar povestea cât mai ține?

În fond, l-am putea lăsa acolo...

Să se descurce singur. Să se salveze cine poate!...

Dar acum e mai rău: să-se, să-se-sa...

Mai bine am folosi câteva citate. Firește, adecvate situației lui. Sau, mă rog, cât mai aproape de. În fond, ce face el? Umblă. Parcurge un drum (oarecare?). Învăluit de... nu, nu de mister ci (doar) de ninsoare. Care-l împiedică să vadă ce se află de-o parte și de alta a drumului său. Dar cine poate spune (jura?) că el chiar nu vede nimic? E adevărat, fulgii i se opresc pe sprâncene, i se zbat pe pleoape, ochii însă, ochii nu pot fi acoperiți, fierbințeala lor topește („...soare dogoritor...“), transformă fulgii (desprinși, zburătăciți din sărbătoreasca dănțuială) în... în lacrimi? Oricum, n-a orbit, așa că... Parcurgere, soare, sărbătorească dănțuială — legănare de fulgi, de flori și el, zveltă siluetă, legănându-se la rîndu-i... „Par une belle matinée de mai, une svelte amazone, montée sur une superbe jument alezane, parcourait les allées fleuries du Bois de Boulogne“... Asta-i acum! De unde a răsărit amazoana? A chemat-o zveltețea siluetei, senzația de legănare? Să nu încurcăm lucrurile. Senzația de legănare îi aparține doar lui. Iar silueta-i (fie ea și zveltă) nu și-o poate vedea (eventual doar în oglinda — unduitoare — a ninsorii). În rest... rien de nouveau (asta se cuvenea să fie spusă în altă limbă). Fierbințeala ochilor (nu a privirilor) — soarele (dogoritor); fulgi — flori; drumurile lui (ninse) — aleile (inflorite). Cît despre pădure, ce să mai complicăm lucrurile? Domnul Grand își îngăduise s-o viseze chiar dacă nu văzuse decît Oranul și Montélimarul. Pe cînd el chiar fusese în Bois de Boulogne. Și ce-i cu asta? Peste toate, să nu ne pripim. Mai e timp pentru ceea ce văzuse el (cîndva), important (pentru cine?) este ceea ce vede acum. Mai precis, ce dorim noi să vadă. S-ar putea ca privirile lui să răzbată prin perdeaua ninsorii. Prea bine. Asta înseamnă că va vedea niște ziduri. Oh, câte nu s-au spus despre ziduri! Ar fi minunat să reproducem măcar câteva

rînduri (celebre), în care ele apar adumbrite de aripa serii, înnoptate în misterul... păi da, în misterul nopții, strălucite viu în zori, ziduri dărîmate, ziduri făloase, sumbre și ve-sele, reci sau prietenoase, spoite cu var, măiestrit zugrăvite, culori sărace, culori scumpe, cărămidă (roșie), piatră (sură), fresce, mozaicuri, nimicuri... („Nada“ spune Bătrînul, nada, nimic, nimic din toate acestea, spune și trage o dușcă de Bacardi și nu se poate gândi decît la traversare, fiindcă e o noapte grozavă pentru traversare, în larg însă...) În sfîrșit, o paranteză fericită — fericit venită, adică, ea pomenind despre o noapte potrivită pentru o traversare; sau, mă rog, pentru parcurgerea unui spațiu — acum nins. El parcurge, în noapte, un anumit spațiu. Am hotărît că e noapte și asta-i încă puțin. Ce ne facem cu epicul? Puțin ne pasă de, totuși, posibila confuzie între o ninsoare fastuoasă și o contemplare a aleilor înflore-n alb ale pădurii din... Putem contempla doar ninsoarea. Și zidurile. Iată niște obsesii! La drept vorbind, necesare. Necesare nouă sau lui?

Cine poate garanta că parcurgînd un anume spațiu (pe care l-am limitat) el nu se gîndește la un altul. După cum e posibil ca, aflîndu-se în acela, să se gîndească (abia atunci) la cel pe care-l străbate acum. Fiind, de pildă, în larg, în largul mării, să aibă nostalgia nu a pămîntului, a pămîntului ferm, așa, ca o, să mai spunem, simplă și firească dorință de a-l simți, nemișcat, solid, puternic sub pașii lui care ar stîrni și (probabil) un ecou, ci a unui spațiu limitat de niște ziduri, a unui spațiu care este chiar acesta pe care-l parcurge și numai din pricina ninsorii nu poate percepe ecoul pașilor săi. De parcă n-ar fi ziduri pe margini. Înălțîndu-se drept, trufaș, înfruntînd revărsarea albului dintr-un prea generos cer. Deci ele există, cine știe de cînd, bătrîne și trainice, adevărate ziduri de cetate. Acum e bine. El, în cetate. El și cetatea. Sub bolțile-i înțelepte răsună pași. Ecoul lor. Care se pierde treptat. Fiind înlocuit de un cor (bineînțeles) antic. O, zei, cîtă înțelepciune!...

Dar ce se întîmplă? Zidurile o iau din loc, fug, mai bine zis alunecă, iuți năluci, o iuțea năucitoare, tocmai cînd..., tocmai cînd trebuiau să se cînte, scandeze atîtea adevăruri (nemuritoare), cînd, în sfîrșit era loc (în agoră?, nu, în text) pentru...

Asta-i comportare de personaj literar?... Puțină seriozitate, ce naiba! Ei, aș! Dumnealui se dă pe gheață! O pîrtie îngustă, repede alunecătoare, strălucitor ademenitoare, atoațesfidătoare, de unde (și cînd) a apărut? Probabil, copiii...

Așadar nu zidurile alunecă (iute), ci el.

Dar... Buf! Sau trosc (e mai potrivit?). S-a dus legăna-rea, s-a topit alunecarea. Silueta lui (zveltă), înaintînd, enigmatic, prin ninsoare, stîrnind, în urmă-i, virtejuri de... Fleacuri. S-a întins cît e de lung(ă). El... Silueta...

Și să te mai transpui în pielea personajului!

Sau să-l lași de capul lui.

Oricum, nu i-a mers. Să-l adunăm, din zăpadă (o biată moviliță albă, la capătul alunecuşului, un nămete oarecare, un mic troian dar care, ehei, păi știm cu toții povestea, așa că...), să-l scuturăm (ba s-o facă singur!) și... mai departe! Mai departe scrie-n carte. Ei, aici e aici. Dacă el greșește și o ia înapoi? Care înapoi? Dar care-i înaintele?

Nu, nu-l putem părăsi, acolo, învăluit în ninsoare, ca să orbecăiască, apoi, prin noapte...

Deci, e noapte. Și ninge.. Copiii care au născocit capcana lunecătoare nu ne interesează (e treaba lor că și-au rupt pin-gelele, că și-au ros turul nădragilor, de ghețușul afurisit, să lăsăm muștrului-ala ce li se cuvine pe seama părinților) și nici măcar lunecuşul nu mai trebuie băgat în seamă — dimineața va ieși vreun om gospodar, poate chiar portarul clădirii în fața căreia el își dezvăluie, viclean, acum, luciul (roșietic cum un tăiș însîngerat) și, omul, sau portarul, va presăra cenușă, astfel încît nimeni nu...

Dimineața? Deci acum e noapte. Și ninge.

Sîngeriuil luciului este, iarăși, o realitate. Nu e reflexul torțelor (decor potrivit pentru un cor antic și așa mai departe) ci al becurilor moderne, lampadarele orașului, mai precis ale bulevardului central, ele își fac datoria, atît cît pot fiindcă valurile ninsorii se înverșunează asupra lor; dacă se sting? Oricum, vor acoperi mai întîi ghețușul, așa că intervenția ma-tinală a portarului nu va mai fi necesară. Valurile de ninsoare, firește, despre ele e vorba și care, tot firesc, împrumută culoa-rea luminii. Zăpada e rozie. Datorită becurilor. Dacă n-ar fi becurile, s-ar schimba ceva? Nu prea mult, zăpada, în reali-tate, are culoarea albastră dar ochiul nostru (săracul nostru ochi, nevolnicul) n-o poate percepe. Și totuși, unde sînt cei-

lalți? Doar n-o fi singur în orașul pe care-l cutreieră! Am spus ceva despre sărbătoreșcul ninsorii? Asta e! Ceilalți chiar sărbătoreșc. Nu venirea zăpezii, ci începutul de an.

Ninge, e noapte (prima, a noului an, ultima, a vechiului an, asta se va stabili în curînd), lumea (orașului) e cuprinsă (probabil) de frenezia sărbătorii — deși nimic nu răzbate dincolo de ziduri, ele rămîn mute (și evident neclintite, alunecarea lor a fost o iluzie). Iar el...

Ce face el? În fond, asta ne interesează. Stă de vorbă cu zidurile? Ascultă răspunsurile lor (distincte, în registre diferite, după vechime, culoare, podoabe mai mult sau mai puțin făloase) la întrebările lui (mute). Sau, pur și simplu, ascultă dialogul caselor, mulțumindu-se doar cu atît. Bine, dar asta nu ne mulțumește pe noi. Povestea-i prea cunoscută. Și nu sîntem la Petersburg, iar noaptea nu-i albă... E incendiată din pricina becurilor. Focuri pe zăpadă... Dacă nu sîntem în Piter, apoi nici într-un tablou n-o să ne instalăm (aluzia la Breughel e subtilă, nu-i așa?). Ne-ar stînjiți, în primul rînd, ramele tabloului. Să-l lărgim. Să le ia iarna (ia-ia!) în sania ei (ehi, voi sănii, voi...). Păi cum s-ar simți personajul nostru într-un tablou, împiedicat de asemenea bariere, și ce-or mai fi fiind ramele alea blestemate, între care nici măcar vîntul (fi-fii) n-are loc să-și facă de cap? Are, în schimb, loc destul pe bulevardul central al orașului. Și, asemenea, cît spațiu de mișcare pentru personajul nostru (dacă l-am scoate pe ăsta de acolo?; nici un cîștig — au mai încercat și alții, să-l desființăm, au spus, să-l radem, jos cu eroul, ura, au strigat tot ei, ce mai cărți se pot scrie, așa, fără personaj și l-au desființat, l-au ras de tot, l-au dat jos, au strigat apoi ura scriind o mulțime de chiar, unele, cărți bune dar personajul n-a crăpat, scuzați, ci s-a refugiat în peisaj, în obiecte, pînă și în caligrafia frazei, acestea, toate, furîndu-i funcțiile, înlocuindu-l prin uzurpare, înglobare, ingurgitare, personajul a murit, trăiască personajul!), spațiu, spuneam, în care el poate parcurge, de pildă, un cerc, cu siguranța unui pilot care conduce o navă în bazinul portului, un marș de încercare pentru nava pregătită în vederea unei lungi călătorii, vădînd, el, curajul unui pilot de încercare (înfruntînd ninsoarea, incendiată, semn prevestitor?, a mai fost și luciul lunecușului, tăiș împurpurat, e și noapte etc. etc.) — ia te uită cîți de „pi“, destui, Pildă, Pilot de încercare, Pilot (oarecare) — pierlapătrategalcu..., de ce nu i-ar calcula suprafața?, la urma

urmei nimeni nu-l oprește să-și aleagă un punct, oricare (?), și de acolo să privească înăuntrul cercului deschis (sau înafara lui), să coboare spre centrul său (ori să urce pe o rază care, știe toată lumea, pornește din centru și... , el, oricum, urmărind prelungirea ei pînă la... , pînă la intersectarea unui alt cerc și iarăși... Bah! Cercurile s-ar afla în același plan și nici măcar o repede trecere, o succesiune accelerată, n-ar îmbogăți starea de fapt, nici chiar o fugă...) Atunci să-i lăsăm cercul, dar să i-l (re)proiectăm pe mai multe planuri; pe trei, spre exemplu (dedublarea aproape că nu mai face doi bani). Din marginea cercului primordial (iată cuvîntul!) s-ar putea lesne înălța pe marginea unuia aflat deasupra. Nu levitînd (deși e tentant, ce viziune, să-l vezi desprinzîndu-se ușor, oare umbra l-ar urma sau ar rămîne în capcana cercului de jos — primordial, am zis — ca să... umbrească interiorul său?), nu zburînd deasupra acoperișurilor, printre vălătucii de fum expirați de hornuri, prin fulguală (cu vagi reflexe, acolo, roșietice) sub, totuși, norii joși (care și-au sfîșiat burțile în turlle de biserici), nu plutind chagalian și nici pe-o coadă de mătură ca-n străvechile basme (cît de străveche este, atunci, mătușa mătură cu a ei coadă cu tot?). După cum ajungerea pe marginea cercului de și-mai-jos n-o va face plonjînd (în apele lunecușului de atîtea ori pomenit?), străbătînd subpămînturile (legat sau nu la ochi, călăuzit sau singur). Drumurile lui circumscriu, de fapt, aceeași suprafață. Numai că în timpuri diferite. Deci e vorba de niște cercuri ale timpului. Ceea ce dă, pînă la urmă, o altă structură spațiului. În funcție de drumurile lui, spațiul — plan la început, capătă noi dimensiuni (sau și le recapătă pe cele vechi), dobîndind și (re)dobîndind, mereu, înălțimi și profunzimi. Pornit în explorarea lor, nu se poate ca el să nu întîlnească alte personaje. Aparținînd diferitelor măsuri de timp. Te pomenești că în vreme ce glosăm atît despre așa și pe dincolo, a și întîlnit cîteva...

Nu. Abia acum se pregătește să pornească. Pe drumul lui. Pe care și l-a ales și nu l-a ales. Oricum, despre trăirile sale vom mai auzi. Și e sigur că trăirile adevărate le va avea doar pe cercul (în timpul) său. Capacitatea-i de înțelegere a celor petrecute pe alte planuri va fi aceea pe care i-a conferit-o acest timp în care trăiește.

Dar ajunge. Chiar ajunge?

Să ne întrerupem tocmai acum cînd...

Deci e noapte, ninge și el parcurge un drum... (aici domnul Grand ar putea zîmbi, ușurat — s-au suprimat toate adjecti-vele !).

Omul nostru s-a scuturat (singur) de zăpadă și e gata...

... să fie, mă rog, chiar un om adevărat, putînd fi dur, blînd, încăpățînat, înțelegător, aspru, duios, întristîndu-se ori bucurîndu-se din te miri ce, capabil de schimbări, ca să-i schimbe și pe alții, urînd și iubind, mărturisindu-se, confesîndu-se, spovedindu-se ca să poată, la rîndu-i, primi mărturisiri, confesiuni, spovedanii, el visînd, sub ninsoare, la alte ninsori ce au fost sau ce vor veni și care s-au nins ori se vor ninge peste acel spațiu al lui, care-i o lume ca toate lumile fiindcă...

Într-un cuvînt, gata să fie, iată, personaj de roman.

Trăind într-o lume, așadar, ce poate fi o reconstruire a universului dar nu și o restituire a lui (Manolescu, nu ?). După ce el va umple această lume cu de toate, va închide ușa pe din-afară, ca dumnezeul biblic corabia, lăsînd-o să plutească...

Chiar dacă nu va aduna toate soiurile de, el se va înfîlni cu o mulțime de oameni. Dintre aceștia îi va alege numai pe unii. Și apoi... Un, doi, trageți ușa după noi !...

El, personajul, nu este și nici nu vrea să fie vreun dumnezeu biblic. Dar nimeni și nimic nu-l poate împiedica să-și aleagă, după vrerea sa, tovarășii de călătorie. La nevoie să-i zămislească el, nu după chipul și asemănarea sa ci după a celor pe care-i va înfîlni, i-a înfîlnit sau îi înfîlnește (ordinea, în asta, n-are importanță).

Cit despre alegerea uneltelor (armelor), să-l lăsăm, de ase-menea, să hotărască singur.

Ei, chiar așa ?

Singur ?

Oricum, să trecem aici niște rînduri care ar fi putut să se constituie într-un excelent (hm) P.S. — orice asemănare între el și autor este (absolut) întîmplătoare. În privința celorlalte personaje putem spune: citiți ! (ce îndemn înălțător !). Sau : priviți în jur (chestiune de bun simț). Ori : priviți-Vă în oglindă (scuzați !).

Fiindcă...

Pînă una, alta, avem un personaj.

Un personaj care ...

... în dimineața aceea se trezise copleșit de o senzație greu de definit ; de fapt, fusese asaltat de o serie de senzații — fără a o socoti pe prima, neplăcută, care-l și deșteptase mai devreme ca-n alte dăți (trecute vremi..., ieri, de pildă, în urmă cu o zi, cu trei ani, cu treisprezece...), aceea de frig („iar am uitat ușița teracotei deschisă...“ și așa mai departe, bodogăneală matinală, aceasta obișnuită), simțise un soi de iritare, care-i crescuse pe măsură ce se apropia (sărise, nu fără un geamăt, din patul unde zadarnic ar fi așteptat, la o asemenea oră, o cît de mică alinare — frigul îi dădea o adevărată stare de boală), pe măsură ce se apropia, deci, de fereastră (singura, a dormitorului), privirea ce o aruncase afară (verificare de rutină), era, știa, absolut inutilă, bineînțeles, nu ninsese nici în noaptea abia trecută și care își lăsase urmele în curtea lui interioară, — un fel de negură jos-tîrîtoare mînjind ungherele, cotropind cei cîtiva jalnici rugi de trandafiri și transformînd vrejii (groși) ai viței de vie (cea prea bătrînă) în șerpi spăimoși. Fusese gata să-și sloboadă, în gura mare, vorbele grele — la adresa negurii aceleia hidoase, a nopții sterile, a iernii ce se dovedea a fi neiarnă, cînd își luase seama : ea dormea încă. Răsuflarea ei liniștită ar fi trebuit să-l domolească sau chiar... E drept, mormăise un „și du-ne Doamne pre noi în ispită“ dar rezistă (eroic) tentației de a se strecura lîngă ea, sub duna pufoasă, călduroasă și, vai, prea strîmtă, îndreptîndu-și furia spre altă țintă („dună de zestre, trebuia s-o măsoar atunci, la vremea potrivită, duna, firește, c-altfel zestrea..., mă rog, casa-i casă și nu-i lipsea decît, nu-i așa, un bărbat ca mine...). Realizase ridicolul gîndului (făcuse și comparația, necesară, între duna ei și plapuma lui, tot „de zestre“, tot cam îngustă și cam bătucită de atîta folosire), în urmă cu... hm, cu mai mulți ani nu stătuse el să măsoare „dotarea patului conjugal“, chiar așa se formulase ultimul gînd și asta taman cînd își propusese să fie calm, iritarea crescuse (... cum apele în timpul fluxului...), așa că intrase în baie, oricum trebuia să treacă pe acolo chiar dacă nu ninsese, îl așteptau și alte treburi în ziua aceea (precum și-n celelalte) decît așteptarea marilor ninsori (acut presimțite) și iritarea lui, furia apoi, i se păreau cam caraghioase fiindcă... N-avea timp, nu mai avusese timp

pentru adînci meditații (în fața șuvoiului de apă înghețată, în fața cazanului de baie din aramă, frumos, demn și rece, un domn, ce mai, un domn demn, un demn domn, în fața boilerului din care ieșeau, atîrnau, inutil și inestetic niște fire, avînd totuși o podoabă, nouă, un bilet lipit de pîntecu-i secătuit pe dinăuntru și indecent de scripitor pe dinafară, pe bilet scriind : „acesta a fost un boiler !“, iar P.S.-ul : „ți-am luat un pol din buzunarul indicat și-n care bate acum un vînt ca la Pol, poate găsesc în orașul ăsta o baie poporană ca să fac un duș, o să caut și baia turcească, despre care ai scris, ori măcar o saună ; nu pocni boilerul, a crăpat singur !“). O clipă îl străbătuse o undă de rușine, idioată senzație, la vederea boilerului defect prima reacție fusese cea intuită de Andrei (autorul biletului), își ridicase chiar pumnul dar ezitase (cît să citească textul) apoi... Bine, își spusese, că n-a uitat să lase niște bani în „buzunarul lor“ și, fiindcă nu-și coborîse (atunci) mîna (strînsă-n pumn), smulsese biletul, se spălase de mintuială, alergase în bucătărie să-și încălzească laptele, acolo domnea ordinea (nu ca în baie unde — povestea cu „baia poporană“ era doar menită să-l pregătească, să-i potolească, astfel, mînia împotriva nenorocitului de boiler — unde, așadar, Andrei răvășise totul, stropise pereții cu apa aceea cumplit de rece — de izvor..., — broboane scripitoare, rotunde se răs fătau pe faianța albastră, tubul pastei de dinți — finlandeză, era uitat desfăcut, sculele de bărbierit fuseseră amestecate, ale lui cu ale lui, ale bătrînului, nu-i așa, cu ale tînărului, ce grozav sună, sunase și el chiar cîntase : ale lui cu ale lui, ale lui și doamne miluiește, popa prinde pește... și la cuvîntul acesta se simțise parcă luat pe sus și smuls din lumea aceea a lui, pomenindu-se într-o alta, tot a lui... a lu... a..., unde toate, sau, mă rog, aproape toate, se aflaseră într-o singură încăpere, ea putînd fi numită și dormitor și cameră de zi și baie, dar a cărei ușă se deschidea pe o terasă și cînd el o dădea, atunci, demult, la o parte, speria pescărușii, aceia ridicîndu-se prin bătăi greoaie de aripi, început de zbor nehotărît, apoi ei planau frumos și el putea vedea marea), ordinea obiectelor din bucătărie îl mai liniștise, uite ibricul, dacă ar fi nins celebra evenimentul cu o cafea, așa se mulțumea, se mulțumise cu laptele și trei cornuri de un leu (fiecare), la unt renunțase, juniorul înjumătățise rezerva din frigider, cealaltă jumătate i se cuvenea ei, uite o tavă, pregătită (de cu seară pentru dis-de-dimineată — cunoscu-se, cîndva pe unul Decuseară dar nici un

Decudimineață sau vreun Disdedimineață), șervețele, cuțitul (cel ascuțit), lingurița (ca să amestece... ei, ce să amestece?), ce minunat fusese laptele, prima sorbitură apoi... apoi senzația de greață (iar fumase prea mult), trebuia să lupte, încă una, o sorbitură, tușea („mă las de fumat“), iarăși o sorbitură, mai lungă, mai... curajoasă, așa, se mai liniștise, ordinea obiectelor domestice, frigiderul, aragazul, cîntarul, bufetul (nu, dulapul de bucătărie, nu, mai bine, așa cum îl știa din copilărie — credenț), pe rafturile lui, un șir de pahare, alt șir, altul, aliniere perfectă, transparentă de nimic întinată, ritm, cadență, armonie — clinchet la fiecare ochire, parcă, privirea lovind fiecare pahar și fiecare pahar răspunzînd în registrul său, dirijarea orchestrei (de pahare) din și prin priviri, după notele (muzicale) înscrise pe mușamaua ce acoperea masa (piesă rarissimă!, rămasă de la un locatar de dinaintea lui 1900) și, minunea minunilor, un trandafir, roșu aprins, roșu de-adevăratelea, floare de-adevăratelea, înălțîndu-se (grațios) din vaza subțire așezată pe frigider — pînă la urmă laptele învinsese senzația de greață și asta însemnase că nu mai avea ce să caute în bucătărie. Părăsind-o grăbit, abandonase tava (adusă de la Harkov) în mijlocul mesei (al partiturii), înapoi la baie, mai bine ar fi băut un ceai (oh, samovarul odesit!), chiar acolo, în fața oglinzii cam tulburi, nu, oglinda avea apele limpezi, privirile lui... mă rog, „de ce te culci așa de tîrziu?“, ochii injectați și barba, asta-i, jos cu barba, dacă Andrei o făcuse (mda, tinerețea nu ține seama de...), apoi el cum... și examinîndu-se în oglindă se văzuse iar dincolo, adică în odaia aceea aflată pe terasa unui bloc, o supraconstrucție ciudată (ușa scîrțîind prelung, zbatere de aripi, orizontul dincolo de apa rămasă liberă, marea înghețase pe cîțiva kilometri, ei și, atunci fusese și el foarte tînăr, ce ne pasă nouă, ce ne pasă zece, spălatul cu zăpadă pînă la brîu, un vapor face manevre în bazinul portului, fum gros, ninge, sirena de ceață, de ce nu sirena de ninsoare?, tînguii prelungi, strada, sub el, un hău vuind, marea, în schimb, mută, doar pescărușii zburînd spre larguri o vor fi auzit-o, „mîine pleci la Tulcea, ceri o șalupă, pînă la Sulina nici o problemă, navigația e liberă — gheață la mal, radioul, spre Sfîntu' n-o poți lua pe canale, ieși în larg cu o balenieră... transbordare... Sfîntu'... pescarii așteaptă un medic... la Sfîntu-i raiu' pe pămînt, pe ape, deși... pe vremea asta... oricum, pescarii — sănătoși — mai găsesc ei cîte-o coadă de pește, măcar de la

copcă, sau ... ehei, batogul... să nu uiți votca... altfel...").
Își alesese febril, cu gesturi febrile, sculele potrivite și cu ele
în mână urcase ... (... scările pînă la terasa turnului, purtîndu-și
bolul cu clăbuc peste care... Nu... se oprise în capul scărilor,
cu brațele sprijinite de palier... Nu... glasul îi răsunase
dinăuntru turnului... Nu... „Epi oinopa ponton“ — asta da!)...
se privise, nemulțumit de ceea ce vedea, în oglindă (și totuși,
la fel făcuse Dedalus privindu-și chipul în oglinda întinsă de
Buck, numai că... Numai că. N-avea rotunjimile
ăstuia din urmă și nici solemnitatea lui, iar peste toate nu se
folosise în viața sa de brici; nu aducea nici măcar cu primul
deși, într-un fel, își asumase — demult — un fel de refugiu
interior, evadînd în atîtea și în atîtea rînduri din lumea ce-l
înconjura în lumea cuprinsă-n sinele său; dar „marea de culoarea
întunecată a vinului“ însă, o văzuse aieva). Se revoltase,
în sfîrșit, împotriva invaziei de imagini livrești (sau a alu-
necării lui în livresc) și, cu mișcări energice, isprăvisese cu
bărbieritul într-un timp mulțumitor (cît să nu înghețe de-a binelea
și cît să nu întîrzie la serviciu). Totuși, cînd (aproape) mîndru
de performanța sa (și de fața-i — în oglindă — cumva limpezită)
trecuse în dormitor ca să se îmbrace, refuză (hotărît) perechea
de pantaloni pregătită pentru ziua aceea și, controbăind prin
dulap după o alta, reușise s-o trezească („Nu-i pot purta dacă
sînt cenușii“, spusese, ca răspuns la întrebarea ei, „gîndește-te
cum aș arăta“, adăugase, disperat aproape, de stupiditatea
explicației, mai încercînd și „m-am privit în oglindă“, „Aha,
oglanda ciobită a unei slujnice... știu — glasul ei fusese
surprinzător de curat, nimic din moliciunea lăsată de somn —
știu, firește, „Ulise“, traducere și note de Mircea Ivănescu...
oglanda ciobită, simbolul..., de ce nu-ți iei niște nădragi
verzi?). Pînă terminase cu îmbrăcatul mai ascultase o seamă
de sfaturi, ar fi bine să, ar trebui să, de ce n-ai încerca să... și
el, potrivindu-și nodul cravatei: „boilerul a crăpat“; „cum a
crăpat?, ca oglinda din...?“; „l-a luat dracu“ (satisfacție!);
„cum s-o fi descurcat copilu' ăla?“ (ea, în capul oaselor, îngri-
jorare maternă); „copilu' s-a descurcat, se descurcă adică, a
plecat la baia poporană“ (el, preocupat de nod, glas puternic,
bărbătesc, capul familiei, nu?); „păi da, ți-a citit povestea,
în casa asta totu-i literatură“; „trebuia s-aduc și eu ceva, de,
ginere-n casă“; „atelierul e tot unde-l știi, du-te să anunți...“;
„azi am o zi grea, nu poți telefona?“ (el, imperativ mai degrabă

decît interogativ); „am înțeles, maestre, las' că le fac eu pe toate, de cînd...“; „de cînd mă cunoști tot așa s-a întîmplat, asta vrei să spui?“; „nici măcar nod la cravată n-ai învățat să faci și tu ca tot...“; „... ca tot bărbatu' care iubeșteee și de dor se perpeleșteee...“, cîntase, el, fals și (terminînd moșmondeala-i cu încăpățîinata de cravată) o sărutase. Cînd să închidă ușa, mai apucase să audă: „de douăzeci și trei de ani, tot așa...“. Apoi defilarea prin baie, sufrageria cea-mereu-inutilă, camera de zi; aici popasul necesar (și plăcut, teracota era caldă încă) — verificarea temperaturii apei în acvariu, hrănirea „animalelor“ (în ziarul de cu o zi înainte, uitat pe fotoliul său, citise și avusese, din nou, plăcerea să revadă, în vreme ce presăra purecii uscați pe suprafața apei brăzdată de fulgere colorate — fotoliul se afla lîngă acvariu, revăzuse, deci, titlul unei „însemnări de scriitor“, un amic: „Și totuși, zootehnia“), cîteva vorbe adresate papagalului („nu crezi că ar trebui să renunț la pești și să cresc, în superba noastră curte interioară niște... niște... de pildă, să construim un grajd și...“) — și, atunci brusc, imagine suprapusă, stîrnită nu de titlul avîntat-inspirat, nici de subtitlul lămuritor ci de un miros aparte, tare, înțepător (venit de unde? poate apa stătută, purecii uscați): grajdul de „acasă“, cel de lîngă șaietul cu fin, aburi groși răbufnînd pe ușa larg deschisă, dimineată geroasă, uscată, iască, de acolo doar căldură, bună, plină, Taica-mic ieșind cu lămpașul aprins, licărire gata să piară, lămpașul în stînga, în mîna dreaptă vadra zmăltuită, lucind intens, roșu, preaplină cu lapte fumegînd (încă), apoi plînsul lanțului fîntîinii, lătratul lui Mодоș, ciine bătrîn (el numai așa l-a văzut, bătrîn, deși o fi avut și acela vremea lui de cățelandru, numai că o asemenea vreme și-o petrecuse, el sau altul, la sălașul de la Valdecorn, ori pe la Valdefîneată, ori..., sigur era, însă, că toți cîinii lor se numiseră Mодоș), scîrțîitul porții dinspre grădină, a celei dinspre uliță (ulița Banilor!), imaginile derulîndu-se cu repeziciune, fiecare chemînd alta, ceasurile zilei, ceasurile satului, amestecul lor, suprapunerea anotimpurilor, cireada satului, seara, în Cimpu' Fomii, mugetul stîns al Domnicăi în fața porții și cenușa cernîndu-se peste sat, imagini, zgomote, mirosuri, sudoare încînsă, tropotit de cai, goană nebună acolo, la mal de apă repede curgătoare, o roată de moară cîntîndu-se în amurg și.

Își revenise din contemplare (visare) amintindu-și că...

Alte imagini, cirezile din pustă, într-o vreme foarte apropiată, vizită la o „unitate“ modernă, alte concepții, alte vederi, alte practici, fața surizătoare a directorului, a directorului-țaran („asta am fost, asta rămân, mai poftiți și dumneavoastră, scriitorii, pe la noi, mai vedeți, mai vedeți-ne, că tot ăia sîntem, țaranul nu...“), mirosurile, însă, aceleași, aburii groși, laptele fumegînd (la fel...), Mодоș însă nu-i, și nici dealurile, nici Țarcu, nici Cîmpu' Fomii, nici..., alt sat, pustă, necuprinsă, rîu cu apă lină și directorul-țaran povestind: „au fost aici niște ruși...“, „o delegație sovietică“, precizează, și zîmbește detotînvădit un adjunct-țaran, țaranii-țarani doar aprobă, cu gravitate, dînd-din-cap, „și m-au întrebat dacă pot, dacă putem...“, țaranii-țarani aprobă, acum, scurt, și-și întind grumazurile așteptînd continuarea, „dacă putem adică să realizăm mai mult“, țaranul-adjunct rîdedetot, „apoi dacă ne punem noi mintea, he-he, nu ne uităm nici la americani, ba îi întrecem și pe cei din ceapeul vecin...“ țaranii-țarani aprobă iarăși, mulțumiți (și demni), „și nici nu ne prea uităm, dar mai poftiți pe la noi“, invitație adresată celor vreo treizeci de scriitori care au uitat să-și însemne ce trebuia în carnetele (deschise) și care, atunci, au aprobat la rîndu-le, demni și mulțumiți, „păi da, ăștia sîntem noi...“

Înainte de a-și lua alendelonul bărbătesc (la vînzări-cumpărări, cîndva : „alendelon femeiesc...“) întorsese ziarul, „amicul“ nu fusese cu ei, se „documentase“ singur și trîntise, tot singur, un titlu pe cînte, controlase, dintr-o repede ochire, starea vremii, cele trei ferestre înalte încadrau, fiecare, aceeași dimineață posomorită, la prima nimic, la a doua nimic, la a treia nimic, nici un semn (încă) de ninsoare. Ningea doar între ferestra a doua și a treia, vîlul care acoperea jumătate din chipul „miresei“, ningea și pe peretele celălalt, în tabloul lui Simionceară, cineva și Simion ăsta, născocise, descoperise, dase peste un „material“ nou, uimise lumea cu plăsmuirile lui în ceară („ar trebui să mai scriem despre el“, mormăise și își amintise, totodată, că va trebui să meargă la vernisajul lui Popa — întrebare : de ce dracu' nu-și duce și Popa „mireasa“ în Capitală ? ; răspuns : pentru că așteaptă să vină Capitala la el ; completare : păi așteaptă, bătrîne, așteaptă pînă face plopul pere și răchita micșunele), așadar dinspre Stradă nici un semn de bineprevestitor, în „camera de zi“, sau în „camera de noapte“

sau . . . , tot aia era și tot vreo cincizecimetripătrați măsura — cameră înaltă, trei uși, trei ferestre, să dai recepții, banchete, baluri („Sunteți invitat a lua parte . . . ora . . . ținută obligatorie . . . ”; sau : „banchetul în onoarea Domnului Ministru . . . cu ocasiunea vizitei sale în . . . , MENU . . . rasol de pește cu maioneză și sos tartar, Vol-au-vent à la financier, friptură de fasan garnu, fructe, înghețată asortată, cafea, vin din viile Domnului Alexandrescu . . . ”; sau : „orchestră adusă de la . . . ”) . . .

Înainte de a se pregăti de ieșire, deci, pentru o clipă (mai zăbovind, mai adăstînd, mai întîrziînd) răsunaseră acordurile grave ale unui flamenco și camera se umpluse de femei, rochiile lor lungi, strînse pe talie și de acolo coborîndu-și, cascadă, volanele spumoase, trenele măturînd parchetul galben-ceai, șaluri lungi, de mătăasă, cu franjuri legănători, viul culorilor, ritmul castanietelor, și un „canto jondo“ (ay, limbajul vechi, vin andaluz, poezia lui, a limbajului, a vinului, a . . .), ochii (arzînd) apropiindu-se, noaptea rămasă în păru-i curgînd, venise momentul, la faena de muleta, pregătirea estocadei (ce veronica elegantă, ole !), fulgerul oțelului (lamă de Toledo), roșu, nebunia mulțimii . . . Nu fusese, vai, decît . . . Păi da, apăsarea unui biet buton fusese de vină, adică el, fiindcă apăsase pe buton, mă rog, oricum, altă apăsare, doar nu era să fi lăsat radioul deschis și apoi . . . și apoi, chiar dacă de la flamenco la o la corrida (la-o-la, la-o-le) nu e decît un pas, el nu era un matador și, peste toate, veronica se face la passe(le) de cape și nu la passe(le) de muleta ce preced estocada, mă rog, mă rog, pe cine vroise el să răpună ?, cu cine luptase ?, poate cu soarele — taur înfuriat (ce metaforă, olé !) numai că acela, soarele (taurele) n-avea să se arate. Decît, eventual, mult mai tîrziu, asta însemnînd că ninsoarea se va fi amînat, gata, biletele rămîn valabile, nu vă impacientați, motive obiective ne-au obligat să . . .

O ultimă privire (aruncase) din prag, albul (vibrînd) al voalului de ninsoare acoperînd jumătate din chipul miresei (cealaltă jumătate fiind și ea mai mult ghicită, albastru-fumuriu gata să piară), o mască tragică, un chip cioplit într-o birnă pe jumătate afumată, trupul se topise în lemnul innegrit de vreun vechi incendiu (unde se va fi ascunzînd Jucu ?), calendarul cu portretul lui Lev Nicolaevici, fotografia „bătrînului“ (pulover norvegian, de vîntor de balene), altele, Esenin și Cehov (incadrînd samovarul odesit), scrinul (maroniu), raftul cu pipe (cele cu lungă cămîșă atîrnînd pe rogojina acoperitoare a pere-

telui opus ferestrelor, lipsește aceea pe care un soldat imperial o schimbase pe o piine și, fiindcă socotise că nu-i îndeajuns, mai furase un cal, rotunjindu-i prețul, dar asta e o altă poveste, după cum, la rîndu-i, el schimbase pipa cu un tablou, ceea ce însemna că tabloul valora cam cît o piine și un cal), cărțile, mașina de scris, alături, pe birou, atîtea hîrtii (albe ?) care . . .

În sfîrșit, ieșise, ca să întîmpine dimineța, deși poate că . . .

III

. . . o altfel de dimineță și-ar fi dorit.

De fapt, o altă dimineță . . .

.

UN TÎNĂR ÎNALT (și zvelt ?), fața-i prelungă poartă (încă) urmele nopții nedormite (образul neras accentuînd paloarea frunții, cum și întunericul ce i se zbate-n gene, cum și, încă, violetul cearcănelor de sub ochi), un tînăr, deci, cu umerii ușor aduși înainte, cu spatele vag curbat (citise toată noaptea ?), privind, din aceste pricini, în jos, căutîndu-și drumul, pipăindu-l cu privire obosită, un tînăr, în sfîrșit, coborînd treptele scării în spirală și zăbovind în gangul întunecos de la capătul ei. O clipă, cît să se pregătească pentru lumina crudă de afară, pe care o presimte sau care chiar răzbate prin crăpătura îngustă — cineva a lăsat poarta întredeschisă. Lumina tare probabil că-i dă o senzație dureroasă, a și dus o mîină la ochi, reacție de apăsare, renunță și coboară, gest moale, mîina-i ca o aripă bolnavă. N-are ce face, trebuie să iasă, străbate gangul și deschide, larg, poarta, deși s-ar fi putut strecura, precum lumina, prin crăpătura aceea neînsemnată. În stradă lumina-l buimăcește de tot, aproape se clatină, dacă nu s-ar rușina de puținii trecători ar mai sta puțin,

rezemat cu spatele de stîlpul porții, sprijin de nădejde pentru un trup subțire și ușor. Dar își înfrînge slăbiciunea, la urma urmelor n-are de făcut decît cîtiva pași, îi face și cotește la dreapta, pătrunzînd în „trecătoare“. Curtea interioară, unde a intrat, e pustie, umbrele dăinuind prin unghere îi dau o ciudată stare de liniște, o străbate (ceva mai hotărît) și nu se aud decît pașii lui; bolovanii de rîu, ce acoperă curtea, lucesc stîns în dimineața incertă acolo. Ținta lui e aproape, mai are puțin și dacă l-ar lăsa amețea de tot ar ajunge imediat, hotărîrea-i însă se topește, pașii își răresc ritmul (ecoul lor, sub bolta de la intrare e tot mai slab), trebuie să se oprească deși, o, cît și-ar fi dorit să fie primul în dimineața aceea, primul care . . .

Cînd s-a umplut curtea de lume? De unde au răsărit toți aceștia? Femei și copii, tineri (aidoma lui), bătrîni (cu favoriți), discuții aprinse, chiote, cineva cîntă . . .

Și ziarul, ziarul cum i-a ajuns în mîinile-i tremurînde? Mirosul de cernăală proaspătă îl înviorează brusc, la naiba cu slăbiciunea, cu oboseala, cu leșinul aproape, dar încă nu poate citi, literele joacă, e tremurul mîinilor? (din pricina stării lui, agravate de nervozitate, de emoție) sau doar privirile care, după noaptea lungă și albă, ar avea nevoie de încă o sursă de lumină (mai înainte îl rănise și aceea, cîtă era, a dimineții . . .), desigur, ele sînt vinovate. Și zgomotele din jur îl deranjează, dacă s-ar întoarce? Acasă . . . Liniște deplină . . . Masa de lucru . . . Acolo, între cărți. În lumea lui. Dar, nu . . . Ceilalți erau preocupați de altceva, cine să-i ia seama, cine să-l întrebe cum se simte într-o asemenea dimineață cam geroasă și-n care s-ar fi convenit să poarte niște haine mai bune, mai de sărbătoare, să se bărbie-rească, un tîndr ca el altfel ar fi trebuit să arate, acum și mai în-eolo, cînd se va duce la școală și va citi din ziarul pe care-l ține în mîinile sale, uite, nu mai tremură așa, asta însemnînd că va putea citi chiar acolo, deși el știa pe dinafară oele tipărite, doar . . .

Și literele se așază, cumînți, în rînduri drepte, în sfîrșit: „Românul, organul partidului național român din Ungaria și Transilvania reappare în cadrele mijloacelor ce ne stau la dispoziție sub egida și conducerea Consiliului Național Român, supremul și unicul for politic al națiunii . . .“

Așadar e adevărat, e sigur, ziarul e în mâinile lui, ținut ferm, îl poate citi de la un capăt la altul, îl poate striga, îl poate cînta chiar. Noaptea nu mai are nici o putere asupra lui, de altfel lumina, o lumină curată, ca de miere, a umplut curtea interioară și-l pătrunde, treptat, noaptea, nopțile, ducă-se, de altfel nu regretă chinurile incertitudinilor, nici orele adînci în care cobora, se apleca asupra textelor antice, Platon, trecînd, apoi la Bălcescu, Bărnăuțiu, Mille, descifrînd manuscrisele lui Goldiș, visînd cu ochii larg deschiși la ziua în care . . .

Și iată-l ajuns în preajma ei, știînd că de-acum nu mai poate fi mult. Oricum nu mult de așteptat. Și nici de așteptat așa, stînd acolo în mijlocul curții interioare, în mijlocul unor oameni agitați (privindu-l, abia de aici încolo se poate spune, pe drept, că are un trup zvelt, umerii săi au luat o poziție firească, spatele i s-a îndreptat, poate că îl și privește cineva, de la etajul clădirii principale, aceea care, de o parte și de alta a intrării dinspre strada Zrinyi — nr. 1 a — are două uși ce vor rămîne — toată lumea e convinsă de asta — multă vreme deschise, înlesnind acel neastîmpărat flux și reflux omenesc, zefari, ziarîști, politicieni, poeți, copii dornici să-și ajute mamele la împărțirea ziarului, prin gară, prin piețe, pe străzile orașului), nu, nu mai are voie să rămînă acolo (stilp de lumină), s-ar putea să întrebe cineva de el la Comanda Gărzii Naționale, ori la Școală, oricum, la redacție urma să vină mai încolo, cînd lumea se va mai fi potolit și cînd domnul Goldiș va găsi un răgaz, unul mic de tot, și pentru el.

Iese în stradă, în cea de pe care a venit și se amestecă printre alți oameni, grăbiți, mînați spre cine știe ce treburi ale lor. Nu mai ezită, puterea-i e acum deplină, a redobîndit-o („o să simți, frate, puterea cuvîntului tipărit!“), lasă în urmă redacția, și dincolo de ea stația de poștalioane, hotelul „Crucea albă“, trece prin fața casei lui (amintindu-și de articolul neterminat, uitat pe masă, oare i-l vor publica?), e din ce în ce mai grăbit, cotește la dreapta, acum e pe strada Făbián, a iuțit pasul, aleargă, spre casa de la numărul 7. Cît a străbătut strada lui, a simțit destule priviri măsurîndu-l. Poate din pricina brățarului tricolor ce-l poartă. Aici nu-l mai cercetează nimeni în chip deosebit, sînt destui asemenea lui, unii în uniforme, alții în straie obișnuite (ziarul : „toți ostașii și oficerii români aleargă

sub drapelul național român..."). Iar la casa căutată, ce freamăt și în fața ei!, poate citi, chiar dacă nu-i ușor, îl mai împinge unul, îi mai înfige altul cotul între coaste, îl mai roagă altul să-i deslușească vorbele scrise acolo, apoi altul, apoi mai mulți și se pomenește că răstește cu glas tare ceea ce cu puțin înainte citise în gând. De fapt recitise, a cita oară?, dar altfel era s-o facă în plină stradă, în plină lumină, în plină fierbere a oamenilor care...

Care-l ascultă și el citește, sau spune pe dinafară, oricum, glasul i se înalță, domină rumoarea, toți îl ascultă, sfârșesc prin a-l asculta... scopul... scopul Gărzii Naționale... susținerea ordinii, împiedicarea jafurilor, omorurilor și volniciei... teritoriu de acțiune... Comitatul Arad și satele..., lumea-l ascultă, liniște, liniște, noii veniți sînt potoliți de către cei de pe margini, aveți răbdare, o s-o ia de la cap dar întii să sfârșească pentru noi, pentru cei vechi, și cei vechi sînt mîndri de vechimea lor acolo (dar nu egali în mîndrie cu mai vrednicii ce s-au și înrolat, ieri, alaltăieri, ori chiar din întii noiembrie ca, de pildă, tînărul acesta, dascăl, ziarist, poet sau ce-o fi el)... Și el citește statutul Gărzii arădene ce urmează să fie adoptat pretutindeni, mai adaugă de la el, mai lămurește, să priceapă cei sosiți de pe sate, din Podgorie ori de unde vor fi venit... le spune despre Comandă, și despre secțiuni... băgați de seamă, fiecare va purta brățar tricolor... la brațul stîng, firește, e mai lingă inimă... să și scrie pe el G.N.R. (adică literele începătoare pentru Garda Națională Română)... cit despre uniformă, ascultați bine, oameni buni, aceasta poate fi oricare (murmure de aprobare, țărani dau din cap, apoi nu pot toți să vină în țoale militare)... încartiruirea se face la casa comunală... dacă nu-i cu putință în alt cutare edificiu public... în școli, spre pildă (e dascăl, spune un țaran)... poruncile se dau prin telefon ori prin „Românul“... (e ziarist, spune o calfă)... pot fi înrolați și cei de națiune străină dacă... (auzi acolo, spune un ofițer)... dacă dovedesc bună credință și...

Citește și mai pune de la el, începe din nou, nu-l mai încearcă spaima de slăbiciunea-i nu de mult înfrîntă, totuși n-o poate ține așa toată ziua, din casa nu foarte arătoasă ies trei ofițeri, unul întrebă dacă mai sînt doritori pe acolo, printre cei astrînși, ca să depună jurămînt de credință, pîi de ce am venit?,

îndrăznește un băiat de prăvălie (încercînd să stea cît mai țepăn, să se dovedească, în ciuda anilor, cît mai milităros), cîțiva rid, ofițerii împart oamenii în trei grupuri, el e eliberat, se consideră eliberat de misiunea ce singur și-a asumat-o, e tocmai vremea să plece la școală, va ceti acolo ziarul („zilele imperialismului german sînt numărate...“), îl așteaptă colegii, deși ziarul o fi ajuns deja („Revoluție în Germania“) acolo să vezi discuții („...știri despre Constituanta românească a Bucovinei...“). Poate mai trece și pe la redacție, Goldiș n-a venit încă aici la Consiliu, nici din casa asta n-a ieșit, deocamdată, Ștefan Cicio, cum au fost oare nopțile lor?, noaptea aceea abia răpusă de zi și care pentru el a fost albă. Pînă la amiază sigur poate sta la școală, liniștit (chiar ar fi putut?), apoi, aici, avea-va norocul să-i vadă pe cei din Consiliu? („...care reprezintă astăzi întreg neamul românesc din Ungaria și Ardeal“ și „este recunoscut nu numai de puterile mari ale lumii, ci și de guvernul unguresc revoluționar“).

A pornit iarăși să cutreiere orașul, pînă la școală are destul de mers, poate ar fi bine să se oprească la vreun birt să mănînce, te pomenești că foamea îl făcuse de ris dimineața, îl dusesese pînă-n pragul leșinului (asta ar mai fi lipsit... a doua zi... cine știe carē ziar, nu „Românul“, firește, nu din cele care-și puseseră cuvîntul tipărit în slujba..., nu, dar mai erau și altele... „tînăr dascăl... ziarist debutant în treburile politicești... poet de viitor... căzut la datorie...“ nu, „...căzut mijloc stradă...“, nu, „...fără glorie...“, păi da, s-ar fi făcut de risul lumii leșinînd așa, în mijloc de uliță, ca o mîrtoagă de... de-a... pom-pierilor — ! —, ca un cîine de pripas, ca o mîță cu albeață pe ochi..., hm, ca o așa și pe dincolo). Dar birturile sînt închise, toate (își amintește „porunca“ din ziar, Consiliul se arăta prevăzător, înțelept, se gîndise, uite, și la asta), închise erau deci și așa aveau să rămînă pînă ce... pînă la... pînă cînd...

Mai degrabă să urce la el, o felie de pîine și două mere, ajungea și atîta, cît despre alte alea chiar că n-avea nevoie, poate numai pe seară, un pahar (dar plin ochi), vinul acela bătrîn ce învîrtoșează singele, potrivit mai cu seamă dacă se vor slobozi o dată ninsorile, oh, dacă ar ninge... dacă ar...

...ninge, acum, mai liniștit, iarna își face sîrguincios datoria. „Dacă se poate vorbi așa despre iarnă, dacă numai asta e datoria ei, își spune, oricum e mai bine, ninge calm și calmul acesta te-a contaminat și... Ei, cu asemenea gînduri pierzi vremea? Ai doar un ceas de libertate sau, mă rog, ceva mai mult, libertate pe care ai dobîndit-o fără ca măcar să lupți pentru ea. Și ce trebuia să faci?... Acum umblă bătrîne! Bucură-te că ești slobod să umbli pînă ostenești. Prin orașul pe care-l iubești, alteori... Dar acum îl iubești. În clipa asta, vreau să spun. Și ce-i dacă seamănă cu altele? Sub zăpadă toate orașele sînt la fel... tra-la-la, refren cunoscut, toate... S-o crezi tu. Cunoști fiecare casă de pe bulevardul central și fiecare casă de pe strada ta și altele de pe... N-ai decît să zăbovești puțin în fața fiecăreia și s-o întrebî cum o mai duce... Parcă a fost vorba că nu... În regulă și, apoi, cu podoaba asta dăruiată de ninsoare, cu zăpada cea rozie cum n-ai mai văzut, orice amărită de casă poate deveni... N-o să spui la fel despre Teatru. În schimb poți să-i vorbești despre ceea ce înseamnă el în viața orașului. Ar suna grozav, nu? Și mai... original. Mai... Mai bine alege alți ascultători. Mai... Aleile înflorite... Stai! Nu e mai și nici n-ai vrea să fie. Dar uite mestecenii! Au fost sădiți aici, în plin centru. Mulțumită celor de la Spațiile verzi! S-au spălat de păcate. După tăierea teilor de pe strada... era gata să... Lasă-i în pace! Mîine, nu uita, le trimiți o felicitare. Cît despre cele vechi, ce să mai vorbim? Oricum, mestecenii sînt frumoși, par fericiți că ninge, de-ar răsări acum și sania aceea, zurgălăii, ehei... Doar n-o să te apuci să recîți din. Și de ce nu? Piața e pustie, decorul minunat, lumina roșiatică însîngerează zidurile. Și zăpada. Ai putea să te oprești chiar lîngă mestecenii cei tineri. Ca să poți privi spre strada ta. Ori spre marele bulevard (... îmi place să mă plimb pe marile bulevarde... zzzzz, zvîc... placa-i uzată!). Ori chiar spre teatru. De ce ai spus chiar? Ți se pare clădirea unui teatru nepotrivită pentru un decor? Decorurile se află înăuntrul unui teatru. Senzațional! De ce nu dai buzna, acum, în holul bătrînului hotel ca să-i anunți pe cei de la recepție că ai descoperit...? Vor fi, desigur, fericiți. Mai bine le-ai povestit despre hotel. Cine naiba a avut inspirația asta nenorocită

cu firma de neon? N-ajungea cea veche? La toți... Oho! Te laudai cu starea ta de calm! Ia pildă, privește ninsoarea! Uite ce liniștit cad fulgii, ăsta zic și eu calm, a căzut și vîntul (pardon, nu ești pe mare, ar fi trebuit să spui, simplu și terestru: nu mai bate). O să ningă așa, fără întreruperi, pînă... Pînă una alta iată (și) o descoperire (care-și binemerită numele): pe strada ta nu se văd urme de pași! Vei fi primul om care pășește pe aici. În anul acesta. Hai, curaj omule! De cînd visezi..."

E o senzație totuși ciudată aceea care-l năpădește. Primul... Pășește cu prudență de parcă ar pătrunde pe un teritoriu necunoscut lui. După cîțiva pași se oprește și privește în jur. Se teme să nu apară cineva și să-i strice bucuria. Dar asta nu-l zorește. Dimpotrivă, își prelungește emoția, zăbovind... Iar strada o privește cu alți ochi (de atîtea ori făcuse pe ghidul, prezentînd prietenilor, veniți cine știe de unde, clădirile vechi, numai că totul semăna, cel puțin asta era senzația lui cînd vorbea altora, cu o lecție bine învățată, recitată). Dar se mai surprinsese el și în alte rînduri furat de viața (secretă) a caselor. Ele își retrăiau, numai pentru el (?) epocile glorioase, animate de o clipă a răsăritului de soare ori (de ce nu?) a amurgului. Ajungea o rază căzută pe o fațadă, iluminînd un detaliu pînă atunci ascuns, străfulgerînd vreun vechi vitraliu. Sau, dimpotrivă, jocul umbrelor, atît de schimbător, era relevant. Se întîmpla ca într-o după-amiază de primăvară timpurie, cînd norii aducători de ploaie (vineții) se alungau pe cerul jos, soarele să mai triumfe încă, inundînd curțile interioare cu o lumină galbenă (mierea florii de salcîm), o lumină venind ca o apă și încremenind acolo, în golul dintre ziduri. Prinzînd însă, în încremenirea ei, altfel de case. Pînă să înceapă ploaia rămîneau așa și nimeni nu-l putea împiedica pe el, observatorul și nu ghidul altora, să intre în timpul luminii aceleia, fără îndoială foarte vechi. Și încremenit rămînea, la rîndu-i, dacă o asemenea clipă îl prindea în „trecătoare“, adică în curtea care se deschidea spre două străzi. Nemîșcarea luminii era numai la suprafață fiindcă, o dată pătruns în apele ei, se lăsa în voia curenților de adîncime, văzînd și auzînd ceea ce alții (probabil) nu puteau vedea și auzi. Ajunsese și în situații stîngenitoare, cîte un cunoscut îl întreba nu ce mai face (eterna și stupida întrebare) ci la ce se uită. Ce-ar fi putut răspunde? Firește, ceva se găsea de spus întotdeauna. De pildă că, iată, înflorise liliacul sau castanul sau trandafirul rămas (încă) pe jumătate sălbatic. Nefiind dispus să se dea în spectacol,

el, om serios, ditamai... să rămână pironit locului la vederea unei asemenea... mă rog, se mărginea la un mormăit greu inteligibil, la o banalitate, la o formulă de genul „sed și cuget“. Dar nu era neapărată nevoie, de obicei curiosul trecător era și prea grăbit ca să aștepte explicația. Ori în braseria hotelului, la o cafea, întrerupea subit o conversație pînă atunci animată. Urmau momente cînd ar fi dorit să fie singur. Putea să dea vina tot pe lumină. Variațiile ei de intensitate erau resimțite și acolo. Numai că altfel...

„Păi da, asta s-ar putea numi o explicație științifică, vibrații, intensitate și așa mai departe. Vedeai o siluetă și ți se părea cunoscută. Cunoscută de unde? L-ai văzut vreodată pe Brahms? Ori pe Casals? Sau după ce semne te luai cînd ai fi putut jura că trecătorul acela gonit de cine știe ce spaime, o umbră subțiratică tăindu-și cale prin mulțimea nepăsătoare, nepăsător și el la cele din jur (spaimetele și le purta în sine), un ins cu înfățișarea obișnuită altfel, dar ochii (ei, chiar i-ai văzut privirile? — unei umbre!), în sfîrșit, ochii parcă... De ce naiba n-o trînteai, atunci, să-ți lași interlocutorii cu gura căscată, de ce nu le spuneai că l-ai văzut pe Kafka? Numai faptul că el, sau ceilalți pomeniți înainte au trecut cîndva prin oraș, ajungea? La urma urmei puteai face o experiență... Arătai umbra, sau umbrele, celorlalți și... Rezultatul ar fi fost unul singur. Îl cunoști și de aceea n-ai să întrebî pe nimeni dacă nu cumva... Iar asta nu e totul. Ce te faci (sau cum explici, n-are importanță cui) cînd vezi în oamenii din preajma ta pe alții? Pe unii despre care ai auzit sau chiar i-ai cunoscut dar care (sigur) n-au trecut nici odată pe acolo. Tot lumina?... Apoi, te poate asigura cineva că ești singurul care are asemenea trăiri? Întreabă-i, întreabă-ți prietenii, vecinii, cunoscuții... Tot tu ai apărea... altfel. Bine, domnule! Altfel, toată considerația pentru persoana, scuzați, personalitatea dumneavoastră am vrut să spun, dar acum ninge și riști, riști enoorm să ajungi un troian, nu erou, nu simplu cetățean, nici măcar... hi, hi, diii căluțule, diii..., ci unul de zăpadă, așa, fără o formă bine definită dacă mai stai pe loc. Fără o formă onorabilă (statuie?), care să impună, mîine, respect, trecătorilor... aici a stat și a înghețat cel care și-a iubit fierbinte strada... Cum sună? Exact așa cum trebuie. Și mai du-te dracului cu patetismul tău cu tot! Bine, s-a aprobat și asta...“

Dar tot nu pleacă de acolo, stă în capătul străzii, privind în lungul ei. E într-o nemișcare înșelătoare, părelnică fiindcă, de

fapt, el cutreieră strada și cercetează casele. Salutându-le cu adînci plecăciuni. Patetismul de care vrea să se lepede face parte din sinea sa. Puțin îi pasă că unii îl acuză pentru asta. Are vreo importanță cînd sînt atîtea acuze mult mai grave? Dacă salutatul caselor s-ar petrece în prezența altora, ar putea fi suspectat de (să zicem) falsitate. Gesturi truate, teatrale, regizate cu un scop anume. Sau... Mă rog, tot aia e (ori : cine zice ăla e !). Dar el socotește că se cuvine ca în noaptea primă a anului (fusesse, pînă nu demult, și o noapte ultimă a unui an) să treacă prin fața bătrînelor clădiri și să le salute. A fost mai întîi teatrul. Înclinarea a avut (deci) și ceva tragic. Oare pentru că atîta amar de vreme pe scena lui n-a avut voie să urce nici un actor român? Apoi hotelul, cel cu numele schimbat (cu firma de...) Un salut amical, întotdeauna a iubit hotelurile sau, mai bine zis, ideea de hotel! Redacția ziarului, după ce a trecut de locul unde fusese stația de poștalioane a orașului. Deci pentru poștalioanele gătite ca să înfrunte drumuri lungi, un entuziast salut (și el plecase, nu-i așa? ... dar unde erau zurgălăii de... sania aceea... săniile... troica...), iar pentru ziar, un salut pios. Adresat bărbatilor care... Și altul pentru redacția aflată la cîteva case mai încolo. Și încă unul — trei redacții pe aceeași stradă...

Și dintr-o dată strada se trezește, un vuiet, surd la început, crește mereu, se aud îndemnurile birjarilor, un poștalion se fe-rește din calea ciudatului convoi, trec treizeci și opt de căruțe, răsună cîntecele celor care s-au urcat, ciorchine, în ele, le-au îngreunat crescînd truda cailor, un puhoi de oameni agită steaguri tricolore, din salonul cel mare al hotelului răzbat, sfielnic, acordurile unui pian, prin ferestrele deschise ale restaurantului se risipesc în vîntul ce stîrnește vîrtejuri de zăpadă vorbe declamate cu glas înalt, ninge cu versuri, apoi cu urale, alte convoaie se ivesc, trec săniile spre Alba, oamenii, doamne, mulți mai sînt, își dau, din mîna în mîna ziarele proaspete, zăpada are miros de cerneală tipografică (cerneală cernută-n cer...), zidurile sînt împestrite cu afișe, cine are vreme să le citească?, se lipesc altele noi, straturi peste straturi de afișe, turnee teatrale, Pascaly, Millo, alți artiști veniți de peste munți ori de aiurea, concerte, șezători literare, întruniri politice, mitinguri, demonstrații aviatice, Vlaicu la Ceala!, să vină tot orașul!, și orașul vine, năvălește cu întreaga-i suflare pe strada devenită neînchipuit de încăpătoare, țărani, calfe, prăvăliași, orășeni în haine de du-

minică, pompieri, gură-cască, pilărițe, poeți, coloane de ostași, studenți, puhoi cu forțe crescînde, cu vîrtejuri ametoare, furiș în rotirile nebune căruțe și oameni și drapele...

— Buletinul dumneavoastră, vă rog!

Vuietul străzii se stinge brusc. Nălucirile au pierit ca măturate de viscol. În fața lui doar figura zîmbitoare a unui tînăr. Îi aude vorbele ca prin vis (care este cel adevărat?), tînărul în uniformă îi urează cuvenitul la-mulți-ani, se scuză pentru intervenția sa (în ce?, a bănuț oare...), dar...

Tînărul așteaptă, liniștit, apoi o ia de la capăt cu explicațiile, nu departe de locul unde stau ei un om l-a lovit pe un altul și a fugit, spune, se mai întîmplă, oricum el nu-și face decît datoria, trebuie să cerceteze, să caute eventualii martori deși i-ar fi convenit să se afle undeva la adăpost, la căldură, la un pahar de vin, dar ce să facă dacă așa a fost să fie...

— Iertați-mă, bîiguie el și se scotocește prin buzunare căutîndu-și actele (asta ar fi lipsit, să le fi năpustit pe undeva, acasă, prin casă... ca să... fie obligat la niște scuze idioate cu să vedeți, c-o fi, c-o păți, pînă una alta a pățit-o altul... pînă unul, altul, a pățit alta, el a visat), în sfîrșit, le găsește, așa că întinde, triumfător, buletinul de identitate spre ofițerul care e la fel de zîmbitor ca la început. Își face doar datoria, așa explicase, și încearcă să fie cît mai politicos, arborînd un zîmbet nu chiar sărbătoresc, dar ar trebui înțeles. Ei, asta-i simplu, ce se va întîmpla însă dacă-i cere explicații? Ce va spune despre... viziunea lui? Oare asta, viziunea, nu are putere și asupra unuia care-și face, simplu și politicos, datoria și numai datoria?

Ofițerul cercetează actul, din locul în care ați stat, spune, și stați aici cam demult, nu se poate să vă fi scăpat..., mă puteți ajuta, o indicație cît de mică, un cap de pistă deși mai potrivit ar fi un cap de pîrtie, cu ninsoarea asta nu se știe niciodată, va ține mult și bine.

— Oh, dumneavoastră erați? Păi de, ninsoarea, neonul, nu mai purtați barbă și...

Ofițerul și-a rupt monologul ca să înceapă altul (chestiune de tactică, probabil...)

— Sînt suspect?

Celălalt rîde (cu poftă) înveselit de-a binelea.

— Chiar n-ați văzut nimic?, întrebă.

— Asta n-aș putea spune. Numai că... Mă tem că nu ceea ce ar putea interesa în...

— Înțeleg.

— Eu unul nu prea înțeleg, dar asta nu ajută la nimic. Cred că visam (și în gând : tu ai zis-o, chiar că ai zis-o, dacă tăceai, filosof rămîneai...).

— Înțeleg, zice iar ofițerul.

— Pe naiba ! Praful s-a ales din viziunea mea... adică un spulber de zăpadă... un vârtej... Știți, la noi există un loc care se cheamă Virceprau adică...

Ofițerul nu pare interesat nici de semnificația numelui, nici de localizarea aceluia „la noi“.

— Regret că v-am deranjat, zice.

— Păi eu sînt dator cu mulțumirile. M-ați trezit... Am fost adus la realitate... Dar tot n-am văzut nimic...

— Nici măcar niște umbre ? Vreau să spun niște umbre adevărate...

Acum rîde el.

„Stăteam aici și descifram tainele străzii, credeam că numai eu o pot face, că numai eu VĂD. Și-n vremea asta, sub nasul meu, se întîmpla o ticăloșie, cineva fugea de la locul faptei... o faptă murdară care întînează... nu, nu zăpada ci... Cum s-a putut întîmpla așa ceva în timpul unei ninsori cînd oamenii, nu-i așa, sînt mai... Și cum de s-a putut întîmpla aici ? Tînărul ăsta a fost clar în povestea lui. O poveste verosimilă. Cel lovit a încercat să fugă prin trecătoare. Acolo a căzut și cei care l-au găsit (întîmplător ?) l-au scos pe strada cealaltă. De acolo l-a cules mașina Salvării. N-am auzit-o, fiindcă aceea n-are zurgălăi... Aici iar ai trăznit-o... Dar pare simplu, nu ? Și ce-a mai rămas din visul meu... Oho, păi visul n-are legătură cu...“

— Mergeți spre casă, bănuiesc.

— Deci totuși...

— Totuși, ce ?

— Sînt bănuît.

— Să fim serioși. Eu trebuie să continui cercetarea. Așa că vă însoțesc doar cîtiva pași...

— Mergem, se hotărăște brusc, el.

I-a pierit pofta de ris. Nu mai zîmbește nici ofițerul. Merg prin ninsoare, alături ca doi prieteni, ca doi prieteni vechi și care au de făcut, împreună, ceva important. Au pornit cu pași mari, se grăbesc pentru a recupera timpul pierdut. Dar ținta lor e aproape...

„Adică ținta lui, numai a lui. Tu n-ai nimic de făcut aici. Nimic important. Ești doar curios. Gata să te amesteci în treburile altora. Ca de obicei. Deși... Sigur, te-a supărat povestea asta și... Vezi pînă unde mergi... pînă unde te bagi (ce expresie elegantă!). Nu intra pînă-n gît... Și apoi, s-ar putea să-l cam încurci. Păi ce, n-ai făcut-o în atîtea alte împrejurări? Stai... cum vine asta? Vine că uneori reușești de minune să-i încurci pe alții crezînd că... Sau sperînd că... Sau doar bănuind că... Și puteai trece nepăsător? Sau sta nepăsător? Simplu martor fără să te... Hai, dă-i drumul! Mai bine ți-ai vedea de drumul tău, de calea ta, de strada ta. Sau vrei să-l descoperi pe vinovat? Asta-i acum! Cavalerul dreptății e gata de luptă! Anunță-ți camaradul de drum. Vei fi admirat, laudat și acasă expedit. În termeni politicoși, firește. Va face-o în așa fel, încît să nu te simți... Ești, orice s-ar spune, cineva... De ce nu mărturisești (cui?), de ce nu recunoști (cine ți-o cere?), de ce nu acționezi în consecință, hai, umflă-te în pene, doar te-a măgulit faptul că ai fost..., că ești..., că vei fi..., hm, recunoscut... Aștia da termeni! Vinovat, mărturisire, recunoaștere, ai intrat în atmosferă... Dar, omule, nu despre asta-i vorba, nu tu ai... Te mulțumește (enooorm) doar faptul că știe cine ești... Acum o să ajungi... Ai și ajuns. Exact la punctul în care e cazul să te oprești. Fiindcă nu e cazul tău! Cine știe ce mai iese... Și lasă-l pe omul ăsta să-și facă singur datoria...”

— Am ajuns, nu vreți să intrați?

— Mă cam grăbesc și...

— Nu se prea vedea. Cred că ați înghețat stînd acolo... Noroc că v-a văzut unul din oamenii mei și v-a salvat...

— Ce vreți să spuneți?

— Păi ați fi ajuns un troian de zăpadă... Se mai putea întimpla și altceva. Omul meu v-ar fi putut bănuși de cine știe ce fapte...

— Parcă vinovatul a fugit.

— Și complicii? Vreunul care să acopere fuga celui...

Sau...

— Sînt la dispoziția dumneavoastră!

— Ei, să nu exagerăm. Mă gîndeam la cîte-i puteau trece prin cap omului care v-a văzut stînd acolo și supraveghînd strada.

— Asta ați spus-o dumneavoastră.

— Oricum, vă invit înăuntru. Vă dezmortiți un pic... Omul meu o să regrete că nu sînteți măcar un martor.

— Dacă nu sînt nici măcar atît, înseamnă că tot un soi de vinovat trec în ochii ...

— Mai bine intrăm. Altfel judecă omul la căldură ...

„Sătulul nu-l crede pe flămînd și ... Dar nici flămîndul nu se încrede în sătul, așa că ... Bine, vei intra și aici deși aveai alte gînduri. Alte proiecte ... dacă pot pentru ca să spun așa ... Păi de, după vorbele înțelepte de dinainte ce mai puteai produce? Arăți, probabil, ca un adunat de pe drumuri ... Chiar asta și ești. Pregătește, acum, intrarea în noua scenă, ce naiba, nu ești, totuși, un ... fitecine, un oarece, un ... șoarece, de bibliotecă, firește, ăsta-i un birt și ... Te pregătește, deci, prietene, de dimineață, dimineața anului trecut, tot ...“

Și el intră (în birt) gîndindu-se la ieșirea sa care ...

V

... ar fi trebuit să fie cel puțin spectaculoasă ...

Nu reușise, coborînd scara în spirală, și ajungînd în semiîn-tunericul gangului ce da spre poartă, decît să sperie niște porumbi ... fil-fil și gata.

Ehei, păi dacă nu fuseseră (măcar) pescăruși pe acolo, atunci niște bufnițe, ceva, mă rog, mai neuzitate simboluri deși, la urma urmelor, și bufnița e o pasăre înțeleaptă care pe deasupra mai mănîncă și rozătoare ... Oare nu văzuse și un șobolan strecurîndu-se din spatele tomberoanelor cu gunoi?

Poarta era, firește, închisă; cum n-avea (de mult) clanță, fi aplicase o lovitură de ... nu, cu umărul o lovea cînd se întorcea acasă, dacă nu cumva făcuse treaba asta vreun alt colocatar, dar de zgîlțit zdravăn tot o zgîlțise (și poate-i trîntise chiar un picior).

Strada era măturată de vînt; acesta răscolea hîrtii răzlețe, le învîrtejea în jocuri furioase, dacă ar fi nins (... Où sont les neiges d'antan? ...) altfel ar fi arătat vîrtejurile acelea printre care își făcea el drum simțînd, acut, o durere ..., păi sigur, „ar

trebui să-ți schimbi seaunul de la masa de lucru“, „mai fă puțină mișcare !“, „sedentarismul duce la...“, el însă mergea la serviciu și, privind cerul (cu speranța că afară...), fără să remarce semnele bineprevestitoare, își spusese că poate spre seară, ori la noapte, dacă va întârzia o va chema cu toată puterea lui de... o va ruga..., nu-i același lucru, renunțase la socoteli și se grăbise, nici semne de înseninare deplină nu se arătau, așa că n-avea rost să fi așteptat acolo soarele, azurul și să se simtă (... M'illumino d'immenso“ ... Ungaretti punct).

Dacă socotelile cu ninsoarea nu-și avuseseră (atunci) rostul, pînă să ajungă la serviciu făcuse altele, trecînd în revistă treburile zilei și fixînd treburile ce mai rămăseseră netrecute în revista orașului, asta pentru după-amiază, hotărîse, pînă atunci...

S-ar fi infuriat (iarăși) tot străduindu-se cu așezarea unei ordini interioare în gîndurile-i învălmășite, noroc cu drumul său, trecînd prin curtea interioară a fostului ziar se calmase (ca întotdeauna) și ieșise, astfel, în strada unde trebuia să ajungă într-o stare ceva mai bună decît... decît cea, de pildă, care pusese stăpînire pe el imediat după trezire deși...

Deși nu-și putea închipui cum se putuse lăsa înșelat de niște dorințe și își confecționase iluzii (plăsmuise..., plămădisse...) cu privire la ninsoare, dacă se întîmpla vreo ninsoare el întotdeauna o simțea, chiar de se afla într-un spațiu închis, într-o odaie fără ferestre, chiar dacă dormea, chiar dacă visa, ei bine, în odaia aceea, în timpul somnului, în miezul visului el știa că ninge și la eliberarea din odaia cu pricina, din somn, din vis, avea aceeași nețărîmătură bucurie văzînd că nu s-a înșelat.

Așadar, ninsoarea, capitolul despre ea (din... gîndurile sale) se putea încheia, deocamdată și chiar așa făcuse.

Celelalte treburi, însă, se cuveneau a fi duse la capăt — bilanțul urmînd a-l face seara, la sfîrșitul zilei care era și un sfîrșit de an (spre exemplu, în clipa intrării lui, alături de tînărul ofițer, în restaurantul pe care atunci, la împlinirea faptei ce nu fusese prevăzută, se încăpățîna să-l numească birt).

La serviciu a rezolvat destul de repede ceea ce îi cereau îndatoririle, sau, cel puțin, o parte din îndatoririle lui zilnice. Promisese că se întoarce, mai avea de pus la punct o corespondență cu întreprinderea de confecții (de aici povestea cu iluziile, confecționarea lor, numai că în corespondența cu pricina se pomeceau date precise, conducerea ei, a întreprinderii, comunicase măsurile de îmbunătățire a condițiilor de muncă, un plan făcut

în urma recomandărilor prilejuite de ultimul control și el avea să stabilească data celui viitor, pentru verificarea eficienței unor sisteme de ventilație), rămăseseră de semnat și niște urări de An Nou, apoi, spre sfârșitul programului o mică adunare, directorul, sau el, sau amândoi, sau poate altcineva avea să rostească o scurtă cuvîntare... Plecase (directorul, după el : vezi să te prindă noul an la...) și, după ce străbătuse trecătoarea și strada sa, ajunsese în bulevardul central al orașului la o oră cînd acesta gema de lume. O mulțime agitată, grăbită, veselă, în vălmășagul omenesc cîțiva chiar prea veseli (ăștia au luat-o din vreme, cred că într-o asemenea zi li se îngăduie orice, o votcă, un coniac, un rom... , „eu cînd pășeso pe drum, pașii mei miros a rum...“, ce-o fi și cu veselia asta agresivă, la noapte ce vor face?... vor dormi, probabil, sforăind, gemînd), alții discutînd în fața vitrinelor, cîțiva inși cumpărînd ziare la chioșcul din fața „Vaticanului“ și comentînd, aprins, bilanțul sportiv al anului, nu lipseau, firește, pronosticurile privind evoluția echipei de fotbal care, cîndva, ehei, eliminase o celebră echipă olandeză dintr-o competiție europeană iar mai demult fusese de atîtea ori campioană, pe cînd acum, ce să mai vorbim, deși, vine un an nou, schimbăm antrenorul, întinerim echipa, facem așa și pe dincolo și le arătăm noi (cui? — păi tuturor), alături de chioșc o tarabă cu mere, arome înnebunitoare, ațîțătoare, cumpăraseră și el revistele (reținute, ca de obicei de doamna Szabo), luase și o pungă de mere după care renunțase să mai tragă cu urechea (ce obicei!) la comentariile microbiștilor și traversase grăbit bulevardul și în cîteva minute se văzu în fața redacției. Intrase, mai bine zis năvălise, dăduse buzna pe poarta monumentală (il contaminase frenezia străzii?), salut bătrîne — salutase (încă mestecînd o zdravănă imbucătură de măr), salut bătrîne — fusese salutat, chiar acolo, „sub-poartă“ de Emil, publicist și posesor al unei căciuli imense (mă, ai un clăbăț!, cînd o veni vremea potrivită să pui cloța în el...), ce faci de revelion?, teren, asta fac, o chestie bombă, o să vezi, poate preluați ceva la „Supliment“, pardon, la revistă, sună mai..., bine c-ai pomenit-o, te-ai abonat?, am abonat tot blocul, acu' dă o fugă la Șefu..., Șefu era în biroul său, revedea numărul special, se întrerupsese din cititul ultimului reportaj realizat de posesorul clăbățului-clocitoare, se ridicase din scaunul său, zîmbitor, politicos cu măsură (nu protocolar), ca întotdeauna, își făcuse cinci minute pentru el, îl invitase

și la revelionul ziariștilor, oh, nu pot, vîrsta... ha, ha, lasă, nu te văita, alergi ca un..., fac și eu ce pot, să poți, nu coborîți la o cafea?, oh, nu pot, de, vîrsta, nu mai citesc ca la..., ha, ha, v-am prins, citiți și acum de parcă..., meseria, dar lasă asta, cum stați cu Suplimentul?, ați scos vreo zece numere... dumneavoastră cite numere ați scos în viață, în viața de ziarist vreau să zic..., oho, fmi iei un interviu?... , sînteți cel mai vechi redactor șef din țară și..., vîrsta..., ziariștii n-au vîrstă și apoi arătați..., la prima ocazie ofer o cafea..., s-a făcut, chiar am nevoie de una, dar acum, așa că o iau din loc... și o luase din loc, alte cinci minute la secretariat, adjunctul, figură energică (un cuplu bun, echilibrat, primul, se gîndise el, are experiență cu, vorba aia, carul, știa să ia oamenii cum trebuie și mai știa cînd era cazul să se bată pentru ceva, celălalt intrase în presă mai de curînd, putea munci singur cît toată redacția și își apăra ideile cu hotărîre), secretarul de redacție (îl văzuse, o dată, la mare, îmbrăcat în tricou de marinar, părăsise plaja ca să dea o fugă pînă la chioșcul de ziare, se putea altfel?, nu se putea, despre el se spune că... mîncă ziaristica pe pîine), oprire în biroul „culturalilor“, Cătălin terminase cronica teatrală și corecta, meticulos, textul, hai la o cafea..., semn de negație, ai terminat, nu?... , semn de negație, unde a dispărut Emil?... semn de negație, apoi zîmbet, vin mai tîrziu..., te aștept jos..., semn aprobativ, dacă-l vezi pe Emil..., semn aprobativ, fți apare volumul?... semn aprobativ, plecase, părăsise biroul, aici, își spusese, toată lumea lucrează deși... ei, pentru o cafea tot ar fi timp, așa că... La Club aromă puternică de cafea, discuții — aprinse, forfotă — nu chiar ca pe stradă, unii veneau, alții plecau, chemări, saluturi, mici înțepături — colegiale... fugi la Secretariat, te caută Alexa pentru „Cronica microbistului“, păi am predat-o, n-o găsește, du-i lampioanele astea chinezești, poate o vede pe undeva, aș, se supără Mircea, vă salut și n-am cuvinte, spune Mircea, lampioanele sînt numărate, să nu vă prind că..., mărinosule, generosule, Mircea zîmbește subțire, mai aveți jumătate de oră și evacuez ringul, măi, ăsta-i șeful de protocol al revelionului sau crainic la meciurile de box?, întrebă-l, îl întreb, Mircea rîde (tot subțire, ascultă elegantule, cite măslina revin la o porție?, doriți supliment?, lasă-l în pace, are destule treburi cu Suplimentul, avem — sar, săriseră, Ghe și Vasile, oho, ce adunare selectă, păi chiar, dacă tot sînteți aici, hai să facem o dezbatere..., parcă spuneai că pregătești o

bombă . . . , aia e pentru numărul din trei, o să vedeți voi . . . , ei, taci . . . , fis . . . , ce fis ? . . . , o fi fost bomba, vă țineți de bancuri, eu vorbesc serios, acum ar fi un prilej nemaipomenit pentru o convorbire cu literații noștri cei iubiți . . . , cheamă-l pe Kelen, musai să fie și o poză adecvată . . . , mie îmi spui ?, ăsta ne pune în umbră cu clăbățul lui . . . , îl așezăm lângă Mircea, e mai înalt și . . . , Mircea rîde (iarăși) subțire, timpul zboară . . . , să știți că nu glumește, ne dă afară pur și simplu . . . , dar cu eleganță (adevărul era că Mircea impunea și prin eleganța frazei) . . . , înțelegeți-l, are treabă, își numără lampioanele . . . , mai bine agață-le de niște stilpi în Micălaca, poate văd și eu drumul spre bloc . . . , stați așa, strigă Emil, am niște idei ! . . . , ne-am ars . . . , avem aici trei premiați . . . , să fie sănătoși, Domnica nu mai servește nimic, a închis bufetul . . . , măcar un scurt dialog, o anchetă fulger, ceva, acolo, „trei minute cu . . . “, hai s-o întindem propuse Ghe, ultimul premiat, Vasile aprobase, el luase premiul cu un an înainte, se ridicaseră de la masă, îi urmase, la urma urmei era și el un (fost) premiat . . . , ăștia o șterg, se alarmase Nicolăiță, lasă-i omule să plece, intervenise, blajin (ca de obicei) Jivan, le ținea partea, un ziarist care scrie teatru înțelege și . . . , nici o vorbă ?, mai încercase Emil, tăcerea e de aur, rostise Tristan . . . , parcă te chemase Alexa, îți arată el filosofie, păi, află, tipul a terminat chiar filosofia, am onoarea, care ai mințit mă ?, Domnica n-a plecat, degeaba, oftează Nicolăiță, eu urc să termin „Plugușorul“ și mai am de dus trei cafele . . . , aha, fără cafea nu poate, isteților, nu-s pentru mine, m-a rugat Borșan și probabil că nici lui Simion nu-i prisosește una acum, eu mă gîndesc la colegii de birou, bravo, nici un bravo, ei au rămas sus și lucrează, nu ca voi care . . . , a apărut și Alecu !, pentru el era a treia cafea, bravo, nici un bravo, le va duce el că-i mai tinerel . . . , și-i tras prin inel . . . , spiritualilor !, ai promis o proză pentru „Supliment“, . . . o aduc . . . , în redacția asta nu mai ai loc de scriitori ! . . . , ora închiderii, anunță Canciu, dacă nu plecați vă fotografiez pe toți, iese o poză pe cîste și o afișez la panoul . . . , așa că vă urăm la mulți ani, firește, Mircea trăsesese . . . concluzia, nici chiar așa, protestase Tabuia, eu n-am pus nimic în gură . . . , săriți !, ajutați-l, altfel leșină la datorie, aduceți ceva, un pui, un curcan, un purceluș la tavă, să ia omul o gustărică . . . , își amestecaseră glasurile Emil și Alecu . . . ia uite la ei, mă nimuricilor, vă suflă vîntul, replicase Tabuia și chiar începuse să sufle un curent puternic, Mircea pornise ven-

tilatorul, spargeți grămada băieți!, angajați balonul în linia de treisferturi, îi îndemnașe Chebeleu, care balon?, e bun și clăbățul lui Emil, vedeți voi în 3, bomba..., ați uitat de Petruți și Harșani, ei n-au dreptul la o cafea?, a trecut Toduță pe aici și ne-a anunțat că-s pe teren..., ceea ce ar fi fost cazul să se fi întâmplat și cu voi..., asta-i Dana, ce voce muzicală!, firoscoșilor, coboară Șefu, hait, asta-i..., poftim?, vorbeam de simfonie, nu auzi ce se dă la radio?... Șeful nu mai vine, anunță triumfător doamna Albu..., în regulă, în schimb vă poștește la Secretariat..., una caldă, una rece, pauza pentru fumat s-a terminat!, îți convine, tu nu ești fumător, îmi ajung fumurile voastre, Alecule, te caută Cristina, Tristane, te caută Alexa, băieți, vă așteaptă Șefu... Și asta fusese tot. Plecaseră, ieșiseră în stradă, ei trei, premiații, nu-i așa?, ceilalți se mistuiseră prin birourile redacției, povestea ținuse mai puțin de jumătate de oră, o pauză, în fond, meritată, mai aveau destule de făcut în ziua aceea, în anul acela care se termina. Cu toții. Cît despre el... Drumul de întoarcere fu scurt; adică ajunsese în câteva minute la serviciul său. Răstimp suficient să-și amintească, privind distrat trecătorii (parcă tot mai grăbiți), cum se petrecuse istoria cu premiul, și nu numai aceea. Fiindcă, în dreptul chioșcului de ziare, avu (nimic de mirare) o... viziune. Iar după aceea, alta. Ele se succedaseră rapid (și poate chiar se amestecaseră). „Filmul“ lor îl... văzuse ceva mai târziu. De fapt, îl revăzuse. Și, bineînțeles, el fusese scenaristul. Poate nemulțumit de filmul real al acelei dimineți — una cam pedestră, cam scursă într-o lumină încenușată, cam prezentată (și reprezentată, în memoria lui) prea în stil de (oarecare) proces-verbal, să-i fi modificat scenariul, să schimbe câte ceva, să scoată (ce nu-i convenea), să completeze (la ce-i bună imaginația?) unele scene, să retrăiască altfel ceea ce se întâmplase, și i se întâmplase, ceea ce văzuse și auzise. Iar derularea filmului avusese loc în momentul intrării în restaurant. Într-un singur moment se pot vedea mai multe filme de acest gen deodată.

... așa că...

... tot într-un decembrie (dar unul bogat în zăpadă), primise vestea că a primit unul din premiile Asociației. Se afla la Felix, auzi, întâmplare!, romanul său ieșise în față după primul scrutin, o performanță bătrîne!, urlase în receptor Sandu, un telefon năzuros că auzea foarte rău cele transmise, în sfârșit, ce rost aveau amănuntele, un premiu e un premiu, te așteptăm la Ti-

mișoara peste trei zile, asta se auzise clar, toate bune și frumoase, adică ningea frumos și abundant, trenurile circulau greu, cu întârziere, la recepția hotelului aflase că pe șosea se poate circula, să căutăm o mașină, spusese, îi propusese Ioanei și porniseră prin stațiune căutând o mașină cu număr din orașul lor, tu vezi ce văd eu?, îl întrebuse ea, văd, e mașina lui Iulică, hai în hotel, bună-ziua, îl caut pe tovarășul, e la proceduri, pardon?, la tratament, scoateți-l de-acolo, e în baie tovarășu', vreți să răcească?, nu răcise deși îl umflase, păi cum, pe sus, hai la bar, am o veste bună, se duseseră, toți trei, ea era ușor emoționată, ușor îngrijorată, îl simțea pornit, pus pe degustarea (hm!) vinurilor hotelului, lasă, așteaptă, ai răbdare, după festivitate ai tot timpul, ce să lași?, sosiseră câțiva prieteni din orașul vecin, dacă nu faci tu cinste facem noi, făcuse, firește, se descurcase însă și la premiere, eroinic, bărbătește, demn — un bărbat demn, un domn demn, nu, acela fusese cazanul de aramă din baie, tot aia, adică tot se potrivise treaba, Iulică se dovedise un șofer admirabil și la întoarcere își recitase poeziile — ca să întrețină atmosfera, numai că el fusese precum cazanul, de aramă, oh, nu, doar demn și dormise după aceea mult, pînă în cealaltă zi, spre seară, cînd fuseseră treziți (adormise și ea, ce să faci într-o cameră de hotel cu un premiat adormit buștean?), cînd îi treziseră deci glasurile copiilor colindători, sunaseră ciudat colindele cîntate în fața ușii de la camera de hotel, trezind în el, în golul din el — precum într-un cazan de baie — ecouri, ecou, eco..., dovedindu-i-se că trezia-i era cam îndoielnică, dar tot reușise să scrie, în seara aceea, o povestire bună și o intitulase „Portret de bărbat cu nufăr“.

Pentru secvența asta explicația era simplă: îl salutase un tip care lucra la spălătoria (rapidă și chimică, poate chiar automată, „Nufărul“ — logic, nu?)...

...apoi...

...chioșcul era închis. Și totuși el văzuse (putea jura) oameni roind în jurul lui. Sau al tarabei cu mere (deși, probabil, vînzătoarea plecase demult — cît de demult?, doar nu trecuseră decît...). Oricum erau destui pe acolo și el parcă-i cunoștea, sau măcar le știa profesiile, de unde vin, ce doresc și așa mai departe. Un miner în concediu făcea pungi (din ziare vechi), ajutîndu-l pe bătrîn să împartă merele cu aromă proaspătă (care bătrîn? — aha, era vorba de un fost avocat pledant). Un tînăr în echipament de schior (schiurile le lăsase pe undeva) supra-

veghea buna desfășurare a împărțirii poamelor. Printre solicitanți se afla un elev premiant și ochelarist care scanda versuri. Și alții îi urmaseră exemplul. Bătrînul le dădea prioritate. Cine spunea începutul unei poezii, primea de îndată o pungă. Ce fel de poezii erau? Ei, asta era mai greu de precizat. Oricum nu păreau a fi scrise de poeții de luni — nici nu se potrivea ziua. Și poate s-ar fi împotrivit bătrînul. Curioșii — imediat apar și din aceștia, opriți prin preajmă, intrau în joc. Iar bătrînul se bucura, minerul alte pungi făcea, elevul noi versuri scanda, și schiorul ce-mi făcea? Nu mai făcea nimic fiindcă plecase, naiba știe unde, treaba mergea bine, iubitorii de poezie (și de mere) erau atît de mulți și (mai ales) cuminți. Spuneau un vers, se înclinau ușor, pe rînd, primeau punga și... Cu fiecare pungă dăruită, bătrînului i se lungea barba cu (măsură aproximativă!) cîtiva milimetri. Cînd i-a coborît barba pînă-n briu și-au făcut intrarea în scenă (bulevard) mai mulți muncitori. De fapt, cîteva echipe. Componentii lor erau care mai de care mai harnici: unii scoteau piatra cubică și clădeau frumoase piramide, alții tăiau bătrînii tei, unii scormoneau pămîntul dezvelit cu o rîvnă rar întîlnită. Bătrînul avocat se mai abătea și pe la ușile magazinelor, chemînd lumea, toată, să participe la efortul ce se cerea a fi unul general. Numai că-l cam încurca barba. Aceasta-i mătura trotuarul și se încîlcea printre crăcile copacilor doborîți. S-a alcătuit, în consecință, o echipă specială cu sarcina de a descurca încîlceala aceea. Între timp se slobozise și o ninsoare cu fulgi mari, apoși, umplînd spornic albia săpată pe mijlocul bulevardului, îngreunînd munca săpătorilor din adîncuri, bătrînul (mai liber în mișcări) și ochelaristul premiant și elev remarcașă pericolul și adăugaseră cîteva grade temperaturii în care-și rosteau, unul îndemnurile, altul versurile. Efectul se văzu imediat, zăpada adunată în albia bulevardului se topi brusc, alt necaz, de data asta vorbele se dovediseră neputincioase, nu izbîndiră nici puternicele pompe aduse în grabă și instalate în fundul pămîntului (adică și oarecum), lucrătorii au fost scoși la lumină. În adîncul albiei colcăia o mlaștină, sau în ea colcăia te-miri ce, malurile se surpau, piramidele se năruiau, nu în multă vreme albia se umplu pînă la nivelul trotuoarelor și atunci... și atunci... dinspre teatru năvăli o turmă de cerbi. Coborau cerbii falnici pe treptele largi de piatră și păseau, semeți, drept spre..., lumea înmărmurise, încremenise, numai bătrînul se

agita pe trotuarul devenit țărniș — era chiar liber în mișcare, un frizer îi retezase barba folosind, se pare, o foarfecă de grădinar; avocatul spera într-un miracol, într-o posibilă, încă, salvare a cerbilor, numai că nu le putea stăvili înaintarea, n-avea cum să le iasă în cale, să-i întoarcă din drum. Și cerbii, unul câte unul, pășeau — ușor — pe o părelnică solidă cale, câțiva pași, gata, se scufundau, încet, nici o zbatere, nici un muget, dispăreau încet, absorbiți de nesătula mlaștină, oricum, puținii pași făcuți de primii fuseseră în folosul celor veniți din urmă, aceștia pășeau pe spinările, pe coarnele înecaților pînă ce dădeau de un loc neumplut și se afundau, la rîndu-le, alții veneau și tot așa pînă ce mlaștina nu mai putu primi nici un cerb. De altfel nici nu se mai arătase vreunul. Bulevardul (central) ajunsese să arate ca o pădure — una alcătuită din coarne rămuroase de cerbi. Era necesar să se croiască poteci printre acestea, pentru a se putea trece de pe un țărniș pe altul; adică de pe un trotuar pe celălalt. Ba chiar o cale mai largă destinată tramvaielor, autobuzelor, autoturismelor și așa mai departe . . .

... mai departe nu fusese nimic; cel puțin acolo. Se... trezise și își continuase drumul. Visul („La vida es sueño“ — Calderón) durase... ei, cît durase? Oricum, în vis timpul nu se măsoară, iar cît stătuse el acolo, înlemnit lîngă chioșcul de ziare, în vreme ce viața adevărată trecea, păm cum? — pe lîngă el, probabil că avea prețul unor minute, ori poate secunde; are rost, avea rost să facă (după aceea) socoteala acelu „cît“? Nici măcar explicații (după bunul, sau răul său obicei) nu trebuiau îndelung căutate. Deși ar fi fost cîteva. Bulevardul central, cu teii săi falnici, era nu numai o podoabă a orașului dar și o dragoste a sa (firește, urmînd sentimentului nutrit față de strada pe care tot a lui o socotea a fi). Îi știa înfățișarea veche — după fotografiile de epocă; pe cea de astăzi o întregea mereu, adăugînd detalii descoperite cu încîntare — calcanul unei case, cariatidele, basoreliefurile, țiglele diferit colorate, acoperișuri de tablă, vreun burlan de tuci bătrîn de peste o sută de ani, sau vitrinele numeroase (uimindu-se de cele expuse — aici intervenea „boala“ sa, jocul capricios al memoriei, cum și al imaginației: ținînd minte firmele vechi, îl irita că în vitrina cutărui magazin nu găsea marfa potrivită; treabă ușor de

rezolvat — înlocuia articolele după indicația firmei vechi, le așeza după gustul său, stabilea prețurile vremii și pleca mulțumit; se complicau lucrurile când trebuia să cumpere ceva; reaseza exponatele în ordinea lor firească, meditănd destul în fața vitrinelor pînă a se hotărî să intre, nu se putea grăbi, prețurile se schimbau în cursul vremii, o pereche de pantofi, spre pildă, valorînd atît și atît în moneda de dinaintea Unirii, costînd te miri cîți lei între cele două războaie, suferind variațiile puterii de cumpărare a leului în perioada crizei economice, preschimbindu-și valoarea după stabilizare, etc., etc., ajungea greu — în calculele sale — la prețul în curs; nu mărturisea nimănui acest „joc“, i s-ar fi putut replica, de către oricine, că era mult mai practic să intre în magazin, să-și aleagă perechea de pantofi potrivită și să plătească atît cît i se cerea — aceasta în cel mai bun caz fiindcă, fără îndoială, ar fi fost privit cu suspiciune, măi omule!, de ce să complici lucrurile?, cine te pune să traversezi o întregă, nu-i așa, etapă istorică, pînă ce te hotărăști să...; te pomenești că vreun realist, dacă nu chiar un dur, i-ar fi spus de-a dreptul: du-te și te caută, stai prost cu nervii!; și el ce să răspundă la toate astea?; nimic; de altfel nici nu era cazul, „boala“ asta era secretul său și simțea o adevărată mîndrie bărbătească din faptul că nu dorea deloc să se vindece, dimpotrivă, la barul hotelului „Ardealul“, fost „Crucea albă“, schimba îmbrăcămintea ospătarilor, la chioșcul de ziare cerea — în gînd — „Românul“ din ziua respectivă, la teatrul care împărțea albia bulevardului în două, un fel de ceatal, vedea spectatorii în toaletele toamnei lui 1918, indiferent de spectacol, aștepta, răbdător, tramvaiul cu cai, la Biroul de voiaj era gata să întrebe de mai multe ori despre schimbarea orarului poștalioanelor, în sfîrșit, parcurgea bulevardul, ca și strada sa, făcînd spectaculoase salturi în timp — în cel istoric, altfel, cel trăit de-a dreptul îl... simțea ca toată lumea din jurul său; cu atît mai mult că, de fiecare dată, cînd „pleca“ razna, se găsea cineva, sau ceva, care să-l tragă de mîncă și să-l îndrume pe făgașul — să-i spunem — normal; de ce toate astea?; păi, uite de aia; așa era el și gata. Punct.). Așadar, imaginile noi se suprapuneau celor vechi. Și invers. Bine. Dar asta nu explică „viziunea“ cu alaiul cerbilor. Nici nu e nevoie. El, mai bine zis, n-avea nevoie de o asemenea explicație. Pentru alții... Mă rog, mă rog. Bulevardul avusese odată pavajul din

piatră cubică. Din el „construise“ piramidele. Mere se vinduseră lângă chioșcul de ziare. Bătrînul (avocat pensionar), elevul (premiant și ochelarist), schiorul, minerul, trecătorii fuseseră, cu toții — iată termenul ! — adevărați. Îi văzuse pe acolo. De unde știa că bătrînul fusese avocat, că elevul era premiant, că omul voinic se afla în concediul lui de odihnă convenit după munca în mină ? Păi astea se văd de la o poștă ! Și dacă văzuse un miner, de ce să nu vadă și un șantier în mijlocul bulevardului, de ce nu s-ar fi făcut acolo niște săpături ? Și așa fusese, mai demult, scoasă piatra cubică. Iar cerbii veniseră dinspre teatru ; ieșiseră de acolo ; dintr-un teatru, pentru cine are ochi să vadă, pot ieși făpturi și mai dihai. Pînă la urmă ar fi mai simplu să se spună doar atît : vroise el să vadă alaiul cerbilor ieșind din teatru. Poate că dacă îl întrebă totuși cineva, se va gîndi mai mult și va declara că, de fapt, alaiul cerbilor se îndrepta spre teatru. Atunci înseamnă că frumoasele animale veneau de la gară. Și cu asta, iată, chiar s-au simplificat lucrurile . . .

. . . și încă . . .

. . . Scurtînd drumul prin „trecătoare“, curtea interioară a „Românului“, văzuse, lângă intrarea în fosta redacție un chip cunoscut. Purta căciulă neagră, un laibăr înflorat (nu simțea frigul ?), era încins cu un brîu lat, în trei culori, își ștergea, din cînd în cînd, mîinile de poalele cămășii lungi și albe precum (nu, încă nu ninge) . . . , la picioare, lângă opincile-i uriașe, se odihnea un coș cu (iarăși !) mere ; din pricina acestora își ștergea mîinile ; se apleca spre coș, alegea un măr roșu și îl întindea celui care trecea pe lângă el ; după aceea își freca mîinile de poalele cămeșoiului, să se vadă că are mîinile curate . . . Tresărise la vederea personajului (totuși ciudat) și tocmai atunci răsunase un salut : „Am onoarea domnule Nicolae !“ El fusese tentat să ducă mîna la pălărie . . . Sau după ce auzise salutul îl văzuse pe gugulanul cu merele ? Oricum, pălărie nu avea. Și pînă să ajungă în dreptul celui care avea pregătit cîte un măr roșu pentru fiecare trecător, acela dispăruse. Dar el fusese mulțumit. Bătrînul (avocat pledant) împărțise și el mere, dar gestul ăluia fusese prea . . . făcut. Curată literatură ! Pe cînd gugulanul său, se vedea, o făcea din inimă, pentru că . . . Al său ? Sigur că da. Păi nu-l recunoscuse el pe Filon, unchiul din Slatina Timișului ? Unchiul cui ? Că Filon se pornise la drum (în sania lui cu tricolor) în iarna lui 1918.

Atunci unchiul unui alt unchi de-al său. Pe care-l chema... Exact. De câte ori trecea pe acolo se gîndea la ce va fi simțit fostul ziarist (în vremea aceea un tînăr abia intrat în viață, și ce viață!) care purtase un nume ca și al lui și care rămăsese fala neamului lor. Dar asta-i altă poveste, cum și aceea a lui Filon (și a saniei lui cu tricolor), despre ce făcuse ziaristul și, la rîndu-i, gugulanul, mai avea timp să mediteze, nu neapărat în clipa cînd intra în restaurant... Însă nimic nu-l oprise să-l revadă pe Filon și să se lase cuprins de o căldură ciudată (ca în toate rîndurile de câte ori se întîlniseră acolo...; ori cînd se întîlnise tînărul ziarist cu uica ăla venit de pe Valea Ti-mișului ca să...). Și să se simtă mîndru de cei din neamul său; acum nu doar la neamul Banilor se gîndea el, la cei care în Slatina avuseseră o uliță întregă a lor, ci la toți... Nu se încinsese în curtea aceea hora flăcăilor din Mîndruloc? Și ei se numărau printre neamuri. Cum și cei de se prinseră în horă pînă ce ajunseseră să cuprindă o țară întregă. Important era că-l văzuse pe gugulan. Prilej de a se simți el ziaristul de atunci. Nu împrumutînd, nu furînd, ci moștenind, firesc, simțirile celui de atunci. Pe ziarist nici nu-l considera ca pe un simplu om cu care se înrudea. Conștiința înaintașului său era proiectarea propriei sale conștiințe în timpul ce trecuse. După cum, probabil, el era întruchiparea visului, a dorinței pentru timpul ce va veni a fostului ziarist. Ei, dar unde era ziarul lui care...

VI

... îi oferea tînărului ...

... mai întremat, mai inviorat, însănătoșit nu prin vreun leac miraculos ci prin mersul evenimentelor, îi oferea deci, aceleia, mulțime de știri despre chiar mersul timpului (al istoriei, spunea domnul Goldiș).

Și drumul său de fiecare zi, pînă la redacție, îl parcurgea fără ezitări, ca să citească, apoi, nota guvernului american către guvernul român (semnată de Lansing), apelul către medici, soldați și ziaristi, evoluția tratativelor de pace de la Belgrad (între Károly și D'Esperay, generalul francez), ori interviul lui Goldiș: „Cari vor fi granițele României?“, informația despre mutarea „Comenzii“ în edificiul „Școalei civile de băieți“ din piața Ferenc (în apropierea spitalului comitatens), nota „Se duc Nemții“ (trupele lui Mackensen în retragere) . . . Cum și salutul studențimii din Budapesta, descrierea unei impozante adunări naționale de la Caransebeș (ținută în sala cea mare a magistratului orășenesc și încheiată cu alcătuirea unui convoi, cu tricolor în frunte, „care s-a îndreptat spre reședința P.S.S. Episcop Dr. E. Cristea“), iar între toate, pată de culoare, cererea, urgentă: „La administrația ziarului Românul află aplicare momentană DOUĂ DOMNIȘOARE — sunt preferite cu scriere frumoasă și cu ceva praxă de birou“ . . .

Oh, o fată (sau două), cu scriere frumoasă și cu . . . , păi nu poate fi (nu pot fi) decît . . .

Așa că, prilej de visare, atunci, era din belșug și . . .

Nu-i rămînea decît să . . .

. . . să treacă în fiecare dimineată, din acel timp și . . .

să viseze (înăuntrul visului . . .) — și așa nu există timp într-un vis, dar . . .

Și totuși ziarele . . .

„Tratativele cu ministrul Jászi în urma unei telegrame trimisă Guvernului Consiliului Național Maghiar . . .“

. . . Și să fii, atunci nici mai mult, nici mai puțin, decît reprezentant al presei, al ziarului care . . .

Mai întii să spui, să-ți spui . . . impresiile . . . „Românul ne trebuie! Nu cunoaștem greutăți și piedici, mulțimea cere ziar român, slova e a noastră după întunec de doi ani și jumătate! Nu-i redactor, nici tipograf, mașinile au ruginit și cerneala a secat în călimară. Însă voința, care izbucnește cu o astfel de forță elementară, nu cunoaște obstacol. Profesorii și un preot militar sînt redactori, un tipograf —doi, împrumut, româncele noastre-s expeditoare, administratoare, miile de ziare se împătură de mîini delicate de copile abia ce-și dau contribuția pe altarul național și obstacolul pieri ca prin minune. Și tot ele pleacă la gară cu cele dintîi pagini de lumină ce vor încălzi

inimile celor ce aşteaptă cu sete lumina prin glasul cărtura-
rilor noştri...“

Iar în vremea asta să fii martor la plecarea trenului oficial — care a produs uimire, nu prin oficialitatea lui ci prin cei ce s-au urcat în el, cu fastul de rigoare şi cu declaraţiile, nu-i așa, obișnuite, precum că...

... Cel care s-a suit în tren (el?) notează declarația lui Jászi — „un modus vivendi“, o soluție provizorie pentru păstrarea... ordinii...

... Ordinea...

„Toți simt că trebuie să puie umărul la clădirea edificiului nou și măreț al vieții noastre publice reînviată, trezită din amorțea și acalmia seculară a zilelor de iobăgie...“

... Ordinea...

La „Românul“, în curtea interioară, s-au adunat flăcăi din Mîndruloc... „o ceată de voinici“, pentru a depune jurămîntul întru unire, prilej în care au cîntat „Hai să dăm mîna cu mîna“ și „Deșteaptă-te române!“ oho, ce mai horă s-a încins de s-a spulberat neaua ce se lăsase peste noapte, oho și ce mai roire de vorbă românească s-a întins după aia, cuprinzînd strada, cuprinzînd orașul, cuprinzînd...

... Și delegația se apropia de Arad, trenul ajunsese aproape...

... Dar nu tot el îi însoțise pe feciorii din Mîndruloc, spărgînd, împreună, liniștea iernii, crăpînd ghețușurile, pornind apele? Apele primăverilor care vor veni...

... Importanții domni din delegație aveau timp, au avut timp, pentru tot soiul de declarații, evident, majoritatea, liniștitoare (liniștitoare pentru cine?).

La urma urmei fiecare își făcea datoria, politicienii, zia-riștii, jandarmii cu pană de cocoș, flăcăii — intrați, deodată, după izbucnirea dinții, sub aspră comandă militară, neguțătorii, muncitorii, calfele și ucenicii, poeții, chiar și ei, deși un poet nu poate să nu ardă în chiar inima evenimentelor, numai că politicienii aveau păreri diferite și asta...

Avea să se vadă imediat după începerea tratativelor. Zarva în oraș se mai potolise, toată lumea aştepta, cu încordare, dar în liniște, ce va ieși din povestea asta cu întîlnirea delegațiilor, o încordare mută care parcă iradia însă căldură, adia pe străzi un vînt călduț, moale, lenevos, cu doar scurte zvîcniri mai

energice și atunci teii de pe strada lui se cutremurau de cine știe ce presimțiri, de bună seamă că numai vîntul acela adusesese „boala spaniolă” și asta a dus la închiderea școlilor. Dîndu-i, astfel, mai mult răgaz de a cutreiera strada sa, ducîndu-se la redacție, întorcîndu-se spre casă pentru a citi și celelalte ziare, traversînd-o, iarăși, apucînd pe cealaltă trecătoare ca să scurteze drumul spre Comanda Gărzii Naționale și, în sfîrșit, după ce-și pusese hainele cele mai bune, plecînd, de data aceasta cu pași hotărîți, neșovăitori, siguri (slăbiciunea lui pierise, ciudat, o dată cu molima lăsată asupra orașului, poate că slăbiciunea altora îi dădea lui puteri), plecînd deci de acasă și trecînd pe lîngă redacție, „Cornul vînătorului”, stația de poștalioane (încă necesară), hotelul „Crucea albă”, lăsînd în dreapta clădirea teatrului, intrînd pe bulevardul cel mare pentru a ajunge la gară, mai întîi, sosea delegația, și mai apoi participînd, ca tînăr ziarist (calfă de ziarist) la convorbirile oficiale. Întîlnise, în drumurile lui, oameni feluriți, îl izbise, de la început felul cum umblau aceștia, fiecare părea că are o țintă anume, nu rătăcea nimeni fără rost, oprindu-se te miri pe unde ca să caște gura, toți păreau grăbiți și preocupați, un anume soi de bună-cuviință nu-i lăsa pradă agitației, freneziei, entuziasmului, cum ar fi fost de așteptat — ținîndu-se seama de apropierea acelei zile în care... Și teii bulevardului (pe care el i-ar fi vrut în floare) abia de își tremurau crengile la zbuciumul rar al vîntului, ei, teii, erau mai bătrîni (deci mai înțelepți?) decît aceia de pe strada lui. De-a lungul lor treceau birje trase de cai bine struniți, ropotul copitelor se muia și el în aerul nefiresc de cald (dacă nu vin ninsorile, poate înfloresc totuși teii!, își dorise el), drumul pînă la gară, nu lung, îl făcuse într-un timp peste măsura obișnuită, poate fiindcă îl moleșea aerul (dar nu, vremea slăbiciunilor trecuse), poate fiindcă citise, încercase să citească, pe chipul oamenilor pe lîngă care trecea, să deslușească starea lor lăuntrică, poate fiindcă privise prea îndelung teii și birjele și caii acestora, ba într-un loc chiar se oprise, acolo văzuse, simțise, semn de primejdie — întîlnise un grup de ofițeri cu uniforme ca de paradă, stînd în fața unei dughene ce arborase alt drapel decît tricolorul, stînd deci — mirare mare — ei erau singurii care stăteau și nu numai că se opriseră acolo ca să fumeze în voie, ci măsurau din priviri pe trecători, schimbînd între ei glume cam deocheate, glasurile devenindu-le chiar artăgoase, cînd trecea vreun ostaș al

Gărzii Naționale îl și salutau, dându-i onorul, în batjocură, sfirșind prin a stăvili întreaga parte a bulevardului pe care se (mai) credeau stăpîni; el izbutise să se strecoare prin bariera vie și o dată trecut văzu și pricina formării ei: se apropiau trei ofițeri români. Veneau cu pas egal, privind niciunde, sau doar ceva numai de ei văzut — imagini ale frontului, nu de mult părăsit, asta se vedea după uniformele lor, un front unde ajunseseră fără voia lor și pe care cu voia lor îl părăsiseră, nu fugind, nu trădînd, ci trecînd la ai lor, dar pînă să se întimple această trecere cine știe prin cîte încercări le fusese dat să petreacă, prin ce meleaguri ajunseseră, ce mai trăiseră ei pe acolo, bătîndu-se într-o armată ce nu era a lor, pentru un împărat care nu era al lor, pentru un crez care nu era al lor și acum, iată, armata aceea se fărîmițase, împăratul nu mai era, crezul nu existase niciodată (decît pentru puțini ce se vroiau mai la lărgămint, stăpînind cît mai mult pămînt și cît mai mulți oameni, întinzîndu-și puterea cît putea cuprinde — și putuse cuprinde, într-un timp, mult — aripile larg desfăcute ale pajurei cu două capete); veneau, așadar, cu pas egal, ținînd cadența, umăr lîngă umăr, ignorînd ceea ce se afla în fața lor, privind... bineînțeles, el știa unde privea fiecare dintre ei, ar fi putut jura că-i și cunoaște pe acei bărbați în uniforme ponosite, rău încercate prin noroaie și mărăcini și pulberea drumului, cel din dreapta, după cum veneau ei, se uita la tei nutrînd nădejdea că-i va vedea înflorînd pe cei de acasă, mai cu seamă pe cel mare, pe cel mai mare, tatăl teilor din satul lor, cel care dacă și-ar fi avut rădăcinile implîntate aici ar fi schimbat, dintr-o dată, orașul, îmbătîndu-l cu mireasma florilor, alungînd spaimetele, neliniștea, încordarea, înfrîngînd vîntul, potolînd molima și bucurînd simțirile orășenilor, doar teiul lui, teiul lor, avea putere să înflorească și iarna, o și făcuse cîndva, cînd cu bătaia dată cu răitarii imperiali și cu trecerea în carnea lui a chinezului satului; cel din mijloc privea spre zăpezile viorii de pe Țarcu, gîndindu-se la vremea cînd va putea iarăși urca spre inima pădurii, alături de ai bătrîni ai lui, la tăiat bulvani, simțînd în nări mirosul dulce-acruț al lemnului proaspăt retezat, și mirosul iute-înțepător al bureților, și pe cel dospit al sudorii de om și de cal, înlăturat, acesta din urmă, după o zi de trudă, cînd soarele mai are încă putere să usuce trupurile, la ogașul de sub sălașul stînjenarilor, alte mirosuri luîndu-i locul, cel aspru și curat al calului abia țesălat, cel de otavă proaspăt cosită al tru-

pului de bărbat tînăr încă, și, poate, chiar acela al părului de
mujere înmiresmat de busuioc; ultimul se uită la dealurile
domoale care-i împrejmuiesc satul dar trage cu ochiul și la
rîul ce-l străbate, s-au dus ghețurile, sloiurile, la repezine e loc
bun de prins mirene aurii, la locurile mai adînci, cu ape întu-
necate, clenii cei bătrîni, trebuie să bage de seamă și la topilele
de lîngă rîu, muierile au pus, cum mai trece timpul!, cînepa la
topit, să nu le strice rînduiala cumva, călcînd greșit, să nu
mute un bolovan de la locul lui și apa să se scurgă din topilă,
ei, cînd s-o scoate cînepa și vor porni melițele să toace pozde-
riile!, numai să se facă pace, dar pace adevărată, să nu mai fie
bătaie, să-și vadă lumea de rostul ei... E chiar așa, nu se mai
îndoia, nu se mai îndoiește, bărbații, tineri și cam osteniți,
înalți și tăcuți, visînd cu ochii larg deschiși, ascunzîndu-și, din
mîndrie, osteneala, urmîndu-și, drumul cu același pas, erau:
unul din Slatina lui Florei, unul din Armeniș (... „Armeniș —
pietriș, Sadova — costiș, Ilova-i buhoasă, Slatina-i frumoasă“...),
îngîină el un cîntec copilăros, auzit cîndva și neuitat chiar dacă
el aparținea, acum, orașului, străzii sale care...), celălalt vine
din Almăj, din vreun sat de pe Nera, ce să caute ei, cei veniți,
doi de pe Timiș, unul de pe Nera, la mal de alt rîu, mare și
stăpînitor de pustă (cei trei sînt coboriți din munte sau deal),
ce să caute ei în orașul unde... Ce să caute și el acolo? Păi
asta era, trebuiau să vină și ei, să vină cu toții, fiindcă apele-s
surori iar muntele coboară-n deal, dealul se-ndulcește înspre
pustă și toate-s una, așa că... Ar trebui să-i oprească, să le
facă semn, să-i previe asupra primejdiei! Cei din bariera de
trupuri frumos îmbrăcate și strînse-n tunici de paradă au dus
mîna spre gîrzile săbiilor, vocile lor au devenit caraghios de
ascuțite, se aude și o sudalmă, o aude el pentru că ceilalți con-
tinuă să se apropie, umăr lîngă umăr, cu pas egal, ei nu văd
nimic, nu aud nimic, mai sînt doar cîtiva pași, primii au răgușit
de atîta zbierat, sînt furioși, li s-au înroșit obraji, el le vede
chiar sudoarea picurîndu-le de pe frunte, curgînd apoi șiroaie
de sub cozeroacele chipiilor înalte, ce naiba, ce dracu?, ce dum-
nezeii..., și-or fi zicînd, s-or fi întrebînd, ăștia nu înțeleg pro-
vocarea lor, nu le înțeleg vorbele, ocările? și... și... și
oricum nu pot scoate săbiile din teacă așa, fără nici un răspuns,
fără nici o contraprovocare, să aibă, apoi, un motiv cît de mic,
o vorbă, un zîmbet, o privire... Ceilalți vin, pas egal, umăr
lîngă umăr, zid viu, umblător, apropiîndu-se de altul, nu se mai

poate face nimic, nu mai pot fi opriți, ce să le strige el?, acum, acum cînd, uite, probabil că-și simt, unul altuia, răsufările, gîfuite ale primilor, egale, ca și pașii, ca și hotărîrea de a merge pe drumul lor ale celorlalți care vin, au venit, au ajuns... El închide, a închis, o clipă ochii, așteaptă să audă zăngănit de arme. Liniște. Nu se aude nimic. Nu răbufnește nici vîntul, nu mai trece nici o birjă, bulevardul s-a golit de oameni, numai aceia care... Și totuși se aude ceva, un ritm egal, cadențat, pașii celor trei îndepărtîndu-se. El a deschis, deschide ochii, bariera vie s-a destrămat, cei ce au alcătuit-o s-au împrăștiat și se privesc stupefiați, ceilalți se duc, umăr lingă umăr, pas egal, cadențat, visînd... E vis și nu e vis, cum au trecut?, cînd au trecut? Zidul umblător (și visător) se tot duce, bulevardul e iarăși plin de lume, grăbită, preocupată, atentă la ce se întîmplă în jur și mai cu seamă atentă să facă loc celor trei.

El a plecat, pleacă, mai departe deși...

Poate s-a dus cu cei trei...

Poate s-a aflat în trenul care venea de la Budapesta...

Poate a (și) ajuns pe peron și stă, cuviincios, undeva mai în spate, căutînd să-i recunoască pe cei din delegația abia sosită. Întîi, firește, ministrul Jászai. Cîteva figuri necunoscute. Sasul Neugeboren (care în tren declarase că românii cer drepturi firești). Alții, necunoscuți (pe ceilalți unde-i cunoscuse? — poate fusese totuși în tren). Și domnul Apáthy (cel pe care ziarurile politice îl botezaseră „tigrul“). Domnul Goldiș strînge mîna lui Jászai, o fac și ceilalți, Cicio-Pop zîmbește protocolar, ceilalți, naționaliștii și socialiștii se grăbesc să treacă peste formele convenite cît mai repede cu putință. Deodată vocea lui Goldiș; l-a zărit pe Apáthy și cere, energic, excluderea acestuia din delegație. Rîzînd subțire, îngăduitor, domnul ministru promite.

El nu poate ghici nimic, tot ce se desfășoară în fața-i e, deocamdată, teatru. Fiecare își joacă rolul lui. Schimbă însă impresii cu alți ziariști. Un socialist, pe care-l cunoscuse cu o zi înainte la „Casa muncitorilor“ (cu prilejul unei mari adunări, acolo, alături de muncitori, meseriași, dascălime, năvăliseră, în număr peste așteptări, țărani de prin satele apropiate, s-a ales și un președinte, I. Budean iar notar I. Costa, din comitetul cel nou făcînd parte Leon Muntean, Ludovic Feier și V. Beucecan), un confrate în cele gazetărești îi atrăsese atenția asupra incidentului — „să vezi ce-i face mîine Goldiș tigrului ăstuia!“

Și iată-l într-un alt decor, așteptând într-un hol mare începerea convorbirilor și citind în „Românul“ : „... reprezentantul lumii vechi, al imperialismului, cunoscut de toată lumea la noi ca cel mai aprig partizan al opresiunii“ — era vorba, socialistul avusese dreptate, despre domnul dr. Apáthy István. În camera aceea s-au adunat prea mulți oameni, aerul e încins, greu respirabil. De altfel și aerul de afară e stătut, vântul a încetat și el se simte îngrijorat, îl bîntuie presimțirea unui incendiu — de-ar veni, iarăși, zăpada !

A sosit aici prea devreme, dar e învățat să aștepte. Pînă ce apar împuterniciții noștri, află numele lor : Goldiș, Ioan Erdély, Eneas Grapini, Iosif Jumanca, Ion Fluieraș. Nelipsitul Cicio-Pop. Ca secretar, dr. Gheorghe Crișan. Timpul urcă spre amiază. La ceasurile 11 apar delegațiile. Și încep cuvîntările. Aerul devine mai respirabil, o undă de înviorare trece prin cei prezenți. Jászi aduce răspunsul guvernului maghiar : recunoașterea dreptului de proprie dispunere. Oare asta nu înseamnă ? ...

Vorbește Cicio-Pop și prezintă starea lucrurilor. După aceea Jászi, cam confuz, amestecînd vorbele, înșiruîndu-le apoi ca pe o sfoară, doar de dragul discursului. Urmează Goldiș. Chipul lui e străluminat de un zîmbet bun. Cicio-Pop, cu bărbia lui puternică, masivă, bărbătoasă împinsă înainte, îl fixează cu privire rece pe ministru. Ce-o fi gîndind, acum, acest domn ministru Oszkár Jászi ? Goldiș e rațional în ce spune, frazele i-au fost îndelung cîntărite. Deocamdată cere o întrerupere. Delegația străină se retrage la hotel. Căldura pare a fi crescut, orașul fierbe (mocnit), nervii sînt încordați la maximum. Nu e vreme de odihnă. După prînz se întrunește Consiliul Național Român. Spre seară, o altă întrunire a Comitetului și Consiliului ...

El aleargă la redacție să vadă șpalturile : „toți simt că trebuie să puie umărul la clădirea edificiului nou și măreț al vieții noastre publice reînviată, trezite din amorțeala și acalmia seculară a zilelor de iobăgie“. Corespondentul special din Budapesta relatează că Aradul e privit drept capitala prezentă a românilor. A mai citit, citește despre hora voinicilor din Mîndru-loc, pe care o văzuse cu ochii lui. S-a mai interesat, se interesează dacă nu cumva a apărut vreo domnișoară cu scriere frumoasă fiindcă el, cum să spună, să vedeți ... N-a apărut, îi răspunde o voce grăbită, a unui om grăbit, numai că pînă atunci pot face treaba celor două domnișoare și niște vlăjgani, așa că-i trîn-

tește, acel cineva, un maldăr de hîrtli în fața și-i zice: copia-ză-le! El se apucă de lucru serios, nu se consideră jignit, fiecare trebuie să facă doar cîte ceva, cît de puțin, dar care adăugat la... Totuși, oftează, unde-s domnișoarele noastre cu scriere frumoasă? Măcar una să vină, ar ajuta-o, ar învăța-o... El, el care abia a publicat vreo trei poezioare și cîteva articole nesemnate? Ei bine, el. Fiindcă, de fapt... Scrie cu sîrg, dar căldura nefirească, zăpușeala, aerul stătut... Poate mai spre seară lucrurile se vor schimba. El întîrzie mult cu scrisul; cînd termină, se duce acasă și se așterne pe citit, pînă tîrziu, pînă devreme...

VII

... devreme, e prea devreme ca să înțeleagă măcar cîte ceva din cele întîmplate, deși...

Intrase și fiindcă își făcuse socoteala că un scurt popas nu-i strica. Va zăbovi puțin și apoi va trece și pe acasă. Așa, ca într-un fel de vizită. Era o treabă grozavă, nu? O vizită în propria-ți casă! Nu-i ajunsese „spectacolul“ străzii? Atmosfera restaurantului îi abātu gîndurile. Mai bine zis, apărură altele, noi. Acum era preocupat de „anchetă“. La urma urmelor stabilirea adevărului este întotdeauna pasionantă (și necesară). Dar fusese el chemat s-o facă?

Cei de la masa victimei fuseseră invitați, pe rînd, în biroul responsabilului. Păreau cam iritați de intervenția miliției și nu știau mare lucru. Băuseră îndeajuns, erau în toiul unui chef pe cînte și deodată... Auziseră, vag, despre întîmplarea de afară. O fi fost la mijloc vreo femeie. „Ca întotdeauna“, remarcase Carol fiul lui Carol (Carol tatăl lui Carol fusese, la vremea lui, ober la restaurantul hotelului — cînd acesta mai purta vechiul nume). „Păi te cred“, îl aprobă Laci, celălalt responsabil. Vestea (povestea) se răspîndi cu iuțeală. Pînă să se întîmple ce s-a întîmplat, mai mulți bărbați ieșiseră din local. Așa că... Dar în

ceea ce privește femeia, ehei, erau destule femei acolo. Și toate păreau ușor excitate la gândul că una din ele a stîrnit cearta între doi bărbați. Un scandal pasional în noaptea de revelion era ceva. Prin urmare, în secret multe se și vedeau în postura celei care...

Oricum, în restaurant, petrecerea continua dar fără prea mult entuziasm. Bărbații, cam stînjiți, beau cu gesturi mecanice. Doar pentru asta dăduseră banii. Femeilor le luceau ochii, însă rămîneau mute — ce naiba, puțină decență se cuvenea. Își aveau alături soții sau logodnicii sau amanții și...

Comesenii victimei ajunseseră, pînă la urmă, la un răspuns asemănător — omul ieșise afară, poate vroia să se răcorească, și dispăruse; nici nu-l cunoșteau prea bine. Lucrau eu toți la Combinatul de la marginea orașului și acela se încadraseră de curînd în colectivul lor, cine să-și bată capul de unde și de ce venea? Își plătise masa ca oricare altul și avusese dreptul să petreacă la fel. Și nu trebuia să ceară voie pentru a ieși, să spunem, la toaletă. Era ditamai bărbătocul. Le părea rău că se întîmplase ceva, dacă ar fi știut, n-ar fi îngăduit să. Dar poate omul ghici totul? Dușmani? Cine nu are. Prieteni? Păi să vedeți...

„Nu scăpa momentul, se îndemnă el, e tocmai nimerit să le vorbești despre solidaritatea umană. Citîndu-l pe Malraux, de pildă. Și despre mestecenii niși ori despre cortegiul cerbilor. Despre... Ancheta asta se cam lungea. Și nici măcar nu-i spectaculoasă. Treabă de rutină. Ofițerul îi va asculta pe toți, îi va lăsa să turuie pînă ce... Oarecum mi-e milă de el — e tînăr, o fi avînd și el nevastă, îl așteaptă cu masa întinsă și... Tu n-ai nevastă? Și prietenii, de ce i-ai părăsit? Nu trebuia să fii solidar, poftim, folosește-te de cuvîntul ăsta pînă te saturi, nu trebuia, deci, să fii solidar cu ei? Ce partidă frumoasă s-o mai fi desfășurînd acum! Aici care-i miza? Ei, știu că ai zis-o! De ce trebuie să fie neapărat o miză? Adică de ce să-i stabilești o anumită valoare, greutate, măsură de orice fel și toate celelalte. Întreabă-i pe oamenii ăștia, ei abia așteaptă să fie luați la întrebări — numele, prenumele, vîrsta, domiciliul, locul de muncă și... și ce cred ei despre prietenie, despre ură, despre violență, despre... Dar despre ninsoarea de afară ce cred cu toții? Poate nici nu știu de ea...”

— N-a mai nins așa din tinerețea mea, spune Carol tatăl lui Carol și se așază cît mai comod pe fotoliul unic din încăpere

— ceilalți stau pe scaune obișnuite sau în picioare. Bătrînul se întinde cu poftă, își întinde mîinile înainte, își întinde picioarele, i se aud încheieturile troznind, — așa !, face el mulțumit și se apucă să-și frece gabele de parcă...

— Tată !, îl avertizează Carol fiul lui Carol, să nu-ți dai drumul acum, nu-i timp pentru povești...

— Crezi că dacă ești șef aici, de fapt unul din șefi, așadar dacă ești o jumătate de șef, nu-mi mai datorezi ascultare ? Să vedeți, se adresează el celorlalți, cînd aveam cîte un banchet, la care se adunau numai oameni mari...

— Dumnezeule, a început ! Nu-l luați în seamă, a băut un pahar de șampanie și...

— Mare scofală și șampania ! După un banchet mai prima, ca să arătăm proaspeți, ne bărbieream în zori și foloseam în loc de apă doar șampanie franțuzească. Depindea de cine plătea. O dată...

— Acum plătesc eu.

— Ba să mă ierți, fac eu cinste, spune Laci, celălalt șef și fața i se înroșește de bucurie — „așa e el, îl știu, se bucură grozav cînd poate cinste pe cineva, uite-l și acum, parcă a uitat pentru ce ne aflăm aici ; oricum, se simte bine în compania unor... , mă rog, oaspeți mai de soi“.

— Halal șefi ! O să-mi scoată ochii tot anul pentru cîteva pahare de șampanie... Care nici măcar nu-i grozavă. V-am spus asta ?

— Nu, acum o aud pentru prima oară, spune, bombănind, Carol fiul lui Carol.

— Pe bătrîni trebuie să-i ascuți, e de părere Laci.

— Atunci băgați-vă bine în cap ce vă spun eu acum. Eu m-am născut într-un local. Așa să știți. Și am de gînd să crăp tot într-un... Unde-i cupa aia ?

— Nu e momentul...

— Întotdeauna e un moment ! Am venit pe lume în mijlocul oamenilor adunați la un banchet pe vremea... în sfîrșit... n-are importanță numele. Și n-am de gînd să plec nicăieri.

— Unde să pleci ? întrebă uimit Carol fiul lui Carol.

— Mie îmi place aici, aflați și asta. Nu voi părăsi cetatea...

„Păi e chiar..., nu se poate, unde o fi citit bătrînul așa ceva ? Dar încă stă jos, subiectul discuției este prea banal. Să vedem dacă...“

— Ce mă fac cu el ?, se întrebă Carol fiul lui Carol.

— Auziți cum vorbește un fiu despre tatăl lui ! A uitat că l-am făcut om, l-am învățat o meserie. Și ce meserie ! Când eram tânăr . . .

— În regulă, interveni Laci, eu zic să vă servesc cu ceva. Se pare că o să mai dureze și . . . parcă mă doare capul, ce-ar fi să-mi pun o compresă ?

— După ce ne bărbieream, ne răcoream picioarele într-o frapieră cu gheață, face tare bine . . .

„M-am înșelat, nu se putea să. Probabil nici n-a pronunțat cuvintele acelea. Am vrut eu, sau aș fi vrut eu să le spună. Deși, pînă la urmă . . .“

— Vreau să arunc o privire afară, spune ofițerul. După ce mă întorc, n-o să refuz un pahar.

— Se văd urme de sînge, anunță bătrînul cu voce indifereentă. Eu le-am văzut. Acum le-o fi acoperit ninsoarea.

— Oricum, trebuie să arunc o privire pe acolo, insistă ofițerul privindul.

— Vă pregătesc ceva pînă atunci, promite Laci.

— Puteai s-o faci mai de mult. Mintea omului se ascute după un pahar. Trebuia să înveți măcar atît, la școala pe care ai făcut-o.

— Învățăm acum, răspunde netulburat Carol fiul lui Carol. Numai că la dumneata n-o să fie un pahar . . .

— Înseamnă că va fi veselie. N-aveți grijă, îmi cunosc puterea.

— Grăbiți-vă, îl îndemnă Laci pe ofițer. Mi s-a uscat gura tot vorbind. Și, nu uitați, sînteți invitații mei cu toții !

— Așa începe falimentul, apreciază Carol tatăl lui Carol.

— Îmi pare rău că s-a întîmplat toată povestea în localul acesta, spune Carol fiul lui Carol, văzîndu-l pe ofițer pregătit să plece.

— La mine nu s-ar fi întîmplat așa ceva, sare bătrînul.

— De ce nu m-ai ajutat acum, adică pînă nu era prea tîrziu.

Te rog . . .

— Înțelepciunea vine și ea cu întîrziere. Rugămintea ta nu mai are rost. La început spuneai mereu că te încurc. Deși, fără mine, nu știu ce ați fi făcut. De . . . La bătrîni te gîndești numai cînd ți-e greu. Cînd eram eu tânăr . . .

— Eu am plecat după pahare, anunță Carol fiul lui Carol.

„Bătrînul se ține încă bine. Are privirea limpede, senină. Își cicălește băiatul din obișnuință. O face probabil de cînd

acesta s-a hotărît să-l urmeze în meserie. Se teme ca nu cumva să-l facă de rîs. Frazele lui cu începuturi stereotipe sînt o cochetărie. El joacă doar rolul unui bătrîn. Și încearcă să-i acorde băiatului cît mai multe șanse pentru afirmarea personalității sale. Și uite, amîndoi, și băiatul și Laci, deși sînt recunoscuți în meseria asta a lor, îl cam ascultă. Asta e ! Știința retragerii la timp. Înfrîngerea orgoliului. Un soi de umilire care servește urmașului. Pălînd el, îi lasă să strălucească pe alții. Minunat spus ! scrie un eseu : condiția chelnerului în retragere. Sau : condiția chelnerului debutant. Ai face senzație. Și asta ar împiedica scandalurile din local ? Oricum, meseria lor e grea. Cineva și Carol tatăl lui Carol ăsta ! Numai că bătrînul mai joacă un rol . . . Cel puțin îl începuse . . . În sfîrșit, să mai vedem. Pînă una alta hai după ofițer. Acum chiar că nu mai poți da înapoi.“

— Să nu zăboviți, cînd vă întoarceți vă spun eu una bună. Cînd eram tînăr . . .

Glusul lui Carol tatăl lui Carol se stinse brusc. O dată cu închiderea ușii.

Ofițerul și Nicolae au ieșit pe ușa de serviciu. Nu se vedea mare lucru. Sub bolțile înalte lumina cîte un bec chior, însă zăpada din curțile interioare strălucea reflectînd generos lumina aceea săracă a becurilor. O îmbogățea. Se mai adăuga și străluminarea ninsorii.

— O să le umple, spune Nicolae.

— Cine ? Sau, dacă vreți, pe cine ?

— Ninsoarea . . . curțile interioare . . .

— Nu se va mai putea trece pe aici. Oamenii vor rămîne prizonieri în casele lor.

— O să am timp să vorbesc cu toți cei din restaurant.

— Și dacă nu se oprește niciodată ?

— Cine ? Sau ce ?

— Ninsoarea.

— Cu atît mai bine. Vom ajunge, discutînd, cu toții mai înțelepți. Nu credeți că devenim patetici ?

— Asta a fost înainte. Acum nu mai poate da nimeni înapoi.

— Uite niște urme ! Sub arcadele astea n-a ajuns zăpada. E un loc, aș spune, frumos.

— Și urmele vor rămîne. Am văzut urme de copită, de spadă, de sînge chiar, rămase pentru totdeauna în piatră.

— Înțeleg. Pentru ca oamenii să nu uite. Mereu să-și . . .

— Aiurea ! Un fel de curiozități pentru turiști, urmele alea. Ies niște fotografii nemaipomenite.

— Și noi am făcut aici niște fotografii. Aici. Numai că în alt scop.

— Se vede în ele și făptașul ?

— Vreți să știți părerea mea ? Acela s-a întors în local. E unul dintre cei cu care am vorbit deja.

— Și de ce nu acționați ?

— Fără probe ? Fără martori ? Fără ...

— Pe dracu' ! El stă și se distrează, iar celălalt zace la reanimare.

— Nu se prea distra nimeni când am ieșit.

— Asta îi crește vinovăția.

— Cei din local sînt de altă părere. Noi sîntem de vină.

— Noi ?

— Oh, nu neapărat despre noi doi e vorba. Mă refeream la ... organele de ordine.

— Acum înțeleg eu. Ce se bagă ăștia să ne strice cheful' ? ! ... Și totuși, ce va urma ? Așteptați să se trădeze singur ?

— O va face. Pînă la urmă tot săvîrșește o greșeală. Sau vor înceta să-l acopere cei care-l știu.

— Deci există și martori.

— Da, dar nu recunosc.

— Aici nu prea avem ce face. Am ieșit doar ca să-mi spuneți toate astea ? Vă verificați, desigur, ipoteza. Dacă aveți nevoie de un răspuns, nu sînt eu acela ... Poate Carol tatăl lui Carol vă va fi de folos. Un asemenea bătrîn știe multe.

— O să ne ajute și el. A stat deja de vorbă cu petrecăreții, i-a tras de limbă în felul lui. Bătrînul joacă tare. Se preface doar că-i ramolit.

— Asta am văzut. Numai că ... Te pomenești că încerca să se „joc” și cu mine. Vroia să mă provoace. Începuturile lui de povești care rămîneau suspendate în aer ...

— Să nu exagerăm. Am putea stabili că doar își repeta rolul.

— De ce să stabilim noi asta ? E treaba lui. Acum vreau să știu altă poveste. Una care mă privește pe mine ...

— Se pare că ezitați.

— Nu. Iată, întreb : pot pleca ?

— Asta-i bună ! Cine vă reține ?

- Atunci rămineți cu bine !
- Și cu invitația responsabililor cum rămîne ?
- Deci nu pot pleca. E limpede.
- Iar exagerați. Invitația a fost făcută sincer, oamenii s-au cam plictisit de ancheta asta stupidă, știu că o să mai dureze și ...
- Aici toată lumea e bine informată. Numai eu sînt străin ...
- Sinteți pe strada dumneavoastră. Cum o să vă socotiți un străin ? Am citit ...
- Incîntat. Dar nu putem amîna discuția ? Mai bine să vedem ce-i cu șampania aia, sau cu vinurile promise.
- „Pierzi vremea pe aici, de ce nu te hotărăști să pleci ? se infurie Nicolae. Ai mai pus întrebarea asta. Se pare că ai din nou nevoie de ajutorul cuiva. Nu, de data asta ar fi cazul să te descurci și singur. Pînă una, alta, ofițerul își va încheia ancheta. Și meritul va fi numai al lui. Te așteptai la altceva ? Vroiai să dobîndești o medalie ? Cere-o. Vei putea defila mîndru mai departe. Mai departe unde ?“
- Trecătoarea cealaltă e mai frumoasă. Curtea redacției are un anume farmec.
- Poftim ?
- Aici sînt două curți. Prima mă scoate din sărite. Un petec rotund de asfalt. Și zidurile reci din jur. Parcă ar fi o închisoare.
- Deformație profesională ...
- Următoarea are viață. O mică grădină, un colț de ... hai să-i spunem paradis.
- Păi asta și înseamnă.
- „Loc împrejmuît cu ziduri“ ...
- Exact.
- Oricum, nu seamănă cu aceea a fostei redacții. Curtea. N-are spiritualitatea ei.
- Poftim ?
- Știu ce bănuîți. Că încerc să vă impresionez, că vreau să demonstrez cu orice preț că noi, cei din ...
- N-am putea sări peste partea asta ?
- Cum să nu. Oricum, eu am timp destul. Nu mi-a mai rămas decît să aștept. Și în vremea asta putem vorbi despre orice. Sau să tăcem. Mi-e totuna.

— De ce nu încercați cu niște versuri, acum, cu ninsoarea...

— Firește. Să începem cu Esenin ?

„Ești sigur că ofițerul acesta nu-i tot o plâsmuire a ta ? Că de fapt nu el vorbește ci te ascuți pe tine însuți ? Cu, sau fără plăcere, asta nu mai are importanță. Dar... petele de sânge sînt adevărate. Ele lucesc fără să le pese de nălucirile tale. Atunci și el e adevărat. Și cei doi Carol și Laci și lumea petrecăreață... Dar alaiul străzii ? A fost și el adevărat și nu ține decît de tine să-l pornești iarăși. Sau să-l abați pe aici. Să faci să răsune bolțile de urale. Oamenii cu torțe ar lumina... Stai bătrîne ! Refuzi să discuți cu ofițerul despre anumite lucruri și te slobozi tu, fără nici o opreliște. Mai cu măsură, bătrîne ! Ce te faci dacă pornește alaiul acum, cînd nu ești singur ? Cu ce fel de ochi l-ar privi el ? Dacă l-ar vedea, firește. Ei, nu se poate să nu-l vadă... Ori poate că ar fi mai nimerit să treceți dincolo, în curtea redacției. Și să stați acolo pînă la ceasul potrivit cînd, unul din voi, oricare, s-ar apropia de ușa scundă și ar bate, ar ciocăni ușor, gemulețul s-ar deschide brusc și toată dimineața s-ar umple de mirosul cernelii tipografice, de vești noi care, la rîndu-le, ar lua-o de-a lungul străzii iar poștalioanele s-ar porni încărcate spre necunoscute stații risipite prin cîmpie, cîmpia albă..., cîmpia... Ți-am mai spus să te oprești ! La urma urmei ți s-a făcut, uite așa, deodată, dor de munte... Dor de... de dor... te dor, ce naiba te doare ? Sufletul. Zdrang. Uluitor. Tu nu ești un lup de pustă, ci unul de munte pe care-l doare sufletul. Sfișietor ! Întreabă-ți camaradul de discuții cum devine chestiunea asta. Mai bine nu-l întreba. El are răspunsuri pentru toate. Cel puțin în noaptea asta pare dispus să rezolve... Ce-ai cu omul ? Își face datoria, după cum crede el. Și crede bine. Cred eu, cel puțin... Cred, cred, cred că aparțin, deopotrivă și muntelui și acestui oraș. Și mării. Crede ce vrei, la urma urmei“ și, cu glas tare :

— Ne așteaptă Carol tatăl lui Carol.

— Și Carol fiul lui Carol.

— Și Laci, și...

— Au vin bun. L-au adus din Podgorie.

— Care dintre ei ?

— O fac cu rîndul. De fiecare dată se duce unul singur.

- Precizare importantă.
- Trăiască cel care a adus vinul de acum !
- Și cel care va aduce vinul de mâine !

Părăsind trecătoarea, Nicolae își aduce aminte că de la amiază și pînă-n ceasul acesta a trecut prin destule, poate s-a gîndit la ele și mai înainte, un om se gîndește la mai multe treburi o dată, firele gîndurilor se mai încurcă, se amestecă și culorile, mirosurile, nu ale gîndurilor, asta ar mai lipsi, să aibă gîndurile miros, dar unele mirosuri declanșează te miri ce scenă văzută cîndva, sau o idee, un gînd (bun, rău, cum o fi) și, dimpotrivă, se întîmplă ca o amintire să-ți dea iluzia unui miros, același lucru e valabil și pentru culori, pentru sunete, pentru gusturi, ce să mai vorbim despre pipăit, ajunge să-ți amintești de părul unei femei și în vîrfurile sensibilelor tale degete vei și avea senzația aceea minunată în care. Punct. Gata cu simțurile. Asistăm la o anchetă serioasă și noi divagăm... Dar tăcere!... Nu, asta aparține numitului Poprișcin... sau lui Axenti Ivanov, Consilier titular... Sau lui Ferdinand al VIII-lea, regele Spaniei..., mă rog, tot aia e, și mai bine spus tot ăla e, și povestea se întîmpla în luna ianuarie a aceluiași an, care, întîmplător, a urmat după februarie și, dacă vrei să știi, nu era deloc nebun, insul care poate vorbi cîinilor, ba chiar le înțelege stilul epistolar cîinesc, distingîndu-l net de cel omenesc (care stil, că mai nou de aceea avem telefon, alo, te salut și n-am cuvinte!), unul ca acesta zic, capabil și de o mare iubire nu putea fi nebun, în sfîrșit, treaba lui Nikolai Vasilievici Gogol, în privința însă a lui Nicolae mai sînt multe de spus și să începem, sau să mai amînăm? (tactica așteptării și așa mai departe), să reluăm, totuși, ce mai făcuse el în miezul zilei sterpe, care se încăpățîna (atunci) să nu dea nici un semn de ninsoare și asta probabil îi făcea și pe alții nervoși, iritați, revoltați, el n-ai sperînd totuși, încercînd să facă pe indiferentul dar aruncînd priviri rele spre niște norișori amărîți și rozalii ca niște... ca niște, mă rog, mă rog, îi mai rămînea (tot atunci) o după-amiază și o seară, sau chiar începutul nopții, timp, ehei, să umpli Carul Mare și Carul Mic, timp destul așadar, cu toate că el îl admitea, în măsurile lui, doar rareori, el nădăjduia deci...

... în ninsoarea ce avea să vină. Și pe care, probabil, o așteptau și alții; bulevardul, la înapoiere, îi păruse a fi și mai aglomerat, iar lumea mai nervoasă, agitată, ațîțată, păi cum?, urma doar noaptea cea mare și fiecare avea atîtea, încă, de făcut! Poate că ninsoarea ar fi potolit spiritele, dar așa...

Traversînd albia bulevardului și amintindu-și de „viziunea“ lui, zîmbise și, brusc, se abătuse de la drumul obișnuit. O, să-i spunem, încercare a eroului de a nu se supune autorului și de a-și alege alt drum? Parcă fusese stabilit că. Pînă una, alta, după ce privise strada sa, în susul ei, în josul ei, se întoarse spre teatru, mînat parcă de te miri ce vîntoasă, parcuse la fel de grăbit strada dreaptă și îngustă care duce spre Mureș și nu se opri decît în buza rîului. L-ar fi dorit înghețat. Nu era.

Ar fi putut traversa rîul pe elegantul pod de piatră; ar fi putut să se plimbe pe și mai eleganta faaleză (că avea și vreme!); luat din scurt, întrebă, adică, de vreun curios, ce naiba căuta acolo, ar fi fost luat prin surprindere și, probabil, n-ar fi răspuns nimic. Deși... Dar putea să povestească tot ce vedea acolo și atunci? Nici pomeneală de pod. Nici vorbă de vreun vînt rece, tăios. Nici hotelul modern (încă nu se înălța falnic), acoperind fețele dinspre rîu ale clădirilor bătrîne. Nu și pe cea a liceului. Pe ea o admirase și atunci... Fațadă cu aer academic. Și sălciile erau aceleași; cele de pe malul celălalt. Chiar dacă ștrandul se mutase și el acolo. Din locul unde se oprise putea vedea chiar sălciile... N-avea rost să caute umbră sub ele. Acum. Dar atunci...

Ajunsesese, așadar, la malul rîului, în urmă cu..., ehei, păi cam trecuseră anii! Dar mai întîi îl văzuse de sus. Din avion, adică. Era pentru prima oară că-l vedea. Și era tot pentru prima oară că zbura. Pe un itinerar fabulos — o cursă măsurînd... 50 de kilometri! Dacă nu atinsese chiar altitudinea unde se va fi aflînd cel de „al nouălea cer“, emoția îi fusese egală, era, oricum, într-o „cursă aeriană“. Mare lucru nu ținea minte din tot ceea ce văzuse pe parcurs, totul durase, de fapt, vreun sfert de oră, dar reținea imaginea (mărindu-se mereu) a unui oraș despre care știa cîte ceva doar din auzite (și mai ales citite), și aceea a unui rîu (despre care nimeni nu poate afirma că va afla vreodată to-

tul, cum, de altfel, despre orice apă curgătoare). A urmărit șerpuirile largi — după cum va fi vrut, cândva, el, Măria-Sa râul, să-și sape albia, ocoluri de neînțeles — acolo, în cîmpie, se gîndise că poate oamenii îl siliseră să descrie acel soi de S uriaș. Băgase de seamă că orașul, cel puțin partea sa mai arătoasă, se sprijinea de acel S. Impresia era explicabilă, râul părea încrămenit; apele-i întruchipau ceea ce văzuse Bogza, la frăține-său, Oltul: o statuie de rîu. Una turnată din oțel și argint innegrît de vreme; pe alocuri, solzi de aramă bătută. Orașul, deci, se sprijinea într-un umăr de rîu. În rotundul de sus al S-ului era adăpostită o cetate de formă stelară. Fusese încîntat de făloșenia râului. Chiar impresionat; altfel, orașul îl privise cu o doar simplă curiozitate, fără să bănuiască faptul că într-o zi...

Că într-o zi va veni aici, ca să-și amintească...

Începea, pentru el, o cunoaștere, care avea să se petreacă într-un răstimp lung și să se transforme într-o strînsă legătură; cu orașul, cu râul. Legătură ce s-a făcut și prin iubire. În zborul acela nu fusese singur. Cu fata care-l însoțea visase vreme de un an de zile tot felul de minunate călătorii (studiind, la TAROM, orarul curselor de avion, cerînd lămuriri despre cursele internaționale, adunînd pliante frumos colorate și alte fleacuri de genul ăsta, ce mai, pregătindu-se temeinic) și după ce mai visaseră și la atîtea altele la care pot visa niște tineri de douăzeci de ani hotărîseră, brusc, să se despartă — la drept vorbind ideea fusese a ei, începeau anul al treilea al facultății și ea se gîndise că prea pierde timpul cu vise copilăroase. Așa că au încheiat ceea ce, în fond, abia începuseră cu, totuși, o călătorie aviatică. La îndemînă fusese cursa aceea aeriană care nu se știe ce însemnătate avea, cîte beneficii putea realiza, oricum, era potrivită pentru „zboruri de încercare”; sau fusese creată doar pentru despărțirea lor...

Nicolae, cel ajuns în dimineața aceea la malul râului, visînd (iarăși) ninsoarea și întîlnind, ca pretutindeni, amintirea, zîmbise ca și în momentul traversării bulevardului; atunci, din pricina „viziunii”; de data asta, din pricini mai complicate — așternuse întreaga poveste în paginile unui roman, se străduise să fie sincer și devenise patetic, cum, de altfel, sincer și patetic ratase totul; adică romanul. Prea multă poezie, spusese criticii...

Nicolae, cel ajuns în dimineața (sau amiaza, sau...) cealaltă la malul râului, fusese însoțit de o fată căreia din aceeași zi îi va putea da doar binețe și atît, ca buni colegi, ea devenind o fostă

iubire, și împreună cutreieraseră orașul, mai întâi, dezorientați, pînă ce se opriseră sub sălciile malului. Bătuseră cîteva străzi (de bună seamă, și cea care va deveni „a lui“), străbătuseră curți interioare, trecătorile, văzuseră un film (prost și italian), îmbucaseră la repezeală ceva într-un Expres și nu mai știuseră să facă altceva. Decît să caute riul, să-l vadă de aproape. Nu-și pierduse măreția. Îi puteau vedea, în sfîrșit, și curgerea apelor, viața adică. O repede curgere, și puternică, dîndu-le, cumva, un sentiment de teamă, de nesiguranță — el, riul, în schimb, știa, era vădit, știa, deci, că este puternic, și că la o adică nimic nu-l poate stăvili. Își purta apele gălbui (devenise mai... pămîntean), clocotinde, învirtejite, cu o anumită mîndrie. Îl ispitise o clipă gîndul, dacă n-ar fi fost toamnă tîrzie, să-l treacă înot. L-au trecut pe un pod de pontoane. Ținîndu-se (încă) de mîna. Soarele își păstrase puterea din vară, chiar dacă devenise mai blînd, la umbra groasă era bine și de acolo puteau privi în voie curgerea apelor...

Nicolae zîmbise pentru a treia oară în dimineța ce anunța o zi lungă și o noapte și mai lungă era prevestită de toată agitația lumii din jurul său; poate că atunci ar fi trebuit să scrie chiar o poezie...

N-a scris-o. Nici mai tîrziu. În vremea aceea scria povestiri despre gugulani și despre cei ce lotriseră prin pădurile Slatinei lui Florei; citise și într-un cenaclu „mare“, culegînd binevoitoare aplauze dar și o aspră critică — prea, s-a spus, își arunca el undița în apele trecutului; mai scrisese și niște proze scurte cu absolvenți de facultate care făceau de toate (anticipînd trăirea adevărată fiindcă, după terminarea facultății și repartizarea într-o comună dobrogeană, făcuse chiar de-toate pe acolo), altele cu brigadieri (erau tineri, doar, cîntau „spargem munții-n pumni“ și o și făceau), se „ancorase în prezent“ cum s-ar spune, numai povestiri despre cum se pot despărți doi tineri nu-i trecuseră prin cap. Și ce altceva îi rămăsese de făcut, acolo, decît să urmărească plutirea unor plăsmuiți ciudate pe rîu (de parcă ar fi urmărit norii în mereu schimbătorul lor joc)? Ambarcațiuni ciudate, din alte vremuri, urcau în susul apei. În jos se duceau... crîmpeie din viața lui de pînă atunci (și care se putea rezuma ușor: absolvent al școlii medii, student la 16 ani, îndrăgostit în prag de despărțire; visurile nu se puneau la socoteală; nici adaosuri despre stagii, unde-și punea cu o oarecare stînjeneală — vîrsta — halatul alb — era mai

simplic pe stradă, mai firesc, cât era toamna de lungă, spre pildă, umbla într-un loden verzui, cum purta toată lumea, și care după o ploaie sănătoasă mirosea a cîine ud; nici măcar despre participările la „muncile voluntare“, în timpul vacanțelor și nu numai — cum nu făcuse încă armata, iar la vremea războiului fusese un copil, ce experiențe, ca bărbat, să posede? — în satul său, de câte ori se întâlneau oamenii mari, să mai facă puțină politică, să mai afle ce scrie la foaie, să mai deguste un deț de răchie profriptă, o dată ajungeau la armată ori la vremea războiului, după cum le erau vîrstele). Nepăsător, Mureșul îi căra la vale trăirile (atîtea cîte fuseseră, măcar că și pe aceea de se tot mîndrea — acum — cu ea, în fața juniorului său, ajuns el la vîrsta lui de atunci, și anume că grupa lor de studenți lucrase la ridicarea primului cămin studentesc din complexul ce se întindea cât aproape un cartier, pe o fostă porumbiște, la malul altui rîu și în orașul unde-și făcea studenția juniorul), prea repede ca să aibă timp de a le înlocui pe cele duse cu altele descoperite prin vreun ungher al memoriei, disperat, aproape, recursese (totuși) la vise, le povestea privind țintă oglinzile tulburi și lunecătoare, năuc de atîta vorbărie și gata s-o năucească și pe fată, deși . . .

Nicolae cel-de-acum ar avea atîtea de povestit . . . Despre Mare, de pildă. Cînd fusese acolo, visase rîul. Ajuns aici . . . Dar el nu venise pe țarm ca să povestească. Trecuse pe acolo să vadă un loc și atît. Iar la țarmul mării ajunsese cu o altă fată. Născută chiar în orașul ăsta. Să nu-ți vină să crezi! Ba să crezi. El, oricum, crede.

Nicolae-cel-de-atunci o cam speriasse pe fata care poate fi numită și ea cea-de-atunci o-cam speriasse pe fata care poate fi sub sălcii. Fata-de-acum nu i-ar cere lucrul ăsta. E alta, și, firește, altfel. Numai Nicolae e același. Și juniorul lui se bucură cînd pe „bătrîn“ îl apucă pofta de povestit — atunci cînd trec prin locurile astea.

Părăsiseră, deci, malul și, nu după mult timp, orașul. Cu trenul. Povestea romantică se terminase. Deși, poate, și într-un tren, nu-i așa . . . Aiureli. Nu se urcaseră în „Rapidul roșu“, tren care-i fascinasese copilăria (cînd îl urmărea, alături de ortacii lui, de sus, de pe coastă și cînd el, rapidul, umplea de vîiet Valea Timișului; ori cînd îl asculta din luncă, unde păzea caii; sau chiar din „școala bătrînă“, zgîindu-se, plin de sîrg, spre tabla umplută de scrisul cam tremurat al domnului învă-

țator Gifu Damaschin, și gîndindu-se, de fapt, la miraculoase călătorii cu trenul acela care nu oprea niciodată în gara satului). Nici măcar într-un accelerat. Era o cursă muncitorească. Înregistrase crîmpeie din discuțiile purtate cu glas potolit de călători, dintre care destui băteau tronful (nu se poate să nu întîlnești cărțași într-un asemenea tren); le înregistrase atît de bine, încît oricînd le-ar fi putut reproduce — fie și adăogînd cuvinte de la el, oricum, miezul lor nu se altera și mai putea da unele amănunte despre vecinii de vagon (unul care nu avea compartimente); oamenii mai schimbaseră cîte o vorbă despre ce s-a întîmplat în schimbul lor, sau, alții, despre cele ce le aveau de făcut în schimbul de noapte ce-i aștepta, o voce (asprită de tutun) spunea că pită cum fao ăia din Pecica nu se mai află niciunde, o alta sfioasă, de mirare cum de fusese blagoslovit cu ea un munte de flăcău, încerca să se apere de glumele, binevoitoare, ale prietenilor ce-l înconjurau, flăcăul sfios și voinic era, din ziua abia sfîrșită atunci, tată, careva povestea (tărăgănat) cum, după război, „pușcase“ în Mureș — dinamită se afla, oho, din belșug — culegînd apoi peștii cei mari ieșiți cu burta în sus, halal pescuit, îl mustrase altul (care se pare că abia așteptase un prilej să se bage în vorbă), păi el ca să prîndă somnul ăla, de care se speriasse tot cartierul cînd îl dusesese acasă (mai mulți oameni zdraveni, singur n-ar fi dovedit cu ditamai peștioiul), stătuse la pîndă nopți în șir, rața folosită ca nadă, grasă, pesemne și gustoasă, fusese înghițită... povești, i-a tăiat-o unul de peste trei bănci, „cu somnul ăla ne-ai tot adormit, altceva n-ai mai prins?“, „ba da, cîte un lipuș, așa, cam cît tine, un nimuric acolo de pește, numa' că de cum îl scoteam îl și țîpam înapoi în Murăș și bag-sama că asta o să se întîmple și acum, cînd trecem podul“, se supăraseră nu prea tare pescarul care nu dăduse nici un semn că ar fi avut și chef să se clintească de la locul lui, după aceea replicile se mai învioraseră, vorbeau pareă toți o dată, frînturi, totuși, reținuse, „s-a schimbat șefu' la noi, la boghiuri“, „mă, adevăratu-i că faceți vagoane pentru America?“, „o să facem, zezi numa' blînd, să umplem întîi Europa asta...“, „... io cred că-i batem duminică...“, „... primul mitan să ne ținem...“, „... apu' că i-am mai bătut noi pe bucureșteni...“, „... așa jucători faini n-am avut de cînd baronu'...“, „dă-l în... de baron...“, „io am lucrat la el...“, „și om te-ai făcut

de n-ai mai putut de bine“, „mă, da' la fotbal se pricepea“, „și la femei, îi plăceau ălea cu păr pe picioare...“, „mare scofală“, „cu banii lui...“, „no, om și el“, „omu' lu' sătana, toți bogătanii...“, „unde ai fost mă, tu ăla cu dinamita?“... „nu-i avea el baiu, are socru-n Săvirșin, maistor cojocar...“, „vine frigu'...“, „no, auzi poveste, s-o'nvățat omu' nost' la căldurică...“, „la forja lui...“, „trai pe vătrai, ca-n toiu' verii...“, „astă-vară o fo așe...“, „taci, tu...“, „astă-vară o fo așe, Ioane o vrut să mă iè, muma n-o vrut să mă dè, amu să mă...“, „taci, bolîndule, ține gura aia închisă, nu-s numa' urechile noastre aci!...“ Și fata adormise sprijinindu-și tîmpla pe umărul lui, s-ar fi convenit s-o mîngîie (deși nu erau... numa' ochii lor acolo!), pînă la urmă s-a terminat totul, adică și călătoria, și povestea de dragoste și chiar facultatea. Înainte de asta s-a pomenit îndrăgostit, pînă peste urechi, de o fată din orașul unde fusese oaspete pentru o zi, zi din care nu-și amintea prea bine decît rîul, discuțiile din tren și o anume stradă...

Nicolae nu stătuse mult pe malul rîului, în dimineța de acum, și poate că nici nu se gîndise la toate astea. Dar degeaba nu trecuse pe acolo. Poate își căutase, în oglinda apei, chipul lui de atunci. Într-o oglindă mișcătoare, repede-alunecătoare? De ce nu? Rîul trebuie să aibă o memorie a lui. O oglindă care se duce, povestește tot ce a cuprins în ea, alteia — celei care vine. Aceasta, la rîndu-i... Și de ce n-ar fi găsit Nicolae ce-ar fi căutat? Chipul unui adolescent; ovalul feței frumos (hm) conturat; o față cam negricioasă (neamul Banilor) dar cu trăsături delicate; numai nasul strica, într-un fel, era prea, hai să-i spunem, bărbătesc (tot moștenire); bărbia, puternică, vestea bărbăție viitoare (hm, hm); părul înfoiat într-un soi de creastă (moda vremii) umbrea (dacă poate fi umbrită... umbra) fruntea; ochii, ei, ochii priveau iscoditor la tot ce... Povești. Nu se văzuse, dimineța, în oglindă? Părul tuns scurt, devenit suriu (la malul apei fusese un lup tînăr, un cățelandru, acela se oglinde în luciul ei; în baia de acasă un lup în toată firea, te pomeniți că era chiar bătrîn!, preferînd stabilitatea apelor. unei banale oglinzi; se retrăsese să-și lingă rănile?; care răni?; cearcănele vineții erau niște urme, ale nopții, ale nopților, ridurile, adînci, erau și ele cicatrici, ale zilelor... juniorul pocnise, zdravăn, boilerul — sau îi ceruse să nu facă el asta; de ce n-a pocnit oglinda?).

Aşadar, imaginea lui de atunci. Şi a fetei care-l adusese, iarăşi, în oraşul acesta. În alt anotimp. Dădeau în frunză teii. Ajunseseră acolo cu preţul unui mic ocol; adică de la gară o luaseră pe mal; n-aveau bagaje, nici măcar flori (va găsi, fusese asigurat, pe drum), n-aveau nici gânduri, decît cele legate de un apropiat examen de stat şi de felul cum o să fie primit el, şi privit, de familia fetei (în privinţa asta nu-i făcuse nici un fel de asigurări); cu alte cuvinte era cam topit de emoţie — plimbarea pe mal trebuia să-i dea curaj. A avut destul, cît să-i arate şi locul vechi, unde fusese cu cealaltă fată. Ba îi şi povestise despre cele văzute pe rîu. Ambarcaţiuni ciudate, mori de apă, şi (în sfîrşit...) amintiri. Fata îl lămurise că pe Mureş se transporta sare. Cu plutele, cu năile. Din vremuri vechi. Lîngă urmele podului (de atunci) fuseseră chiar mori de apă. Cît priveşte amintirile, ei bine, i le tot auzise. Mureşul îi dăduse chiar mai mult decît crezuse; referitor la curaj. Asta fiindcă se schimbaseră (şi el). Întinerise. Ştia povestea cu feciorii de împărat porniţi să-l caute pe acesta (cine ştie pe ce meleaguri), şi dintre aceştia Mureş era mai cuminte, mai potolit în fire, mai statornic în drumul său, spre deosebire de năvălaşul Olt care..., ei, se cunoaşte şi s-a tot spus. Numai că el, Nicolae, văzuse un rîu nestăpînit, involburat, ieşit din albia sa, purtînd nu năluciri ci trofee smulse pămînturilor pe unde trecuse, ofrande aduse lui de către pîraiele vasale, crengi (înverzite), trunchiuri (tinere), buturugi (găunoase), toate plutind fără lege, apucînd-o încolo şi înapoi, după voia ourenţilor, nici vorbă de vreo oglindă a întinselor ape, suprafaţa lor era frămîntată de valuri, parcă fierbea apa, fierbea primăvărată şi nebună. Aşa că de acolo o luaseră de-a dreptul spre casa ei. Mai apucase să audă că în curtea vecină fusese redacţia „Românului“, iar strada era aceea care îi rămăsese mai limpede în amintire dintre toate. De atîta curaj comunicase, de-a dreptul, viitorilor soori, nici vorbă că i-ar fi putut numi altcumva, hotărîrea lor de a se stabili acolo după ce... După ce ne vom întoarce de la Marea aia a lui, adăugase fata, curajoasă şi ea. Ieşise tărăboi dar, iată, se întorseseră.

Avea, avusese, Nicolae Banu vreun motiv să fie mulţumit de trecerea lui pe la rîu? Cine să-l întrebe? De fapt, se abătuse pe acolo, aşa, ca vîntul. Şi o tăiasă de-a dreptul, pe strada lui, apoi străbătuse trecătoarea şi se întorsese unde trebuia. Stagiarii îl aşteptau. Tineri cum fusese şi el... După urările

de rigoare îi expediase pe malul Mureşului. În Instituție vor rămâne numai „vechii luptători“. Ei mai aveau câte ceva de făcut. Deşi era o zi deosebită. Şi, peste toate, el se şi gîndea la alta. Una în care s-a anunţat...

IX

... că tratativele cu ministrul Jászi au eşuat. E drept, nu-şi pusese mari speranţe în aceste tratative diplomatice. Înţelegea că trebuia încercată şi calea aceasta, dar... Aici intra în joc (în jocul istoriei) voinţa unei naţiuni şi aceasta, chiar ea, trebuia să-şi făurească destinul (istoria). Anunţul venise după o zi cam confuză, în care „Românul“ comentase doar cererea lui Jászi, „un modus vivendi“, o soluţie provizorie pentru păstrarea... ordinii. De fapt, nu era un comentariu, ci o redare. Acela mai spusese că eventualul guvern (pentru teritoriul românesc) trebuia să ţină mereu legătura cu guvernul maghiar fiindcă... Asta se va vedea în ziua cealaltă. Pînă atunci se mai anunţa că „bietul Kaiser“ se plimbă îmbrăcat ca un simplu cetăţean prin grădinile cutărui castel, păzit de soldaţi. Iar din spre răsărit venea vestea că trupele engleze au ajuns la Odeşa.

El încercase să-şi închipuie cam ce se întîmplă în lume, de o parte se prăbuşise un imperiu şi altele grăbeau să salveze ceea ce credeau ele că mai poate fi salvat, cei mari îşi vedeau ameninţate poziţiile cîştigate de atîta vreme (şi cu trudă, nu-i aşa?), se temeau să nu se întîmple chiar în „casele“ lor ceea ce se întîmplase în Răsărit, asemenea fapte sînt rău pilduitoare, ştia oricine ce înseamnă o revoluţie... De partea cealaltă se sfărîmase un alt imperiu, pajurele bicefale se prăvăliseră în pulbere şi naţiuni întregi năzuiau să-şi redobîndească, sau reîntregească o firească independenţă, în privinţa asta cei mari priveau faptele cu alţi ochi, după o asemenea prăvălire urma, bineînţeles, festinul păsărilor de pradă şi, apoi, trebuia băgare

de seamă, păi cum, pilda Răsăritului, dacă o iau razna popoarele astea mici și neînsemnate (pentru ei) și ajung să le crească aripi, deși... deși, uite, se dădeau asigurări, diplomații purtau mesaje binevoitoare, ziarele... ei, ziarele, citindu-le, pe toate cite apucaii, vedeai, realizai, înțelegeai haosul domnitor peste o Europă cam îmbătrînită, greu încercată de războaie și revoluții, se vestește sfîrșitul lumii, spuneau bătrînii, deși nu-i încă vremea, dar semnele Apocalipsei se arată și va fi vai și amar de cei ce nu se pocăiesc la vreme, de la împărați la slugi, priviți, spuneau, și vremea e bolnavă, încep molimele, se vor întinde ca o pecingine, se simte și în aer mirosul de fum, ard împărățiile!... Ei, dar mai terminați cu sporovăiala asta, cu melițatul ăsta de vorbe găunoase, cu vaietele de pocăință, nu vedeți că lumea se primenește, se pregătesc vremuri noi, ăsta nu-i sfîrșitul, e începutul... La urma urmei văicăreții erau puțini, niște muierotci, acolo, în rest, toată suflarea, și ce suflare!, se ridica pentru împlinire, se apropia ceasul, ardă toate imperiile, prăbușească-se tronurile, dărîmă-se castele...

Venise deci dimineața cînd în „Românul“ cu numărul 7 putuse citi: „principial se părea că acceptează dreptul poporului român... de a dispune de sine...“, dar tendința la compromis a domnului ministru se vedește acum clar, spunea ziarul, el socotea că sînt abia două milioane și nouă sute de mii de români la trei milioane și nouă sute de mii de neromâni așa că..., așa că..., și nici împărțirea în cele douăzeci și șase de comitate n-ar corespunde principiilor „wilsoniane“, cum să facă față, singuri, românii la greutățile financiare ce se vor ivi și, încă, mai cerea independență pentru săcui și sași, vedea Ardealul și Transilvania și Banatul organizate în „cantoane elvețiene“...

El a lăsat ziarul și a dat fuga la sediu, Consiliul Național se întrunise pentru o lungă consfătuire (se adăugaseră Aurel Vlad și Aurel Lazăr la cei ce fuseseră prezenți de la început). N-a putut pătrunde în sala consfătuirii, a stat alături de alții, tremurînd de încordare, așteptînd parcă atinși de febră hotărîrile, în sfîrșit, s-a aflat că Goldiș va da răspunsul și la ora 3 a izbutit să fie de față la întîlnirea hotărîtoare.

L-a auzit mai înainte pe Cicio-Pop, apoi pe Aurel Vlad, vorbind despre tulburări, despre abuzuri, despre atrocități (pentru curmarea relelor era nevoie de un compromis, de un *modus vivendi*?). S-a ridicat Goldiș, încet, cu demnitate, a pornit să vorbească măsurat, calm (în asemenea clipe, cînd lui îi se

părea că va lua foc nu doar casa aceea ci întreg orașul, lumea toată...), dar cu glas sigur, limpede, fără șovăieli, fără poticniri — „comunicatul oficial“ respingea nota domnului ministru, nu accepta soluții provizorii; națiunea română e pregătită pentru liberarea națională și s-a gândit la asigurarea pentru fiecare popor a condițiunilor liberei dezvoltări naționale, spunea și, în încheiere: Consiliul Național Român nu poate primi condițiile guvernului Consiliului Național Maghiar. Aurel Vlad a luat din nou cuvântul și a răsturnat datele statistice. Aurel Lazăr a vorbit despre „constituirea geografică a elementului românesc“...

El, topit de tot, înregistra atent argumentele, delegația română se pregătise temeinic (și de când, de când ne tot pregătim?, se întreba el, acum ar fi...). Bakónyi, de partea cealaltă, contestă dreptatea românească, i se răspunde: „popoarele mici vecine totdeauna sunt avizate una la alta în fața popoarelor mari din vecinătate, cari, cum sînt Germanii și Rușii, abia de acum înainte își vor arăta, după desrobirea lor de sub cătușele imperialismului, proporțiile gigantice“. Sare și Apáthy (cel exclus!) care atacă violent. Neugeboren (după ce în trenul special vorbise ziaristilor cum că românii au dreptate) a considerat că împlinirea dorinței românești e o lovitură pentru maghiari — chiar atunci a fost adusă știrea abdicării lui Carol Habsburg și că se pregătea Republica). Jászi, priceput în diplomație, temperază tonul și face o a doua propunere (așa n-o să se sfîrșească niciodată, gîndește el, gîndea el, simțind că se sufocă, aerul încăperii era prea puțin pentru atîția oameni). După două ore de suspendare, Aurel Lazăr comunica decizia definitivă a Consiliului — se respinge și ultima notă.

Afară, la lărgămint, deși aerul pare greu, el respiră ceva mai liniștit.

Ajunge în dreptul redacției la ceasul asfințitului. Capătul dinspre soare-apune al străzii lui are un cer de purpură — soarele moare înecat în propriul său sînge și sîngerii sînt zidurile caselor. Aerul începe să se înăsprească, în curtea interioară a redacției, deja întunecată — și probabil că ar fi trebuit să orbăciască prin ea dacă n-ar fi fost luminate, puternic, ferestrele de la etaj, e de-a dreptul răcoare. Cineva îi spune că trupele germane se retrag pe drumul Aradului și că școlile vor rămîne încă o vreme închise — oh, nu, nu din cauza trufășelor, odată, trupe, ele se retrag umilite, vin dintr-un haos și trec spre un altul, așadar școlile stau închise din pricina ace-

leiași „boli spaniole“, schimbările astea de vreme nu-s prielnice sănătății, a fost frig, a fulguit, apoi a dat căldura aia sleitoare de puteri, poate că schimbarea de vreme . . . , să vină zăpada, oftează el, vine și ea, și ea, subliniază redactorul care are timp să vorbească, să tăifăsuiască, să înșire vorbe cu un ucenic ca el sau, mă rog, calfă, îl pofteste chiar înăuntru, s-au întâlnit în prag, intră, e poftit, să vezi șpalturile, dă o mână de ajutor la corectură, ar fi nimerit să-l întrebe dacă nu-i loc și pentru, nu, nu acum, sînt atîtea treburi importante încă . . .

Parcurge, repede cuprinsul ziarului care poartă numărul opt, un Comunicat, „Consiliul Național Român provoacă toate consiliile județene (comitatense) ca fără amîinare să facă la Consiliul central național din Arad (prin telegraf, telefon, poștă ori curier) raport despre constituirea lor arătînd numele prezidentului și al membrilor“, o să fie nevoie de tine și acolo, la sediu, se face de strajă la telefon, sosesc întruna curieri, bate telegraful de a ostenit, he, he, păi cum, știm noi, n-a umblat domnul Suci degeaba, și acum e iar plecat, cu trenul, căruța, călare, pe jos, cu ce poate și cum poate dar umblă, umblă domnia sa, e o dată bărbat, cîtă energie și devoțiune, spune redactorul cu mîndrie, ai să vezi, ai să vezi, ai numai puțină răbdare, ce crezi că se petrece sus, deasupra noastră, crezi că domnul Goldiș doarme?, numai ce ne pomenim cu dînsul aici, așa că dă-i drumul, citește, hai, citește . . .

Domnul ministru a dat un interviu la „Az Est“, aici îi răspunde dr. Ioan Erdélyi, ceea ce înseamnă Ardeleanu, membru în Consiliul național român central și prezidentul CNR din Budapesta . . . „Întîi de toate noi pretindem acest imperiu pe bază istorică . . . , apoi pe baza conștiinței naționale vii a poporului nostru, și în urmă pe baza dreptului însuși; trebuie traduse în realitate drepturile care emanează din suveranitatea națiunii române“.

La loc de cinste, citate din „Aradi Ujság“. Aștia ce mai vor?, întreabă el și vrea să treacă mai departe, stai, îl oprește redactorul, e foarte important, la urma urmei e judecata maghiarilor de aici, așa că merită să vezi. Și vede: „ . . . laudă deplină li-se cuvine fruntașilor națiunii române pentru admirabila stăpînire de sine ce-au dovedit-o în cursul tratativelor, pentru hotărîrea bravă și cuminte de-a transpune chestia lor de controversă aeropagului tuturor neamurilor, nefolosindu-se

astăfel de mijloace volnice... trebuie să plecăm steagul recunoștinții în fața conducătorilor români... cari s-au înălțat la culmea iubirii și solidarității omenești...“

Ce zici?, ce mai spui acum?, întreabă zîmbind larg, cu toată fața-i luminată, redactorul, zic că-i bine, numai atît?, păi să-i ascuți pe șvabi, și ei ne înțeleg, și sîrbii... Să-i auzi și pe slovacii din părțile Nădlacului — sintem cu voi, ne-a adus aici împărăteasa, demult, fără vrerea noastră, acum avem casele noastre și pămînturile noastre și vrem ca ele să țină de casele și pămînturile voastre, fiindcă noi, de cînd am venit aici, între români am trăit și cu ei ne-am înțeles, ca frații.

El se adîncește în lectură, a găsit altceva acum, dr. Romul Baila face praf toate datele lui Jászai și arată superioritatea numerică, cu date statistice de netăgăduit, a românilor. Țasta da răspuns, ce va mai spune domnul ministru?, îl întreabă iarăși pe redactor, nu va mai spune nimic fiindcă o să plece, misia lui s-a încheiat, omul și-a făcut, cum a știut, datoria față de guvernul său, se va duce să-și vadă de treabă... Și mai știi ceva?, puțin mă interesează ce zic domnii miniștri și guvernele. Important este ce zice și ce vrea poporul. Ai citit ce spun maghiarii de la noi. Dar uite și isprăvile marei armate, ar trebui să te duci la gară să vezi trenurile cu trupe, vai de mama lor de amărîți, sînt rupți și morți de foame, unde stau trenurile dau iama prin ogrăzile apropiate, doar, doar vor găsi ceva, o armată în retragere-e un spectacol trist, tinere, dar și periculos, fiindcă niște oameni înfrînți pe cîmpul de bătaie nu mai au ce pierde... ascultă: „Trupele lui Mackensen în Arad“... „...ai naibii oameni! Dacă nu se mai luptă cu oamenii, se răsbiesc cu paserile“... ha, deși nu-i de rîs, nimic nu-i de rîs în vremile astea ale noastre.

Se apropie sîrbii?, întreabă el, da, sînt la Lugoj, o patrulă, nu poți citi singur?, „o patrulă constătătoare din 8 soldați și un oficier“, desigur, sînt primii, cei dintii dintre cei ce vor „descălica întreg ținutul între Orșova-Murăș-Tisa“, numai că „nimeni n-are a se teme“ de venirea lor.

Și nimeni nu se teme, el iese în noaptea rece, luna arginteză acoperișurile și parcă ar fi nins, se îndreaptă grăbit, poate acolo, la telegraf, au nevoie de el, se grăbește deci, aude telegraful bătînd, umplînd noaptea orașului, ba mai mult, bă-

tăile se întefesc și cresc în putere ca și bătăile inimii lui tinere, noaptea străzii, a orașului, e neîncăpătoare, devine prea mică, ele, bătăile de telegraf se aud, răsună-n noaptea lumii...

A străbătut întreg drumul și iată-l că ajunge...

X

...ajunge, aproape fără să-și de seama cînd, cum, în biroul unde erau așteptați.

— Ați găsit ceva? Aici lucrurile merg ceva mai bine. Bărbații nu mai sînt așa de încordați, au început să vorbească și, bineînțeles, beau zdravăn. Femeile vor să danseze. A apărut și un reporter, un ziarist, ceva, se plimbă de la o masă la alta cu un casetofon și toți se întrec să-l acapareze. Cred că nu mai e mult și lucrurile se vor lămuri, spune Laci pe nerăsuflăte.

— Un adevărat raport, apreciază Nicolae.

— Aia speră să-și vadă numele în ziar, asta i-a înviorat.

Vocea lui Carol tatăl lui Carol pare plictisită. Se însuflețește însă brusc : cînd eram eu tînăr...

— Nu simțiți nimic?, întreabă, repede, Carol fiul lui Carol.

— Vin fiert, ce arome! Așa precis se termină ancheta, spune Nicolae.

Ofițerul dă din umeri. El știe cît mai are de așteptat. Cel puțin așa dă impresia.

Laci umple, cu eleganță, paharele, Carol fiul lui Carol le așază, atent, masa lor e totuși un birou simplu, cu tăblia prea mică pentru atîtea pahare, verifică mereu dacă numărul lor corespunde celor îngrămădiți în încăperea destinată unor alte scopuri, a pus șase pahare, unul e pentru ziarist, care trebuie să pice din moment în moment.

— Rostim un toast?

Privirile se îndreaptă către Nicolae. „Iată ce-mi lipsea, acum“ se sperie el, apucă grăbit un pahar și spune ușor răgușit :

— Sănătate !

Ceilalți au înălțat paharele, par ușor dezamăgiți, dar urarea, la urma urmei, îi mulțumește căci, nu-i așa, ce altceva și-ar dori mai întâi, în anul abia început decît. Vinul, oricum, e bun.

Nicolae așteaptă să fie pătruns de căldura vinului. O simțe coborîndu-i în trup. Un abur ușor îi înceteșează, pentru o clipă, gîndurile. „Ar trebui să mulțumești și să pleci. Dar vrei să-l auzi pe ziarist, Emil trebuie să fie, Emil și clăbățul lui faimos. Trebuie că a trecut și pe la masa unde a stat victima care... asta-i, nici nu știi despre cine-i vorba... Despre un om... Bine, bine, lasă începuturile de discurs. De ce nu ai ținut unul cînd ai fost rugat? I-ai cam dezamăgit. Puteai găsi ceva mai înțelept...“

— Mă primiți și pe mine? Ninge ca la începutul lumii, e un revelion pe cînte ! Știu că aveți cel mai bun vin din oraș, cred că merit și eu un pahar după... ah, ce arome îmbătătoare... după atîta trudă, vroiam să zic. Și la mulți ani !

Emil a năvălit în încăpere, strînge febril mîinile care i se întind, ajuns în fața lui Nicolae pălește ușor, apoi își smulge căciula-i uriașă și o bufnește de birou, drept în mijlocul paharelor, Laci și Carol fiul lui Carol sar să restabilească echilibrul acestora, ofițerul zîmbește, Carol tatăl lui Carol se preface, de bună seamă, că a ațipit în fotoliul său confortabil.

— Drace ! Sper că nu mi-ai furat ideea cu...

— N-am furat nimic, am martori, spune Nicolae, uite-i, sînt aici, pînă și... în sfîrșit, cum merge bomba ta ?

— Să vezi cînd îi aprind fitilul ! Mîine ascult benzile. Dar dacă tot te-am întîlnit, spune-mi, repede, uite, mai am de înregistrat preț de vreo cinci minute, grozav, o discuție..., la..., cu..., oho, chiar, cinci minute numai...

— Las-o baltă, face Nicolae. Sau mai bine las-o înghețată.

— Nu se poate, în noaptea asta toți sînt generoși, așa că...

— Așa că am început o anchetă, șoptește Carol tatăl lui Carol.

— Nemaipomenit ! Dar aici se întîmplă lucruri senzaționale, poate că...

— Mai ușurel, spune ofițerul.
— Gustați din vinul nostru, îl îmbie Carol tatăl lui Carol.
— Spuneți că aici se află cel mai bun vin din oraș și așa e. Gustați-l ! Fiul meu l-a ales.

— Refuz să ies din serviciu pînă ce nu aflu tot. Cît privește alegerea vinului, știu eu cine o face...

— Nu credeți că fiul meu e un bun șef de unitate ? Și colegul său e bun. Eu nu sînt decît un bătrîn, deși...

— Cred tot. Cel mai bun vin, cei mai buni șefi, cei mai buni ospătari, ce nu-l cunosc eu pe Pitiu ? Cea mai bună cafea, dimineața, Lucreția și Elena sînt neîntrecute și... și, o spun cu toată cuviința, frumoase, și Erji, Elena cea Mică, păi ce tot o lungim atît ? Cea mai unitate din oraș, o să scriu și despre asta, fiți liniștiți.

— Eu sînt foarte liniștit. Un pensionar senin, care are timp să... Dar în tinerețea mea...

— Mă duceți cu vorba. Am întregat ceva.

— Aici sînt alții care pun întrebări, îi taie Nicolae avîntul.

— Înțeleg. Disting și eu o uniformă...

— Cum a mers ancheta ? întrebă repede ofițerul.

— Dar a dumitale ?

— Nu vreți să vă cînt ceva ?

— Poate ar fi bine să vă cînt eu ceva, propune Carol tatăl lui Carol. Am auzit că-n vremurile de demult, la ospete, banchete, se cînta din liră...

„Atenție !“ se avertizează în gînd Nicolae.

Emil bea o înghițitură zdravănă din vinul aburind, suflă apoi, de cîteva ori, zgomotos, băutura e încă fierbinte, ceea ce nu-l oprește să pornească minunatul său casetofon. Nimic nu-l mai poate opri, ce mai, elan de tînăr ziarist...

Încăperea se umple de glasuri străine, o învălmășeală teribilă la început, apoi încep să se deslușească mai clar, fraze întregi. Emil n-a înregistrat și întrebările lui, îl interesau numai răspunsurile. Și apoi, în funcție de ele, e mai ușor să le construiască, acasă — vor fi niște întrebări bine chibzuite.

Așadar, benzile lui Emil :

„...vreau să mă mărit... un tînăr care... frumos, doar n-o să iau un slut... ba mă interesează și cît cîștigă... să mă ducă la teatru și la dans și la restaurant și...“, „...al meu să fie gentil... așa cum auziți... trebuie să-mi explic cuvin-

tele?...“ , „... înalt și subțire... o siluetă zveltă... cu brațe puternice... să-i placă poezia... și sportul, poate mai bine ar fi actor... dar unul ca lumea, să întorcă lumea capul după el pe stradă, după el și după mine, vom fi o pereche i-de-a-lă...“ , „fain, n-am ce spune... uite la domnișoarele astea pe care le-am scos în lume... pe noi nici nu ne pun la socoteală... vor poeți, actori, sportivi... aiureli, fac pe nebulenele... mai bine am dansa...“ , „poftim, ăștia-s cavaleri... nici nu te lasă să termini ce ai de spus... eu am pretenții mari... cînd ies din schimb, vreau să arăt ca o doamnă...“ , „ce-ar fi să te porți și acum la fel?“ , „... îîî, eu am văzut odată o piesă... , păi sigur, eu nu-s ca altele, eu nu-s d-alea care... , el era înalt și blond, și avea o voce, îți dădea fiori... nu mai știu ce piesă, dar mi-a plăcut... cum să nu-mi placă, dacă el o iubea ca un nebun...“

— Un ghiveci de toată minunea, spune Laci. Hai să mai trăim, îi îndeamnă și ridică paharul.

— Ați făcut bine, apreciază Carol tatăl lui Carol. În asemenea cazuri trebuie întrebate femeile.

— În care cazuri? îl momește Emil.

— Ce le pasă damelor!... Am citit eu cartea, se amestecă Laci. Dar mai mult mi-a plăcut „Regele unei țări ploioase“.

Și banda :

„... cred în invenția mea, dar mai trebuie să verific... nu pot da detalii aici... bine, poate trec pe la redacție, dar de ce n-ați veni dumneavoastră în uzină?... nu-mi place publicitatea... un anumit soi de publicitate... mă iertați dar, pe scurt, nu-mi place tărăboiul înainte de...“ , „... modestia asta o să-l nenorocească... eu îi tot spun... ieși mai în față, doar ai de ce, mișcă-te și tu, pentru Dumnezeu... cînd ne-am căsătorit credeam că...“ , „... ei lasă dragă, nu-l interesează pe dînsul chestiuni din astea... uite, tocmai discutam cu amicul meu despre izometriile spațiilor vectoriale euclidiene... cunoașteți, nu?, cele de speța întîi, rotațiile, cele de speța a doua, rotațiile urmate de simetrii...“

„Ascultă ce spune savantul ăsta, își zice Nicolae, ascultă-l cu atenție, dacă mai ai ce, poate Emil a trecut la altă masă.“

— Să mai ascultăm, să mai ascultăm, nu mă pricep eu la cele discutate înainte, dar am înțeles că dincolo e o mulțime

și, cine știe, vă zic, dacă nu se întâmplă vreo rotație care să ne poarte mai departe... o rotație a discuției, oricum, să-i lăsăm să vorbească...

„Carol tatăl lui Carol începe să...“, se bucură Nicolae.

„...nu sînt cu nimeni aici... nu-mi place să depind de nimeni... cine a zis că o femeie singură nu se poate distra?... aceștia sînt doar niște colegi de muncă... nu vreau să-mi găsesc un bărbat... nu aici... și nu acum... am vreme să aștept... o, nu, despre vîrstă nu se pun întrebări... și nici despre viața mea particulară... fac ce vreau cu ea... nu-mi place nimeni de aici... în mod deosebit, adică... eu mi-am plătit singură masa deși puteam găsi, oho, cel puțin doi dintre... cum să le spun?... nu cavaleri, sună prea... oricum, s-au oferit să... cu unul mi-ar fi plăcut să stau, dar l-am refuzat așa, dintr-o mîndrie prostească... un bărbat adevărat... a fost aici dar a plecat... nu știu unde... nu-i prea place lui să dea seamă cuiva... vă spun eu, mă pricep, ce naiba, un bărbat adevărat...

— Oprește banda!

Vocea ofițerului e autoritară. Carol tatăl lui Carol privește țintă casetofonul. Emil e deconcertat, se supune, s-a supus, apoi ride ușor.

— Sper că nu vă interesează moravurile fetei... N-ați auzit ce-a spus? E liberă să...

— Toți oamenii sînt liberi, abia îngînă bătrînul.

— Vreau să ascult de la capăt declarația ei.

— Asta-i bună! Care declarație? Un interviu banal, am lăsat fiecăruia dreptul să...

— Dacă scula aia mai e în stare să funcționeze, aș dori să se întîmple imediat asta.

— Ascultă, spune împăciuitor Emil, renunțînd la formulele de politețe. Ne cunoaștem de mult, ce dracu' te-a apucat?

— Nu-și face decît datoria, explică Nicolae.

Ziaristul umblă la butoanele aparatului, se aude un hîșit supărător, poc, liniște, și din nou vocea de adineauri. Emil o ascultă cu neîncredere, n-a găsit nimic senzațional, adică nimic din ce să-i folosească mai tîrziu. Ascultă și ceilalți, atenți, fi-rește, fiecare din alte pricini. Ofițerul e iarăși calm, stăpîn pe el, uneori aprobă înclinîndu-și capul.

„Privește-l, se îndeamnă Nicolae, el știa dinainte. Cineva și ofițerul ! Nu numai Carol tatăl lui Carol. Dar stăm cam înghesuiți în cămăruța asta strîmtă și supraîncălzită.

Este într-adevăr cald, sub paltoanele (între ele, firește, mantaua ofițerului) atîrnate în euier s-a adunat o mică băltoacă. Banda casetofonului se rotește repede, dar cuvintele se adună greu și...

„... mi-a plăcut de la început... aș fi dat orice numai să mă invite la dans... unul singur măcar... m-am purtat prosteste atunci cînd... celălalt e agasant, te sufocă aproape cu... dansează acum cu alta dar îl simt, îi simt privirile care mă caută... așteaptă... așteaptă o răsplată... pentru... n-aveam ce face... întîi am refuzat eu, apoi m-a refuzat el... adică n-a mai vrut să... ăstalalt e cam făcut și gata de orice... da, își așteaptă răsplata... și cine mă obligă să mă țin de cuvînt?... eu i-am cerut să-l sperie... tare s-a bucurat că i-am cerut ceva, ca să poată după aceea... îmi era ciudă... și ăsta era chiar prea bucuros... poate tocmai datorită faptului că era vorba de... ce aiureală, omul acela nu se sperie de nimic, nu se poate speria... și ce mă pisezi atîta... nu mai sînt și alte mese?... sau poate ești de la Miliție... n-o să afle nici-imeni nimic...“

Nicolae îl privește uimit pe Carol tatăl lui Carol. Cît timp a vorbit fata, și înainte și acum, și-a acoperit ochii, fața întregă cu palmele lui late. Dacă ar fi avut o mantie și-ar fi ascuns capul, s-ar fi acoperit de parcă...

— Cînd naiba am înregistrat asta ?

— Parcă îți reproșa că o pisezi cu întrebările, îi atrage atenția ofițerul.

— N-a băgat de seamă, își alegea o nouă victimă.

— Cine ? întrebă bătrînul fără să-și descopere fața.

— Acum chiar că am nevoie de vinul ăsta. Am să beau tot paharul, îi amenință Emil. Pînă la urmă se va hotări să-mi spună careva ce s-a întîmplat pe aici.

Laci și Carol fiul lui Carol se îngrijesc de pahare.

— Cel mai bun vin din..., încearcă Emil să abată vorba dar ofițerul îi face semn spre casetofon. Mai departe banda devine plictisitoare. Adică nu dezvăluie nimic nou. Unii au adoptat tonul de ședință, vocea le sună nefiresc, poate sînt impresionați de microfon, intimidati, chiar speriați... Mai sînt și din cei ce

doresc să câștige la Loto, să... Și, deodată, din nou, vocea tinerei... Noaptea se încarcă și ea cu o tensiune greu de definit curînd avea să izbucnească...

XI

... să izbucnească, să răbufnească, să se reverse tot ce se adunase nu numai în ziua acea, ci într-o vreme aproape de nemăsurat.

Și iată că în numărul 10 din 7/20 noiembrie, ziarul „Românul“ lansează un apel...

El se aflase la sediu, pregătit să plece spre casă după ce veghease ore în șir telefonul, îl schimba un avocat, tânăr și acela, secretar al unuia dintre bărbații de seamă ai Consiliului și, cînd să iasă, îl oprise în prag zbîrnîitul aparatului, spărgînd liniștea, stîrnind bătăi repezi de inimă, mai erau și alții pe acolo, atunci orice chemare putea să însemne... Și chiar însemnase, pentru el mai întîi, apoi pentru... „Te cheamă la redacție“, îi spusese avocatul, dar în grabă mare, nu zăbovi niciunde, nu mai da pe acasă, se va întîmpla ceva...“ și el fugise, alergase, străbătuse drumul fără să mai privească în jurul său, fără să ia seama la semnele vremii, nebăgînd de seamă primenirea aerului, prospețimea lui care, oricum, îi era de folos în grăbirea-i, năvălise în redacție fără să mai bată la ușă, să ceară îngăduința cuvenită de a intra, și, cu toate acestea, nestîrnind nici o vorbă de nemulțumire, deși erau destui care să-l admonesteze, în jurul redactorului ce-l cunoștea se făcuse un cerc viu, ziariști, poeți, cîțiva cunoscuți de-ai lui cu care fusese la adunările socialiștilor, „ce se întîmplă?“ abia putu să îngaima, încercînd să-și potolească suflarea-i repede, anevoioasă, alergase, alergase, alergase...

— S-a întîmplat tinere, s-a întîmplat, dar de-abia de aici încolo se vor întîmpla lucruri și mai mari, ascultă și tu, tre-

buia să te chem, nu m-ai fi iertat niciodată dacă te lăsam în chinurile aşteptării, ascultă deci, abia l-am primit de sus, şi redactorul îndreptă, elocvent degetul arătător spre tavan, gândindu-se, bineînţeles la etajul unde... Apoi, solemn, începu să citească, o făcuse, de bună seamă, de mai multe ori, cei vechi şi aşa îi sorbeau cuvintele de parcă le ascultau pentru întâia oară, glasul redactorului era puternic, vibrant, s-ar fi zis, că învăţînd textul pe dinafară, deja, ştia să dea personalitate fiecărui cuvînt, să-l scoată nu într-o lumină potrivită, ci eliberînd lumina pe care o aveau în ele unele cuvinte, aceasta constituind, pentru fiecare, cite o aureolă, altele, dimpotrivă, răsunînd ca bătăile de clopot, ori căzînd, în orbite de fulger, ca securea asupra cărnii lemnului, securile stînjengarilor lui care..., nu, nu mai era vreme de gîndit la cei de acasă, îi simţea, oricum, alături şi :

„Către popoarele lumii“...

„Aux peuples de l'Univers“...

„Naţiunea română din Ungaria şi Transilvania, ţinută de veacuri în robie trupească şi sufletească... a declarat voinţa sa de a se constitui în stat liber şi independent spre a-şi putea valida nelimitat forţele sale în serviciul culturii şi a libertăţii omeneşti.

... Naţiunea română din Ungaria şi Ardeal nu doreşte să stăpînească asupra altor neamuri. Lipsită cu desăvîrşire de orice clasă istorică stăpînitoare, naţiunea română prin fiinţa sa însăşi este întruparea democraţiei celei mai desăvîrşite. Pe teritoriul său strămoşesc, naţiunea română este gata a asigura fiecărui popor deplină libertate naţională şi organizarea sa în stat liber şi independent o va întocmi pe temeiurile democraţiei, care va asigura tuturor indivizilor aflători pe teritoriul său egalitatea condiţiunilor de viaţă, unicul mijloc al desăvîrşirii omeneşti.

... Anunţînd popoarelor lumii această voinţă şi hotărîre a sa, naţiunea română din Ungaria şi Transilvania invocă pe seama sa sprijinul lumii civilizate şi geniul libertăţii omeneşti declarînd sărbătoreşte, ca din ceasul acesta, oricum ar decide puterile lumii, este hotărîtă a peri mai bine, decît a suferi mai departe sclăvia şi atârînarea.

Naţiunea română din Ungaria şi Transilvania speră şi aşteaptă, că în năzuinţa ei pentru libertate o va ajuta întreg neamul românesc, cu care una voim a fi de aici înainte în veci“.

Liniște, apoi urale, iarăși liniște, au venit alți doritori de vești, citirea se reia, ultimile cuvinte sînt rostite, de data asta, în cor, ele, cuvintele răzbat prin ziduri, stîrnesc ecouri prin curțile interioare, străzi și trecători, vestea se duce, o duce vîntul care a alungat toropeala, lîncezeala bolnavă a aerului, cineva spune că afară fulguiește, s-au slobozit ninsorile cele de bine prevestitoare, se bucură el, încă amețit de cele auzite, uluit dar și plin de mîndrie, așadar se poate, iată din orașul acesta, din orașul lui, ce spune, de pe strada lui, pornește un apel adresat lumii, lumii întregi, să se audă și să se cunoască, e semnalul cel mare, a venit vremea, e aici, nimic nu mai poate opri acel act la care, cu toată bucuria ce-l îmbată, încă nu are curajul să se gîndească.

Deși, își spune, poate că ar trebui să iasă pe stradă, pe străzi, să strige din toate puterile, să sperie somnul celor prea liniștiți, ori somnul, și așa zbuciumat, al neliniștiților, ehei, aceștia pot fi de două feluri, unii arzînd în febra speranței, alții urzînd te miri ce planuri potrivnice, ajunge, sculați cu toții, de ce nu ieșim?, se întrebă, îi întrebă și pe ceilalți, ah, da, sigur, ordinea, liniștea, doar se spusese de atîtea ori, se ceruse, se impusese, ordinea, ordinea, ordinea, dar nu pentru ordine luptau ei?

Îl cuprindea amețeala urmărind drumul prin dimineata ce se apropia, drumul ziarelor, transportul lor la gară, trecerea granițelor, preluarea apelului de către ziarele străine, mirarea unora, de bună seamă că și entuziasmul celor ce luptau, la ei acasă, pentru același țel, și, de ce nu, nedumerirea altora, dar o nedumerire cumva cuviincioasă, ia te uită domnule, s-au ridicat și românii, o țară mică, va fi mai mare, bravo lor, cîtă îndrăzneală, de ce or fi așteptat atîta, desigur, desigur, imperiul, istoria, a venit războiul, am mai auzit de ei, s-au bătut cu turcii-me, așadar își rotunjesc țara, vor fi avînd dreptate, tonul e hotărît, mîndru, nu e o rugămînte, o cerere de ajutor, un strigăt disperat al celui slab, tonul impune, e energic, se vor descurca și singuri spun, e totuși de mirare, o țară mică, în sfîrșit, cine știe ce discuții se vor încinge, numai un lucru e sigur că numele de român va fi pe buzele multora, numai de nu s-ar mai zăbovi, acum trebuie dus totul la capăt.

În curte, ieșind, îl prinde hora fulgilor, uite ce minune, e bine așa, zăpada cea purificatoare, îi revine în minte hora flăcăilor din Mîndruloc, de ce n-ar încinge ei o horă acum, să joace

pină la epuizare, surescitarea îl stăpînește, nu simte nici umbră de oboseală, deși ar cam fi timpul să se și odihnească, vor urma atîtea și poate un drum..., nu-i el chiar atît de neștiutor, de naiu și tînăr și doar ajutor, calfă, ucenic de ziarist, a auzit și văzut destule, a citit și mai multe, prinsese discuțiile celor mari, bărbatii din Marele Sfat, despre... despre, ei bine, despre locul unde..., nu, n-avea curajul să rostească vorba, poate Aradul dacă se precipită lucrurile după tratative, poate Blajul, poate Alba, domnul Goldiș avea argumente pentru fiecare din aceste locuri..., Dumnezeule, e prea mult, prea mult dintr-o dată, să le adune așa, pe toate, și să se împovăreze cu atîtea..., oho, de-ar fi numai asemenea poveri, n-a fost mai grea așteptarea?, lîncezeala aceea fără sfîrșit pareă, acum gata, ninge și orașul se va împodobi sărbătorește, după datină, preacurate zăpezi așterneți-vă!, acoperiți uritul și răul și murdarul, să se bucure și ochiul nu numai inima...

De ce să-l mai chinuie întrebările despre ce va fi, soarta nației e hotărîtă, semnul victoriei lucește precum metalul prețios, precum soarele, cum va luci, iată, în zori, întîlnind hlămidă albă a orașului, ducă-se pe pustii neliniștile, topească-se șovăiala, se tot îndemna, mergînd spre casă și amintindu-și de zidul acela umblător, cele trei cătane române, ofițerii obosiți și vizînd cu ochii deschiși, dar mergînd umăr lîngă umăr, pas egal, piepturile bombate nu din trufie ci din prea plinul puterii cuprinse în ei, asta îl liniștește, urcă treptele de piatră, în spirală, descuie ușa cea mare, încă una, pătrunde în camera sa de profesor tînăr și ziarist încă și mai tînăr, cît despre poezie va mai vedea, arse se în focul unei prea mari emoții ca să mai poată încerca așternerea unor versuri, poate că...

XII

...ziua aceea, ultima a anului, fusese una obișnuită dar cîte alte zile nu pot fi asemenea ei. Oricum, nici după-amiaza nu adusese vreo schimbare în starea vremii. Oricît și-ar fi dorit

asta. Mergînd spre casă, trecînd, deci, inevitabil, prin curtea interioară a redacției, el, Nicolae, privise, dezolat, tufele uscate de trandafiri, care foșneau, sau, mai degrabă, scoteau niște sunete seci, vîntul se încilcea în tulpinile țepoase, și scuturate, înfiorate, lovite între ele, tulpinile secătuite de sevă nu puteau răspunde altfel, castanul își înălța ramurile negre într-o implorare mută, degeaba, cerul rămînea nepăsător, liliacul, uscat și el, umbră visătoare (așteptînd îndepărtata primăvară cînd, reînviat, își va ninge florile peste bolovanii rotunjiți și lustruiți de umbletul oamenilor, bolovanii de rîu ce acopereau suprafața eurtii). Și vîntul mai stîrnea mici vîrtejuri de praf, ridicînd, în batjocură, hîrtii aruncate de trecătorii grăbiți. Ieșit în strada lui, ezitase, mai avea timp să treacă și pe la chioșcul de ziare, dimineața fusese prea multă lume (și mai fusese acel cortegiu al cerbilor...), o luase prin cealaltă trecătoare, străbătînd-o mai grăbit ca de obicei, enervat de gunoaietele ce se adunaseră la ușa de serviciu a restaurantului, și în capătul celălalt, în dreptul laboratorului de cofetărie (sau patiserie, n-avea importanță, nu intrase niciodată acolo), cotise la dreapta și ieșise în bulevard, ca să constate că agitația mulțimii continua. Și ce-i păsa lui? Chiar. La chioșc găsise revistele dorite, un teanc întreg, vînzătoare i le reținea întotdeauna, schimbase cîteva vorbe cu ea și refăcuse în sens invers drumul. De data asta mai scurt, fiindcă se oprise acasă.

Urcase scara în spirală, se căutase îndelung după chei, unde naiba le tot punea?, în sfîrșit, cercetarea buzunarelor nu se dovedise zadarnică. Intrat în biroul său, camera de zi, camera de cum s-o mai fi putut numi, îl iritase aerul rece, „e mai bine afară“, spusese (deși nu era mai bine, de vreme ce semnele ninsorii întîrziiau), „nu le pot face eu pe toate, ia-l pe Andrei, aduceți lemnele, aduceți cărbunii, chibrite sper că ai, măcar atît...“, „am, cum să n-am, pot să dau foc Romei, nici o problemă“, dialog banal, în bucătărie, „hai, juniorule, tot faci tu pe marele sportiv, să te văd acum...“, lemnele, cărbunii, duduitul focului în teracotă, „parcă-i o locomotivă Pacific“, spusese, „mai am și alte sarcini?“, întrebuse Andrei, „n-ai, decît prînzul, după aceea...“, „după-aceea mă întîlnesc cu băieții, mai avem de pus la punct cîteva detalii“, „în regulă, puneți-le, sînteți majori“, „dar pînă una, alta aș vrea să văd presa“, „tu nu te-ai putut rezezi pînă la chioșc, eu am atîtea treburi și totuși...“ „nu vezi cum rîde lemnul lui Tolan?“ (un ciot cu linii ciudat contorsio-

nate, aducînd a chip omenesc, sculptorului îi fusese de ajuns să le accentueze pe unele, să le anuleze pe altele, „lemnul“ făcea impresie, atrăgea privirile numai decît), „rîde pentru că așa a vrut...“, putea să-i dea și o altă mimică“, „e bine și așa, ai fost în oraș, n-ai remarcat ce vînzoleală era?“, „și ce-i de rîs în asta?“, „nu-i de rîs, pe mine m-a enervat, prea multă lume, cortegiul cerbilor...“, „poftim?“, „nimic, mă gîndeam la ceva“, „aha!, maestrul a avut o revelație“, „ascultă, mă, cînd...“, „am șters-o la mine, am onoarea, cît despre reviste ți le aduc pe rînd“.

Așa că așteptase, revistele, și chemarea la masă, trăgînd cu coada ochiului spre ferestre, la prima nimic, la cealaltă nimic, la a treia nimic, nici un semn, cît de mic, de altfel ar fi simțit el din timp, se lăudase, de atîtea ori, că și dacă se află într-o odaie fără ferestre și afară ninge, el simte, acum avea doar pre-simțiri și o vagă speranță, „trebuie să vină, doresc să vină, vreau să vină!“, bodogănisese el privind ferestrele încordat, de parcă... După ce socotise că a dialogat destul cu norii, cercetase pereții, tablourile atîrnate adică, deasupra acvariului un colaj de Pecican, măi să fie, nu-i rău băiatul, „grafica“ lui Kett, o lucrare care are tot ce-i trebuie pentru a fi expusă, de cîte ori a fost spusă treaba asta?, în orice expoziție, lucrările „scriitorilor“, cu ele ar fi putut deschide el o expoziție, ce vernisaj ar mai ieși, ce senzație, lume, lume!, vino să vezi, lipsește doar o lucrare de-a ta, își spusese, și succesul vine singur, revistele ar... Cît timp îi trebuie juniorului ăla să termine de citit o revistă?, eu mai am destule de făcut azi, zi în care totuși nu se petrecuse nimic aparte, dar mai e timp, mai era timp să.

Cînd îi adusesese Andrei prima revistă fuseseră chemați la masă, „imediat, imediat, numai...“, „măcar în ziua asta să ne așezăm laolaltă, să prînzim și noi ca oamenii“, așa că abandonase grăbit revista. Obosise de altfel să-și ia ceea ce numea el „propriile sale libertăți“, ca să înlătore, de fapt, tot o stare de oboseală, încercase chiar anul trecut așa ceva și ieșise o treabă tare încurcată, „imediat, imediat, vom dovedi că sîntem și noi, nu-i așa, oameni ca toți oamenii“, „apar și eu, puneți supa, doar schimb caseta“, „pofțiți maestre, pofțiți și dumneavoastră domnule inginer, supa aburindă vă așteaptă, pofțiți vă rog, după atîtea ore de consultații mai trebuie să vă aștept, să vă invit, să vă rog...“, glasul ei are o undă de amenințare, „ne-am ars“, îi spune el junioru-

lui, urgent în baie, măi generație, nu descoperiți voi ăștia de vă dați așa de mari în toate o metodă de spălat mâinile păstrându-ți mânușile, cum dracu' s-a stricat boilerul ăsta ?, ce iarnă domnule, frig, doar frig și vînt uscat, de asta nu ninge“, „păi cu ninsoarea parcă te lăudai...“, „ai răbdare, acum sînt ostenit, și apoi, chiar, de ce nu, doamnă, stăpînă a casei, la noapte îți dăruiesc o ninsoare...“, „așa da!“, exclamă, entuziasmat, juniorul, „poveștile astea le-am auzit încă din studenție, iar astăzi, țin să te anunț, n-am avut vreme să trec pe la coafor“, „dar și așa ești...“, spun, au spus, amîndoi o dată, „aveți de gînd să veniți sau...“, și s-au dus, drumul lung, sufrageria, baia, înghețată, bucătăria care, în sfîrșit, păruse mai primitoare, aburii calzi mirosind îmbietor, „nu luăm nimic înainte?“, „și la noapte ce faci?“, „așa-i“, așa era, anul trecut, doborît de oboseală, nopțile nedormite, zilele agitate, călătorii pe aiurea, căutase o evadare, am nevoie, își spusese, și-i explicase și ei, explicase oricui avea chef să-l asculte, din cînd în cînd, de un răgaz, de o destindere, de o spălare a minții mele prea înfierbîntate, și, gata, la drum, o plimbare pe mal, un popas la restaurantul cutare, o vizită la un prieten, doar un pahar, îmi cunosc puterile, știu cînd să mă opresc, „ai grijă, ești prea pățimas, cînd începi ceva nu te lași pînă ce..., apuci o carte și nu te mai dezlipești de ea pînă nu ajungi la ultima filă, la mașina de scris uîți de tine, te apucă dimineța, dacă bei un pahar apoi sigur vei termina toată sticla“, păi sigur, el de sfaturi avea nevoie, „bagă de seamă, ești cineva în orașul ăla, ce-or să zică...“ (tatăl), „te rog supraveghează-te, ai băiat mare dar, nu știu cum să-ți spun, eu tot copil te văd“ (mama) și el avea grijă, băga de seamă, accepta rugămintea, apelurile acelea se înmulțeau, nopțile creșteau și ele, adică veghile în noapte, la serviciu nu toate zilele erau banale, cîte nu se mai adunau, ședinte, un coleg mulțumit, exprimîndu-și mulțumirea, altul nemulțumit, exprimîndu-și nemulțumirea, aleargă, du-te, vino, pînă ce, iată, un pahar de votcă nu strică, „ai acasă vin, de ce umbli brambura prin oraș?“, „fiindcă-i orașul meu, nu plec departe, trec doar strada, un pahar la Laci, sau la Carol fiul lui Carol“, „lăsă că știu eu...“, și chiar știa, mă doare capul, „păi sigur...“, „sînt cam nervos“, „păi sigur...“, „mă bîntuie nu știu ce neliniști“, „păi sigur...“, au și vai și of, se duce dracului cheful de lucru, cheful de orice, rămîne numai..., nu, nu

cheful, fiindcă el nu chefuia, golea paharele dintr-o dată, apoi asculta pe cei din jur, oho, câte nu se aud la un pahar, o adevărată experiență de viață, o documentare, o coborîre în miezul vieții, dacă le-ar putea înregistra pe toate, convorbirile acelea, să le adune, ordoneze și să le așeze apoi în pagină, doamne ce mai carte ar ieși, ieșea, ieșeau și discuții acasă, telefoane (tatăl), alte telefoane (mama), „ce faci?“, bătrînii locuiau în alt oraș, „cum te simți?“ (tatăl), minunat, cum să mă simt, sînt limpede precum apa de izvor, am o poftă de lucru nemaisimțită (el), „e limpede că nu e... limpede“ (ea), ei drăcie, dar și eu sînt om, ca toți ceilalți, n-am dreptul să? Ba avea și-l folosea și nici apă nu mai bea, dacă tăcea, filosof rămînea... Și zilele se înșirau, una după alta, semănînd între ele, ca picăturile de apă, ca perlele (fiindcă, oricum, primele nu se pot înșira pe un fir), și nopțile, la fel (perle negre, așa le numea, deși nu erau decît albe, ca și votca, de pildă, care, deși e transparentă, lui îi plăcea s-o boteze așa, un pahar de noapte albă, cerea și la restaurantul de pe strada sa, știa ce trebuie să-i dea), așadar: dimineța la serviciu, la prînz la o cafea, după-amiaza la vreo ședință, sau un vernisaj, ori la o lansare de carte, se culca spre seară și se trezea după trei ore, urmîrea programul TV, pe urmă se culca ea și el începea lucrul, țacănitul la mașina de scris („vezi să stai iar pînă dimineța“, îi spunea) și el stătea, pînă la trei, pînă la cinci, („de ce naiba te mai culci?“) și uneori nici că se mai culca, pleca de-a dreptul la serviciu, abia așteptînd s-o poată șterge la o cafea, ca să alunge gustul amar ce-l simțea în gură și-i otrăvea trupul („îți îmbîcsești mintea cu fumul de țigară“, zicea ea), nu mai pot, am obosit, „și mîine?“, și mîine aceeași istorie, acum cu adevărat nu mai pot, s-a dus și somnul, miraculoasele pastile pentru dormit nu mai au efect, cît despre pofta de lucru...

Se retrăgea atunci în birlogul lui (leu lingîndu-și rănile...), nu mai ieșea din casă adică, mulțumindu-se să citească, orice, își schimba, pîi cum, regimul de viață, mai puține cafele, zile întregi fără tutun, culcatul la ore normale, mesele la ore regulate, etc. etc. Și după o vreme se simțea complet refăcut și total... plictisit. Așa că relua ceea ce i se părea lui a fi un program normal. Serviciul era serviciu și nu renunțase (cu riscul de a fi acuzat și acolo de patetism) la unele entuziasme din tinerețe, de la începutul carierei, mai bine spus, fiindcă bătrîn nu se putea considera, la amiază găsea răgazul pentru o

cafea, la „ziar“, unde și citea presa, revistele „reținute“ (cum spusese juniorul) pentru el la chioșcul de la „Vatican“, înainte de a ajunge acasă mai trecea o dată pe la sediul Centrului sanitar (dacă se anunța vreo acțiune specială?, erau destule de făcut, măcar că unii colegi de prin spitale îi priveau pieziș, văzînd în ei „inspectorii“ care, nu-i așa, caută mereu nod în papură, uitînd că inspectorii ăștia fuseseră ani de zile prin dispensare, lucraseră în spitale și policlinici, erau, altfel spus, tot de-ai lor), apoi, după ce mînca (grăbit), o ștergea de acasă, vizionare la teatru, cutare pregătește o expoziție, întîlnire cu cititorii la biblioteca orașului, ședință de cenaclu, ședință de redacție (fie ea și numai pentru un supliment), se întîlnea, pretutindeni, cu Horea, cu Ghe, cu Vasile, și aceștia veniți de pe la slujbele lor, săptămîna viitoare sîntem invitați în județ, mergem, peste trei zile e adunarea Asociației, mergem, peste trei săptămîni începe „Primăvara arădeană“, mergem, adică unde mergem?, stăm aici, participăm la toate acțiunile, dezbatere, documentări, spectacole, ziua, zilele, trecea, treceau într-un fel (nu același, nu se putea plictisi nimeni), venea seara, serile, ei, în sfîrșit, acum e vremea pentru odihnă, o oră de somn, trei ore de somn, nu mai mult, oricum suna telefonul, ai predat materialul pentru supliment?, ți-a trimis cutare cronică?, ai adunat poeziile cenacliștilor?, bineînțeles, toate sînt în regulă, și la lucru băiete, la muncă băieți, Napoleon spunea că unui om deștept îi sînt necesare cinci ore de somn pe cînd prostului îi ajung... opt, ia mai lasă-l încolo de împărat, la urma urmei poți... trișa, așa, puțin, dormi, să spunem, trei ore seara, alte trei spre dimineață și toate sînt bune, între acestea poți scrie liniștit (sau, mă rog, în liniște), altfel cînd?, și o zi (calendaristică) scursă fără rod, cel puțin trei pagini scrise (nu fixate ca „normă“), însemna și apariția unui sentiment de culpă, paginile scrise (ca necesitate) fiind, în fond, rațiunea de a exista, a lui, a celorlalți, declarase într-o plenară a județului de partid că ei, scriitorii care revigoraseră viața literară a orașului, sînt „scriitori de schimbul trei“ (noaptea lucrînd) și nimeni nu se mirase, treaba era firească, nici un motiv de laudă, dar nici de văicăreală, aici nu mergea cu „dacă ai intrat în horă trebuie să joci“, se cerea, însă, dăruire totală, pînă la ardere, și poate că la toate acestea se gîndise Nicolae în după amiaza ultimă a unui an, încercînd să se odih-

nească, măcar jumătate de oră, în fotoliu, renunțând, bineînțeles, după câteva minute, ce naiba!, încă nu se sfârșise ziua iar pînă la începutul nopții celei mari mai era destul, poate că visase, cu ochii deschiși, nu la un... discurs, precum cel de mai sus, nu avusese (iarăși) vreo viziune, visase numai Marea, neli-niștea apelor ei dîndu-i lui liniște, sau visase că înflorise castanul din curtea interioară a „Românului“ (sperînd într-o ninsoare de flori albe, dacă nu într-una adevărată, ori se lăsase pătruns de mireasma teilor ce străjuiau strada lui cîndva); stătuse (liniștit) doar puțină vreme, totul durase, ei, cît durase?, el știa că în vis nu se poate măsura timpul, așa că renunțase la întrebarea asta, alte întrebări năpădindu-l...

XIII

... năpădindu-l, ele, întrebările, privind mai multe lucruri și fapte deodată, de ce se întorsese Emil la fată?, de ce bătrînul dădea semne de nerăbdare?, de ce, la urma urmei, casetofonul acela trebuise să ajungă chiar acolo, între sticle și pahare?, ca să..., ca să...

— De ce te-ai întors la fată? întreabă și ofițerul.

— Păi n-auzi muzica? Dansa și eu am intrat printre dansatori, puneam întrebările la întîmplare.

„... nu-mi place să fiu deranjată cînd dansez“, s-a auzit vocea fetei, „este ca și cum m-ar opri cineva în vreme ce fac dragoste..., uite, și viteazul ăsta s-a zăpăcit de tot numai cînd a văzut microfonul... n-o să fie bun de nimic..., nici nu cred că a fost vreodată... deși, cine știe, pe întuneric o fi mai curajos...“

— Asta era, spune ofițerul, calm, constatînd ceea ce, de fapt, avea aerul că știa dinainte.

„Și acum ce mai urmează? se întreabă Nicolae, a avut dreptate, vinovatul se află aici, nu mai ai ce să cauți, pe cine să

cauți... numai dacă nu cumva..., nu-ți rămîne decît să verifici, du-te și întrebă-l, eventual invită-l în trecătoare să vezi cît e de curajos. El sau tu? Nu asta contează, nu prea ai dreptul să te amesteci. Și de ce nu? Cine te poate opri? Cu ofițerul ăsta, care le știe pe toate, ești aproape prieten. Dar mai bine nu-i spune nimic. Ce naiba, nu ești în stare să te descurci și singur?...“

Banda se derulează în continuare, ceilalți ascultă, mai sorb din pahare, iar el...

El ar putea să străbată acum trecătoarea. Întîi pașii lui ar răsuna ciudat sub prima arcadă. Apoi, la fel de ciudat, nu s-ar mai auzi nimic. Ciudat fiindcă prima oară ar fi răsunit ca într-un clopot, apoi fiindcă liniștea ar apărea prea brusc. Altfel, asta însemnînd că a intrat în prima curte interioară. Și pe zăpadă... Numai că n-ar fi fost vorba doar de pașii săi. Cei ai urmăritorului ar fi răsunit ca un ecou. Sub arcadă. După aceea ar fi urmat o liniște-ecou. Dacă așa ceva există, dacă se poate folosi o asemenea expresie, dacă... Se poate. Dacă ar relua totul de la capăt, s-ar întîmpla la fel. Efectul de ecou controlat, nu-i așa? Oricum, el ar fi mers liniștit. N-ar fi avut de ce să se teamă, chiar dacă urmăritorul... Dar pentru Dumnezeu!, el se lăsa urmărit! El regizase toată povestea și, de vreme ce era așa, înseamnă că știe și cum se va sfîrși. Adică ar putea ști. La fel de bine ar putea să știe cum arată cel care-l urmărește. Părul răvășit, fața buhăită de bătură, ochii injectați. Mîini ce se balansează fără rost. Sau ca să mențină echilibrul aceluia corp mă-tăhălos, purtat de picioare nesignure. Asta cam strică... efectul. Ecoul pașilor n-ar fi sincronizat cu... Ei, mare lucru! Puțin i-ar fi păsăat urmăritorului dacă ținea cadența. El înainta pur și simplu. Nu avea sens să-și potrivească pasul după cel al urmăritului. Degetele i se încleștau spasmodic, căutînd, bijbîind, încercînd să apuce... Deocamdată n-ar fi avut ce. Pînă acolo mai era de mers. Iar Nicolae ar putea de asemenea înainta cu mersul omului fără griji, pornit într-o plimbare nocturnă, plictisit, să spunem, de zarva aceea... Te pomenești că, totuși, n-ar fi fost atît de liniște. Un schimb de cuvinte, ceva mai în urmă, cînd se afla încă înăuntru. Sudălmii. Amenințări. Priviri încărcate de patimă. Și femeia aceea... O fi fost o pricină mai veche între ei. Se mai ivise, deci, peste toate, femeia. Ea simțise patima. Unul o refuzase. Și nici ea nu putea ierta o asemenea ofensă, o

femeie care se oferă și e respinsă devine... Celălalt o dorea. Rîvnea la trupul ei. Așa că-l lăsase să... Sau chiar îl ațîțase... Un bărbat orbit de patimă și toropit de alcool e ușor de împins spre... Dar o femeie ca ea simte cînd se ivește primejdia. Pe ziarist îl ignorase, acela căuta altceva. Dar poate că l-a înțeles pe Nicolae. Alt pătimaș — dominat de o patimă rece, minat de alte impulsuri. Cu el nu mai mergea așa de simplu; n-avea rost să-și ofere trupul (cu atît mai mult cu cît știa că ar fi fost, din nou, refuzată, or asta ar fi fost prea mult, de neîndurat chiar). Așa că ea căutase o altă metodă. De apărare. Cea mai bună armă de apărare rămîne tot atacul. Să atace ea, ar fi fost ridicol. Deci va folosi aceeași unealtă. Un om căruia îi va plăti... Bineînțeles, toate astea le gîndește Nicolae și nu ea. De femeie s-ar fi ocupat mai tîrziu, după ce... Deocamdată ar putea străbate curtea interioară, prima, așteptînd să se audă iarăși sunetul pașilor. Dacă se poate aștepta mergînd. Sigur că se poate, și el asta ar fi dovedit-o, așteptînd cu mai mult interes primul sunet, cu mai mult interes adică decît ar fi așteptat ecoul lui. Și miinile urmăritorului tot n-ar fi avut ce să apuce. Iar fața aceluia ar fi fost scaldată de o sudoare rece. Sau era zăpada care se topea? Femeii, rămasă în așteptare, i-ar fi strălucit intens ochii și fața i-ar fi fost ușor îmbujorată. O febră mare ar fi mistuit-o pe dinăuntru... O femeie singură, așteptînd (și ea). Așteptînd ce? Îvingătorul? Prima oară așteptase la fel? Probabil că nu, șansa era de partea celui trimis, împins, îndemnat să... O unealtă trebuie folosită cu iscusință. Și, eventual, după ce a fost folosită, poate fi lepădată. Acum, se pare, șansele sînt împărțite. S-ar putea întoarce oricare dintre ei. Gîndind asta, Nicolae ar trebui să devină altfel. Să simtă altfel. Să se comporte altfel. Măcar senzația riscului dacă nu... Dar el merge liniștit. O siluetă zveltă ce a parcurs spațiul curții interioare. Ajungînd sub celelalte arcade. Aici ar trebui să-și încetinească mersul, să-l lase pe celălalt să se apropie. Ascultîndu-i nu doar zgomotul pașilor (mă rog, ecoul), ci și răsufierea. Greoaie, sacadată. Fără îndoială că duhnește a... Sau ar fi fost mirosul fricii? Și care dintre ei ar trebui să se teamă? Așteptînd, deci. Așteptînd chiar să simtă acea răsufiere fierbinte în ceafă. Și atunci întorcîndu-se brusc. Privindu-l drept în ochi pe agresor. Pentru că acesta n-ar mai fi fost numai un simplu urmăritor. Mîna agresorului, cea dreaptă, ar fi găsit în sfîrșit ce să apuce. Și ar fi făcut-o fără nici o ezitare. Știind că sub arcadele acelea, într-o nișă din

dreapta s-ar fi aflat navetele cu sticle goale. Apucînd o sticlă goală și spărgînd-o de perete. Privirea-i rămînînd ațintită undeva deasupra celui urmărit. Nici n-avea nevoie să privească la ceva anume. Învățase că e de-ajuns să ridice brațul și... Ar fi fost timpul ca Nicolae să-l oprească. Fără prea mari dificultăți, încă. O forță oarbă poate fi stăpînită prin... Dar dacă nu ajunge? Dacă, necugetat, a riscat un experiment de dragul... De dragul cui? Al riscului, visului, precum aventurierii, cavalerii (rătăcitori) și așa mai departe. Visul se exclude, în vis nu se fac calcule și nu se măsoară timpul. Riscul se include în aventură și cu asta se exclud amîndouă — ar fi ieșit o poveste de tot banală. Cît îi privește pe cavalerii rătăcitori, să fim serioși, unde mai sînt Laurcalco, senior al Podului de Argint, temutul Mico-colembo, mare duce de Quirocia, neînfrițatul Brandabarbaran de Boliche, senior al celor trei Arabii, și nicicînd-biruitul Timonel de Carcajona, principe al Noii Viscave, Espantafilardo, duce de Nerbia, seniorul baronațului de Utrique, Pierre Papin și mai cu seamă Amadis de Găula, Palmerin de Englitera, cel înțelept, Tirante cel Alb, iscusitul, Lisuarte de Grecia, curtenitorul, Don Belianis, bătaiosul, Perion de Găula, curajosul, curatul la cuget Esplandian, disprețuitorul de primejdii Felixmarte de Hircania, îndrăznețul Don Cirongiho de Tracia, neînfrițatul Rôdomonte, prevăzătorul Sobrino, cutezătorul Reináldos, chipeșul Rugero, Roldán sau Rotolando sau Orlando precum și cei doisprezece pairi ai Franciei? Nici măcar de cel care a fost floarea cavaleriei din La Mancha și din toată Castilia și care i-a ras pe toți cei de mai sus, săvîrșind lucrări mult mai minunate, nu poate fi vorba. Atunci, poate, ispita femeii... Asta ar fi fost culmea, ptiu, piei drace! Atunci spiritul justițiar? Se poartă. E la modă. Fiecare își strigă dreptatea. A sa, fără îndoială... Aici s-a mai apropiat. Dar n-avea nici o împuternicire (i-o cerea cineva?). Mai era și dovedirea puterii. Și asupra cui s-o dovedească? Oricum... Scena văzută de departe, prin cortina ninsorii, n-ar fi prea impresionantă. Agresiunea se reduce doar la începutul unui gest. Repede oprit. Anulat. Altceva ar fi fost dacă Nicolae ieșea din restaurant fără să știe că e urmărit. Asta după ce mai întii s-ar fi amestecat printre dansatori și le-ar fi spus cîteva celor doi care se bîțiau acolo, fără să le pese de omul dispărut de lîngă ei. Apoi le-ar fi întors spatelul și ar fi ieșit ca să se spele în ninsoarea de afară. Și ar fi urmat celelalte. Pașii-ecou, în urma sa. Ori liniștea. Amenințătoare. Giffiala, suflarea fierbinte a ur-

măritorului. Și dacă pe aceasta ar fi simțit-o prea tîrziu ? Dacă individul mătăhălos ar fi apucat să-și termine gestul început ? Nu. L-ar fi ajutat ninsoarea. Sau măcar nu l-ar fi trădat. Asupra lui ar fi avut un efect binefăcător. Chiar numai alungîndu-i topeala și ținîndu-i simțurile treze. Ar fi fost, deci, avertizat din vreme. Simțînd pericolul ar fi știut să se apere. Celălalt, cel ce a plecat primul, de ce nu s-a putut apăra ? . . .

— Doamne, cît îl urăsc acum ! se aude brusc vocea femeii. Ofițerul s-a încăpățînat să asculte întreaga bandă și prin hărmălaia glasurilor răzbate uneori vocea pe care o recunosc cu toții.

. . . pe cine urăște ? Poate că-i urăște pe toți. Pe cel care în vreun fel a refuzat-o, pe cel folosit drept unealtă, pe . . . Siciliala ziaristului, posibila intervenție a lui Nicolae . . . numărul crește, sporește . . . Poate că ar fi ieșit și ea. Nu s-ar fi mărginit numai la așteptare (chinuitoare ?). La urma urmei nu din pricina ei ? Prima înfruntare. Aceasta (am spus, posibilă). Ar fi ieșit și n-ar fi avut dreptul să stea pasivă. La un moment dat trebuia să intervină în favoarea unuia dintre ei (a căruia ?).

— E un om cam ciudat, răzbate o voce de pe bandă . . . Cam închis la fire . . . Ne strica petrecerea și asta nu se cădea . . . Cum adică, da' ce te privește pe dumneata ce-mi doresc eu în noaptea asta ? Mă poți ajuta ? Dacă nu . . .

. . . pașii ei ar fi răsunit după cei ai urmăritorului. Stricînd armonia. Păi ce ecou mai putea ieși dacă se amestecase și ea, o femeie cu pas mărunt (sau poate felin ?). Sub arcade, deci, răsunitul pașilor lui, ecoul (urmăritorul), dublarea ecoului (ea). Liniște. Traversau, adică, spațiul alb al liniștii. Și iarăși pași. Ecoul lor. Și cei ai ofițerului. Nu, acesta era prea ocupat. Ai ziaristului. Nu. Acesta era preocupat de preocuparea ofițerului. Ai lui Carol tatăl lui Carol. Nu. Încă stătea pe fotoliul comod și nu cu mult înainte de a ieși Nicolae, acesta îl auzise spunînd : „am ascultat atîtea voci și numai a femeii contează“ ; Carol fiul lui Carol se repezise : „acuma știm totul“ : bătrînul a dat din umeri : „știm că nu știm nimic“. Nicolae îl privise iarăși bănuitor (înainte de a apăsa pe clanță). Bătrînul a dat iarăși din umeri : „De ce ea ? De ce a plecat celălalt ? Ca s-o părăsească ? De ce l-a ales pe ăsta pentru răzbunarea ei ? De ce se răzbunase ăsta ? N-or fi avut ei ceva dinainte ? Femeia n-o fi doar un motiv ca să ? De ce în noaptea asta ? De ce aici ? De ce în vremea ninsorii, la adăpostul ei ? De ce . . .“

Așadar pașii care se pot înmulți, crescînd numărul celor care urmăreau pe ceilalți urmăritori, deși treaba-i cam neghioabă, un om cu mintea întreagă nu urmărește pe unul care urmărește, la rîndu-i, pe cineva. În sfîrșit... stultorum infinitus est numerus... numărul nebunilor este nesfîrșit de mare... sau ar putea fi. De ce nebuni? Pașii lor. După asta ar fi urmat țipătul? Numai femeia ar fi putut țipa. Sau, în liniște, ar fi apucat și ea o sticlă, părea deprinsă cu eforturile fizice și forța ei nu trebuia ignorată, dacă se hotăra să pășească în arenă. În mijlocul luptei. Ce fel de luptă mai era și asta? Un om care se pregătea să-l atace, pe la spate, pe un altul. Nici vorbă de înfruntare. S-a dus vremea turnirurilor... Era doar o ticăloșie gata să se desfășoare dincolo de cortina ninsorii. În culisele iernii, s-ar putea spune.

— A mai fost unul pe aici de făcea pe deșteptul... A dispărut... De unde să știu eu unde?... Aaa, o dorință? Sigur că am. Să ne între echipa în „A“, să fim și noi iarăși cineva nu...

— Dacă se caută un vinovat, cred că sînt mai mulți, își dă părerea Emil.

— Ce mai adunătură-i și dincolo!, spune Laci.

— Oameni amestecați, fiecare cu treaba lui, îl sprijină Carol fiul lui Carol.

— Eu nu i-am văzut chiar așa, încearcă Emil. Nu știu ce a fost înainte, dar eu i-am găsit pe mulți în deplină armonie.

Bătrînul s-a ridicat. Îl privește pe ziarist cu ochii lui senini și-l întreabă:

— Era armonie acolo?

— Și căldură sufletească, ignorați răspunsurile banale, săriți peste ifosele unora, nu luați în seamă vorbele azvîrlite precum...

— Iubite domn ziarist, dacă gîndim riguros sîntem siliți să admitem că nici un suflet, dacă este armonie, nu participă la răutate...

Nicolae rămîne cu gura căscată. Se lasă chiar, cu toată greutatea, pe scaunul din dreptul său. A auzit bine? Reușește să-l întrebe, totuși, pe ziarist:

— Ascultă, nu cumva te mai cheamă și Simmias?

— Ce face?

— Întocmai așa cum nu participă la răutate sufletul când este suflet pe deplin, continuă Carol tatăl lui Carol.

— N-ai să mă păcălești, domnule fost ober și în prezent tată, care mai joacă și rolul lui . . .

Bătrînul se plimbă prin încăpere, trei pași mici încolo, trei pași mici înapoi, mai mult nu-i îngăduie spațiul.

— Ar trebui umflați toți. Să dea declarații scrise, se încăpăținează Carol fiul lui Carol.

— Asta-i acum !, face Emil.

— Potolește-te băiete, nu te lăsa purtat de furia oarbă. Dacă te-ai gândi mai bine, ți-ai da seama cum stau lucrurile de fapt.

— Cum anume ? întreabă grăbit Nicolae (deși, acum, știe răspunsul).

— Anume că oameni absolut buni și absolut răi se află extrem de puțini. Cei mai mulți sînt mijlocii . . .

Deci a spus-o și pe asta, se gîndește Nicolae. Dacă nu cumva tu ești cel care potrivești replicile într-un anume fel. Te pome-nești că bătrînului nici nu i-a trecut prin cap așa ceva. Poate a adormit și ți s-a părut că . . . N-a adormit. Uite-l cum se plimbă. Și încă mai are de spus cîte ceva. Se vede pe el.

— Femeia, dacă așa stau lucrurile, e sigur una rea, spune Laci.

— Eu zic să ne umplem paharele, propune bătrînul. În felul ăsta o să analizați altfel situația. Mai limpezi, fiindcă vinul este . . .

— Chiar ! De ce n-am încerca ? Eu tot sînt în restanță și . . .

— Vinul ăsta e vechi, spune bătrînul, limpezește.

— Am golit două pahare, anunță ziaristul, și nu înțeleg încă nimic.

— Dă-i numai înainte ! En avant ! mormăie Nicolae.

— O să vă lămuresc eu, se oferă bătrînul. Un om l-a atacat pe altul. Pe la spate. Și pînă acum, s-a văzut, nu știm decît că nu știm o mulțime de lucruri. Doar bănuieli . . .

— De unde se știe că a fost atacat pe la spate ?

— Cîte ceva tot se știe. Comesenii victimei au descris un om voinic, aspru, cam închis în el. Se vede că și-a făcut dușmani pe aici. Sau poate îi avea mai demult și abia acum s-au . . .

— O clipă ! Cine conduce ancheta ?

- Eu m-am oferit doar să povestesc. N-am alte pretenții. Să mai bem un pahar !
- Acum chiar că poți s-o conduci de minune, spune Nicolae.
- Ce să conduc ?
- Ancheta. Merge minunat. Și eu care credeam . . .
- Nu înțeleg nimic, se plînge ziaristul.
- Ascultă tinere, spune Carol tatăl lui Carol, devenit brusc autoritar. Mă ascuți sau . . .
- Și totuși femeia . . .
- Nu te amesteca nici tu, își pune bătrînul la punct fiul, spre nedumerirea celorlalți.
- S-a trezit în el oberul, șoptește fiul.
- Bărbatul atacat e un fel de șef. Cineva avea să-i plătească o poliță. A găsit cel mai nimerit prilej. Lume multă, amestecată, gălăgioasă, de o parte ; de partea cealaltă, în trecătoare, vreau să zic, pustiu. Bătrînul deapănă rar vorbele și soarbe din pahar vinul cald.
- Dă-mi voie, domnule fost ober, să te mai pup o dată ! Și . . . trăiască perșii ! ricanază Nicolae:
- Ce aveți cu perșii ăștia ?
- Întreabă-l pe bravul nostru ofițer. Singur ai afirmat că le știe pe toate.
- Aici nu bea nimeni ?, întreabă Emil uitînd de perși. Numai eu și bătrînul domn sîntem . . .
- Bărbați adevărați. Dacă nu se așeza la o masă unde n-avea ce să caute, îl luam și pe șeful ăla cu noi. Vreau să spun, la masa noastră.
- Chiar. Avem loc destul. Pe ăștia de aici nu-i poftim să șadă.
- În schimb puteți invita femeia, propune Laci.
- Excelent ! Numai o femeie lipsea. Cu ce se ocupă ?
- Halal reporter, n-ai stat de vorbă cu ea ?
- Ba da, probabil . . . Cine poate să țină minte atîtea persoane ?
- E sudoriță.
- Fals ! ridică tonul Carol tatăl lui Carol. E o doamnă. În noaptea asta nu există alte meserii. Avea și ea dreptate. Șeful trebuia s-o bage în seamă.
- Ce spuneam eu ?

— Aiurea, noaptea toate pisicile sînt ne . . .

— Liniște, cere bătrînul. Nu spuneai nimic, se adresează el ziaristului. Și tu nu te mai băga, i-o retează lui Carol fiul său. Nu știți nimic. Ța a trăit cu ea, mai demult, cînd nu ajunsese șef încă. Nu se face să uiți vechile pasiuni. Nu-i demn. Pentru un cavaler, pentru un bărbat . . . Iar de revelion altfel te porți. Și niciodată n-ai voie să uiți de unde ai plecat . . .

— Tată, ai cam întins coarda . . .

— Nu permit să fiu întrerupt. Cît despre Ța, și-a meritat soarta. Și nici nu mai este șef. L-au schimbat. Așa că nu e vorba de nici un șef. Un om obișnuit, acolo. Ca importanță. Dar și așa făcea pe nebunul.

— Asta nu-i frumos.

— Cît credea că o să-i meargă ? !

— Auzi domnule, ce om !

— Să nu-ți vină să-i . . .

— Dacă l-aș fi prins eu . . .

— E de înțeles . . .

— Pe naiba ! Îmi vijîie capul. Acum e mai încurcată treaba.

— Aduc imediat niște cafele, se repede Laci.

— Vă bateți joc de mine, spune Emil. Toți. Ați fost înțeleși . . .

— Nu te ambala, îl potolește ofițerul. Bătrînul a vrut doar să te lămurească. Povestea cu perși . . .

— Iar începeți ? Cînd aveți de gînd să vorbiți serios ?

— După cafea. Să vezi cum te limpezești. Ești un băiat bun, nu te mai agita atîta. Ai vrut să ne ajungi din urmă, iată, ești în rînd cu lumea.

— Să nu mai aud de . . . Și nici de perși. Vreau o cafea !

— Vineee ! vestește cu glas mare Laci.

— E bună, spune Emil și pufăie zgomotos, cafeaua e prea fierbinte. Totuși, de unde naiba știai dumneata de perși ? Uite că nu pot scăpa de ei.

— Mai citim și noi. Fiul meu are o bibliotecă . . . Și ce-ai vrea să facă un pensionar toată ziua ?

— Mda, citește despre perși.

— E ceva rău în asta ?

— O să scriu numai despre dumneata.

— Ei, nu e cazul. Poate despre fiul meu și colegul său. Au cel . . . mai bun local din oraș. Și cel mai bun vin. Și cele mai grozave cărți despre . . . ăăă . . . perși.

— Era mai interesant dacă le verificam metoda cu toții, aruncă Nicolae vorbele.

— Dura prea mult pînă să ne trezim, apreciază ofițerul.

— Adică eu m-am...

— Ușor de tot, dar, pe cîntea mea, îți stătea bine...

— Și chiar vroiai să-l razi pe „ăla“?, încearcă Laci.

— O să-mi scoateți povestea asta pe nas tot anul. Pot să-mi închipui ce voi auzi de cîte ori voi trece pe aici.

— Înseamnă că te-ai trezit complet. Nici o problemă. Am spus eu că vinul e bun. Vin din ăsta or fi avut și perșii...

— Cînd aveau de luat vreo hotărîre importantă și lucrurile se încurcau, opreau discuțiile și se puneau pe băut. Apoi reluau discuțiile mai... înflăcărați. După ce se trezeau, despre același lucru discutau. Verificau concluziile din toiul beției cu acelea de după...

— Vezi că tot ofițerul te-a lămurit.

— Ar mai trebui o completare: era necesar să rămînă măcar unul treaz, ca să poată compara părerile, precizează bătrînul.

— În regulă. Săriți cu toții să-mi explicați. Am înțeles și singur. Și mai aflați că v-am dus de nas. N-am nici pe dracu'.

— Uite ce mai actor! Nu bănuiam că va ieși un asemenea spectacol.

— Oricum, vă mulțumesc pentru colaborare.

— Ce vrei să spui?

— V-am înregistrat. Erați prea preocupați ca să vă prefaceți că beți și n-ați observat cînd am pornit casetofonul. Mai e ceva...

— Dă-i drumul, altfel...

— Și eu mă prefăceam. Am umplut o jumătate de frapieră cu vinul vărsat în ea. Priviți! spune și le arată, triumfător, frapiera cu pricina.

— Păcat de vin, oftează Carol tatăl lui Carol și se așază în fotoliul comod. Simte, probabil, nevoia să se odihnească. Se așază și ceilalți, care pe unde apucă. Laci umple paharele.

— Acum putem ridica un pahar, decretează ziaristul. În cîntea voastră și a perșilor!

— Cu „ăla“ cum rămîne?

— Vreți să reauziți totul? Bătrînul domn a făcut un ade-vărat tur de forță. Ce demonstrație, domnule!

— Și totuși...

- Omul ...
- Ce știm noi despre el ?
- Dar despre femeie ?
- Ca să nu mai vorbim de comesenii săi, de următorul din trecătoare ...

Nicolae se află sub arcada a doua a trecătorii și îl privește în ochi pe cel din fața sa. Acela e cu brațul înălțat. Încă o clipă și mișcarea începută (cînd ?) se poate termina. Asta dacă nu intervine ...

XIV

... dacă nu intervine ... Desigur, puteau să se ivească, încă, atîtea piedici. Războiul își mai arăta rănile, cît avea să treacă pînă la vindecarea lor ?, revoluțiile sfărîmău rămășițele unui imperiu, marile puteri își mai schimbau vederile, nu era vorba de o temere obișnuit ascunsă (pînă atunci), să nu se audă, să nu se vadă, să nu se simtă decît la nevoie, acum lupta se dădea fățiș și orice ezitare, greșeală, pînă și niște vorbe necugetat slobozite puteau costa enorm, firește, atmosfera nu mai era încărcată cu vechea tensiune, forțele ascunse răbufniseră, în sfîrșit, dar trebuiau călăuzite, așezate în aceeași albie, șuvoaietele rătăcite, fie și năvalnice, trebuiau aduse în aceasta. Nînsoarea adusese o înviorare și, ciudat, după ce el o primise ca pe o purificare a firii, gîndul i-o luase mult înainte, văzînd cu ochii minții sloiurile pornite într-o alunecare nebună, riul cel mare se lepăda de povara gheturilor și semnele de imprimăvărare i se păreau tare apropiate. Dar nu era oare, indiferent de anotimp, o primăvară a națiunii ?

El nu stătuse prea mult în casă, deși ar fi dorit să scrie ceva peotriva vremurilor, dar viața îl atrăgea, vîltoarea străzii îl fura, freamătul orașului îi dădea o senzație de neastîmpăr și

mai erau atâtea, apelurile telefonice, țcănitul telegrafului, șpal-
turile mirosind tare a cerneală tipografică, șuieratul trenurilor,
nu putea sta deoparte, iar în privința poeziei n-avusese drep-
tate, n-avea ce să aștepte, de ce să aștepte, îi era deajuns să
parcurgă doar strada sa și asta însemna că trăiește în chiar inima
unui poem, rămânându-i doar să transcrie stările lui și să le
arate... ei, dar pentru asta trebuie puțin curaj... Și de-ce,
adică, n-ar avea curajul acesta? Nu făcea parte dintr-un popor
care, iată, abia lansase un apel către toate popoarele lumii?
Contribuise și el la întocmirea lui? Cu o părțică măcar? Fără
îndoială, altfel nu s-ar fi născut acele vorbe; fiecare purta câte
o fărîmă din sufletul oricărui român și numai așa se adunaseră
laolaltă, dobîndind putere.

Ce să piardă el nopțile așternînd pe hîrtia albă (speriindu-l
cu albeața aceea strălucitoare și cumva trufașă, neliniștindu-se
decît după ce apăreau pe ea primele semne, și semnele înmul-
tindu-se i se topea de tot frica, iar hîrtia își mai pierdea din
luciu și deci din trufie, strălucind, de-acum, doar cuvintele, o
aură, un nimb le înconjura, fiecare avînd trăirea lui și laolaltă
devenind cu adevărat viață), așternînd, așadar, versuri de dra-
goste, de pildă, pentru o domnișoară cu scriere frumoasă?, ori
îmnuri sau marșuri... Ceea ce zilnic citise în „Românul“ nu
erau poeme? — de iubire față de patrie, și îmnuri erau — întru
slava acestui popor, și marșuri erau — îndemnîndu-l să por-
nească spre...

Așa că era mai înțelept să se amestece în poezia, dacă tot o
vedea el pretutindeni, oferită de viață și cînd se vor împlini
toate, cîte se cuveneau a fi atunci împlinite, n-avea decît să-și
reia lupta cu hîrtia ce-i era potrivnică la început. La asta se
gîndise el, la această amînare ce nu era, de fapt, o amînare,
fiîndcă zilele și nopțile pe care le trăia strada lui, aîdoma zilelor
și nopților altor străzi din oraș, ori ale celor din oricare așezare
omenească unde se gîndea și se rostea în limbă românească, se
așezau, firese într-o poemă a istoriei. Pe care cu toții o scriau.
Atunci. Și pentru vremurile ce vor veni.

La urma urmei, se gîndea, putea mulțumi sortii că nime-
rise într-o asemenea vreme și că era, după puterile lui, nu doar
un martor ci un părtaş la lucrările ce se făceau.

Și dacă între redacție, sediul Consiliului și Comanda Gărzii
Naționale, drumurile lui, popasurile lui, își îngăduia cîte o

abatere de la ele, o făcea pentru a vedea cu ochii lui și pentru a pune umărul acolo unde era nevoie. Deși, se întreba, ce a făcut atunci, pe bulevardul cel mare, la întâlnirea între ofițeri, la înfruntarea aceea mută, nu fusese în stare nici măcar să-i strige pe ai săi, să le dea un semn că se apropiau de o primejdie, sau să încerce singur să împrăstie, să spargă baricada aceea de trupuri, stavila ce părea de nedovedit, pusă în calea celor trei... Crezuse, de la început, în puterea lor? Nu, fiindcă neliniștea îl mai bîntuia și după întîmplare, la fel ca în timpul ei. Poate că ar fi trebuit să-i provoace el pe trușaii ofițeri (trușai precum foile lui de hîrtie), să-i provoace la duel... În închipuire se dovedea ușor, în faptă... s-ar fi făcut de bună seamă, de rîs. Ar fi trebuit să-l apere cei trei, pe care voise să-i salveze. Dar poate ei îi simțiseră gîndurile, i le înțeleseseră, erau de prin aceleași locuri, erau un fel de frați și, așa stînd lucrurile, izbînda lor putea să treacă drept și a lui. Ei, nu era chiar așa, întîmplarea îi deschisese ochii, era încă prea crud, prea fraged pentru asemenea înfruntări. Ajungînd aici, se neliniștea iar. Făcea tot ce se cădea? Era îndeajuns? Ziarul îl „scriau“ alții, discursurile le țineau alții, în război fuseseră alții. El ce făcea pentru a nu fi socotit decît un biet martor? Stătea de strajă la telefon, la telegraf, mai ajuta la corectura ziarului, mai vorbea cu țărani veniți să depună jurămîntul de credință, se ducea la întrunirile socialiștilor, rostise o dată o scurtă cuvîntare în piața din fața spitalului comitatens, îi învățase pe elevii săi o istorie adevărată, pomenindu-le despre necesitatea Unirii încă din vremea cînd doar pronunțarea unui asemenea cuvînt putea însemna, cu toată vîrsta lui crudă, temniță la Seghedin ori aiurea. Fusese trimis să vorbească și ucenicilor, calșelor, băieților de prăvălie, o făcuse, o mai făcea, era și el un soi de ucenic sirguincios, cam visător și care se aprindea prea repede, sirguința sa era în privința deprinderii unei ținute demne, precum a marilor bărbați pe care avusese norocul să-i vadă, ba chiar să și schimbe cîteva vorbe cu ei, mai bine-zis să asculte ce i se spunea, firea lui încă nestăpinită, nestrunită, îl mai trăda, era gata să între în vreo primejdie, fără să țină seama de nimic, dar se pierdea în fața unuia dintre cei pe care-i știa că o viață întreagă trăiseră numai pentru zilele acelea care trebuiau să aducă, în sfîrșit, împlinirea visului ce fusese și al înaintașilor lor. Își tot făgăduia să se vindece de sfială, după cum și de iuțelile firii sale. Înfruntarea ofițerilor îl învățase ceva. Așa că făgăduise

să se poarte ca ei, înfruntînd pieptiş orice vrăjmaş, atunci cînd ştie că dreptatea e de partea sa şi din asta să-şi ia puterile trebuincioase. Făgăduia, bineînţeles, nu mai ţinea minte a cîta oară, şi la scurtă vreme după aceea avusese prilejul să-şi încerce noile virtuţi. Aruncîndu-se orbeşte, într-o aventură, căutînd-o parcă anume, cu lumînarea, faptă pentru care vîrstnicul său prieten de la redacţie ar fi fost îndreptăţit să-l urecheze, precum ar fi trebuit să facă şi el cu şcolarii neascultători.

Prin urmare o făcuse. Sau fusese pe cale s-o încurcă de-a adevăratelea. Împins de-o curiozitate, firească, aidaoma altor concetăţeni, mersese de cîteva ori la gară ca să vadă retragerea trupelor, convoaiele ciudate (faţă de cum arătaseră la intrarea în război), ce purtau resturile armatei despre care citise în ziar. Nu se ducea la un spectacol de pe urma căruia să-şi rotunjească mîndria, nici să-i batjocorească pe cei învinşi, de altfel nimeni nu proceda aşa, spectacolul, dacă totuşi putea fi numit astfel, era unul deosebit de trist, oameni în vagoane de vite, răniţi sau bolnavi, slabi şi nebărbierîţi, privind niciunde şi ascunzîndu-şi cu grijă fărîma de bucurie pe care sigur o simţeau (avuseseră, cu toate restriştile, noroc, scăpaseră, unii ciumpăviţi, alţii întregi, oricum în viaţă, rămăseseră departe tranşeele innoroite, frigul şi foamea, păduchii şi contraatacurile, şuuitul plumbilor şi explozia grenadelor, pămînturile străine pe care păşiseră nu din voia lor), mergeau spre casă, spre casa lor, chiar dacă încet, convoaiele abia tîrîndu-se, îngreunate de povara oamenilor, a sculelor de război, cîte le rămăseseră şi acelea cu neputinţă de folosit, era vorba doar de o armată bătută şi dezarmată, asta dacă nu se punea la socoteală povara înfrîngerii şi bucuria că se terminase totul, cîta încăpea în minţile lor sleite, secătuite de gîndirea firească, ei de atîta amar de vreme făcuseră numai ce li se ordonase, pentru aşa ceva nu era nevoie nici măcar să gîndească, numai fărîma de speranţă mai licărise, acolo, în timpul marşurilor, atacurilor, retragerii, speranţă, oricît de slabă li s-ar fi părut, că o dată şi o dată toate se vor sfîrşi, indiferent cum, şi ei vor porni spre drumul lung, tare lung, al întoarcerii. Unele garnituri erau nevoite să oprească în gară, nimeni nu cobora, decît dacă se dădea vreun ordin, şi atunci abia aşteptau oamenii aceia cu totul şi cu totul cenuşii, să li se îngăduie odihna, se lăsa cu toată greutatea trupului, că secerăţi, la pămînt, pe pămînt, zăcînd de parcă în vagoane ar fi săvîrşit cine ştie ce lucrări grele şi ei nu mai aveau deloc vlagă în trupurile scu-

turate de friguri, arse de febră, slăbite și de înfometare. Zăceau și atît, la alt ordin se căzneau să se salte și să se adune în formația ordonată, pentru a se urca în vagoanele lor ca niște cătane ce erau, și nu o gloată de adunați te miri de unde. După apă se duceau doar cîtiva trimiși, ceilalți îi așteptau răbdători, își întindeau gamelele cu mâini tremurînde, visînd că în ele li se toarnă vreo supă aburîndă ori poate chiar berea, căreia îi uita-seră gustul. Să fi fost măcar un ceai fierbinte, se gîndea el, privîndu-i pe acei oameni și minunîndu-se că zac în fața lui ca niște trunchiuri abia tăiate, niște trunchiuri de arbori găunoși, ce nu mai erau de nici o trebuință în viața pădurii, iată, își spunea, au fost și ei izbiți de securi, de securile stinjenarilor (în minte îi răsăreau atunci cei trei ofițeri), ba nu, securea, una singură, a războiului. Dar îl uimea și mai mult că nu aflase măcar pe unul „răzbiindu-se cu păsările“ cum scrisese bătrînul lui prieten la foaie, cine știe, o fi văzut pe alții, în convoaiele ce le petrecuse el cu privirea nu vedea decît rău și urît, dar care rău și urît veneau de departe, spre a se duce mai departe. Pînă într-o zi... Ca să scurteze drumul, ieșise în dreptul liniei la o bună distanță de gară, socotise că de-a lungul ei va putea merge mai în voie, nu se abăteau curioși pe acolo și îi și plăcea să privească lucrarea șinelor, gîndurile lui luînd-o razna atunci, alunecînd lin și oprindu-se numai la un țărm de mare, pe care de atîtea ori îl văzuse — în închipuirea lui de tînăr dascăl ce se vroia, și poate chiar era, poet, iar de cînd începuse să pruceapă rosturile lumii în care trăia cu adevărat, devenind, atît cît îi sta lui în putere — și pîrîndu-i rău că nu i se cere mai mult — un luptător, unul ce ar fi săvîrșit orice faptă și cu orice preț, numai să se împlinească o dată dorința lui fierbinte, dorința împărtășită de toți cei lîngă care viețuia încercînd să le fie egal nu numai în cuget dar și în faptă. Se mai preumblase și în alte dăți pe acolo, nu prea mult, nu vroia să se despartă pentru o vreme îndelungată de strada lui și chiar se grăbea la întoarcere, dornic de știri îmbucurătoare, pregătit și pentru împrejurările cînd nu se vestea nimic, astă însemnînd că trebuie să mai aștepte, nu cu mîinile în sîn, ci aruncîndu-se cu furie aproape asupra cărților dobîndite cu destulă trudă, invățînd despre ce făcuseră alții, în alte vremuri, și care gîndiseră marile prefaceri în viața unei țări, după cum era gata să îndure și unele știri rele, neprielnice pentru lucrarea lor, găsind puterea, în cărțile lui, în rostirile — înflăcărare ale celor intru-

niți în de neuitat șezători, în paginile „Românului“ (de când reapăruse) și cercetînd numerele vechi ale aceluiași ziar ori ale „Tribunei“, „mîncînd“ cărțile, cum spunea vîrstnicul său prieten, îmbătîndu-se cu discursurile și versurile de pe la șezătorile unde se iveau cîrturari cu renume ori erau invitați scriitori pe care-i știa de mult, firește, citîndu-i, și acolo, la adunările acelea neîndrăznind să se apropie de ei, să le pună vreo întrebare (nici nu-și găsea cuvintele pentru așa ceva, numai acasă, în odaia lui închiriată, însăila dialoguri de toată minunea în vreme ce bărbații de-i apăreau în închipuire se aflau în drum spre casele lor, fiindcă veniseră, vezi bine, de departe, dinspre Timișoara, ori dinspre Cluj, ba chiar de peste munți) și, în sfîrșit, cînoscînd multe din cele publicate în ziare încă înainte de a se fi întîmplat asta, tipărirea, el ajutînd la corectură și nutrînd nădejdea că, din cînd în cînd, se va ivi în tipografie domnul Goldiș, ori altul din bărbații ce alcătuiau Consiliul Național — și uneori chiar avea norocul ăsta.

Așadar, lîngă drumul de fier, avea el puțința de a visa fie la țărături (insorite) de mare, fie la strada lui, pe care o socotea a fi inima orașului.

Numai că în ziua aceea nu avusese timp pentru visări, cum se apropiase de gară întîlnise o garnitură oprită pe linie, pesemne nu i se îngăduia încă pătrunderea în gara orașului, așteptarea aceea i-o fi scos, mirare mare, pe oamenii îmbrăcați cătane și semănînd cu toți ceilalți de-i văzuse pînă atunci, i-o fi scos, deci, din minți, sau nu mai putuseră îndura setea, ori foamea, ori cine știe ce pricină îi făcuse să nu mai aștepte în neclintire ordinele obișnuite. Năpădiseră grădinile caselor așezate de-a lungul liniei, stîrniseră larmă mare, gospodarii ieșiseră care cu ce apucase în mîini, orice unealtă putînd fi folosită ca armă împotriva unor asemenea prădalnici, și prădalnicii erau cam mulți și înrăiți, răzbiți de foame, sete, chinul așteptării și ce-o mai fi fost, sătui doar de ordinele de care tot ascultaseră. Oricum, acolo nu le strigase nimeni din mai marii lor să se oprească, să stea la locul lor, cel convenit unora ce nu prea mai aveau drepturi ci numai îndatoriri. El văzuse, lîngă locomotiva pufăind ostentiv scoțînd abur gros, cum să nu ostenească dacă trăsese atîta șir de vagoane, își spusese el, aproape fără noimă, îndreptîndu-se spre cel zărit lîngă obosita locomotivă, un ofițer destul de tînăr și care avea aerul că nu știe ce fac cătanele alea, de care probabil că răspundea. Și el, grăbit, cuprins parcă de febră, ne-

maivăzînd altceva decît chipul celui de care se apropia, auzînd însă strigătele de prin grădini și curți, glasuri răgușite de bărbați, sudalme amestecate, țipete ascuțite de femei, vaiete, plîsete de copii, voci aspre, guturale, ce nu cereau ci încercau să poruncească, auzînd, și poate și închipuindu-și ce se întîmplă în fiecare din acele curți și grădini, și ridicînd, la rîndu-i glasul, îi ceruse socoteală ofițerului. Acela părea surd, pe chipul lui nu putea citi nimic, privirea sticloasă îi străfulgeră o clipă, ca să alunece apoi într-o parte, spre locomotivă sau spre ce va fi văzut celălalt, oricum, numai pe el să nu-l vadă, pe el care, vehement, îi cerea respectarea condițiilor impuse . . ., îi reamintea condiția de . . ., îl făcea răspunzător pentru . . ., și celălalt nimic, n-auzea, nu-l auzea, nu vedea, nu-l vedea, își aprinsese chiar o țigară, ferînd în căușul palmelor scăpărătoarea, fuma cu sete, trăgînd adînc fumul în pieptul lui nu prea arătos de om prea tînăr ajuns să treacă prin greul unei vieți ce-l purtase în viltoarea unui război, nelăsîndu-i răgaz să se împlinească, trupește, și făcîndu-l, iată, nesimțitor la faptele . . . intolerabile, aproape că țipa el, nu vezi domnule ofițer, nu auzi nimic?, te prefaci, îți ascunzi gîndurile de mine, un . . ., un . . ., aici el se cam împotmolise, un ostaș al gărzii, reuși să rostească, purta doar brățarul Gărzii Naționale, celălalt îl privise, în sfîrșit, rece, fără prea mare interes, și-l întrebuse într-o românească aproximativă, dumneata unde ai luptat? El rămăsese descumpănit, la asta nu se așteptase, se străduise să-și reamintească toate vorbele nemțești pe care le știa, păi n-are importanță, acum, unde am luptat eu, îi spusese, totuși, trecînd peste impasul acela neprevăzut, dar dacă nu ordoni oamenilor dumitale să se întoarcă, potoliți, la tren, înseamnă că ești un . . ., un . . ., un laș, asta ești, domnule ofițer, un laș ascuns după niște galoane, apărat de haina militară care, nu-i așa, înspăimîntă pe niște civili, mai e și renumele care . . ., mă rog . . . ordonă domnule ofițer ceva, altfel . . . Altfel?! , îl întrebuse acela, ușor mirat de violența lui. Altfel o să chem . . ., suflase el și se oprise, fiindcă ofițerul făcuse un gest larg cu mîna, cheamă pe cine poștești. Apoi, cu voce uscată, adăugase: dumneata ai suferit vreodată de sete? De foame? De . . . Se putea și altfel, apă găsiți în gară, iar mîncare, mă rog, trebuiau trimiși cîtiva oameni și ei . . . Ce naiba făcea? Se întinsese la povești cu ofițerul mult mai interesat de țigară decît . . . Il părăsise fiindcă atunci se apropiau două cătane. Pe fețele lor, năpă-

dite de țepi aspri, altfel gălbejite, se lăteau zimbete nelalocul lor. Reveneau cumva victorioși (ei, soldații unei armate învinse), ținând în brațe fiecare, câte o găscă. Sărise asupra primului și-i smulsese biata orătanie de mâini, slobozind-o, soldatul rămăsese pironit de violența lui, rămăsese cu brațele atârând pe lângă trup, celălalt, de uluială, scăpase și acela prada, uluiala însă nu ținu mult și vrură să-l apuce pe cel de-i păgubise, ofițerul privea și fuma (își aprinsese altă țigară), el simți că brațele celor doi erau vlăguite și se eliberă repede, fără să socotească prea mult îl pocnise pe unul în falcă și acela se lungise la pământ, era gata să-l culce și pe camaradul său, atunci însă interveni ofițerul, rostind scurt un ordin, soldatul se aplecă asupra celui căzut, îl apucă de umeri și porni cu tovarășul său, tirându-l ca pe un sac, spre vagonul lor. El se întorsese, întrebător, spre ofițerul care lepădase țigara neterminată, la urma urmei dumneata ai dreptate, îi spusese, dar și ei sînt oameni, să se poarte ca oamenii, sărise el, bine, bine, o să vedem, dar cu dumneata am o socoteală, am fost făcut laș și un ofițer nu poate, n-are dreptul să lase nespălată o asemenea ocară, mai spusese ceva numai că vorbele îi fuseseră înăbușite de un abur și mai gros ca înainte, puf-puf și paș-paș, făcea locomotiva, cum să mai fi înțeles vorbele ofițerului și, mai cu seamă, cum să-i explice aceleia că i se întimpla pentru prima oară să ridice mîna împotriva unui om (ignorînd, firește, încăierările din copilărie), deși se simțea în stare să-i înfrunte, dacă era nevoie, pe toți cei aflați în trenul blestemat sau care, mă rog, coborîseră din vagoanele lui. Și cum să-i talmăcească starea lui, nici sieși nu și-o putea explica, un amestec de uluială (fusesse în stare să-l culce pe soldat dintr-o singură lovitură, deși străinul, oricum, era flămînd și ostenit și poate chiar bolnav), de mîndrie (cam prostescă, fusesse un erou?), de vinovăție (lovise un semen al său, poate mai slab, mai ...).

S-au auzit niște fluierături scurte, străpungînd învelișul de abur, înălțîndu-se brusc și pierzîndu-se în pustă, apoi tropot de bocanci grei, se întorceau la tren prădalnicele cătane, răsunase și vocea ofițerului iar el se trezi înșfăcat de mâini puternice, luat pe sus și azvirlit într-un vagon, acolo rămânînd întins, cu neputință să se scoale din pricina celor ce îl înconjurau, vedea numai imenși bocanci sparți, ca vai de ei, obiele jerpelite, nădragi peticiți sau sfîșiati prin cine știe ce mărăcini (ori sîrma ghimpată fusesse vinovată?), lăsînd să se vadă pielea picioarelor, vînată,

mai sus nimic, nu se putea ridica nici măcar în capul oaselor, de câte ori încercase, niște miini mari, ca lopețile, îl apăsau pe umeri și-l ținutau pe podeaua umedă, murdară, urât mirositoare, „unde mă duc?“ se întrebese, „dacă trenul nu mai oprește și...?“, nu îndrăznea să-și termine întrebarea, „tocmai acum când...“, fusese un neghiob, un om singur nu poate lupta cu o armată și, când ajunsese la constatarea asta, trenul se oprise, în scrișnet de fierăraie. Abia atunci fusese ridicat, cineva îl împingea de la spate, obligându-l să coboare, să sară din vagon, ceea ce și făcu, bucuros, ca să dea, naș în nas cu ofițerul pe care-l înfruntase și, de ce să treacă peste așa ceva, îl insultase, să mergem domnule, spusese acela, am să-ți arăt că nu sînt laș, un ofițer al armatei... și așa și pe dincolo, profităm de scurta oprire în gară, continuase, un camarad va fi martorul meu, alegeți-vă unul dintre concetățeni ca martor, sînt destui care s-au înghesuit pe peron, vor să vadă cum arată o armată în retragere, noi vom merge într-un loc mai ferit; nu-i nevoie de spectatori, am fost numai noi doi când m-ați insultat, acum o să fim la fel, dar jați în jață, n-avem timp să alegem armele, eu am pistol, camaraziul meu vă împrumută arma sa, sper că sînteți mulțumit, dacă nu... Vorbea prea mult, așa i se păruse lui, poate era și acela cuprîns de emoție, ori foamea îi dădea o stare de ușor delir sau, te pomenești, omul era nebun, auzi acolo, un duel în toată legea, cu martori, martorii nu contează, spunea ofițerul, ei stau deoparte, noi doi însă, față în față, eu n-am fost socotit laș niciodată, și atunci el băgase de seamă că ofițerul era destul de tînăr iar obrazul drept îi era însemnat, o cicatrice în formă de V îi era desenată în colțul gurii, ea îi dădea un aer straniu, făcîndu-l să pară mereu zîmbitor, un zîmbet însă înghețat, ironic, chiar rău, parcă simțindu-i privirile tînărul ofițer își acoperise cicatricea cu degetele lui fine, mergînd alături el avusese timp să-l studieze, degetele acelea mîngîiau ușor urma rănirii, nu e de pe front, e dintr-un duel, am fost student la Heidelberg, o dată acoperită acea dovadă a unei junii nebunatică, fața aceuia arăta altfel, o umbră de tristețe se abătuse asupra-i, ochii însă nu mai erau sticloși, se aburiseră puțin, lumina din ei se îmblînzise, studiam istoria, mai spusese întorcîndu-și fața spre el, cum făcuse de fiecare dată când i se adresase. Ce să-i spună? Că și el... Nu, lucrurile merseseră prea departe, chiar dacă totul i se părea un vis, o nălucire a minții lui aprinse, încă mai era stăpînit de indignare, cea dintîi,

la vederea soldaților răsfirați prin curți și grădini, cea următoare, ce-l cuprinsese în timpul discuției cu ofițerul și cea mai proaspătă, pricinuită de umilirea sa în vagon, unde stătuse cu nasul printre bocancii aceia căscați, rinjind la el ca niște fiare răsărite dintr-un coșmar. Ofițerul nu se oprea, îi dădea înainte (dacă i-o fi teamă?), un altul îl urma, tăcut, la câțiva pași, părînd cuprins de îndoială dacă era bine să lase desfășurarea aceluiași duel nebunesc, cine știe ce necazuri se mai puteau ivi, în gară mișunau ostașii Gărzii Naționale, înarmați, autoritățile puteau să-i rețină pe toți și... N-am prins Mărășeștii, spunea ofițerul, nici pe Jiu n-am fost, am ajuns prea tîrziu, pe un front spart, găsind o armată înfrîntă, cu ostașii români nu m-am întîlnit, n-am dat piept cu ei, iată, s-a ivit acum prilejul, glasul îi fusese cuprins de exaltare, asta era, dăduse peste unul care vroia să spele rușinea întregii armate, rușinea înfrîngerii, o război, cu ce vă ocupați?, îl întrebuse ofițerul, și el răspunsese privindu-l drept în lumina ochilor: eu fac istoria! Doi nebuni, și-o fi spus ofițerul din spatele lor, niște exaltați, unul nedat prin focul războiului, celălalt amezit de frămîntările politice, poate așa îi văzuse sau cel puțin așa își închipuise el că va fi gîndit, oricum, de oprit nu-i mai putea opri, duelul adică, fiindcă ei, deocamdată numai ei, se opriseră într-un colț al grădinii din dosul gării, vă convine, întrebuse ofițerul cel tînar, de ce nu?, îi răspunsese el, oriunde eu sînt acasă, iar cel care-i urmărea scăpase un Mein Gott! Cel insultat se scuza pentru cîteva momente și o luase la fugă spre peron, el îl privise întrebător pe celălalt care, era vădit, ori nu știa o boabă românește, ori nu vroia să comenteze nimic și-i întorsese spatele. Încercase să-l scoată din muțenie vorbindu-i pe limba lui, nimic, acela nu răspundea, înălțase privirile și urmărea fuga norilor pe un cer ușor decolorat, în grădină era liniște și straturile de varză erau acoperite de un strat subțire de zăpadă, cîteva căpățîni rămăseseră neculese, altfel n-ar fi ghicit el ce sădește șeful gării sau cine știe cine în grădină, parcă la asta-i stătea lui gîndul, și totuși, înregistrase o mulțime de amănunte, auzise niște glasuri, se întorcea ofițerul însoțit de un tînar (cu toții erau, așadar, tineri, în afara martorului adus de duelgiu), îl alesese (cum?) din mulțimea forfotind pe peron, ofițerul îl zorea, veneau aproape alergînd și atunci a simțit o atingere rece, martorul viitorului său adversar îi puneă în mîini pistolul, o armă, una adevărată, de mult își dorise așa ceva, numai că nu pentru asemenea impre-

jurări, strînsese în pumni arma, de parcă ar fi vrut s-o încălzească, cu un deget pipăi trăgaciul, cu palma celeilalte mîini mîngîie țeava, contactul cu oțelul armei îi dădu un simțămînt de încredere, acum, acum... , își spusese, acum... și deodată îl văzu pe adversar poticnindu-se de o căpățîna de varză, descumpănindu-se, gata să cadă, dar își află repede cumpăna și, nervos, lovise cu piciorul căpățîna ce se desprinsese de la locul ei, zburase cale de cîțiva pași și apoi se rostogolise, ducîndu-se, așa, de-a rostogolul, spre gardul grădinii, săltînd caraghios ca și cum ar fi fost... da, ca și cum ar fi fost un cap omenesc desprins de la locul lui firesc și pornit de-a dura peste straturile ninse, un cap... , pîi chiar așa se putea întîmpla, ei, nu de tot așa, dar un cap tot putea să cadă, al cui? Și îl străfulgerase un gînd, ce vor zice cei de la ziar dacă... , închisese ochii, revăzînd strada lui, deschisă cu un capăt spre soare-răsare, celălalt înspre soare-apune, astrul zilei îi urma cursul, strada lui, dacă...? Martorul lui, ales de adversar, încă nu înțelesese exact despre ce era vorba, ați înnebunit?, îl întrebuse, acum e vreme de fleacuri din astea romantice, dueluri într-o grădină părăsită, poteci ninse, foc de pistoale?... , împăcați-vă, pentru Dumnezeu!, avem nevoie de liniște, ordinea...

Desigur, ordinea, dar lucrurile ajunseseră prea departe, era în joc onoarea unui ofițer dintr-o armată înfrîntă și era în joc onoarea lui, care făcea parte dintr-o armată pe cale să învingă, trebuia mers pînă la capăt chiar dacă... , chiar dacă...

Și ofițerul jignit vorbea întruna, exaltarea îi ajunsesese la culme, la ce erau bune atîtea vorbe, se întrebuse, vorbe rostite în limba lor (explicîndu-i ceva martorului său, adică ce ar trebui acela să facă dacă...), vorbe românești adresate martorului adus de pe peron, am aflat de frămîntările voastre, știu că șvabii sînt alături de voi, regret incidentul, căci un incident a fost, nu-i așa, e o chestiune personală, fără legătură cu tot ce se întîmplă în lume, la mine acasă nu prea am ce găsi fiindcă... , în sfîrșit, cine dă semnalul de începere?

Martorii îi așezaseră spate la spate, urmau să stea o vreme așa, parcă sprijiniți unul de altul, frățește, apoi vor face un număr de pași, cîți, asta vor aprecia ei, martorii, vor alege adică momentul, așteptînd să șuiere o locomotivă, împușcăturile vor fi astfel acoperite, și atunci le vor striga să se oprească, fiecare se va întoarce și va ochi, trage primul care apucă, n-au vreme

să piardă cu discuții despre primul îndreptățit s-o facă, soarta, sau îndeminarea vor hotări ...

El simțise spatele adversarului, de care chiar se sprijinise, parcă îl năpădise căldura aceluia trup străin, scuturat de un tremur ușor (emoție, nerăbdare, teamă?), se întrebese ce va fi simțind celălalt, martorii au dat semn că pot să se desprindă, a pornit, o pornise cu pas egal, măsurat, deloc grăbit, încercase să numere, după cincisprezece pași renunțase, dacă mersul ăsta nu se mai sfârșește?, dacă nu va șuiera nici o locomotivă?, ținea pistolul cu țeava în sus, brațul drept îl ridicase ca într-un fel de salut, despre care chestiuni personale vorbise adversarul, și cum venea asta că le înțelege frământările?, atunci de ce?, a, da, onoarea de ofițer, de ofițer tânăr ce gustase din război doar mizeria unor marșuri istovitoare, chinurile foamei și (poate) ale bolii, nu apucase să audă vreun foc, probabil visase că va cuceri gloria, în nemaipomenite lupte, văzuse doar urmările lor, oameni sfirtecați, rămași neîntregi la trup sau la minte, alții rămăși de tot în noroaiile unui război deja pierdut când el ajunsese aproape de un câmp adevărat de luptă, iată, își avea cîmpul de luptă acum, unul mic, e adevărat, și unde ... și gândurile lui fuseseră întrerupte brutal de un șuierat care aproape îl sperie, se auzise, imediat, glasul răgușit al unuia dintre martori (s-ar fi convenit să fie un judecător neutru acela care să dea semnalul, își spusese, mirîndu-se iar de gândurile neașteptate și totodată, de bogăția imaginilor văzute în momentul întoarcerii spre adversar, imagini alunecătoare, un pîlc de pruni, clădirea roșie a gării, dincolo de gardul depărtat cîteva uniforme și, detașîndu-se net, o rochie albă, sau ceva ce arăta astfel, uite, se tot mira, în acel extrem de scurt interval, ce prostie, cum o să stea o domnișoară doar în rochie pe asemenea frig, și își văzu aburii răsufării, straturile grădinii, ușoare dîmburi ninse, ca niște, în sfîrșit, nu erau ceea ce s-ar fi putut crede, dimpotrivă, căpăținile de varză dovedeau asta, apăruseră și martorii, al său cu o față lungită de uluială, nu-i venea, probabil, să creadă cele pe care le vedea, al adversarului, cu un chip impasibil, mai văzuse el, tot probabil, altele și mai și, stătea țeapăn, în poziție de drepti, militărește, celălalt însă schițase gestul de a-și duce mâinile la ochi, să și-i acopere, poate o și făcuse, el nu mai fu interesat fiindcă în față-i răsări, îndepărtată, silueta adversarului, acum, își spusese, acum, își ordonase, acum, se implorase, degetul lui refuza să apese pe trăgaci, dar de ce nu făcea adver-

sarul gestul acela?, de ce, de ce, de ce?, poate că și acela aștepta, nădăjduia, ce naiba aștepta de la el?, ce negliobie, își mai spuse și descărcă pistolul în aer. Imediat răsunase împușcătura cealaltă, sau fusese numai ecoul?, oricum, locomotiva nu-și încetase suieratul, care se transformase într-un vaier, și când acesta se sfârșise îl văzuse pe ofițer înălțându-și mâinile lateral, desfăcându-le în cruce, rămânând o vreme așa, răstignit în aer, sau poate era o încercare, un început de zbor, după care picioarele aceluia se muiaseră, ca la o uriașă păpușă din cîrpe, și trupul se aplecase înainte, nefiresc de încet, aplecarea aceea, alunecarea, căderea continuase pînă ce văzu chipiul ofițerului rostogolindu-se așa cum înainte se rostogolise o biată căpățînă de varză, altceva nevăzînd fiindcă trupul celui căzut era ascuns de o grămăjoară de pămînt, un strat de grădină, acoperit de nea și care semăna, acum chiar că semăna cu un ...

Martorul străin îl salutase cu mîna la chipiu, lepădă și cîteva vorbe, reci, de neînțeles, atunci, pentru el, le simțise doar răceala și parcă le văzuse căzînd la picioarele lui, căzînd altfel decît trupul fostului său adversar, grele, ca niște cioburi de gheață, martorul lui se repezise și-l apucase de braț, trăgîndu-l, să plecăm, s-a terminat, vor veni soldații să-l ia, haide, nu e bine să mai zăbovim, mișcă-te o dată, doar n-ai prins rădăcini, cu forța îl smulsese de la locul său și-l împinsese cu brutalitate aproape, scoțîndu-l din grădină.

Plecase neștiind prea bine ce s-a întîmplat, aflase mai tîrziu ...

XV

... mai tîrziu, sigur că da, omul e dator să spere, să nu dezarmeze, să lupte chiar și atunci cînd greutățile îl apasă și-l fac să-și pună un genunchi pe pămîntul din care, nu-i așa, e prea cunoscută povestea, își va sorbi puterea necesară ca să ...

Ei, și ce fel de greutateți avusesse el de înfruntat în după-amiaza aceea? Sau, mă rog, amintirea lor. Mare scofală că trebuia să meargă la un serviciu. Toată lumea face asta. Minunată mai era și activitatea lui obștească! Păi cîți oameni nu sînt aidoma lui (sau el e aidoma lor). Cît despre nopțile petrecute în fața mașinii de scris, ce să mai spună? De ce să nu recunoască, la urma urmei, că-i plăcea să lucreze noaptea? I se mai întîmpla să adoarmă sprijinindu-și fruntea de claviatura mașinii? Să fie sănătos. Sau, în fotoliu, citind. Să-i fie de bine. Mai fura un puișor de somn și gata. Putea reîncepe lucrul. Și ce frumos miroseau diminețile după o noapte spornică! Dacă nu lucra așa cum se cuvine, zorii îi păreau palizi, ziua se năștea leșinată (asta-i acum!), iar el se simțea cumva de prisos. Cum, de altfel, dacă pierdea de pomană vreo zi. „Lucra“, adică, tot timpul. Mergînd, de pildă. Alții dorm, mergînd — îi privește. Aflase, de la confrății de pe aiușea că au ore anume pentru scris. Cînd razele soarelui cad într-un anume unghi pe masa lor de lucru. Că au ore anume pentru lectură. Cînd trag draperiile grele asupra ferestrelor, trag obloanele, trag cine mai știe ce și numai după ce realizează o atmosferă misterioasă, dacă nu cumva mistică, se aștern pe citit. Se vor fi spălînd și pe mîini (înainte, sau după...). Că își aleg cu grijă prietenii, colegii, partenerii de discuții. Auzi acolo! Cum naiba să-ți alegi colegii? Cu prietenii e altceva. Dacă nu există dăruire, ca și în scris... Bun, poate că Nicolae se gîndise și la toate astea în răstimpul petrecut, instalat comod, în fotoliul său. Și la mai ce? Că doar nu dăduse buzna peste el nici un reporter ca să-l întrebă despre una, despre alta... Poate îl stîrniseră declarațiile unora de prin revistele răsfoite. Jos pălăria, stimați confrăți, vă respect orele de lucru, cele pentru citit, criteriile de selecție a partenerilor de discuții, gusturile (privind mîncărurile, băuturile, țigările, culorile, florile, zilele cu soț și fără, limbile pămîntului, apele curgătoare și cele stătătoare și așa mai departe), vă admir că știți atîtea despre moda feminină și, evident, despre sport, chiar dacă n-ați practicat nici unul, dar vă iubesc pentru ceea ce scrieți și nu pentru ceea ce faceți (ori declarați că faceți) așa că... — posibil, de ce nu?, să-și fi spus chiar și cuvintele acestea după care, sigur, cercetase corespondența (juniorul tocmai controlase cutia poștală). Urarea de la Uniune (a scriitorilor), săptămînală scrisoare de la Horasangian, o mulțime de răvașe felurite (hei, juniorule,

cîte s-au adunat ? ; răspuns : 99 ; completare : nu uita că ai expedit peste 130 !), o ilustrată din Bratislava, de la Šikula (ceea ce ar însemna isteț, dar Vincent ăsta-i și prozator), o (altă) urare semnată de cei din „clanul“ Pecicanilor (într-un sertar al biroului păstra scrierile de început ale acestora, acum Ovidiu era „echinoxist“ și proaspăt debutant editorial, Sandu deschisese o expoziție de colaje nu de mult, Mircea, prietenul lor, publicase cîteva eseuri, cresc băieții !), o telegramă de la stagiaari (așadar nu plecaseră pe mal, unde-i trimisese la prînz, ci se opriseră la poștă), un plic lunguiet, galben, cu scrisul lui Popa, aha !, pictorul mireselor fără chip își adusese amnitate, și încă în ce mod, iar îi pusese pe gînduri pe funcționarii PTT-ului, păi cum ?, pe plicul gălbui scria : „Vestește Nicolae Popa, cu Onoare pre Omul cu calendare pe o sută de ani, Nicolae Banu, carele este și...“, epistola începea chiar de acolo, înăuntru, după cuvenitul „La mulți ani“ se dezlănțuia, însă, după adevărata-i fire ; îi citise totul juniorului (că și așa trăgea cu ochiul peste umăr), erau destule cuvinte ce trebuiau explicate, Andrei copilărise la oraș, iar el rareori o dădea pe „limba de acasă“.

Așadar, după ce isprăvisese cu urările, pictorul scrisese : „... dar, ei iacă, mai îi și un dar... că numa' sătana ce-o pus să-mi îmbuni volumul ăla. Așa că dacă nu ce ghingești să mi-l trămeți cu ăle-bune, atunși mai bine dă-ț' mulțamu gi la sănepid, că mie nu mi-o fi greu să fac o cale până la Oraș, or cu răvolvăru', or cu toporu supt șubă, și cum ce prind, cum ci-achit ! Nu strică să ce-nveț' ge pră acu' să socoți îndărăt și ghingeășcice bine dacă mai vrei să țini parce gin Uniunea aia a scriitorilor. Dacă nu, triaba tă ! Io ce mai lăs până la Boboceadză, o hai, pan ăa Sincion, da dacă vădz că și atunși ce-ai culcat tot pră urechia aia, atunși n-ar fi rău să ce-nterăsădz cam cu cît să dau plațurile pră lumea aialaltă. Poace afli unul pră măala lu Sadoveanu. Tălifon plăcesc io, dacă vrei să-ț' puni. Vind un tablou și ci-am făcut om : tălifon, plaț, hîrcie îț' mai trămecem noi dacă îț' vine pofta ge scriș vreo comegie ; pră urmă îț' dăm un cuptori o doauă ge cărămidă — pintru zîgid îl chemi pe Arghezi că o fost tare bun maistor în fundamenturi. Tu nu ce mînia, că și mie mi tare greu să-ț' crișesc șe goge îț' crișesc, dar, așa cum am dzîs, tu sîngur ce-ai băgat cu gușa-n laț că niși ăi trii mii nu ce-or pus să-mi îmbuni carcea ăia. Și îț' mai dzic așa, ca la un priăcin, nu fi năcăjît că răchia ge pomană o pun io, un acov doauă, să să

ajungă, mai luăm pră noi și o parce gin cheltuieli cu trasul arinșilor. Așa că lu' Ioana să-i lași numa' vorbă și să facă ea cu mărșina ge scris — să ț-o pună în copârșău, o să i-o gea lu' vreun critic mare, poace îl omenescă cu ia pră vreun june poet ge luni, mart', miercurea or' gin care dzî s-o fi numind că îi . . .“ În încheiere veneau iarăși urări de viață lungă — „ori e albă, ori e neagră!“, făcuse juniorul, „asta-i o scrisoare de amenințare sau ce? Oricum, cred că ar trebui să te înarmezi!“

Și cu asta terminase, era exact îndeajuns, mai erau și alte plicuri, poate mâine, să și răspundă la câteva scrisori, tot se plîng atîția că pierē genul epistolar, cine mai are vreme de?, n-ajunge telefonul?, e mai simplu, mai comod, o scrisoare îți răpește timp și, apoi, ea rămîne, cine știe cum va fi judecată mai tîrziu, destui se gîndeau, mă rog, mă rog, la posteritate. Fleacuri. El, Nicolae, scria cu plăcere, chiar dacă știa că nu întotdeauna va primi și răspuns. Și asta nu numai din pricina comodității. Mai există și inși care, pur și simplu, nu sînt în stare să se confeseze într-o scrisoare; una de protocol, da, una din interes, poate, dar întreținerea, prin scris, a unui dialog, sincer . . . poate că nu găsesc momentul prielnic, ora aceea potrivită, cînd razele soarelui cad într-un anume unghi, cînd mîncîncă o smochină răscoaptă și care le parfumează cerul gurii, cînd . . . Să fie și ăștia sănătoși!

Terminase, deci, și cam se făcuse vremea să plece, poate mai zăbovise zgîindu-se la colecția de jurnale vechi descoperită de junior în podul casei, să vezi, domnule, ce mai reclame!, păi cum să nu le citești?, spre pildă: „Bebé a fost intoxicat / Și-acum, cu trupu-aproape gol, / Cobbară scara'nviort . . . / L-a ușurat un Purganol“ (hodoronc-tronc, dar ăsta, Purganolul, e „un purgativ, laxativ, se suge ca o pastilă de mentă și se găsește la farmacia și drogherii“). Ori: „Persoanele grase (obeze) pot deveni zvelte sau slăbi orice parte a corpului; gușa, șolduri, burtă, picioare; împiedică îngrășatul cu săpunul de slăbit Zvelta, întrebuintare simplă și nevătămătoare“. Sau, dimpotrivă: „Slabi! Vă puteți îngrășa rapid! Obraji plini, roșii, sănătoși, considerabilă sporire a greutateii, poftă de mîncare și lucru, forme pline și frumoase obțineți în scurtă vreme cu Fettol, praf de îngrășat vienez, produs dietetic, face la femei un trup cu formă, sîni, etc. plini și frumoși“, cu adaosul: numeroase scrisori de mulțumire! Uite de ce scriau oamenii pe vremuri! (Chiar scri-

sese cineva?). Să vezi și să nu crezi: „Franzbraunntwein, singurul remediu contra gripei și ori-cărui fel de răceli“! Ziare cu foaia tutunie, sfărîmicioasă, cu reclame (și) de „La vulturul de mare cu peștele în ghiare“, (și) cu alte sfaturi: „dacă nu puteți lăsa tutunul și dacă, impunîndu-vă moderație la fumat, nervii Dumneavoastră dau greș, luați tableta...“ („cum îi spune?, asta-i pentru tine, sârise, sau ar fi trebuit să sară Ioana, „ia citește numele leacului!“), „imediat, imediat“, juniorul îi smulse, sau ar fi putut să facă asta, ziarul vechi din mîini, el protestase, ori își închipuise, numai?, „bine, dar e un ziar de prin '30“, ba, încă (și) cu domnișoare: „Miss... 193... Miss Arad d-ra. Stelina Călniceanu urmată, pe locul doi, adică, de d-ră Lulu Nichita — vom reveni cu amănunte...“

Sau „nu vom reveni cu amănunte“, de ce să-l fi interesat?, el avea ziarul lui (pe care-l recitea mereu, fie chiar și cu ochii aceluia unchi al său, fostul ziarist, omul ce văzuse atîtea în acest oraș, umbra lui poate că încă mai rătăcea prin trecători, prin curțile interioare, pe strada aceea străjuită de tei, umbră pe care de atîtea ori și-o însușea, ajungînd să se creadă el...), după cum mai avea și ziarele, revistele de acum, ei, ei, uite că găsisese și un bun pretext s-o șteargă mai repede, „mi-a spus d-na Szabo, de la chioșcul „Vaticanului“, că după-amiaza mai vine un rînd de reviste, așa că...“, „păi sigur, ai căutat mult un motiv?“, „și eu am întîlnire cu băieții“, „uite-l și pe ăsta, iar mă lăsați singură...“, „vaaai, dar nu stăm mult“ — asta o spusese amîndoi o dată, el și juniorul, ea se mulțumise să facă un gest de lehamite cu mîna, sau poate de neputință, cine-i putea opri?, „măcar luați-vă căciulile!“ „am înțeles“ (tot într-un glas) și chiar plecase. Fără căciuli, Nicolae pentru că așa se învățase, juniorul din... principiu, nici măcar mînușile nu... păi de unde?, el le pierduse și fusese repede imitat de moștenitor, „a moștenit năravurile tale!“ „strigase după ei Ioana, fără supărare, ba chiar cu o undă de, chiar așa, duioșie în glas.“

În stradă se despărțiseră, fiecare avea drumul său (totuși). Și, pînă una, alta, Nicolae găsi nimerit să treacă și pe la „Roti“, o cafea bună nu-i strica, intrarea principală era zăvorîtă, de bună seamă, socotise, fac ultimele pregătiri pentru revelion, încercase la ușa de serviciu, din trecătoare; pe aceasta o găsisese întredeschisă, așa că a intrat. Trăgînd ușa după el i s-a părut că aude pași, pașii cuiva, pașii...

... pașii urmăritorului său nu-i auzise și acum, iată-l, stînd în fața sa. Se întorsese din instinct (instinctul de apărare sau fiindcă așa trebuia să se întîmple ?, așa era scenariul ... pe care-l făcuse cine ?), ei doi privindu-se în ochi, înfruntîndu-se, ochii tulburi ai celuilalt alunecînd într-o parte, moment în care spărsese sticla de zid, avea acum o armă periculoasă în mînă (gest de profesionist, nu-i așa ?) și arma aceea se înălțase, el întinsese brațul stîng, cu acela avea să pareze lovitura, pumnul drept, strîns, avea să lovească, sec, în abdomenul, în burdihanul agresorului, apoi, ..., cît de repede pot acționa !, se mirase, execut gesturi automate, sau comandate, impuse de ..., la naiba, omul e real, sticla spartă din mîna lui lucea într-o lumină sîngerie, sau poate ..., nu, era alta, nu se putea să fie aceeași, poate înainte se folosise de altceva, cum naiba pot să mă gîndesc la atîtea lucruri ?, e drept că mîna vrăjmașă zăbovea, rămăsese oprită în aer, incremenise, ca la o poruncă (dată de cine ?), și atunci parcă tremurasă, apoi, încet, mîna se lăsase, inertă, sticla se rostogolise la picioarele lor, agresorul, fostul agresor șoptește ceva, sau încearcă să îngaima, să bîiguie un nume, șoapta a fost șuierat, îngăimarea de neînțeles, bîiguiala pierdută în gangul slab luminat de becul chior, și totuși ...

— Nicolae !

Încordarea lui se topește, își duce mîna la ochi, alungă parcă o pînză ce-i împiedică vederea, chipul omului din fața sa se mărește, se umflă, ia proporții nebănuite și el tot nu înțelege, apoi chipul revine la ceea ce a fost de la început — o față de om care ..., nu, încă nu deslușește vreo trăsătură cunoscută și chipul, acum, se micșorează, parcă se și îndepărtează, se pierde în depărtare, dus e pînă în ..., ajuns chiar acolo, printre atîtea altele, cum de nu și-a dat seama încă de cînd ascultase vocea aceea, inflexiunile ei ..., și iarăși vede o față de dimensiuni omenesti, numai că încă nu poate crede și asta chiar spune :

— Arăți a om întreg și nu ești, ce-i în inima ta, Mărcine ?

— Numa' fiere Nicolae, io n-am mai putut răbda și am crezut că și acu' ...

— Cine a fost ?

— Linu. O fost vecin cu voi ... O dată, de Mătcălău ...

— Ne-am prins frați de cruce, am trecut pe sub creanga de măr înflorit și au mai fost acolo Laie și Ianăș și Berti...

— Mulți or fost Nicolae, numa' că vremurile ălea s-or dus pră apă Cimișului...

— Înăuntru nu vorbeai ca acasă.

— M-am înșchimbât și eu, cu vremea, cu anii, tu te-ai făcut domn, cine te-o băgat întră noi, Nicolae?

— Dacă eram aici de la început, nu se întâmpla ce s-a întâmplat.

— Nu ce-am văzut în birt, ce-o fi adus vîntu', o' neaua, cum ai ajuns tu în locu' ăsta, și-n noapcea asta, numa' firea tă a isogelnică...

— Știam c-ai plecat de mult din sat, văd că vorbești ca atunci, dar cu atîta nu mă înmoi tu, spune ce-a fost între voi...

— Eeei...

Și fostul agresor tace, s-a mărginit la acel oftat (un oftat din „rărunchi“, își amintește Nicolae), stă doar acolo și-l privește, își lasă greutatea trupului cînd pe un picior, cînd pe altul, tace și privește de parcă ar vrea să se bucure că l-a întîlnit, că vede chip de om cunoscut și nu îndrăznește fiindcă...

— Și asta ce-i? De unde ai învățat tu să faci...

Nicolae împinge cu vîrfurile pantofului sticla căzută între ei:

— Bine, o să-mi spui mai tîrziu. Acum ce-ai de gînd?

— Io mă predau mă Nicolae, mă predam și așa, din buna mea voie, am ieșit să văd..., muierea aia mi-o spus că..., io cu Linu am avut o socoată mai veche...

Nicolae nu știe nici el ce să facă, „uite în ce te-ai băgat“, își spune, „acum ai fi în stare să-l scoți pe Martin din necazul lui, la urma urmei de ce n-ai face-o, sînt și judecăți între oameni care n-au nevoie de...“

Atunci îl vede pe ofițer, e la cîțiva pași abia, de bună seamă a auzit tot, deși perdeaua ninsorii...

— E un consătean de-al meu. Martin, cred că lucrurile sînt mult mai complicate decît am bănuț. Celălalt e unul Linu, ar trebui să stau de vorbă și cu el, oamenii ăștia au o vrăjmășie mai veche și...

— Am înțeles că ați copilărit împreună.

— Și ce-i cu asta?

Nicolae a ridicat glasul, în el se citește iritarea.

— Martin intenționa să se predea...

- Și pentru asta avea nevoie de ...
- Ofițerul arată spre sticla căzută.
- Pot să cer o favoare ? Lăsați-mă să vorbesc cu el. Fără martori. După aceea ...
- O puteți face înăuntru. Ziaristul își poate continua interviurile pentru reportajul său bombă, șefii de unitate și-au cam neglijat treburile, bătrînul o să-i ajute. Eu voi aștepta la ușă ...
- Vom fi bine păziți, sînt sigur.
- Asta-i acum ! Omul a recunoscut prima faptă și l-am văzut gata să mai făptuiască o altă ..., mă rog, să nu ne pripim. Și așa am așteptat cu răbdare destulă pînă acum. Ce mai în seamnă o jumătate de oră, să zicem.
- Pot să mai întreb ceva ? De altfel am mai pus întrebarea. De ce ați zăbovit atît ?
- N-ați spus singur că lucrurile sînt mai complicate decît păreau ?
- Dar dacă în locul meu era altul și ...
- Nu se putea întîmpla nimic.
- Cît despre mine ...
- Pentru ieșirea dumneavoastră eu sînt vinovat. Mă lăsașem antrenat de discuții și n-am observat că ... în sfîrșit, atenția mi-a slăbit doar o clipă pe care, cum să spun, am recuperat-o repede. Eram în spatele lui.
- Eu îmi închipuiam că e femeia ...
- De fapt prevăzusem că o să vă amestecați.
- Să înțeleg că dumneata ai ... scris întreg scenariul ?
- Vroiați să stați de vorbă, nestingherit, cu acest consătean. O puteți face, eu mai am ceva treburi. Datoria ...
- Oh, da. Care-i a mea ?
- Asta vă privește. Cît despre consătean, a declarat că se predă. Deocamdată e în mîinile dumneavoastră.
- Eu nu-l arestez ... nici nu-l judec ... vreau doar să-l ascult.
- Este în regulă.
- Pe naiba, e-n regulă !
- Mă rog, mă rog ! Mai doriți ceva ? Sau poate că ...
- Îi oferi șansa ultimei dorinți ?
- Literaturizăm.
- Atunci chiar că e în regulă. Și înainte tot asta făceam. Mă pregăteam să-l pocnesc zdravăn.
- Ar fi fost vorba de legitimă apărare. El era agresorul.

— Dar l-am provocat. L-am ațîțat, l-am zăpăcit, m-am amestecat unde nu-mi fierbea oala ... Uite ce mai expresie elevată !

— Erați într-o stare de vis. Și viața v-a tras de mîneacă.

— Vă invit, oficial, la ședințele cenaclului !

Ofițerul zîmbește și, cu un gest larg, îi poartă să pornească spre intrarea de serviciu.

— La revedere ! mai spune el.

— O clipă ! Pe el îl cheamă Martin, nu Mărcin. Eu i-am rostit numele ca acasă ...

— Martin. Bălan Martin, născut în 1938, august, 13, în Slatina Timiș. Buletinul său de identitate e la mine. De altfel și-l poate lua înapoi. Deocamdată.

— Asta cînd s-a mai petrecut ?

— În vreme ce visați. Și urmăreați dialogurile ... filosofice.

— Mă predau !

— Și dumneavoastră ?

— Nu în sensul lui. Adică nu ca el ... Oricum, vă întreb : cînd terminăm de discutat, ce voi face ?

— Păi sînteți așteptat. Familia, prietenii ...

— Cît Dumnezeu a trecut de cînd sînt aici ?

— Depinde.

— Depinde de ce ?

— Depinde de cine.

— Aha. Adică de cel care socotește. Ai mei vor fi îngrijorați.

— Le-am dat un telefon.

— Ei dră ..., în sfîrșit. Oricum, s-a scurs o veșnicie.

— Pentru dumneavoastră ... Pentru cei care vă așteaptă ... o să aflați în curînd.

— Atunci să intrăm. Hai, Mărcine, avem acuma cîta vreme, să givănim mai la fereală ...

— Mie-mi ard rărunchii și-mi crapă fierea, nu-mi trăbă givăneală.

— Nu vrei să te spovedești ?

— Ce, ești popă ?

Glasul celui alt s-a înăsprit. Privirea nu-i mai e sticloasă și mersul i-a devenit mai sigur.

— Mă, or te-o bolnăzîti muierea aia, or te-o fi deocheat ca-
reva ... Să chem o doftoroaie ? Că descîntecele le-am zuitat ...

— Multe ăi fi zuitat tu, Nicolae, de cînd se cheamă că ești domn...

— Lucrurile merg bine, se adresează Nicolae ofițerului. Se pare că va fi totuși o judecată. A mea.

— Io m-am predat miliției, Nicolae, nu ție. Să fiu judecat după faptă, pră legea a dreaptă, altfel...

— Știu. Găsești tu vreo uiagă și înăuntru.

— **Asupra ta nu mai ridie mîna.** Nu io ce-am scos pră drumuri pitulate, ferice ge ochii lumii, să umbli și tu ca oamenii, pră ulița mare nu...

— Ferice înseamnă ferite, lămurește Nicolae. Remarcați deliciile textului?

— Cred că totuși aveți ce vorbi.

— Hm! Baș așa... Scuzați. Chiar așa. Noi intrăm! anunță el.

Ofițerul incuviințează și-i salută cu o înclinare ușoară. Nicolae îl lasă pe Martin să treacă pragul, acela e nehotărît, se supune totuși, a văzut că asta e și dorința omului legii, din ușă Nicolae îi face un semn liniștitor ofițerului.

— Oh, eu nu mai am griji, știu că în noaptea asta n-o să se mai întîmple nimic deosebit.

— Vom fi netulburați? mai întrebă, neîncrezător, Nicolae.

— Am promis.

— Atunci va fi liniște, aici, așa cum ați spus. Dar... Era să uit... de neiertat... Ce se întîmplă cu Linu? De el cine se îngrijește?

— Lăsați totul pe seama noastră.

— Îl știu din copilărie...

— E sub îngrijire medicală. Am vorbit cu medicul de gardă. E în afara oricărui pericol. De ce există telefoane?

— Trebuia să încerc eu...

— Mîine. Aveți tot timpul.

— În privința lor, îl am pe cel trecut. Prezentul m-a cam zăpăcit, să mă întreb, atunci, ce-mi va rezerva viitorul?

— Este întrebarea dumneavoastră. Eu...

— Știu. Datoria și așa mai departe.

— Fiecare cu mai departele său. Și acum gîndiți-vă că-s departe...

... departe rămăsese, însă, povestea duelului, cu scena aceea incredibilă și cu actorii ei mînați de cine știe ce nevăzute forțe, e adevărat, îl mai lămurise, atunci, întrucîtva, martorul său (de ocazie), se pare că acela schimbase cîteva vorbe cu martorul celui-lalt, celui rămas culcat printre căpățînile de varză neculese și degerate, o poveste de dragoste, tristă și, bineînțeles, romantică, un tînăr înșelat de logodnica sa, de viitoarea sa logodnică, sau de cea pe care o visase ca logodnică fiindcă, se întîmplă, doar citise și, el atîtea romanțuri cu familii potrivnice, din pricini de mult uitate — dar rămînînd ura între familii, ori poate că nu se învoiseră părinții frumoasei blonde, fecioara crescută pe malul Rinului, cu o asemenea partidă, tînărul fost student și abia făcut ofițer nu era potrivit pentru odrasla lor, o prințesă ca-n bătrînele povești, ei, părinții, erau neguțători, prosperi, de bere, oricum oameni înstăriți și dornici de o mereu sporindă avere, fie ea și dobîndită printr-o căsătorie de interes a prințesei lor, ea își putea permite să trăiască în visul unui basm trecut dar ei, nu-i așa, cum vremurile se schimbaseră, n-aveau chef de un intrus în familie, un zănatec de student cu visuri romantice (bune numai pentru cei cu bani), cu prieteni duelgii, cheflii și cam poeți, să se ducă la război, să-și cîștige gloria aiurea, că bani tot n-o să ajungă să aibă vreodată cît ei, niște cîrnățari onorabili, sau furnizori de varză pentru piața unui burg însemnat, naiba să-i ia, nu pricepuse clar martorul dacă fuseseră berari, cîrnățari, zarzavagii sau dracu' să-i ia ce, îi închiseseră porțile visătorului, romanticului, îndrăgostitului fost student și proaspăt ofițer, care neavînd altceva mai bun de făcut sperase (și el) într-o glorie obținută prin mînuirea armelor, dar războaiele se schimbaseră, vremea cavalerilor trecuse, și bietul de el nimerise în mizeria unui război deja pierdut, își cam rătăcise mințile prin haosul în care ajunsese și atîtea cîte i-au mai rămas nu i-au mai folosit decît să caute o formă onorabilă de a cădea pe cîmpul de luptă, măcar dacă de mîna lui pierise, și cîmpul acela de luptă fusese, vai, o biată grădină din spatele unei gări căreia el, desigur, nu-i știuse nici numele, chiar dacă auzise despre frămîntările ce cuprinseseră Europa și chiar țara pe unde trecea (se va

fi trezit în memoria sa vreun alt vis de tinerețe, războiul, atîta cît mai prinsese din el, nu doar maturizîndu-l ci îmbătrînindu-l de-a dreptul); era un om sfîrșit, spusese martorul său că i-ar fi spus martorul celuilalt și că tot acela remarcase gestul nobil al adversarului, al său deci, descărcarea pistolului în aer, oricum fusesse un duel corect și asta punea capăt nu doar vieții nefericitului de ofițer prea de timpuriu îmbătrînit ci întregii povești — și lui, martorului, îi dovedea că se terminase dracului și războiul acela nenorocit, nerămînîndu-i decît să se întoarcă acasă și să caute casa acelor berari, cîrnătari, zarzavagii sau ce or fi fost, să bată în poarta lor ca de cetate și dacă nu le putea lepăda trupul prietenului său în prag, măcar povestea sfîrșitului său s-o lase acolo, puțin schimbată, ușor înfrumusețată, cu adaosuri meșteșugite ca-n orice poveste romantică, despre un duel în toată regula, despre faptele de vitejie săvîrșite înainte, despre noblețea sufletească a unui camarad care mai presus de orice iubise o fecioară cu păr auriu, ce fusesse crescută nu în spatele porții ferecate, ci liberă, pe țărnul neasemuitului Rin și să le mai spună cît de glorios se purtase întreaga armată, ce triumfuri obținuse, cum uluise pe toți vrăjmașii pînă ce, spunea acela, va izbuti să pătrundă în casa lor, în casa-cetate, și atunci să scuipe pe dușumelele lustruite oglindă, pe covoarele (probabil) sîngerii (și moi, pufoase, în care cizmele sale scîlciate își puteau redobîndi lustrul), pe oglinzile cele adevărate și cu limpezimi reci de cleștar, în care se admira burtosul, cîrpănosul, lăcomosul stăpîn de bani și de butoaie de bere, hălci de carne, căpățîni de verze așezate în piramide riguros clădite în piața din Worms, să verse în fața ochilor aceluia înecați în grăsime și îngroziți nu de grozăvia adevăratelor povești, pe care i le va spune abia după ce se va fi ușurat, ci de grosolănia și mitocănia unui ofițer întors de pe front, în care el, cetățean onorabil, respectabil, remarcabil în gîndirea-i patriotică, crezuse și care ofițer bătăran își va aprinde sub nasul lui borcănat și vînat o țigară, spălîndu-și greața și dînd focului și dracului toată casa aia deși...

El nu îndrăznise să-l întrebe pe martorul său (de ocazie) cînd avusese vreme să asculte atîtea, iar mai tîrziu începuse să se îndoiască tot mai mult că povestea aceluia fusesse atît de lungă, îl urmărise însă multă vreme scena duelului și în care se vedea pe el, în diverse ipostaze, visînd uneori, în somnu-i scurt și zbuciumat, că el este cel prăvălit între straturile de varză, alteori că trăsesse cu adevărat în ținta vie din fața lui, ce purta de

fiecare dată alt chip, uneori armele se schimbau, atunci îi vedea pe amândoi, adică pe el însuși și pe adversarul său, lepădându-și tunicile, vestoanele, rămânând în cămăși sclipitor de albe, mai albe decît neaua, abia distingîndu-se pe fundalul albit cu totul, nu se vedeau nici fulgerările spadelor, doar scrișnetul oțelului pe oțel se auzea, martorii fiind mistuiți de ninsoare, gara, trenurile, orașul, dispărînd cu toate în prăvălirea zăpezii, nu era o ninsoare firească, se prăbușeau avalanșe albe și doar în jurul lor răsărea o altă culoare, un cerc roșu, roșu aprins, fierbinte, îi inconjura, nici unul n-avea voie să iasă din cercul acela singurii, înclătarea era fără sfîrșit, schimbîndu-se de nenumărate ori terenul de luptă, mai mult presimțind acea schimbare decît văzînd-o, fiindcă de încetarea potopeniei albe nici pomeneală, pînă ajungea pe strada lui și atunci se trezea, vlăguit, scaldat de sudori reci, tremurînd de încordare . . .

Visele îl chinuseră o vreme neașteptat de lungă, cu atît mai mult cu cît îndrăznise, iată, să se ducă la gară și să caute locul duelului, ferindu-se la început să pună întrebări, apoi iscodind în dreapta și în stînga, amestecîndu-se prin mulțime ca să-l găsească pe fostul său martor (de ocazie) și nimeni nu aflase nimic, nu știa cū se petrecuse așa ceva, iar martorul nu se mai arătase pe acolo (il reîntîlnea, rar, doar în vis, și asta pînă nu se pornea strania ninsoare).

Dar la visele sale se gîndise după aceea, le judecase și încercase să le înțeleagă (pentru a scăpa de ele). Se străduise să dea un tîlc întregii povești și să găsească dovezi că se și petrecuse, mult după ce ieșise din fierberea zilelor ce urmaseră duelului, adevărat sau nu.

Noaptea, în somn, se lăsa stăpînit, deci, de vise, și nu numai de cele în legătură cu dispărutul său adversar, altfel se străduia să-și reducă ceasurile acelea și se pierdea în citiri prelungi (nu din romanțurile pe care, dacă-i cădeau în mîna, le zvîrlea cît colo, ci din ziarele și revistele ce nu-și mai aflau locul în mica sa încăpere, ori din cărțile pe care însuși domnul Goldiș avusese bunăvoința să i le împrumute, cum și din cele date de vîrstnicul său prieten redactor, cărți aduse de peste munți, ori apărute la Pesta, aduse din Viena, de la Paris) și cînd simțea că nu mai poate respira în spațiul acela prea îngust, îmbîcsit, rău luminat, cu aer puțin pentru pieptul lui tînăr, se îmbrăca în grabă și alerga la redacție, la Comanda

Gărzii Naționale (ți ceruse domnului maior-comandant să-i încredințeze orice misiune ar găsi de cuviință), și de câteva ori îl însoțise pe domnul Suciu în tainicile-i drumuri ce pre-găteau...

În stare de trezie nu se mai putea gândi la povești cu dueluri închipuite sau adevărate (totuși, impușcăturile le auzise, atunci, cum nu se poate mai clar), ziua, noaptea, rămînea cu ochii ațintiți spre ferestrele în spatele cărora știa că s-au adunat cei ce redactau...

Și în „Românul“, cu numărul 11, în ziua de joi 8/21 noiembrie apăruse, ca un strigăt de izbîndă, CONVOCAREA.

Așadar...

...În scopul acesta convocăm Adunarea Națională a națiunii române din Ungaria și Transilvania la Alba-Iulia, cetate istorică a neamului nostru, pe ziua de Duminică, în 18 Noiembrie V. (1 Decembrie st. n.) a.c. la orele 10 a.m....

Convocarea!

Mai era vreme de gândit la povești romanțioase? Deși, deși..., ehei, dacă ar fi avut și el o iubită, poate una din domnișoarele acelea cu seriere frumoasă și care, fără îndoială, i-ar fi împărtășit avîntul, i-ar fi ogoit spaimile din nopțile cu vise, l-ar fi însoțit, oho, oriunde, la Timișoara, de pildă, să vadă intrarea sîrbilor (salutați și de Consiliul Național Român din oraș, erau doar ostași sosiți pentru a veghea asupra ordinii, conform înțelegerilor de la Belgrad), la Viena chiar, să se plimbe pe Ring, dacă plimbare putea să se numească parcurgerea lui în șuvoiul unei mulțimi cuprinse de o frenezie ca-n zilele de sărbătoare, mai degrabă să se lase purtați de cei care doborau însemnele vechi ce împodobeau palatele, să vadă vulturul cu două capete prăvălit, cu aripile frînte, în țărîna, în țărîna acoperită de un strat subțiratec de nea și, așa cum scria la foaia lor, să se convingă cum că „s-au șters de pe automobilele curții insigniile vechi...“, văzînd că „azi, dinastia, pajură și vrajă, au ajuns în bătaia de joc a mulțimei...“, a unei mulțimi care, în sfîrșit, știa ce dorește și făcea întocmai după cum dorea ea să facă...

Și iarăși, tot împreună, să se gătească pentru urmarea indemnului: „Toată suflarea românească să grăbiască la Alba-Iulia!“

Să iasă împreună pe strada lor, pe strada sa...

... strada sa putea, pe drept cuvînt, să se mîndrească (și) cu acel local căruia clienții obișnuiți îi spuneau, simplu, „Rotii” — că doar nu era cazul să se obosească rostindu-i numele întreg : rotiseria „Nicorești” (cum și cofetăriei de pe bulevardul central, cea de lîngă biserica catolică, îi spuneau, deloc simplu, „Vatican”, suna, oricum, grozav un „hai să bem o cafea la Vatican !”). Intrat în local, Nicolae își spusese că, după felul cum fusese împodobit, în vederea revelionului, mîndria era acum de partea personalului. Se felicitase pentru inspirația sa (că tot n-avusese alta în ziua aceea) de a intra pe ușa de serviciu — cea din față era zăvorîtă și urma să se deschidă, larg, la ora cînd cei ce-și reținuseră locuri aveau să-și facă apariția conform orei indicate pe „invitațiile” primite contra sumei de... că și avea vreo importanță asta ! „Funcționează gagică ?”, întrebuse el dezinvolt, mașina (nu una infernală) de... făcut cafea, pressoul, avea marca Gaggia și la întrebare îi răspunsese un cor de voci : „dacă nu curge, pică” (Pitiu), „o să-i sară siguranțele de emoție” (Elena-mică), „vaai, iar a apărut Sanepidul !” (Emilia) „ce onoare !” (Elena-mare), „cafeaua îmbătrînește, votca te înveselește !” (Anisia), „lăsați-o-ncolo de gagicuță, am în rotisor o puicuță... !” (Mircea), „nu pot să cred...” (Erji), „nu vă repeziți, cine știe cine-i fericita...” (Lucreția) și el : „am găsit ultima florărie deschisă și m-am gîndit...”, „ooo”, „aaa”, „așa da” (ele), „și noi ?” (ei), iar el : „pentru bărbați o votcă mică, șefii se șterg de pe listă, în schimb îl trecem pe Nadia”, agitație, împărțirea florilor, cîte una de fiecare, pressoul pufăind, votca gîlgîind, ele, proaspăt coafate, îmbujorate, preocupate (controlîndu-și în oglinda din separeu ținuta, aranjîndu-și taioarele elegante, comandă specială, la Ghinga, „ăsta a speriat Parisul cu modelele lui”, a spus o dată Laci) găsesc, găseau mereu cîte ceva de pus în ordine pe mesele pregătite pentru viitorii petrecăreți, ei, ușor ironici (Pitiu și Nadia, nume înșelător, Nadia e, de fapt, maseur și-i ajută, voluntar, pe cei doi șefi), privind critic (șefii), gîndindu-se la vreun revelion din anii '30 (Carol tatăl lui Carol) dînd sfaturi, ordine, tăcînd (ultimul) „e gata o dată cafeaua aia ?” (el), „că n-or da turcii” (Erji), „am o ședință” (tot el), „acum”, „azi”, „în ajun de...” ? (cu

toții, și cu toatele, compătimitor), „atunci îmbunătățesc cafeaua“ (Elena-mare), „sigur, să le ia ăloră piuitul“ (Elena-mică), „parcă știi tu cine-s ăia!“ (Anisia), „fie, beau și eu o votcă mică“ (el), „face piciorul mic și capul mare“ (Pitiu), „asta nu-și poate ține gura“ (Lucreția), „vorbești ca să nu taci“ (Emilia), „uite domnule ce înseamnă niște flori!“ (Pitiu), „las' că vine acu' Attila“ (Erji, referindu-se la soțul Emiliei mici și care e rugbist), „păi el duce o viață sportivă!“ (Nadia), „la treabă fetelor!“ (Lucreția), „ce-i aici, ședință?“ (Carol fiul lui Carol), cafeaua aburindă, căldura răspîndită în corp după prima dușcă de votcă și ultima replică ducîndu-l, iarăși, departe... O seară de vară, el, revenit de vreo trei zile de la Mare, pregătindu-se pentru „schimbul trei“, tura de noapte, avea de dactilografiat norma obișnuită (cinci pagini), spre disperarea papagalului care nu suporta tăcănitul mașinii de scris, noroc că peștii din acvariu rămîneau impasibili la, nu-i așa, actul său creator, papagalul în schimb piuia de mama focului (că de învățat să rostească vreo vorbă cît de cît inteligibilă nici pomeneală, „ăsta-i un papagal nevrozat, constatase Andrei, ziua moțăie și noaptea îl apucă foamea, cîntatul, acrobațiile la trapezul său, s-a molipsit...“, „ascultă mă, juniorule, eu am făcut carate la viața mea...“, „am înțeles, avem și noi un asistent, l-au atacat într-o seară trei isteți din grupa lui, pe un pod slab luminat, ce-a ieșit!, o minune, i-a dus el, asistentul, șoarecele de bibliotecă, filosoful la urgență și-și cerea scuze, mă băieți, de ce nu m-ați anunțat, mă echipam și eu corespunzător, îmi luam treningul să fiu mai liber în mișcări, în palton mă simt stingherit și trebuie să lovesc mai tare, tipul e asistent la catedra de filosofie și...“, „bine filosofule, cară-te la culcare că altfel te prinde ăla la vreun seminar și poate vine în trening“, „am întins-o în camera mea ca să-l citesc pe Marcuse, te las cu animalul ăsta nevropat, de ce nu-i dai niște sedative?“), „uite de ăia, îl țin ca să-l aud, iar peștii îmi procură o stare de liniște, vreau să spun vederea lor“), se apucase de lucru, deci, el tăcănea, papagalul piuia și telefonul suna, sunase, îndelung, ridicase nemulțumit receptorul, vocea inspectorului șef, sper că nu..., nu, atunci pregătește-te, îți trimit mașina, pînă atunci anunță-ți oamenii de la toxicologie (care, în treacăt fie spus, nu-l citiseră pe M.H.S.), mergeți la C.P.L., s-a întîmplat ceva acolo..., pot să aflu ce-i acel ceva?, fum, cine știe ce au ars ăia acolo, la Combinat..., bine, mă

pregătesc, vezi că am fost înștiințat de permanența Direcției, și acolo cum de s-a aflat?, s-a telefonat de la Județeană, aha, nici un aha, vezi ce vorbești și cum vorbești, prim-vicepreședintele s-a întors de pe teren și a trecut cu mașina prin fața Combinatului, a văzut..., aha, nici un aha, e și președintele Comisiei pentru prevenirea poluării așa că..., asta știam și eu, poate e încă acolo, aha, nici un aha, mă informezi ce-ai făcut și cu cine ai vorbit, clar?, clar, în fața Combinatului se adunase un grup de oameni, trage lingă ei, i-a spus șoferului, poate ne așteaptă, dacă nu, intrăm în curte și ne-om descurca într-un fel, mașina oprise lingă grupul acela, fețele nu li se distingeau prea clar, bună seara, bună seara, sînt de la Centrul Sanitar, aha, el fusese gata să spună: nici un aha, nu spusese nimic, așteptase și oamenii aceia se repeziseră să vorbească, toți deodată, nu pricepuse mare lucru, s-o luăm metodic, propusese, eu am venit aici ca să-mi fac meseria, vocile se învălmășeau în continuare, n-am putea vorbi pe rînd?, în față ieșise un bărbat de statură potrivită, vorbea măsurat, eu cred..., începuse și atunci el, în sfîrșit, obișnuindu-se cu lumina slabă ce răzbătea dinspre cabina portarului, recunoscuse-cîteva figuri, cred că ar trebui să aflăm părerea tovarășului director, cel ieșit în față se retrăsese, directorul aruncase o ipoteză în vînt, cu vînt adică, vîntul era vinovat, bătea dinspre rampa de gunoarie a orașului și..., treaba asta cade, tovarășul inginer-șef?, altă ipoteză, cam încîlcită..., acum dumneavoastră, iată, aveți cu-vîntul (era prea întuneric ca să vadă stupoarea de pe fețele celorlalți), omul vorbise puțin dar precizase cauzele poluării (folosiseră deșeuri de cauciuc la centrala de forță), posibil, spusese Nicolae, aș verifica și eu centrala, nu-i nevoie, am fost eu acolo, venise răspunsul, și socotiți că-i destul?, ascultă tovarășu'..., intervenise o voce iritată, nu-ți dai seama cu cine stai de vorbă?, ca să fiu sincer nu, păi..., lasă explicațiile pentru mai tîrziu, ca și prezentările, dacă nu s-au făcut la timp eu sînt vinovat, dînsul are dreptate, a venit ca specialist, să-l lăsăm să-și facă datoria, vă mulțumesc, oricum mi-o făceam, sînt sigur, peste cinci minute se adună întreaga echipă și ne apucăm de treabă, mașina a plecat să-i adune, și noi ce facem tovarășe prim?, întrebuse vocea iritată care încercase să-l pună la punct, asta era!, se dumirise Nicolae, avea dreptate șeful, doctore!, nu vrei să facem cîteva pași?, îl invitase prim-vicepreședintele, ba da, însă prin Combinat, vreau să văd ce

fel de combustibil au folosit, în regulă, mergem împreună, voi așteptați aici. Plecaseră și în drum Nicolae îl examinase, curios, cu coada ochiului, auzise destule, știa destule despre personajul de lângă el, care pășea calm, măsurat (cum și vorbea), constatarea ce era de constatat, acum nu se mai întâmplă nimic neobișnuit, spusese acela, lucrurile au intrat, aici, în normal, dar a fost un nor de toată frumusețea, de la distanță m-am temut că-i un incendiu, m-ar interesa cât de departe a ajuns, dacă atmosfera orașului n-a rămas încărcată . . . , vom face determinări în mai multe puncte, începînd din curtea asta, apoi la cîteva sute de metri, după aceea la . . . , e bine, cînd pot afla rezultatele?, pe la trei terminăm recoltările, pînă dimineața lucrăm în laborator, e bine dacă vă comunicăm ce-am găsit la ora nouă?, e perfect, îmi dai dumneata telefon. Întorși la poartă, el își găsisse echipa de la laborator, se instala aparatura, schimbase cîteva vorbe cu băieții aceia învățați să fie chemați oriunde și oricînd, grupul găsit la sosirea lui era tot acolo, se discuta vehement, ăștia de la sanepid ne bagă în bucluc, sînt numai inspectori, noi am vrea să aflăm ce program de măsuri ați făcut, ce angajamente . . . , tovul prim zîmbea, acum să te văd!, deci totuși la o ședință am fost chemat, atunci trebuie să răspund ca la . . . , ușurel, nu te avînta și nu pune la inimă, mi s-a atras atenția să fiu . . . , înțeleg, prudent, deși nu prea cred că asta îți dorești dumneata, nu doresc decît să-mi fac treaba cît mai bine și dacă băieții termină recoltarea o șterg fără să aștept concluziile . . . ședinței, tovarășu'!, sărise iar vocea iritată, are dreptate, sîntem pe teren și e cazul să vorbim puțin și să facem mult, de trei ceasuri m-ați amețit cu tot felul de povestiri științifico-fantastice, de unde a răsărit și doctoru' ăsta?, șoptise o voce, de unde trebuia, răspunsese primul, și, privind către cei din echipă, mi se pare că aici ați terminat treaba, care-i următorul punct de recoltare?, în piața Mihai Viteazul, fosta Ferencz ter, lângă fostul spital comitatens și Comanda Gărzii Naționale Române . . . , se scăpase Nicolae, ăsta bate cîmpii, potoliți-vă fraților, pînă una alta în mașina lor nu încap decît membrii echipei, așa că pe doctor îl duc cu mașina noastră, pentru dumneavoastră e bine venită acum puțină mișcare, la revedere, le spusese și-l apucase de braț pe Nicolae, călăuzindu-l spre mașina parcată în apropiere. În urma lor careva aruncase: n-ajunge, că-i sanepidist, mai face și pe

artistul. Prim-vicepreședintele, în mașină, îl privise întrebător. Am un mesaj pentru dumneavoastră, îi spusese, ezitînd Nicolae. Fă-mă să înțeleg, sînt venit doar de puțin timp în orașul vostru, la ce făcea aluzie ultimul, ha-ha, înscris la cuvînt?, și ce-i cu mesajul acela, avem timp să-l aflăm acum?, m-am înapoiat de trei zile din concediu, de la mare, președintele Uniunii Scriitorilor m-a sfătuit să iau legătura cu dumneavoastră în alte chestiuni decît cele pe care le rezolvăm acum, așa că ele mai pot aștepta; cît privește mesajul, e scurt, aveți salutări de la el; stai așa!, cum e numele dumatăle?; păi al de-l spusei, altul n-am, c-am și înțeles eu bine în corul de acolo cu cine vorbesc; nu vreau să credeți că..., treci peste, spusei și eu..., adu-mi aminte că-s oltean!, și ai mei au venit din Bănie, numai că mai demult, au trecut munții după 1700 și au așezat vatră de sat pe Valea Timișului, să nu-mi faci o teorie despre mirajul Banatului încă de la..., au fugit de turci și au dat peste... știți, ai mei, ai bătrîni, cîndva, cîntau prin păduri, „ține doamne tot așa, nici cu turcu', nici cu neamțu'!“; lotria era în vremea aceea o formă de luptă, unde l-ai întîlnit pe președintele Uniunii?, am stat în aceeași vilă, la Neptun, e limpede, în satul vostru se află un tei, Teiul Chinezului, am citit romanul..., sînt onorat, de ce nu spuseși de la început?, păi cînd?, cepeliștii se scuzau, alții acuzau sanepidiștii, măi să fie, mă bucur de întîlnirea asta, cît despre cepeliști, cum le-ai spus, să-mi comunici mîine ce măsuri ai luat; am ajuns, îl vestise Nicolae; iar dumneata să treci pe la mine, mai schimbăm o vorbă... spusese celălalt. Nu trecuse. Nu în perioada cît stătuse prim-vicepreședintele în orașul lor. Se întîlniseră mai tîrziu, la o ședință (adevărată), la sediul Asociației și de întîlnirea aceea se legau chestiunile ce le avea de discutat la Comitet... Toate se leagă, își spusese și constatase că ar fi fost cazul să se cam grăbească.

Terminase cafeaua (una cum numai la Roti se putea bea, „șapănă“, vorba lui Pitiu, „să stea lingura dreaptă în ea“, păi ce, te pui, local de categoria întîi, pregătit, cum se cuvenea, pentru revelion), răsese și votca, plec, anunțase, dar negreșit mai trec eu pe aici în noaptea asta, cine știe ce se mai întîmplă, cred că veți petrece pe cinste, asta și doresc, vă urez... și spusese ce mai trebuia să fie spus, grăbindu-se spre ieșire, cea principală, remarcînd, în trecere, că toți aveau cîte o garoafă prinsă (elegant) la rever, garoafele lui, o floare pentru fiecare

(titlu de reportaj !), afară-l întâmpinase vîntul, rece, uscat, stîr-
nind vîrtejuri de praf, privise spre cer, norii erau joși, grei
de . . . , fără îndoială, la noapte . . . parcă se simțea ceva în aer,
mirosul, mirosul zăpezii, există și așa ceva, se înșelase, vîntul
nu mai era uscat, praful fusese vinovat (de unde naiba se putea
aduna atîta praf pe o stradă asfaltată ?), umezeala se simțea,
nînsoarea se presimțea, la noapte, la noapte, va trece sigur pe
acolo, în . . .

XIX

. . . în biroul șefilor de unitate se golise. Nicolae se așeză pe
scaunul lui, adică pe acela care fusese al lui în timpul ascu-
tării benzilor de casetofon (deși fusese tentat să se așeze în
fotoliul bătrînului) și-i arătă, din ochi, un scaun, celuilalt.
Sau . . .

— Acum sîntem slobozi să vorbim. Fără fereală. Nu ne
aude nimeni. Ai auzit ce-a spus ofițerul ? E om de cuvînt.

— E omul legii și dacă socoate el, poace să . . . Io m-am
predat . . .

— Cu mine vreau să vorbești !

— Și ce-am avea noi de vorbit, Nicolae ? Tu te-ai schim-
bat, te-ai rupt de sat, n-o să înțelegi, nu mai poți înțelege . . .

Nu mai vorbea ca acasă. Și cuvintele le rostea cu mai
multă fermitate.

— Și tu te-ai schimbat.

— Eh, viața ! Am umblat pe mai multe șantiere. Acum sînt
în orașul ăsta fiindcă știam, am aflat, că-i și el aici.

— Adică l-ai urmărit. Ai fost mereu în spatele lui. Ca și
în noaptea asta.

— N-am ales-o, anume. Ea ne-a ales pe noi.

— Te-a ales pe tine. Tu ai rămas în picioare, Linu . . .

— Ce s-a întîmplat între noi e treaba noastră.

— Stai puțin ! Ai spus că te predai. Deci te socoți vinovat.

— Alții cred așa. Cineva a adus vestea că un om zace în zăpadă și are nevoie de ajutor. Când l-au găsit, singera. Deci îl lovise vreun . . . Ce să știe, ce să înțeleagă . . .

— Mie să-mi vorbești omenește. Du-ți gândurile pînă la capăt !

— Dar cine crezi că ești tu ?

Nicolae are un moment de ezitare :

(Asta cam așa-i. Iar te-ai amestecat. E adevărat, aici nu mai e vorba de curiozitate sau, mă rog, cum ar spune Emil, de o documentare pe teren. Oamenii ăștia îmi sînt apropiați, am copilărit și . . . Și pînă una alta Mărcin ăsta nu-i nici măcar beat, cum părea. Ori cum mi se părea. Sau cum am vrut eu să-l văd. Numai că atunci nu știam cine este. Bine. Acum știi. Sau crezi asta . . . Ce-ai cîștigat ? Fără mărturisirea lui . . . ho-ho, strunește-ți pornirile. Vezi că are dreptate ? Cine ești, în cazul de față ? Judecător ? Ți-ai închipuit vrute și nevrute, ai amestecat o femeie în povestea asta, ai complicat lucrurile și mai ales ai încercat să le descurci singur, crezînd că-i fapta unui ticălos oarecare. Și dacă-l cunoști, atîta cît poți tu să-l cunoști, deși mai degrabă de o recunoaștere e vorba, se schimbă ceva ? Un om care îți este într-un fel sau altul apropiat, nu poate fi . . .)

— Și el mă căuta. A umblat Linu prin destule locuri, ca să mă afle.

— Ați umblat creanga prin lume și-mi arunci mie în față că m-am rupt de sat.

— Au plecat mulți Nicolae, știi asta. Care s-au băgat la C.F.R., care la uzină din Reșița, care pe la Oraș.

— Și pămînturile ?

— Mulți fac naveta. Lucră la fabrică, se cheamă că-s muncitori, da' și acasă tot paori sîntem . . .

— Iar vorbești ca acasă.

— Mă mai apucă dorul.

— Atunci de ce n-ai rămas ?

— Viața, Nicolae, viața . . .

(„Poate nu vrea să spună mai mult, cine știe ce ascunde în vreo tainiță a sufletului său . . . Ei, da, acum e mult mai bine, ești gata să-ți iei aerul tău patetic, să faci te miri ce faptă . . . De ce nu-l strigi pe ofițer, dacă-i pe undeva aproape, și dă-l gata cu o declarație la care nu s-ar aștepta. Subsemnatul . . . poți s-o dai și în scris, deci eu . . . așa și pe dincolo, în noaptea

de... l-am atacat pe numitul Linu... Linu și mai cum? Ai uitat...“)

— Eu nu te întreb pe tine de ce ai plecat, Nicolae. Tu ți-ai văzut de școlile tale și ai mers pe drumul tău. Ca și alții. Dar noi am rămas legați de pământuri...

— Care noi?

— Eu, Linu...

— Am auzit. De aia schimbați șantierele.

— Eu am o meserie, m-am calificat demult în ea și plec acolo unde-i nevoie. Dar nu zic că n-am încercat să potrivesc în așa fel treburile, încît să dau de el...

— Și Linu?

— Și el.

— Bine, am înțeles. Ce amestec mai au aici pământurile satului?

— Au, nu toate, numai acela, al nostru. O moștenire...

— Dumnezeuule, doar nu...?

— Poveste veche. Or fi uitat-o și bătrînii din sat.

— Măi omule, vremurile s-au schimbat de tot. Și voi sînteți în toată firea...

— De te-ar auzi moșu-tău Filon!

— Să nu mă faci Mărcine, că mîine mă sui pe tren și plec acasă.

— Casa ta-i aici.

— N-o mai suci atîta. Mă duc ată la Moșu și-i cer Calendarul...

— Acolo o fi însemnat el ceva, la vremea cuvenită.

— Vreme care s-a dus, care-i fum, care-i...

— Ascultă, Nicolae! Ai scris niște cărți. Mai știm și noi cîte ceva. Povestea aia cu frații și cocorii...

— Am născocit-o!

— Ai urzit-o altfel, dar sîmburele era adevărat.

— Vrei să spui că...

— Nu vreau să spun nimic. Tu mă tot descoși.

— Și n-am aflat nimic.

— Firea ta iscodelnică-i de vină. De cînd n-ai mai fost în sat?

— Păi...

— Oamenii te-au așteptat. Ai văzut vreun slătinar care să n-aibă fire iscodelnică? Toți vor să te întrebe cîte ceva. Unii

spun că tu ai pus în cărți povești adevărate. Și-s mulțumiți dacă dau de țilcul lor și mai cu seamă dacă-și aud pomenite numele. Ale lor sau ale ălor din vechimi. Alții nu prea...

— Vor să mă judece ?

— Asta vrei să faci tu cu noi, acuma. Cu mine și cu Linu. Ai din sat vor numai să se lămurească. De-o pildă, cei cu Ana Ilovana ? De unde știi tu, se întreabă ei, că a fost o mîndrețe de fată ? Că baba Ilovana are nouăzeci de ani, îi știrbă și cocîrjată, tu n-aveai de unde să...

(„Asta-i acum ! Pune-te și explică... Arată cum se naște un personaj. Sînt modele care te ajută să zămislești zeci de eroi și alteori ai nevoie de zeci de modele ca să construiești un singur personaj. Ca să nu mai vorbim că la femeia aceea te-a atras numele. Și că ai văzut-o nu cum arăta sau cum arată ea, ci așa cum ai fi vrut să arate, să fie, să se poarte. După cum numele de Săceruica, purtat și de o femeie din neamul tău, nu putea să-ți evoce decît o iubire sălbatică. De ce ? Păi lasă-i pe alții să-și bată capul. Oricum, numele e rar, și... cu străluciri, reci, de ascuțiș. Atunci... dar ascuțișul retează și răceala lui produce, nu-i așa, căldură ; o seceră — lucind și fiind precum o lună nouă — retează nu numai paiul uscat și încins de soare, ci și o viață poate curma, după fulgerarea ei urmează gîlgiitul singelui, roșu violent și înfierbîntat, clocotitor... Mai poți adăuga destule : o Săceruică nu poate fi decît înaltă și subțiratică, și-o poți închipui alergînd pe prund, la marginea rîului, imaginea ei răzbate, în străfulgerări, printre răchiți, precum raza de soare, și ea s-ar putea iubi cu un bărbat oriunde sub cerul liber dar niciodată sub un acoperiș, ea n-ar avea nevoie de așternuturi, ajungîndu-i un braț de fin, otava încă necosită, pozdăriile de cînepă întinse la soare după ce au fost scoase din topile, și atunci, dumnezeule, ce mai miresme se înalță și cum mai rămîn urme — adînci — în otava tăvălită și cum mai troznesc pozdăriile, de parcă ai fi tu acela care... Glicheria, în schimb, nu poate fi decît blindă în vorbă și mîngîiere fiindcă... ajunge ! Mai bine te-ai întreba dacă omul dinaintea ta, dacă el și ai lui, care-s și ai tăi, au înțeles că tu ai (re)povestit poveștile lor în limba ta, dacă le-a plăcut cum ai făcut-o, dacă imitația realului... hait, unde-ți închipui că te afli ?, la un cenaclu, la o întîlnire cu cititorii, la un colocviu de critică sau... ?“)

— Ei se miră doar, Nicolaie, adică de unde ai cunoscut-o tu așa cum a fost și s-a purtat. Altfel, îți spun, mulți se făloșesc că au numele trecute în cărți și mai presus de asta se făloșesc cu niște fapte pe care tu spui că le-ar fi făcut și au ajuns să creadă că-i adevărat asta. Adică ei au făcut și au dres cine știe ce isprăvi de pomină. Sînt făloși și aceia care-s scoboritori din bărbații satului porniți în lotrie cînd cu vremile cele grele... Da' nu pentru asta m-ai adus tu aici.

— Te-am chemat ca să ascult...

(„Era gata să spui că prin el vorbește satul. Sau, mai mult, cititorii tăi. Cu puțin înainte îl considerai un ticălos, acum îl creditezi cu... Te pomenești...“)

— Cel mai mult ne-a plăcut povestea Teiului. Tot satul știe că sub Teiul Chinezului s-a dat o bătaie mare cu răitarii imperiali. De cînd ai spus tu că acel chinez al nostru, Tudor, a trecut în carnea Teiului, oamenii se uită la el altfel... Ba Moș Filon spune și el că-i adevărat, ori asta...

— Unde o spune?

— Apoi povestea-i mai lungă, asta de care-i vorba acum, și care-i nouă. Cînd s-a aflat despre carte s-au dus mulți la Oraș s-o dobîndească, de s-au mirat fetele alea de la librărie. Și nu numai că s-au mirat, dar le-a dat prin cap și una bună de tot: într-o duminică ai noștri au avut meci cu o echipă din Oraș, fotbaliștii au umplut un camion, alte două i-au cărat pe curioșii care vroiau să vadă cum... mă Nicolae, tu mai ai în minte jocul nostru pe terenul din Cîmpu' Fomii? Băteam surduca pînă cădeam rupti de oboseală. Cînd am primit una adevărată, ce mai echipă am făcut! Veneați voi, plecații pe la școli, ne întăream adică de nu ne temeam de nimeni, de nimeni de pe Valea Timișului și de mai departe, porneam pe sate și era de minune ce izbîndeam, i-am zvîntat pe ăia din Mehadia și după joc le-am cerut echipamentul, la Vălișoara, la Oraș chiar...

— Lasă asta. Mă duci cu vorba. Ai început cu altceva.

— Păi, ai auzit tu vreo poveste care să se termine după ce abia a început? Potrivesc și eu vorbele după cum...

(„Asta ar putea să-mi țină o lecție despre arta narațiunii! Poftim! Cititorul devenit, la rîndu-i, creator. Adică... La naiba, el își deapănă povestea lui și e liber să urzească după vrerea, puterea, știința...“)

— Cu teregovenii era mai greu, cu armenișenii ne-am bătut rău, mai am semn pe umărul drept că m-o altoit unu' cu

pompa de bicicletă, dar nici noi nu ne-am lăsat, unde dădea Linu se făcea gol...

— Acum are el un semn...

— Asta-i altă poveste... Îți pomeneam de duminica aceea de la Oraș, la meci, în pauză, au venit niște fete de la librărie și au vîndut cartea aia... Le părea rău că nu primiseră mai multe. Au umblat oamenii și prin Reșița după ea, navetiștii o citeau în tren și o treceau de la unul la altul, ba au început s-o caute cei din alte sate, de la Oraș pînă la Orșova tot omu' navetist o cunoștea, unii dădeau și treizeci de lei pe ea...

... Bun. Satul a citit-o, care cum și cînd a putut, iar într-o altă duminică popa papistașilor s-a crezut dator, după predică, să-și bine-lămurească turma, să nu rătăcească pe cărări viclene, spunea el, că o carte e o carte și povestea o poveste, adică tot ce ai scris tu despre ce ar fi scris un popă papistaș vechi n-ar fi decît o născocire, că trecerea la altă credință nu s-a făcut cu sabia, că vînzarea de frate n-a fost oblăduită de colonelul ăla al măritei sale împărătese și că pilda lui Giurgea, care a ținut mîna deasupra lumînării cînd au venit ostașii imperiali cu un popă de-al lor, zicîndu-le că mai bine își arde carnea pînă la os decît să se lepede de credința moșilor, ar fi și asta o altă poveste, frumoasă, nu-i vorba, dar să nu se smintească mințile oamenilor și să nu creadă ei că dacă satul a ajuns să fie împărțit în două, unii trecuți la papistașie, alții rămași într-ale lor crezuri, pentru asta ar fi de vină biserica pe care el o slujește și...

— Ascultă...

— Ascultă tu ce au ascultat oamenii. Și după ce au auzit ei toate astea și încă altele multe, după slujbă s-au adunat în fața bisericii și l-au așteptat pe popă. Ce vreți, oameni buni? i-a întrebat, iar ei, oameni buni, l-au amenințat că nu mai calcă pragul bisericii lui dacă...

— O mîna de oameni. Niște moși și cîteva babe nu-l puteau înspăimînta pe bravul părinte.

— Niște moși care dacă au puterea să meargă duminica la slujbe și în zilele săptămîinii să iasă în Luncă, la cucuruz, să suie coasta, la moșiile lor de pruni și meri, să cosească otava la Valdefineață și Valdecorn și pe Dealu' lui Bălan...

— Și tu ești un Bălan!

— Apoi parcă n-ai ști că fiecare neam din sat are un loc botezat după numele lui, voi, ăi din neamu' Banilor ați avut o uliță întregă, Borțunii un deal, Agheștii un ogaș, și morile,

toate poartă numele celor de le-au înstăpînit, numai a lui Tă-răbugă, fiind mistuită de focul ce l-a pus Bona, jandarmul, și, nerămînînd urma din ea, era să-și piardă numele dacă tu n-ai fi...

— Vrei să-mi povestești tot ce-am...

— Tu ai vrut să mă ascuți, ascultă! A venit o altă dumi-nică și popa din „români“ a ținut și el o predică. A zis turmei lui că fapta lui Giurgea îi cît se poate de adevărată și-i pildui-toare, că tu ai citit în cartea lui Stoica de Hațeg, ăl de-a fost protă în Mehadia, despre faptele petrecute cîndva și le-ai așezat altfel, în chip măiestrit...

— Tu vrei să mă cumperi...

— Mă lași să vorbesc, ori ba? A mai adăugat că nu știe dacă teiul a ținut loc de biserică, după ce răitarii imperiali au ars biserica a bătrînă, din lemn, și nici dacă-i îngăduită o ase-menea preschimbare, dar el o socoate frumoasă, iar oamenii din Slatina lui Florei să se țină pe drept făloși că și-n vremurile de demult acolo au viețuit oameni iubitori de cuget liber și care n-au suferit asuprirea altora...

(„Ce-or fi spus superiorii preoților? Mai demult s-ar fi dezlănțuit un adevărat război între tabere... Dar cine o să creadă?...“)

— În duminica de a urmat, popa papistaș a aflat oamenii în ușa bisericii. Mai mulți ca altădată, veniseră și tineri destui, „ce-i cu voi, oameni buni, de ce nu pășiți în lăcașul Domnului?“ i-a întrebat, și oamenii buni l-au lăsat pe Ianăș Bona să vor-bească în numele lor, ca mai bătrîn ce era, „ce predici azi, popo?“, s-a cam răstit acela și atunci întrebatal i-a cercetat mai cu băgare de seamă pe veniții aceia mai mulți ca niciodată, a văzut și a simțit greul din privirile lor, a văzut și n-a vrut să simtă greul din boatele lor așa că, înțelept, a răspuns că despre cum a fost Adam izgonit din rai vrea el să predice și ei s-au băgat în biserică, dar nu toți, ăi mai tineri au purtat vestea cum că

— Ianăș mi-i neam, or fi fost și ăilalți...

— Și dincolo aveai destule neamuri. Într-un fel, toți sîntem neamuri în Slatina Mică, de a fost o vreme a lui Florei și în-totdeauna a Timișului.

— Noi doi am trecut, de Mătcălău, pe sub creangă de măr înflorit

— Atunci nu știai povestea cu frații și cocorii . . . N-o știam nici noi . . .

— Povestea aia ține de alt sat, omule !

„ . . . povestea a adus-o cu el Antănase, când s-a întors din primul război mondial. O auzise pe frontul din Galiția, ori pe altul, nu mai știa . . . Zicea Antănase că i-ar fi istorisit nu se mai știa cine despre doi frați. Satul în care trăiau aceia semăna cu al lor, avea un rîu la fel de mîndru ca Timișul și dealuri cu moșii de pruni și meri, poienile lor urcau pînă într-un loc ai-doma celui de la Trei Ape. Și tot depănînd Antănase povestea acelor frați și a păsărilor călătoare, oamenii s-au învățat într-atîta cu ea, încît au sfîrșit prin a o socoti a lor. Adică a satului. Numai că de cîte ori o spunea careva, îi găsea un alt început, unul care se potrivea cu întîmplări petrecute în casa povestitorului, pe pămînturile lui, pe ulița lui, pomenindu-se și alte lucruri, de pildă, cînd fusese ridicată casa și cîți ani avea nucul, ori cum mai arătase lumea a mare în anul cînd i s-a născut primul lui copil, cît de bărbat se dovedise cîinele lor într-o împrejurare anume, ce fel de chip avea pe atunci Orașul și ce petreceau ei în drum pînă acolo, ducîndu-se, ca gugulani ce erau, cu merele, și ce preț aveau acelea, în așa fel erau potrivelele că de multe ori uitau pentru ce au început să povestească. Iar povestea lui Antănase (sau a cui o fi fost) nu era, de fapt, cine știe cît de lungă — lungă părea numai partea pînă se ajungea la miez (și ei, povestitorii, se îndurau greu să ajungă acolo, mai bine spus se săturau anevoie de povestit. Și dacă totuși reușeau asta, o spuneau în continuare de parcă ar fi văzut chiar atunci tot ce se întîmplase într-o vreme despre care ei nu puteau spune cînd a trecut și nici poftă de socotit nu aveau. Așa că nimeni nu mai știa cînd au trăit cei doi frați care au iubit aceeași fată și pe care i-au văzut păsările cele călătoare cînd . . . Dar de aici se pornea chiar povestea lui Antănase și toți o căinau pe biata fată care, oricum s-ar fi întîmplat lucrurile (adică știind chiar ce se va mai întîmpla cu ea și cu cei doi frați), nu putea răspunde decît unei singure dorinți. Și pînă la urmă a răspuns ducîndu-se de nevastă după cel mai bun. După cel pe care l-a socotit ea că este cel mai bun. Cei doi frați se ajutau la truda pămînturilor ce le moșteniseră (asta îi cam încurca pe slătinari, treaba cu pămînturile, judecau cum că lucrurile s-au petrecut totuși demult, cînd numai ei erau stăpîni pe pămînturile satului, fiindcă după aceea venise

turul și încurcase socotelile drepte, apoi Imperiul care împărțea el, prin oamenii săi, pământurile și nu se putea să fi fost altfel pentru că, în vremea lor, a celor ce-l cunoscuseră pe Antănase, nu se întâmplase ceva asemănător)... Într-o zi, frații erau la coasă, se aflau pe o coastă de deal și treceau cocorii. Povestitorii și cei care-i ascultau vedeau coasta aceea dulce, vedeau și cum din vale creșteau fuioare albăstrie de fum (se curățau grădinile prin foc), ba chiar și, înălțându-și privirile, cocorii vislind prin albastrul înalt — un unghi ascuțit la care priveau și frații, fratele-cel-bun stînd culcat, odihnindu-se, lăsîndu-și gîndurile slobode, să se tot ducă după acele păsări, cîm și celălalt, oprit și el din lucru, sprijinit în coada coasei. Și deodată cel întins a auzit pași furișaji (ii auzeau și ascultătorii poveștii), a ridicat el capul și atunci l-a văzut : fratele-cel-mai-putîn-bun, proptit zdravăn pe picioare, ținînd coasa înălțată (cînd o făcuse ?, cel de jos nu-i simțise măcar umbra ?) și fierul coasei fulgera în bătaia soarelui (pricină din care ascultătorii își acopereau ochii lor cu mîinile). Cel de jos a spus numai : te văd păsările, frate !, se poate c-o mai fi pomenit și numele ăluia care (în ochii lui) crescuse atîta de ajungea cu creștetul pînă la cocori. După aceea coasa a șuierat șerpește și capul fratelui-cel-bun s-a dus de-a rostogolul prin otavă. S-a întors acasă un singur frate, seara, după ce isprăvisese de cosit ce-i mai rămăsese de cosit (și mai săpase el în ziua aceea o groapă, o gaură adîncă, undeva sub margine neagră de pădure). A rămas acel frate singur stăpîn peste toate vitele și peste toate pământurile și, devenind el cel-mai-bun (după socoteala sa și puterea ce-o dobîndise), a luat-o de muiere pe cea de fusese iubită cîndva de amîndoi. Despre cel pierit a spus că și-a luat lumea în cap pentru că și-a pierdut mințile, i se năzărise, așa dintr-o dată, să lase totul și s-o apuce razna cuprins de cine știe ce rătăcire (vreun blestem, vreun descîntec rău fusese, ori, cine să știe, ispășea vreun păcat al celor de dinainte și pentru ispășirea aceea fusese ales numai el), mai multe nu știa să spună, decît că se străduise din răspuțeri să-l oprească, dîndu-i cuvenitele povețe de frate mai cuminte, sfaturi bune să-l întoarcă din rătăcirea aceea a lui și toate celelalte cîte vor mai fi fost adunate ca să cadă asupra-i... Pînă la urmă a ajuns un gospodar de frunte și cuvîntul lui cîntărea greu în sat, îmbătrînea liniștit, ca și muierea lui. Trecînd vremea încet, încet, nimeni

nu s-a întrebat ce i-a venit aceluia când a vîndut fineața de pe coastă. Și numai muierea lui băgase de seamă că atunci când treceau cocorii el se făcea pămîntiu la obraz și se ascundea în casă fără să scoată o vorbă, umblînd dintr-o odaie în alta, biruindu ca o umbră, ca un fum strecurîndu-se. Într-o asemenea zi, de trecere a cocorilor, l-a scos ea în lumina soarelui, îl îmbrășase cu răchie și îl dezmierdase cum se pricepuse sau cît mai putea să se priceapă la anii ei și îi șoptise la ureche, înfiorîndu-l, că ar fi bine să se gîndească tocmai la acei ani cîți numărau fiecare, în curînd (îi spunea) el nu va mai putea fi bărbat și nici ea muiere, și că îl poțtea, ca în tinerețile lor, dar nu acolo, ci sus, în fineața ce fusese a lor și el o înstrăinase, să-și amintească de ziua dintîi, cînd ea adusese merindea pentru doi și nu l-a aflat decît pe el și el a supus-o atunci. Bărbatul era amețit de răchie și orbit de soare și ațîțat de vorbele muierei și au plecat, el căutînd șovăielnic drumul, ea sprijinîndu-l, și cînd au început să urce a fost și mai greu, el se poticnea des, cădea cu fruntea în țărîină, dar ea era alături și-l ridica și îi șoptea iarăși în ureche vorbe năucitoare, pînă n-a mai fost nevoie de ele, pentru că tot nu mai asculta el nimic, ajunsese orb și surd, nemaiștiind de ce trebuie să urce pe acel drum, care era Golgota lui. Și cînd s-au pomenit în fineața ce fusese a lor, prin cer, au vislit păsările cele mari, care se duceau în necuprins, iar pasărea din frunte a dat un țipăt înalt, de parcă la vederea lui... Povestitorul (oricare ar fi fost el) spunea că atunci s-a mărturisit fratele ajuns el cel-mai-bun. Și mai departe adăuga că nu s-a mai întîmplat nimic de seamă după ce el s-a dus să-și caute fratele care fusese cel-mai-bun. Despre asta povestea se încheia în mai multe feluri. Poate că l-a ucis muierea și l-a lăsat acolo, singur în otavă. Ori poate că i-a căutat pe jandarmi, dar n-a mai fost nevoie de ei de vreme ce acela s-a slobozit cu capul în jos într-o fîntînă, spurcînd-o, și ce puteau face niște jandarmi cu puști, veniți să lege un vinovat și găsind numai leșul unui înecat? Dar încheierea în care credeau cei mai mulți era aceea că păsările, oprindu-se din zborul lor în înalt, s-au năpustit asupra lui și l-au răpus. Și nimeni nu putea să lămurească nu fapta păsărilor, ci doar întrebarea despre cum putuseră ele să știe că omul acela era un păcătos și un ucigaș de frate — fiindcă nu se putea să fi fost aceleași păsări care văzuseră tot ce se întîmplase în ziua aceea cînd ieșiseră frații la cosit otava; dar,

cine știe, poate că și la păsări poveștile se moștenesc, trec de la unele la altele, după cum se întâmplă la oameni . . ."

— Mărcine, Mărcine, aia o fost povestea lui Antănase . . .

— Nu numai a lui. Și ce nu știa el n-au știut, o vreme, nici alții. Muierea a avut doi feciori. De la fiecare frate câte unul . . .

— N-o să-mi spui că . . .

— S-au dușmănit toată viața pentru pământurile lor și pînă la urmă unul l-a dovedit pe celălalt. După aia au urmat feciorii lor care . . .

— Ce-ai avut tu cu Linu ?

— Nu noi, la început. Moșii noștri . . . S-au tăiat pentru o fineață. Cînd am fost copii n-am știut mare lucru, n-am priceput nimica. După aia . . . Toate se moștenesc . . .

— Dar voi v-ați rupt de pămînturi.

— De unde știi tu asta ? Mă întorc în sat. Cred că și Linu . . .

— Eu nu vă mai judec, ar trebui voi să chibzuți . . .

— Judecata a fost între noi. Trebuia să curgă sînge. Numai el spală . . . Acuma ne-am împăcat într-un fel. Adică ne-am liniștit.

— Azi nu se mai poate petrece așa ceva.

— Crezi ce vrei.

— Și cu muierea din birt ce-a fost ?

— Avea ea niște gînduri. Îl dorea, rîvnea la Linu, îl știi cum era și, află că-i încă bărbat frumos. M-am prefăcut că-l pizmuiesc din pricina asta și ea a crezut că ne întărită unul împotriva altuia . . . Îi era ciudă că Linu n-o băga în seamă . . .

— Mă, tu ești beut !

— Am beut după aia. După ce ne-am întîlnit. Și nu l-am lovit pe la spate. El a ieșit înainte, mă aștepta . . .

— Vrei să arunci vina pe el ?

— Apoi află că el a ridicat primul mîna.

— Atunci de ce vrei să te predai ?

— Am avut mai mult noroc. L-am dovedit. Dar cine să înțeleagă pricina asta ?

— Trebuie să mă duc la spital, să vorbesc și cu el.

— Nu mă crezi, mă bănuiești că-ți vînd scorneli numai ca să ies eu cu fața curată. Nu-mi pasă, acum nu-mi mai pasă de nimica. Dacă va fi să ispășesc ceva, dacă legea mă silește la asta, o voi face și după aia plec acasă . . .

— Și cu meseria ta ?

— M-am săturat să tot schimb șantierul. Tinjesc după mirosul de otavă...

— De bună seamă...

— Acuma crezi tu în povestea veche...

— Cred în dreptatea păsărilor.

— Ele ne-or ierta. Și apoi, blestemul se oprește după trei rînduri de copii...

— Eu...

— N-am nevoie de nici un sfat, Nicolae, n-am ce să fac acuma cu povețele nimănui. Ai vrut să mă ascuți, m-ai ascultat, e vremea să...

— Să vedem ce spune ofițerul, ne-o fi așteptînd...

(„N-ai ce să mai adaugi, te vei gîndi mai tîrziu la toate astea. La urma urmei nu-i prima oară cînd dușmănia între neamuri ține cîteva generații. Iar de povestit altora... Cine-o să te creadă? Cum să explici? Păi uite că aici e aici. Nu-i nevoie să lămurești, să analizezi și așa mai departe. Și chiar mai departe trebuie să mergi, fiindcă vremea curge și se apropie...”)

XX

...se apropie ziua, ziua cea mare, o așteaptă cu toată ființa-i înfiorată de emoție, ducă-se duelurile, să se piardă-n fumul visurilor domnișoarele frumoase, grațioase și cu îndeminare pentru slovele măiestrit așternute pe foi mătăsoase, deși, deși, el e tînăr și de ce n-ar cuteza să-și ridice privirile întîlnind seninul unor ochi precum ai domnișoarei văzute de el într-o dimineață, cînd ea venise să ducă ziazele la gară, ori lumina jucăușă din ochii elegantei domnișoare zărite la o șezătoare ținută în salonul cel mare de la „Crucea albă”, sau negura adîncă din ochii vecinei lui pe care o urmărea seara, cînd ieșea ea să-și plimbe o bătrînă mătușă, nu prea departe, numai pînă în dreptul

teatrului și înapoi, oh, dar nu era mai bine să rămână între cărțile sale și, când se îndura să le părăsească, nu se simțea mai în largul lui printre oamenii ce păreau că nu mai pot îndura așteptarea zilei stabilite pentru pornirea spre Alba?

Alba, fosta Apulum a legionarilor lui Traian, cetatea în care au intrat oștile lui Mihai Vodă, locul unde au fost dați morții, dar nu și uitării, Horea și Cloșca...

Alba, hotărâtă pentru împlinire, pentru triumful culorilor românești... Oh, și despre acestea căutase prin cărțile lui, răscolise hârtoage vechi (și cu atât mai prețioase), găsise, în sfârșit, chiar în „Românul“, atâtea despre tricolor... în 1765, o Diplomă a Mariei Teheresia ridică Transilvania la rang de Mare-principat; stema: scut, pe care culorile stau orizontal și compun trinitatea albastru-roșu-galben... în 1852, steagul Transilvaniei are aceleași culori, însă în ordine schimbată: roșu, galben și albastru... dincolo de munți, tricolorul e adoptat sub Alexandru Ghica în 1842, alături de steagul vechi (albastru-galben)... la 1848 sînt mari mișcări pentru adoptarea generală a tricolorului. În vremea Blajului, a cererii de libertate, egalitate și independență națională, în acel 3/15 maiu, fluturau drapele cu „vânăt-alb-roșu“ iar oamenii Crăișorului, cei ce-l urmaseră pe Iancu Avram, purtau steag cu „vânăt-roșu-galben“... După unirea săvîrșită sub Cuza, se contopesc culorile albastru și roșu ale Moldovei cu albastru și galben ale Munteniei...

El, visînd la cele vechi, trăind în zbuciumul celor noi, uită de poveștile cu domnișoare și dueluri, învățînd „Cântecul tricolorului“ al lui Ciprian Porumbescu.

Și merge iarăși la gară, fiindcă sosesc marinarii români din Pola, după atîta amar de drum, de la țărmlul Adriaticeii, drum nu numai lung și cu primejdie, dar și drum străbătut sub culorile, însuflețitoare, ale tricolorului.

Ziarele Aradului gem de anunțuri, apeluri, „oficiale“. Sosesc, la „Românul“, știri, scrisori, adeziuni... Adeziunea episcopilor români la Consiliul Național (în ziua Sf. arh. Mihail și Gavriil) — din partea Aradului semnează Ioan I. Papp. Iorga scrie: „... primiți și rostirea acestui gând al unuia care s-a apropiat de voi, cercetînd de mult, smerit, urmele trecutului...“. Gîndul e unul și același cu al tuturor românilor.

Tot „Românul“ dă o mulțime de „chestiuni de organizare“, pe care el le citește de parcă nu le-ar fi aflat cu o zi înainte, în

chiar ceasurile hotărîrii lor, fiindcă, iată, stă tot mai puțin în casă. Îi ajunge să iasă în stradă, în strada lui, și să audă despre toate, veștile circulă cu iuțeală, „ai auzit?“, „ai aflat?“, „ai citit?“, — „Atitudinea socialistilor români — P.S.D. român din Ungaria de perfect acord cu Marele Consiliu Național Român“!, alte chestiuni de organizare, programul Adunării Naționale („la 7 dm. serviciul divin, la 10 deschiderea Adunării în sala casinei din cetate, citirea rezoluțiunii“), „Armata română a trecut Carpații!“, Marele cartier general dă o „proclamație“, pe cerul Transilvaniei se ivesc aeroplane și ele dezlănțuie ninsori de manifește, cu apeluri către populație. Guvernul de la Budapesta încearcă (încă) să-i „înduplece pe germani, români, ruteni, sași, sârbi, slovaci“, „Românul“ transmite și aceste încercări cu liniște, cu liniștea celui puternic, un fluviu revărsat nu mai poate fi (acum) zăgăzuit și, din nou, „comitetul arunjător“ face chemare: „Frați români, Locul cel mai istoric al neamului vă așteaptă cu brațele deschise, veniți deci și-l atingeți cu pasul vostru, ca să simțiți fiorul ce l-a mișcat odată pe marele Voevod cu numele de arhanghel, pe martirii Horea, Cloșca și Crișan, pe Craiul munților Avram Iancu...“!

Domnul Goldiș vorbește fără ostenire, pledează, explică, înlătură șovăielile, Cicio-Pop își pune toată elocința în același scop, Suciu încă nu-și ostoieste umbletul pentru a organiza Adunarea, îndrumînd Comitetele, veghind asupra alegerii delegaților, poeții își spun versurile în piețe, ziaristii nu mai lasă condeiele din mînă, studenții se întrunesc, socialistii gîndesc programe, ostașii aleargă să ducă veștile și veghează, vești din tot Ardealul, din toată Transilvania, din tot Banatul, lumea înțelege de ce a fost aleasă Alba, dar mai presus de toate de ce este nevoie să se adune, în acel loc ales, popoarele lumii vor auzi, astfel, voința unei întregi națiuni, exprimată prin reprezentanții ei firești, sînt potoliți nerăbdătorii, aprinșii, iuțiții de fulgerarea faptelor, de ce nu proclamăm pe loc Unirea?, întrebă, de ce n-am făcut-o imediat?, de ce n-am profitat de momentul imediat următor retragerii delegației ministerului maghiar?, și atunci se aude, iarăși, îndemnul la ordine, la chibzuială, la respectarea dreptului de exprimare al fiecăruia, să se vadă, să se audă, cum că e un singur glas, e vrerea tuturor, nu cu rezoluții pripite, chiar mărețe fiind scopurile, nu cu doar „vocile“ unora, ci... „veniți cu toții!“... „Alba vă așteaptă!“... „Români, a sosit ceasul, fie-

care să...“ și cu toții înțeleg, deși e greu să mai aștepți, să mai rabzi, să mai înduri...

Și de pretutindeni se pornesc oameni, pe jos, în căruțe, pe trenuri... în gara... o patrulă de jandarmi a încercat... hotărârea eroică a lui..., incidentele sînt (aproape) neînsemnate, nu un tren ar trebui oprit, nu un șir de căruțe ori cetele de oameni, ci acel fluviu despre care el scrisese, găsise puterea și îndrăzneala să scrie un poem, citindu-l apoi, cu glas răgușit de emoție, la adunarea ținută în fața școlii lui și elevii, dascălii, orășenii veniți l-au ovaționat, s-a alăturat și el aclamațiilor căci nu poemul său era cinstit astfel, ci ideea cuprinsă, gîndul acela, arzînd, din el...

Să ningă, spunea, își spunea, să gădesc o sanie spre Alba, să zbor, iute ca gîndul, ca vîntul, cu vîntul cel mare ce a început să bată și-n zvon de zurgălăi de argint să alunec în susul străzii mele, apoi... veniți ninsori, binecuvîntați acest pămînt al nostru, hai voi cai, mîncăți jeratic, ca-n basme, e vreme de basm o asemenea vreme, de basm zămislit aievea, veniți, deci, vrem să ne purificăm în prea-curățenia voastră, zăpezilor!, le chema el, împodobiți țara asta ca să arate așa cum am tot visat-o, nu eu, nu oamenii străzii mele, nu orășenii ce se pornesc spre Alba, ci toți românii încrezători în dreptatea visului lor, a năzuinței lor, a luptei lor, oh, de-ar găsi o sanie să-l poarte prin ninsoarea ce sigur va veni, atîtea semne...

XXI

...atîtea semne îi dau dreptul să spere într-o apropiată ninsoare. Dacă nu, o va impune, chiar așa, de ce n-ar porunci norilor, vîntului, iernii? Gata, s-a aprins, parcurge strada într-un soi de exaltare ce nu trece nebăgată în seamă, oamenii se întorc după el, un bărbat înalt, avînd capul descoperit (pe asemenea frig!), cu paltonul deschis, fără mănuși, tăindu-și drum, grăbit, prin șuvoiul de oameni, despiciindu-l... Așa-l vor

fi văzut trecătorii, pe el, siluetă decupată pe fondul bătrinelor ziduri, așa se gîndește că va fi arătat cînd s-a îndreptat spre teatru. Cu toată graba-i mare, în capătul străzii s-a oprit (cum avea s-o facă și la noapte) uitîndu-se în lungul ei...

Strada...

Strada lui.

Avea chiar dreptul s-o numească așa? Bine, atunci: și a lui. Altfel, ea aparținea... Sigur, a mai spus-o, se știe, cui putea aparține o asemenea stradă — pe care se aflaseră trei redacții, unde locuise Goldiș, drum (de atîtea ori) pentru oameni de seamă, trecînd, cîndva, spre teatru (ca și el), zorînd spre redacții, străbătînd-o pentru a ieși în strada unde se afla Consiliul Național Român, cui, deci, putea aparține strada aceea decît istoriei? Istoria orașului, istoria țării... Nu, nu erau „cuvinte mari“. Erau adevărate și el le putea rosti din toată inima. De cîte ori o parcurgea era fascinat de clădirile-i vechi (pînă și casa unde locuia împlinise o sută cincizeci de ani), dar, mai cu seamă, de posibilitatea unei întîlniri... Ei, uite, cu tot riscul de a fi socotit un (de nevindecat) visător, i se tăia răsufierea cînd, în vreo dimineață — umbrele mai stăruiau pe sub porțile înalte, amintirea nopții abia trecute — zărea un grup (un grup răsărînd brusc în fața lui, formulare exactă fiindcă grupul se ivea dinspre capătul estic) în care... Cine l-ar fi crezut atît de... Adică el ar putea fi incredințat că distinge, între părelnicele umbre, pe cea a lui Eminescu, pe cea a oaspetelui sosit din Oradea, anume ca să-l întîlnească pe poet acolo, pe cea a ospitalierei gazde, mai vîrstnicul...? Cui să spună asta? Simple năluciri? Dorința lui de a reînvia un trecut de care era atît de mîndru? La urma urmei îl oprea cineva să...? Era liber să vadă, în trecătorii mai mult sau mai puțin grăbiți, mai mult sau mai puțin visători (ca el?), mai mult sau mai puțin preocupați (de gîndurile lor) pe oricine. Chiar și pe niște oameni nenumiți. Ostașii Gărzii Naționale Române, ziariștii, actorii, elevii, studenții, ucenicii, calfele, maistorii, țărani (rătăciți în marele oraș, pîrînd astfel, dar nu speriați, fiindcă veniseră acolo cu rost anume), oameni din alte timpuri (ale străzii). Nenumiți dar nu necunoscuți (lui). Știa ce treabă are fiecare — sau cel puțin ghicea asta, dacă nu cumva el hotăra cam ce urma să facă trecătorii întîlniți. Cu alte cuvinte, din oamenii văzuți întîmplător, crea personaje. Hotărîrea, cu privire la ceea ce urmau să întreprindă ele (personajele), o lua în funcție de ceasul zilei (sau al nopții), de clă-

direa în dreptul căreia se întâmpla să le întâlnească (fiecare casă avea, în fond, și istoria ei), de, în sfârșit, dispoziția (inpirația?) sa. Ceea ce nu însemna că umbla pe stradă năuc toată vremea, croind și răscroind personaje literare. Se încrucișa cu oameni cunoscuți, vecini despre care știa prea bine ce fel de preocupări au, care le era numele, ba poate și visurile lor le aflase — fiindcă, nu-i așa, doar nu se socotea singurul visător al străzii... Se saluta cu aceia, mai schimbau câteva vorbe, își zimbeau fiindcă... Fiindcă era firesc. Veneau însă unele seri (de pildă) când strada era pustie și el avea prilejul s-o... populaze după plac. Aducând acolo pe cine voia. Acolo, locul fiindu-i unul dintre cele mai dragi din câte cunoscuse. Și o făcea ascultând foșnetul teilor (rămași numai în memoria lui), aducându-și aminte de murmurul frunzișului din teiul de acasă. Teiul din satul său în care, era incredințat, trecuse chinezul Tudor după bătălia cu răitarii imperiali (ca să dea, în continuare, prin zvonul frunzelor, povește satului). Tei pe care-l ținea drept frate bun cu tinărul castan din curtea interioară a „Românului“. Legătura făcându-se iarăși firesc, distanțele neînsemnând (în asemenea clipe) nimic, și ce distanță putea fi între un copac care veghease asupra satului ce se dorise mereu liber, nesupunându-se nici în fața steagului cu vultur bicefal, nici în fața celui cu semilună, și un copac răsărit în locul unde se încinsese hora flăcăilor din Mîndruloc, hora aceea de atîta timp visată și apoi, odată pornită, cuprinzînd spații tot mai largi, înstăpînînd o țară?

Sau, la amiază (spre o altă pildă), prins în șuvoiul mulțimii, închipuindu-și că abia ieșiseră muncitorii din atelierele lui Lengyel... Ehe, păi cît se scursesese de cînd atelierele se mutaseră de pe strada lui? Avea un vecin, maistru la Combinatul de prelucrare a lemnului, acela putea să-i povestească despre cum niște ateliere cu mai puțin de o sută de muncitori se transformaseră (într-o altă parte a orașului) în gigantul combinat (iată, o nouă istorie!).

Asta însemna că...

Bineînțeles, cunoștea bine combinatul (de azi) și asculta cu plăcere istorisirile maistrului (urmașul unui muncitor al bătrînelor ateliere), nu-și putea îngădui să viseze întruna. Cînd îi veneau prieteni din alte orașe, le arăta strada, explicînd cu însuflețire ce s-a petrecut de-a lungul ei (a istoriei adică), dar făcea pe ghidul și pentru locurile (și lucrările) noi. Cît despre visările lui (de noapte și de zi) le ținea tănuite. Îl priveau. Dar nu-

treă dorința ca, după ce oaspeții vor fi părăsit orașul (aflînd atîtea mai cu seamă despre stradă), să viseze asemenea. Și să-i iubească orașul, așa cum era, cu frumusețea-i veche și nouă.

La rîndu-i, cînd se afla departe, în vreo călătorie, își visa strada. Cum putea s-o uite? Să nu-și reamintească (mereu) miracolul răsăritului; să nu urmărească (apoi) drumul soarelui de-a lungul ei; să nu (re)admire apusul — o zi a orașului (și a oamenilor săi) putea fi măsurată după acel drum al soarelui. O asemenea stradă nici n-ar fi fost posibil să fie altfel orientată decît după calea soarelui. Iar nopțile... Nopțile-i calme, în care aroma florilor de tei..., sau strălucirea florilor de castan..., sau lumina lunii argintînd curțile interioare... Ori, dimpotrivă, nopțile-i zbuciumate, fulgerele scurgîndu-și puterea în oglinda acoperișurilor de tablă, de țiglă roșie, de gresie..., tunetele stîmpărîndu-și ecoul pe sub bolțile intrărilor..., torențele ploii clocotind în burlanele de fontă...

Oho! Se va fi gîndit la toate acestea și atunci, în scurta-i oprire, din capătul străzii? Ar putea fi acuzat de romantism? Fiindcă...

La urma urmei fiecare om are o stradă a lui, așa cum s-ar cuveni ca fiecare să aibă un sat al lui de unde... Și ce să se facă, atunci, născuții la oraș? Poate părinții lor. Moșii. Strămoșii. Odată și odată tot va fi fost un sat...

Cît despre romantism, ce să mai vorbim, lui nu i se întîmpla să treacă grăbit, mînat de importante treburi, și să nu se piardă în reverii? Ba da, ba da, s-ar fi grăbit să răspundă — dacă (totuși) l-ar fi întrebat cineva, deși... Ei, ce mai era? Păi, ar fi adăugat imediat și altceva. Și anume că nu se simțea mîndru de treaba asta. Era convins că sînt locuri pe unde nu se cuvenea să treci oricum. Îndrăznind chiar să spună că prin curtea interioară a „Românului“ nimeni n-ar fi avut drept de trecere fără să-și descopere capul. Și, încă, ar trebui opriți toți aceia care nu știau ce fusese acolo. Care nu bănuiau măcar că în jărul castanului (nu, acela răsărise mai tîrziu), pe petecul acela de pămînt cuprins între ziduri se pornise hora flăcăilor din Mîndruloc (și zidurile împrejmuitoare nu-i putuseră opri creșterea, întinderea, rotunjirea).

Își alesese el strada?

Putea nimeri, pe o alta, orașul e mare, e greu să-ți alegi, neapărat, o anume adresă (nu-i așa?). Aici lucrurile se încurcau. În sinea sa era incredințat că așa trebuia să se întîmple. Adică

să se potrivească astfel lucrurile încît el, ca gugulan fălos ce se afla, să nu ajungă în altă parte. Nu era vorba de truffie. Făloşenia gugulanilor ține de firea lor. Acel unchi al lui, la care de atîtea ori se gîndea (ajungînd să-i ia obiceiurile, ba mai mult, să-i folosească, pîi cum?, amintirile, pînă întru atît de departe încît să i le retrăiască) nu se stabilise și el tot acolo? Și unchiul unchiului său, cel ce pornise prin lume în sania-i cu tricolor, nu se oprise, firese, în aceleași locuri?

Numai că încredințarea lui nu putea fi trîmbițată, nu putea fi strigată în gura mare. S-ar fi putut crede că-i vorba chiar de truffie. Așa că și asta trebuia s-o păstreze tăinuită.

Cel mai bine era, dacă venea vorba despre stradă, să pomenescă doar că locuiește acolo. Fără alte explicații. Așteptînd ca alții... Ca alții să ce? Îl apuca furia (de-a dreptul) cînd vedea că unii rămîn impasibili la aflarea unei asemenea comunicări: eu locuiesc pe strada... Și nu se potolea pînă ce nu izbutea să țină o adevărată prelegere. Nu despre persoana sa, nu despre felul în care (și cînd) ajunsese să locuiască pe... Ci, bineînțeles, despre stradă. Băgase de seamă că dacă „prelegerea“ se referea numai la istorie, toate se desfășurau bine. Era ascultat cu interes. Însă dacă-l apuca vreo toană să povestească despre o anumite clădire, despre balconul casei vecine, despre culoarea zidurilor în asfințit, despre calcanul casei lui, despre poarta din fier forjat de la numărul..., era privit cu mirare. Lucrurile reîntrau în normal cînd aducea vorba despre oamenii străzii: Cei de dinainte. Ori cei de acum. Cum ar fi fost vecinul său, maestrul de la combinatul de mobilă. Pe oameni îi interesează, întotdeauna, povestea altora.

Indiferent la ce se va fi gîndit el, stînd acolo în capătul străzii, este sigur că a trebuit să-și răspundă numeroaselor, obișnuitelor (lui) întrebări. Așa s-ar explica și popasul său.

Simțise de la început, adică de la prima venire în oraș, aceleași sentimente față de stradă? Greu să răspundă. Posibil însă, chiar de atunci, să le fi presimțit. Sînt locuri pe care le iubești, ori le urăști din prima clipă. După cum există altele care te cuceresc cu vremea. Să spunem, atunci, că înțelesese de la început un singur lucru: locul acela i se potrivea. Se potrivea și el, locului? Își promisese, de atîtea ori, să scrie despre strada sa. Nu neapărat despre cum arătase înainte și nici despre cum arăta acum. Dar despre ceea ce s-a petrecut în timpul străzii, da. Și mai ales ce s-ar mai fi putut întîmpla dacă... Ei bine, dacă el

ar fi avut putința să... Fără să ignore ceea ce se petrecea zilnic, obișnuit, întâmplări în care era fără îndoială implicat, îi fascina trecutul. Și, în consecință...

... Întrebări, răspunsuri, îndoieli, certitudini, justificări. Nimeni nu i le cerea. Se simțea dator să și le dea, să-și explice nu doar atașamentul ei, de ce să n-o spună, iubirea-i, devenită obsesie, față de strada aceea. Și cîți oameni vor mai fi simțind la fel, privitor la străzile lor — fiindcă acolo s-au născut, au copilărit, au sărutat prima fată, și așa mai departe, cîți, deci, n-ar fi în stare să-și declare dragostea lor pentru un bulevard, o stradă obișnuită (indiferent de numele ei, să zicem), o uliță a vreunui sat?

... Păi s-o facă. S-au scris destule poeme, s-au compus cîntece, au apărut romane.

... Putea fi mai însemnată o stradă decît alta? Nu numai cîntărind faptele înscrise în istoria ei. Socotind doar sentimentele prin care era legat de un loc cel ce și-ar fi pus o atare întrebare. N-ar fi tras prea greu, în balanță, frumusețea sau modestia clădirilor, lărgimea ori îngustimea trotuarelor, prezența unor copaci — mai mult sau mai puțin falnici, bătrîni sau tineri, încărcîndu-se de podoaba florală atunci cînd... Asta-i acum! Toți dau în floare la vremea cuvenită, în anotimpul potrivit... Dar teiul din satul său n-avusese puterea să înflorească și iarna? Cel puțin în poveștile satului așa se spunea, și care slătinar nu crede în ele? Și că a venit vorba despre sat, n-avea și acolo o uliță a lui? De care era mîndru nevoie mare, nici nu s-ar fi putut altfel — aceea era ulița neamului său. Se cuvenea, acum, să pună alături ulița din Slatina Mică de strada asta a orașului? Vrînd-nevrînd, trebuia. Prima era a neamului său, a familiei. Cealaltă era tot a neamului său, numai că familia era una mult mai mare, cuprinzînd în ea întreaga romînire.

Așa că pînă la urmă, de cîte ori era frămîntat de asemenea întrebări, își răspundea simplu: o stradă ca aceasta nu se mai află! Și de aceea îndrepta, imediat, afirmația că e numai a lui. Era și a lui, așa cum aparținea, în egală măsură, fiecărui român. Și își mai spunea că o iubește pentru spiritualitatea ei. Pentru viața ei cea adevărată.

Pierdea, uneori, ceasuri întregi, cufundîndu-se în cercetarea unor hărți vechi. Adunînd fotografiile de epocă, planuri, ghiduri,

almanahuri, calendare, reviste apărute de-a lungul timpului, le alătura hărților și încerca s-o reconstituie în memorie, pentru o epocă sau alta. Închipuindu-și cum va fi arătat când . . . De altfel, simpla citire a numelor ce se perindaseră și după care fusese botezată strada îl ajuta să . . . între în atmosferă. Înainte de Imperiu se chemase *Strada Domnilor* iar sub Imperiu (cu administrația nemțească) i se spusese *Herrengasse*. Venise „dualismul“ și numele, mai întâi, s-a tradus : *Uri Utca*, apoi s-a schimbat : *Deák Ferenc*. Iar după Unire : *Mihai Eminescu* ! O istorie condensată în câteva denumiri. Ce să mai spună de numirea firmelor ? Găsite prin almanahuri și calendare. Dar despre teii ce o împodobiseră în 1918 ? Îi văzuse într-o ilustrată (și acum le auzea, noaptea, foșnetul). Bine. Avea „decorul“. Casele, firmele, teii. De abia de aici, însă, putea să cuteze la căutarea sufletului ei. Și acesta era, de fapt, cel al oamenilor care o locuiseră, o străbătuseră sau (aflați în alte locuri) își îndreptaseră gândurile spre ea. Cum și a celor care astăzi . . .

Așadar acesta putea fi, abia acum, un început. Dacă ar vrea să vorbească despre . . . Sau mai multe începuturi, fiindcă putea porni de la atitea. Și de la atîția. Unchiul ziarist, maestrul de lă combinat. Redacțiile și primele ateliere. În preajmă, în jurul axei care era strada (o axă a istoriei de țară), sediul Consiliului Național Român, sediul primei județene de partid . . . Oameni cărora li s-a păstrat numele, oameni, mulți, fără nume dar gîndind la fel. Pînă și orientarea străzii — nu numai după drumul soarelui ; în capătul dinspre răsărit, Mureșul ; în cel dinspre apus, aeroportul. Deschideri spre lume. Ca să găsească pista de aterizare, orice avion, trebuie să urmeze o axă care nu-i alta decît aceea a străzii . . .

El a stat acolo, în capătul străzii și s-a gîndit la toate, sau doar la o parte din ele (atunci), promițîndu-și că odată va veni vremea — era dator s-o facă — să scrie despre . . . Poate o va face. A stat, deci, a privit, așteptînd cu speranță . . .

... speranță deloc deșartă era aceea de a afla pe cineva care să-l ducă la Alba, după cum îi era visul. Fiindcă îl întâlnise, pierzându-și glasul de uimire, atunci, pe năzdrăvanul său unchi — cum să-și fi închipuit că dă peste el în oraș, și încă unde? În fața Comenzii Gărzii Naționale, cerind lămuriri, luând din scurt ostașii, nepierzându-se (prea tare) nici înaintea comandirilor, ehei, păi nu venea el de la drum lung? Păi nu străbătuse el cale plină de primejdii, într-un chip ce îl făcuse repede cunoscut, de cum ajunsese în oraș? Păi nu se întorsese el, nevătămat, de pe un front, greu ca toate fronturile? Mînat de dorința de a vedea cu ochii lui, de a pune un umăr (de nădejde) la lucrarea cea mare, de a asculta cu urechile sale cîte se spuneau în acele vremuri, ca să se poată duce apoi acasă și să aibă nu doar cu ce se făloși — că a văzut, a dres, a ascultat, ci pentru a avea și satul lor un om acolo, și astfel să fie satul împăcat că numele celor ce se bătuseră cu turcul și cu răitarii imperiali nu fuseseră date de rușine. El își urmase, astfel, o chemare firească. Și nu ținuse socoteală nici de vorbele muierii lui, nici de vorbele neamurilor sau ale ortacilor, adică, îi spuneau ei, n-ajungea că a scăpat de plumbi acolo, pe pămînturi străine, nu-l îmbucura îndeajuns întoarcerea în ograda sa, la pămînturile ce-l așteptau, îl așteptaseră atîta vreme?, ce lipsă avea el de un nou drum pe cine știe unde, prin străine așezări, fie și numai Orașul, căci la Oraș spusese el, mai întîi, c-ar vroi să se ducă, dar slobozise, scăpase, îl luase gura pe dinainte și mai adăugase el unele locuri cu nume mai rar pomenite pe la ei, așa că...

Așa că se pornise uica ăla al lui și întreaga poveste pe care o trăise cu acel prilej avea s-o treacă în calendarul purtat asupra-i și i-l și arătase, cînd se întâlniseră, în ziua aceea de pomină pentru el, tînărul aprins de dorințe și nutrind nădejdea unei călătorii nemaivăzute și nemaiauzite. Calendar cercetat mai pe îndelete acasă, în cămăruța de la etaj, unde stătea în gazdă, plătind nu mare lucru dar nici puțin pentru starea lui de slujbaş, oricum chemîndu-se că avea unde să locuiască și fiind chiar fericit că se nimerise că acea gazdă să-și aibă casa la cîtiva pași de redacție.

Calendarul era, de fapt, Păscălia primită de Ailă al bătrîn și tot el scrisese pe prima-i filă : „Aciastă carte este procurată de Nicolae Udria Învățătoriu în Slatina Mică la anu 1891 pentru Ailă Banu din Timiș Slatina nr. 274“, chiar deasupra hronografiei. Iar pe marginea slovelor ieșite de sub teascuri : „Spre aducere aminte de mine mi-am subscris numele meu Ailă Banu știind că mîna va putrezi iar scrisoarea va ugi“. Iar după trei foi a trecut : „zioa și luna și anu în care s-au născut acești oameni“ adică : în 13 decembrie 1857, Cătălina, 27 iulie 1860, Ilia, în noiembrie (n-a mai trecut și ziua) 1861, Iconia, în 30 septembrie 1863, Antănasia, în 17 februarie 1865, Mărgărușa, în 6 august 1867 Săceruica (aceasta, îl lămurise uica, fusese muiere cu copii la vremea cînd o altă Săceruică, urmașă de-a lui Tărăbugă, de fusese harambașă de lotri, s-a iubit cu unul din neamul Agheștilor, ce se gătea să ajungă ofițir în armata chesaro-crăiască, ceea ce se întîmplase cu ei și cu drăgostirea lor știa tot satul și nu mai avea rost să i-o răsspună); șirul de nume se încheia cu Filon, venit în lume la 7 aprilie 1867. Adică uica lui, moștenitor, la vremea cuvenită, al Păscăliei. Tot pe prima filă găsise el loc să-și treacă însemnarea și hotărîrea : „Calendarul meu pe o sută de ani“. Bineînțeles, Ailă al bătrîn mai are o mulțime de înscrisuri acolo, răspindite pe cuprinsul cărții — cum ar fi, de-o pildă, nume de nepoți și nepoate (Limbiada, Petria, Marcu, un alt Ailă, Tudor, Busuioc, Mărtin, Iosif și, trăind el peste 80 de ani, a tot înșirat la nume; ori îndreptările făcute la Cromovnic și Prognostic (de unde fiecare putea afla, după felurite semne, „care în toate dilele se întîmplă“, despre cum va fi starea anului ce-o să vină, și Ailă chiar ținuse socoata dacă-i drept ce scria acolo ori ba) sau, din loc în loc, ca să nu se zăuie, mai trecea ziua cînd a fost dată scroafa a mare la vier, cînd a fătat Breza, ori Sâmbotina ori Domnica, după cum se vor fi numit vacile lor, ba și cînd a fost înșchibat cîinele (nu și numele-i de Modoș). A mai umblat Calendarul pe drumuri de mirare, însoțindu-l pe stăpîn la cătănie (ajunsese acesta în compania cincea a batalionului I din Regimentul confiniar româno-bănățean nr. 13), și astfel fiind deschis pentru a se consemna vreo zi mai, deosebită, prin Prusia ori prin Italia. L-a purtat asupra sa și Ilia pe drumurile Dalmației, acela fiind, fără îndoială, singurul, din neamul Banilor, pînă atunci, care văzuse o mare. Făcînd el fronturile din Bosnia, din Herțegovina și cine mai știe

de unde, n-o fi avut omul vreme să scrie chiar tot (cît i-ar fi fost vrerea, adică), dar că, după ce s-a întors acasă, l-a însoțit pe Dragalina, fost Fähnrich, adică stegar, ajuns pe atunci sublocotenent, în cercul Bocșei, ca să pună ordine între alegătorii de acolo și să-l susțină ei pe omul stăpînirii (numai că ei au îndemnat oamenii să voteze cu domnul Coriolan Brediceanu, numitul Partidului Național Român), ei bine, despre asta a scris. Filon a făcut alt front; pînă să nimerească acolo a scris sînguincios, trăgînd linie sub fiecare însemnare, de cîte ori a stat de strajă la ștab-regiment, și cu cine, dar numai dacă se nimerea a fi vorba despre vreun ortac bun, adăugînd și cîntece ascultate în asemenea prilejuri ori în altele. De folos, pentru aducerea aminte, spunea uică-su, era o părere de scris, o scrijelitură făcută-n pripă și cu mare fereală, de aceea abia putîndu-se citi: „la noapte trecem frontu”. Lui însă-i ajungea atîta, pornind de aci putea lesne povesti cum s-a petrecut noaptea aia, cînd el și cu niște ortaci de nădejde nu s-au mai răbdat în țoale străine și n-au mai suferit poruncile în grai străin cum nici spaima că, doamne feri, tot slobozînd la nimereală plumbii, să nu lovească vreun piept de frate; așa că trecuseră în liniile românești și dobîndiseră dreptul să se bată pentru ceea ce se cuvenea, alături de frații de sînge. Atunci l-a cunoscut, și el, pe Dragalina, în puținul răstimp cît i-a fost dat acestuia să comande o armată română. Mai bine spus, spunea chiar uica ăl năzdrăvan, l-a văzut pe general în prima zi cînd ajunsese pe Jiu și trecuse prin Horezu, ca să controleze cum sînt pregătiți oamenii pentru bătăie. Uica Filon însemnase în care zi a lui octombrie 1916 a fost asta; puțin mai încolo a adăugat: „l-au pușcat pe ghinăraru nostru ăl bun“.

Calendarul acela îl luase Filon cînd pornise în noul drum, ca să-i fie la îndemînă cînd va fi vremea potrivită de trecut faptele de seamă ce se vesteau. În seara cînd el, tînărul dascăl și calfă de ziarist (de poezie nu pomienise în vorbirea lui cu uică-su, din sfîială sau cine știe de ce), îl găzduise pe neașteptatul gost, adică îl culcase în patul lui și el își așternuse de-a dreptul pe podele un culcuș cam sărăcuț, avusese timp să răsfoiască acel Calendar, ori Păscălie, ori carte despre neamul lor (fiîndcă așa se mai putea chema), minunîndu-se de toate cele. Așa aflase că la zodia lui Ailă (nu primul din neam care a purtat asemenea nume, dar primul ce a grijit de Calendar); la zodia aceluia deci,

se prorocea, alături de altele care nu se prea împliniseră, cum că va avea prunci mulți. Și avusese șapte. Numai că acolo mai scria: „va avea feciori mulți și ei vor avea mare cinste la vre un rege sau domn, ce ar pofti, pe voe le va fi“. Acuma, ce-i drept, avusese parte de copii mulți, patru fete și trei feciori, numai că toți rămăseseră în sat, plecările lor fiind vremelnice, voind și poftind numai să-și lucreze pământurile cu folos și să-și păzească bine cinstea lor de oameni gospodari, nici vorbă de cinstiri dinspre partea vreunor rigi ori domni. Toți feciorii fuseseră pe felurite fronturi, bătându-se chiar și pentru un împărat (ba Filon ajungând să se înfrunte cu cătanele ăstuia), dar nici unul n-a dobândit cine știe ce onoruri. Așa ar fi dacă faptele s-ar privi dintr-o ochire repede și nu s-ar despica-n patru firul poveștilor (sau începuturilor de povești) trecute acolo. Un fel de prim pas al adevărării spuselor „zodiei“ din Păscălie l-a făcut Ilia, cel ce a stat pe lângă Dragalina, un om însemnat deci, un „domn“ după cum zice zodiacul. Continuarea a făcut-o uica Filon, nu pentru că l-a văzut și el pe Dragalina și nu doar pentru că avusese curajul să treacă la ai lui, bătându-se pentru slobozenia pământului românesc, ci pentru că, iată, se încumetase la acel drum (lung) și ajunsese în preajma unor bărbați mari (nu-l găsisse el pe uică-su la Comanda Gărzii Naționale vorbind nu doar cu ostașii, ci și cu mai-marii lor, ba chiar domnii Goldiș, Cicio și Sucișu binevoiseră a-l cunoaște și asculta — lucruri pe care Filon abia avusese răgazul să le însemne, și cât putuse de scurt). Ceea ce îi povestise în seara aceea, gîndea, și cele ce se vor mai aduna, socotea, nici nu vor avea loc să mai fie cuprinse-n puținele locuri albe rămase pe filele Păscăliei.

Fusese o seară lungă, ei pătrunzînd adînc în noapte, pentru el fiind un fapt obișnuit, pe celălalt nelăsîndu-l să adoarmă neastîmpărul ce-l și mînase pînă în orașul aflat departe de satul lor, dar și aproape fiindcă tot pe pămînt românesc era așezat. Așa că el ascultase, mușcînd (lacom) din merele aduse de uică-su, iar acela își desferecase moara poveștii pînă ce-l răpusese oste-neala.

Povestea, Filon, că la întoarcerea de pe front, mai întii s-a apucat de rosturile gospodăriei, cu rîvna unui om ce lipsise atîta amar de vreme și se grăbește să redobîndească tot ce-a pierdut fără vrerea sa. Rîvna asta, de altfel firească la bărbații din neamul Banilor, era totuși cumva neliniștită, smintită de la calea-i cea bună, ceva nu-l lăsa să-și vadă în pace de trebuințele sale.

De vină era ceea ce auzise el pe front, ceea ce ştiricise apoi în drumul spre casă şi, în sfârşit, ceea ce se vorbea chiar şi în sat. Careva adusese un ziar de la Oraş, altul unul de la Lugoj, nu se mai ştia cine ajunsese pînă la Timişoara şi adusese vorbe asemănătoare celor scrise de ziare. Aşa că Filon nu s-a mai putut răbda şi a luat drumul Oraşului. Rost avea el unul. Îşi încărcase cocia cu mere. Nimeni însă nu băgase de seamă că sub aşternutul de fin, pe care şedeau poamele, strecurase tălpicii de sanie. S-ar fi dumirit unii (mai cu seamă că bătuse şi el cu vorba, uneori, mai mult decît s-ar fi cuvenit şi, atunci, tot el o abătuse astfel încît să risipească norul de bănuieli ce s-ar fi adunat), s-ar fi gîndit, aşadar, vreunii mai iuţi la minte că el se gătea pentru lungă cale. Apoi, toamna fiind pe sfîrşite şi slobozenia nînsorilor apropiindu-se, era înţelept să facă tot ce făcuse. Îşi luase, tot pe ascuns, şi ţoalele lui ostăşeşti (bunînţeles, şi Calendarul). La orice întrebare, avea un singur răspuns — ca un vrednic gugulan ce se afla, îşi ducea merele la Oraş şi pornea neînsoţit fiindcă vremurile erau tulburi şi la o asemenea ispravă muierea n-avea ce să caute. Că ajunsese acolo într-o zi de poamină, nimeni, iarăşi, n-ar putea spune că a potrivit-o anume. Şi i-a povestit despre adunarea la care participase şi despre care el, tînărul viitor ziarist, luase, la rîndu-i ştire din „Românul“. După adunarea de la Caransebeş se întîlnise în piaţul merarilor cu alţi slătînari şi prin ei trimisese vorbă acasă că mai are un drum de făcut pînă la Lugoj. Acolo a zăbovit cîteva zile, a întrebat de cunoscuţi, nu fusese Ilia omul Bredicenilor?, a intrat în vorbă cu necunoscuţi, a mai citit ziarele şi, lămurindu-se încotro se îndreaptă lucrurile, a uitat de casă (cît despre mere, nici gînd să le vîndă), şi-a prins caii la cocie luînd drumul Timişoarei. În cale a întîlnit cătane sîrbeşti, ştia de rostul lor pe acolo, războiul se sfîrşise de tot şi pajura cu două capete îşi frînsese aripile, înţelegerea era ca pînă la punerea adevărată în drepturi a păcii... dar despre asta el, nepotu-său, ştia mai bine ce şi cum. Dacă nu se legaseră de el cătanele sîrbeşti — la drept vorbind s-or fi mirat aceia vîzînd o altă cătană (Filon îşi în schimbuse ţoalele lui de acasă) minîndu-şi caii cu făloşenie mare, păi cum altfel, doar erau gătiţi ca de paradă, frumos ţesălaţi, avînd coamele îngrijit pieptănate şi cozile împletite, mai fiind şi împodobiiţi cu ciucuri de lînă vopsită în trei culori, roşu, galben şi vînat, minîndu-şi caii deci, singur, pe drumul mare, de parcă toată lumea era a lui, l-au şi întrebat unde se duce el aşa, cu o cocie

plină de mere și cu pușca așezată alături de el, învelită într-un cojocel dar nu de tot, atîta cît să i se vadă măcar capul țevii și cătanele se mulțumiseră cu răspunsurile lui, care va să zică dacă acelea nu-i pusese stăvili, nu același lucru i s-a întîmplat cu altele. Nu chiar cătane, acelea, dar tot uniformă purtînd. Întîlnise, mai cu seamă prin satele de la pustă, jandarmii cu pană de cocoș la pălărie. Aștia ba îl suduiau din te miri ce, ba îl alungau de lingă vreo fîntînă unde poposea să-și adape caii, din birtul unde intra să-și încălzească oasele, din ograda cîte unui gospodar ce se arăta primitor față de un asemenea drumeț și îngăduia odihna pentru el și caii lui. Ciucurii de lînă din trei culori erau pricina, la vederea lor se întăritau jandarmii. Dar tot datorită lor primise el liberă trecere, ajutat fiind de săteni. În comune mai arătoase învățase cum să se descurce, ochea casa școlii și dacă vedea acolo înălțat tricolorul, putea răsufli liniștit. Dacă nu, însemna că trebuie să se zorească și chiar asta făcea, cocia lui trecea duruînd pe pietrele drumului, scăpărau copitele cailor și el rîcnea la ei ca o adevărată cătană ce se afla, cînd pornește năvală împotriva vrăjmașului. Mai povestise Filon că-i era tare drag să oprească în locurile unde flutura tricolorul. I se mai întîmpla să se găsească cu vreun vechi ortac de cătănie, ori cu unul de-l cunoscuse la tîrgul de cai sau la piațul de mere de la Oraș, dacă nu, tot bine afla, adică oamenii de trecuseră în Gărzile Naționale, veghind la împiedicarea volniciilor, aveau atîtea să-i spună lui, drumețului (încă) singuratic, și o făceau bucuroși. Pînă-n preajma Timișoarei locurile nu-i erau necunoscute, slătinarii coborau ades în pustă, la vremea coasei, așa făcuse și el, în alte rînduri, le știa deci, din auzite ori chiar din văzute. În timpul drumului său gazetele aduceau ba vești bune, ba altele potrivnice, prin sate nu domnea doar neastîmpărul, se mai isceau și sfade păguboase, se slobozeau puștile, jandarmii încă mai încercau să păzească bătrîna ordine — care ordine știa toată lumea cine și cum o instăpînise, mai erau și cei din administrația rămasă și ea la regulile vechi, se trăgeau clopotele, se mai puneau foc pe undeva, se bătea toba ca să se comunice noile porunci sosite, de la Marele Sfat Român și astea, se înțelege, trebuiau nu doar auzite ci și urmate. După cum și el, Filon, își urmase, neabătut, calea începută. Intrase în Timișoara într-o zi, pe la amiază, socotise el că așa poate afla mai cu izbîndă un rost pe acolo, se săturase de dormit pe apucate, de moțait cu hățurile în mîini, mai să le scape, dacă drumul era fără semne de primejdie

se putea lăsa în voia cailor, liniștit, fără griji, după cum în grija și voia lor se lăsase când îl urmăriseră jandarmii călări ieșiți de sub o aripă de pădure, atrași nu de cocie, ori de ce se putea afla în ea, ori de omul îmbrăcat ca o cătană, ci de tricolorul care flutura în vârful unei prăjini — gândise Filon, după câte tot văzuse, că venise vremea să-l scoată la iveală, lucraseră la el, sub porunca sa, mai multe muieri din neamul Banilor, ca să fie, le spusese, când va veni vremea cea mare și când el, cu mâna lui, îl va lega de crucea bisericii, fiindcă ar fi fost un loc de unde putea fi văzut de către tot natul. Cu jandarmii aceia nu fusese o poveste de șagă, îl strigaseră cu glasuri sparte, rele, răgușite de băutură, îi porunciseră să oprească, să dea socoteală unde se duce și ce vrea el, le auzise pînă și hohotele de rîs înțelesese batjocura unuia care vorbea despre armata română, adică, vezi bine, el, prăpăditul ăla din cocie era, cu steagul lui cu tot, chiar TOATĂ armata și Filon, cu sîngele suit în cap, slobozise frîiele cailor, așternîndu-se la drum ca o nălucire, el, caii și cocia sa cu tricolor. Erau trei cei de-l urmăreau și n-avea ochi pentru ce s-ar fi putut ivi în drum, asta era treaba cailor, el aruncase mereu priviri peste umeri, când pe o parte, când pe alta, măsurînd cu cît se apropiau aceia, nu se temuse pentru el, grija-i era pentru cai, dacă-i lovea vreun plumb?, și mai cu seamă pentru tricolor, bănuia la ce batjocuri ar fi fost supus dacă-l ajungeau. De unde să știe ăia ce fel de cai avea Filon din Slatina Mică?, se întrebă și-l întrebă, atunci, în noaptea ce nu se mai sfîrșea și el, ascultîndu-l, nici nu vroia să se sfîrșească prea repede. Păi mîncău pămîntul caili lui, nu altceva, și poate că ar fi scăpat numai datorită lor, dar asta i se păruse de rușine, nu s-ar fi convenit să dea dosul, chiar așa, fără să-i înfrunte în vreun fel. Și după un cot al drumului strunise caii încințați, îi mînase mai la fereală și el ieșise, după ce dezvelise pușca din culcușu-i călduros, în mijlocul drumului. La primul foc al său cei trei se opriseră, de bună seamă mirați. Așa că-i rămăsese vreme să-l măsoare ca lumea pe cel de-al doilea. Și jandarmii au dat ei dosul, suduind, iarăși, răgușit. Le trimisese și un al treilea plumb, ca pentru a le ura sănătate, rîzînd el de data asta, nici măcar nu-i luase în cătare, slobozise plumbul doar ca să le fluiere la urechi vestea că, dacă și-ar pune mintea cu ei, s-ar schimba treaba de tot. Așadar Filon intrase în oraș destul de ostenit, după cum și caii îi erau, și nu mai rătăcise pe ulițele mari din inima Timișoarei,

cum l-ar fi îndemnat gîndul și, de ce să n-o spună, mîndria lui de gugulan, fălos c-a ajuns pînă acolo, ci se dusesse ață mai înspre margine, pe unde știa că-și ridicase casa un șvab plecat din Sadova, unul cu care-și avusese învecinate pămînturile din lunca Timișului. Neamțul, cu aplecare pentru lucrarea frumoasă a lemnului, se mutase mai de mult acolo și era, ajunsese, un maistor cu nume bun. Îl găsisese repede și se cam mirase de nemirarea aceleuia văzîndu-și gostul picat ca din senin. Prea se întîmplau multe, ca să se mai poată minuna cineva din orice. Îl și oprise din încercarea sa de a-i lămuri rostul drumului său, ehei, îi spusese maistorul, dar el unde trăiește, pe ce lume?, el n-are urechi de auzit și ochi ca să vadă? Ba mai mult, îl bate gîndul să se pornească și el, să ia drumul Aradului, se căutau pe acolo maistori ca el, avea prieteni ce-l puteau ajuta să-și afle de lucru pe măsura-i, n-ar fi stricat, mai spusese, să facă împreună drumul acela fiindcă, nu-i așa, se nădăise că drumul lui Filon nu urma să se sfîrșească în Timișoara ci, ehei... Se bucurase Filon de istețimea maistorului și-i făgăduise că-l ia cu el de îndată ce va găta de cercetat orașul mai pe îndelete. Oho!, sărise neamțul care, în vreme ce el își deshămasse caii, înfășurase cu grijă tricolorul, alesese niște mere mîndre pentru pruncii ieșiți în ogradă să se zgîiască la el, oho, spusese Filon că a făcut neamțul care se tot învîrtea în jurul cociei mai mult încurcîndu-l, apoi asta era ușor, știa el ce-i demn de văzut și ce dorea de fapt să vadă fostul lui vecin de pămînturi, aveau și vreme destulă, fabrica unde se băgase el stătea, lăsaseră muncitorii lucrul ca să iasă în stradă și să facă mare manifestație; Filon se crezuse dator să-l întrebe, cam aspru, că de ce nu se afla măcar el la lucru, el și cei asemenea lui, că doar nu... Ehei, să fii sănătos vecine, își amintise, zîbind subțire, Filon vorbele aceleuia, crezi că nouă nu ne pasă unde trăim?, moșii noștri au venit aici, unii de voie, alții de nevoie, ne-am așezat vetre de sat, ne-am întemeiat familii, se cheamă că avem o casă a noastră și nu e totuna dacă această casă a fiecăruia dintre noi e sub autoritatea unei puteri dușmănoase ori, dimpotrivă, a uneia care dă slobozenie fiecăruia să gîndească ce vrea și să făptuiască după cum îi e voința în casa aia a lui care... Se minunase, iarăși, Filon, povestindu-i lui, de vorbirea maistorului, una ca a oamenilor de la oraș, se vedea că nu șezuse degeaba pe acolo și chiar îi spusese, răs-picat, pîi ce credea vecinul Filon?, că ei, șvabii, uitaseră de interzicerea folosirii limbii lor pînă și în școli? Ca să nu mai

vorbească de tot ce era trecut în legile lui Apponyi. Cît despre administrație . . . Iar declarațiile Marelui Sfat vădeau înțelegerea democrației și . . . Și aici, recunoscuse Filon, el se dăduse bătut, grăbise cu rînduiala lui și intrase în casa maistorului, despre asemenea lucruri nu se putea vorbi în timp ce-și grijea caii, știa și el cîte ceva, auzise destule vorbe alese dar tîlcul unora nu-l prea pricepea, se nimerise după socoată, un fost vecin de pămînturi era numai bun să-i deslușească și lucruri pe care s-ar fi rușinat să le dezvăluie ca neînțelese cîne știe cui. Domnii de la Oraș vorbiseră frumos, lugojenii încă se pricepeau la vorbele politicești, de parcă numai cu rostirea și rostuirea lor se îndeletniciseră, dar cum era să recunoască un slătinar, fălos nevoie mare, că . . . așa și pe dincolo. Sfatul cu maistorul durase pînă-n miez de noapte. Cel mai tare îl minunase nu numai faptul că vecinul lui de odinioară dorește Unirea, de asta nici nu se îndoise de altfel, ci lucrările celor de-o seamă cu acela, adunările unde s-a hotărît și s-a și spus în gura mare care-i vrerea șvabilor. Și, socotind drept, era mai de lăudat asta decît făptuirea lui, ce-o crezuse, cumva, ieșită din firea lucrurilor, aceea de a-și lua lumea în cap și a colinda lumea asta într-o cocie cu tricolor. Nîroc că-l liniștise maistorul. Nu va mai trece mult, spusese, și pretutindeni se va înălța tricolorul. Au bătut ei Timișoara vreo trei zile, ducîndu-se la marile adunări de prin piețe, de pe străzi, din curtea fabricilor, unde nu se vorbea despre Unire?, apoi au plecat spre Arad și ajungînd aici Filon înțelese că, în sfîrșit, nimerise în miezul întregii fierberii ce gătea preschimbarea lumii. A cam stîrnit uimire ivirea lui la Comanda Gărzii, ortacul o fi scăpat vreo vorbă ostașilor de strajă, vorba s-a lăfit și o mulțime află despre gugulan, cocia lui cu tricolor și merele nevindute încă. Așa că pînă la urmă îl chemase chiar domnul maior Vlad, i s-a înfățișat și acela l-a pus să-și depene istoria drumului făcut. S-a mai arătat dornic să afle și care-i starea prin locurile străbătute, l-a ascultat de parcă el, Filon, ar fi fost uns, peste noapte, ca popă, ba a mai chemat, în mare grabă și pe alți domni. Unul, cu un chip pe care i se putea citi de îndată blîndețea, dar și o umbră, o părere de oboseală — trădînd nopți nedormite și zburcium de suslet, cu ochii privindu-l cu bunătate dar scîpărînd de cîte ori povestea lui pomenea despre larga mișcare omenească și după aceea repezindu-și mîna asupra unor foi ca să însemne cele auzite, să vezi, mirare!, un altul arătînd mai bărbătos, cu mișcări de om învățat să poruncească și arătîndu-se bun mînu-

tor, de vorbe și mai venise unul, ușor mai vîrstnic decît primul, liniștit și cumpătat, punînd ordine, în vreme ce asculta, într-un maldăr de hîrtii cu semne oficiale, peceti, ștampile, semnături meșteșugit înflorite, mai lăsîndu-le numai ca să-și mîngîie mustața ori ca să-și ascundă poate zîmbetul stîrnit de fisticăala lui Filon, păi cum altfel s-ar fi înfățișat el, se întreba, în fața atîtor domni, de seamă, fără îndoială, decît ca un paup care . . .

Și el, nepotul care uitase de domnișoare și de dueluri și de cărți (că multe-s !, se uimise uica lui), ascultase, la rîndu-i, mai lămurindu-i cîte ceva, spunîndu-i că a stat de vorbă cu domni Goldiș, Cicio și Suciu (păi asta am aflat și io, ce, te-ai zuitat, că am fost primit să pun jurămînt și se cheamă că-s iar cătană, ostaș în garda noastră a românilor, îl repezise Filon), povestindu-i despre toate cele cîte se petrecuseră în Arad (mă, tu te-ai logodit cu mindreața asta de oraș, că altfel . . ., îi spusese acela, dar nu-i bai, continuase, vād că nu ne-ai lăsat de tot, măcar eu gîndul ai fost alătura nouă, măcar că o carte, din cînd în cînd, tot se cuvenea să trimeți, să afle ai tăi că nu te-ai înstrăinat cu totul și, uite, merele din satul tău nu te mai satură, ba mă cam tem să nu le termini, am io alte gînduri cu ele), așadar își umpluse noaptea cu povești și mireasmă de mere, cît despre neli-niștile lui ele pieriseră, duse s-au dat, ca vorbele care . . .

XXIII

... ca vorbele care rostite, o dată, într-o încăpere, încă mai rămîn o vreme acolo, păstrate între pereți, răsunînd și după plecarea celor ce le-au rostit, ecoul lor vibrînd, așa răsunau în mintea lui spusele lui Martin, cel pierit din văzul său fiindcă . . .

Amintirea vorbelor, deci, era mai vie decît amintirea imaginii fiindcă . . .

Deși n-ar fi putut spune, luat din scurt, scuturat din visare, trezit și așa mai departe, că vorbele lui Martin fuseseră chiar ale lui Martin fiindcă . . .

„Dumnezeule, unde-i el?, unde-s ceilalți?, de ce sînt singur aici și cu cine am vorbit?“ se întrebă în vreme ce se uită la bilețelul așezat sub sticla de pe birou și pe care scrie: „nu te enerva!“, își înalță, bineînțeles, enervat, capul, ochii îi înfilnesc un text asemănător, „nu te enerva!“ scrie pe un alt bilețel prins de colțul calendarului, din care-l privește o jună blondă, atunci se întoarce, brusc și îi vede.

Îi vede, adică, pe cei de-i crezuse plecați. Martin nu e printre ei. Toți îl privesc întrebători. Și el îi fixează întrebător. Ei, deci, se privesc întrebător. Sînt împărțiți în două tabere? Dacă el, singur, poate fi considerat, mă rog, o tabără. Și ce-i desparte? Iar dacă nu, ce-i unește?

— Asta e tot? întrebă ofițerul.

— Ziceați că...

— Pe cine vrei tu să convingi? întrebă Emil.

— Parcă ai...

— Totuși, povestea e frumoasă, spune, conciliant, Carol tatăl lui Carol.

— Dumneata erai...

— Eu am citit undeva povestea asta, spune Carol fiul lui Carol.

— Era vorba...

— Și de ce n-ar fi adevărată? Dacă a fost și scrisă... Doar nu-i un vis, vreau să spun că n-am visat... încearcă Laci.

— Ai fost...

— Grozav era să vă fi găsit adormiți pe toți! Nu s-a întîmplat așa, din păcate, dar șefu' are dreptate cînd... încearcă și Pitiu.

— De unde...

Ofițerul și Emil întrebă, Carol tatăl lui Carol și Carol fiul lui Carol spun, Laci și Pitiu încearcă. Deodată. Foc încrucișat. El e buimăcit. Ar putea fi buimăcit. După cum s-ar fi putut să fie chiar acela care ieșise în trecătoare și se întorsese ca să... Ca să ce? Ei întrebă, ei spun, ei încearcă. Și el ar vrea să întrebe, să spună, să încerce... La urma urmei ce a încercat? Pentru spunerea întrebărilor ar fi mai simplu. Cumva amețit, rostise doar începuturile de întrebări. Așadar: ziceați că rămînem singuri, de ce n-ați respectat promisiunea? (cine erau cei de trebuiau să rămînă singuri, cui făcuse ofițerul promisiunea?); parcă ai plecat cu benzile tale cu tot? (de ce trebuia

neapărat să plece, Emil, și să-și ia cu el și benzile-martore ?); dumneata erai în salon, dacă nu cumva în altă parte, de ce n-ai rămas acolo ? (unde trebuia să rămână Carol tatăl lui Carol ?); era vorba să-ți vezi de clienți, de ce i-ai părăsit ? (de clienții săi cei nevinovați trebuia să se îngrijească tânărul Carol ?); ai fost de partea mea, ce-mi aduci, tocmai acum, asemenea acuze ? (și, la drept vorbind, n-avea dreptul să-și folosească propriile texte, chiar fiind ele citite și de Laci ?); de unde ai mai răsărit și tu ? (Pitiu îl înlocuia pe plecatul, cu adevărat, Martin ? — asta dacă Martin fusese un personaj adevărat și nu cumva, iarăși, o plăsmuire, nici măcar nu semănau).

Oricum, încercările lui, chiar dacă le-ar da glas, dacă le-ar fi formulat ca atare, ar fi fost spulberate de o singură replică :

— Vinovatul se află în salonul restaurantului. Încă.

— Și eu care credeam că voi avea de a face, scuzați, cu un nou Javert, la fel de iscusit și perseverent în urmărire dar...

— Astea-s fleacuri romantice !

Çine a pronunțat asta ?

Oricine putea s-o facă.

Poate chiar el...

El care gândise și finalul : o vizită la spital, întâlnirea cu Linu, aflat evident, în afara oricărui pericol și recunoscînd că el a ridicat primul mîna, că asta era osînda lui, blestemul ce-l urmărea, ce-i urmărea pînă în a treia generație pe cei din neamul său care...

— Am dat telefon la spital, se aude vocea ofițerului.

— Drace ! spune el.

— Victima este în stare gravă. E tot la reanimare. Dar medicul de gardă mi-a dat toate asigurările...

— Păi da. Ce simple sînt toate. Dai un telefon...

— Vă pare rău pentru povestea ratată ?

— De ce ratată ?

— Mă refeream la cea reală sau, mai bine spus, la suprapunerea celor două povești, nu iese...

— Ascultă-mă...

— Pînă acum v-am ascultat noi. Nu vreau să vă jignesc, totul a fost interesant dar nu sîntem la o dezbatere, la o șezătoare, la un cenaclu... Ce-ați zice dacă fiecare și-ar prezenta varianta sa ?

— Excelent ! Colaborarea între autor și cititor. Inversarea de roluri. Cititorul devine autor iar autorul, ca să-l încete, devine cititorul textelor altora ; prezentându-le pentru discuții, devine și cititorul textelor elaborate de cititorul-autor, pînă la urmă ...

— Pe mine mă interesează vinovatul. Cel adevărat. El este aici și aștept o dovadă concludentă pentru a acționa în consecință.

— Poate femeia ... sugerează Emil.

— Mare-i grădina !... Păi aici sînt atîția ! Pe care să-l alegi, pe care să-i culegi ? Cînd eram eu tînar ...

Nicolae îl privește pe Carol tatăl lui Carol cu bănuială (o nouă capcană ? Bătrînul schimbă registrul și ...).

— Un dușman vechi. Sînt destule pricini de dușmănie între oameni. Poate chiar au plecat din același sat și ... , Laci nu mai continuă, se mulțumește să arate cu mîna spre Nicolae, totodată invitîndu-l, parcă, să-și continue povestea.

— Basmе ! Numai băutura e de vină. De ce nu vă gîndiți și la lucruri simple ? (Pitiu a întreat, e drept, pe un ton sfios, vîrsta nu-i îngăduie să ridice tonul, nici poziția lui, dar întrebarea e întrebare și ...).

— Pofțiți !, îl invită ofițerul pe Nicolae.

— După dumneavoastră. Pofțiți, culegeți, se înclină acesta.

— Așa n-o să se termine niciodată, remarcă Pitiu, retrăgîndu-se.

Acum sînt, din nou, cei de la început. Și dacă-i așa, n-au decît s-o ia de la capăt.

„Și care-i capătul ?, se întreată Nicolae, iritat de atîtea întrebări. Un om a fost lovit. Pe la spate. De către un, iată, altfel nu se poate, un ticălos care a dispărut. Acum, probabil, pîndește pe undeva. Cu cît trece timpul, devine mai periculos. Dacă recunoștea din capul locului, era altceva. Oricum, ofițerul va trebui să-și facă datoria. A lui care era ? Nu se amestecase îndeajuns ? Trebuia, oare, să încerce o altă, hm, viziune ? Cînd s-au prins în jocul cu benzile casetofonului, au formulat, deja unele posibile desfășurări de fapte. Sau, mă rog, cauzele desfășurării lor. De fapt bătrînul a făcut-o. Încercînd să-l păcălească pe Emil. Presupunea răzbuarea unui ins oarecare împotriva vreunui șef. Cum altfel ? O acțiune săvîrșită invers era exclusă. Și apoi, ce naiba, în ce timpuri trăim ? Doar nu ne

întoarcem la. Bine, nu ne întoarcem. Dar încotro pornim? Când ai trecut prin salonul restaurantului, ai văzut, în treacăt, câteva fețe de-ale mesenilor. Poate că unul semăna cu Martin din satul tău. Și de aici toată povestea (reamintită, de fapt, fiindcă ai mai folosit-o); le-ai servit-o, celor din birou, ca explicație. Laci și-a reamintit-o la rîndul său. Și ce-i cu asta? Azi atîția procedează astfel. Adună acele collages, alipesc texte culese cine știe de pe unde, le ordonează, le reordonează, le subordonează (ideii lor), iar cititorii, ascultătorii (cum ar fi și în cazul de față) își aduc la rîndu-le contribuția. Cei de aici au și început s-o facă. Iată-i pe cititorii-autori! Pardon! Pe ascultătorii-autori. Sint gata să serie (chiar și în colaborare) un roman întreg. Ție ce ți-ar mai rămîne de făcut? Să te prezinți, precum..., mă rog, și să spui: iată... am adus asta... iată, eu... asta... mantaua asta... stofa, iată, vezi (vedeți) în celelalte locuri e încă tare, numai cam prăfuită, pare veche, da-i nouă, într-un loc (locul cu Martin?) e puțin, asta... aici la spate și la umăr e puțin roasă (de vreme, de arșiță, de ploaie de... criticii moderni)... puțin iată și la umărul ăstălalt — vezi (vedeți), asta-i tot. Mult lucru nu-i... Ba este, oho! Și tu nu ești Akaki Akakievici și nici nu le-ai adus o manta, ci o poveste. Gogol l-a pus pe «diavolul chior» Petrovici să dea replica necruțătoare: «Nu, nu se mai poate cirpi. E o vechitură». Și un verdict: «Trebuie să-ți faci una nouă»! Ei, bătrînul... modern Gogol! Și el visa (prin eroii săi) femeii frumoase (ca și cine, mă rog?), virtuozitate, din ramă de iccoană parcă scoase... Iar ele, vaaai, erau niște... Niște astea, făcînd aia, vezi, doar asta..., vorba lui Akakievici. Ai văzut-o, tot în fugă, pe femeia aceea de la masă. Dintr-o repede ochire fiindcă gîndurile îți erau la altele (nu neapărat alte femei). Era frumoasă? Greu de spus. Un chip atrăgător (probabil că și fără farduri) dar cam obosit — un ten ușor arămit, contrastînd cu albeața (totuși) a gîtului înalt, prelung (deși prea viguros, prea, hai, strică totul... musculos, sternocleidomastoideanul încordat, umflîndu-se la întoarcerea capului peste umăr!); totuși albeața gîtului (semn de puritate) coborînd, prelungindu-se în despicătura dintre sîni, unde, fără îndoială, era loc umbros, deși ei tot albi trebuie să fie, marmoreeni, sub stofa rochiei închisă la culoare (voise să fie mai elegantă?)... O văzuse, deci, stînd liniștită, cuminte, cu mîinile (muncite) așezate, pentru odihnă, pentru așteptare, pentru reculegere (în curînd palmele se vor

apropia pentru rugăciune ?), deși vocea ei, după vocea ei — auzită pe bandă, n-ai fi putut spune că. Așadar, stînd. Ai văzut-o stînd.

*«Sta călugărița
în minăstire,
cu fițele albe
sub vâlul negru.»*

Ho-ho-ho, ha-ha-ha, uite că ai găsit ! Ce-ai găsit ? O strofă din Don Diego Sánchez de Badajoz. Sta călugărița... Afurisenie ! Atunci : sta sudorița... Să nu exagerăm. Ce-ți veni să te gîndești la... Oricum, legături există. Nu între ele. Între cele spuse mai înainte și... După un secol de la versurile lui Don Diego ăsta, un alt hidalgo se dovedea... modern. Modern pentru noi, cei de acum. Tot în Spania, deci, în Spania unde... Ai străbătut la Mancha și, poți jura, l-ai văzut pe Don Quijote — chiar dacă visai, atunci, cu ochii deschiși (dar «La vida es sueno», vorba lui Calderón, ai mai rostit asta, nu de mult). Și, în legătură cu paranteza («pusă» în gînd ?) — Quijote «proclamă necesitatea ficțiunii ca un cîmp de realizare ideală a aspirațiilor noastre» — vorba lui Călinescu. După ce l-ai văzut acolo, te îndoiești că un asemenea personaj putea să se nască într-un alt «cîmp» — nu numai al imaginației, ci în chiar acela, real, unde lesne puteai lua o turmă de oi drept armata unor cavaleri rătăcitori. Păi unde altfel decît pe întinsul acela ars de soare, cu pămînt roșu, cu stînci ireale crescute drept din cîmpie și cu un orizont mai... larg ca oriunde (... Spania, capăt de lume !). Ai fost și în cîteva (vechi) interioare toledane, ai parcurs ulițele bătrîne, strîmte, întunecate, întortocheate din inima orașului — alte spații născătoare de plăsmuiri. Și le-ai văzut ieșind de acolo, plăsmuirile, călare pe cîte un cal de lemn, pierzîndu-se dincolo de marginile cetății în necuprinsa cîmpie, în lumea cea mare. Atenție !, te pierzi și tu (într-un alt spațiu...). La urma urmei Miguel de Cervantes Saavedra polemiza (în felul său). Cu Ariosto, cu Bojardo... Bacalaureatul Carrasco discută cu Don Quijote (și) despre... «Minunatele isprăvi...». Mai mult, Cervantes luîndu-se chiar în zeflema. Iar Canonul și Barbierul, purificînd prin foc «biblioteca», se dovedesc necruțători cu o mulțime de cărți. Cei doi «critici» (mă rog, mă rog) cruță însă «La Galateea» de... Miguel de Cervantes. În «bibliografia» obligatorie, Cervantes nu uită să se strecoare. Atunci de ce să te sfiiești folosindu-ți propriile titluri ? Numai fiindcă «mo-

dernii» de azi cred că au descoperit ei procedeul? Nici măcar spaniolul n-a fost primul. Și, dacă tot ai intrat în treaba asta, cei doi pe care i-ai numit critici nu erau, în fond, niște «cititori». Discutând (și ei) cu hidalgoul împricinat, devin... autori. Citiții inteligenți, de atunci, ai romanului și cititorul — autor de acum ar fi trebuit / ar trebui să continue polemica (în închipuire sau chiar direct, cu adversari reali, avînd un punct de plecare... un punct de sprijin, nu-i așa, dați-mi un punct de sprijin și...). Ei bine, citiți au priceput, citiți au continuat, pe citiți i-a interesat polemica respectivă? Citiți au devenit (măcar) coautori? Cum se comportă stimatul cititor privindu-l pe nebunul (în ochii săi) de hidalgo? Rîde. Ceea ce e sănătos, dar nu ajunge. Cît despre acel bobo de Sancho, ce să mai vorbim...“

— Poate găsiți altă povestire, spune, pe neașteptate, Carol tatăl lui Carol.

— Cu alt final, propune Laci.

— Și, mă rog, desfășurarea..., se amestecă și Carol fiul lui Carol.

„Ia te uită!, se miră el. Numai că pe ăștia îi interesează miezul, nu modalitățile de exprimare și...“

— Finalul, oricum, îmi aparține, zîmbește ușor ofițerul. Indiferent de...

— Indiferent de ce?, întreabă, curios, el.

— De... tehnicile narrative.

— Mihai ar fi spus formule. El scria, într-o vreme, poeme de „formula unu“, zice Emil.

— Ca la mașinile de curse!, constată, satisfăcut, Laci.

— Și de ce nu?, sare Emil deși nimeni nu se grăbește să-l contrazică. Mihai e poet... Dacă mă gîndesc bine, în ultima vreme poeții sînt o adevărată forță în orașul ăsta.

— Ce atent ești cu ei!

— Scuzați. Nu-i ignor pe prozatori. Voi formați un grup. Grupul de proză...

— Recunoscut de cine?

— Eu am citit..., se grăbește Laci.

— Și eu, întărește Carol cel tînăr.

Ofițerul doar înclină capul.

— Ușurel, fraților, am venit aici din Banat, nu știu dacă...

— Acum se cheamă că sînteți arădean, aparțineți orașului.

- S-o spună arădenii.
- Eu votez în numele Pirneavei, se hotărăște Laci.
- Eu reprezint Aradul Nou, nu se lasă mai prejos Carol cel tânăr.
- Să-l aduc pe Pitiu ?, el e din Micălaca, propune bătrînul.
- Și dumneavoastră ?, îl întreabă Emil, n-ați votat încă.
- Ce să votez ?, ăștia tineri sar la orice vorbă.
- Totuși, dacă s-a început așa, de ce nu... În sfîrșit, pe cine reprezentați ?
- Raczfertaiul !, spune, triumfător, bătrînul.
- Eu vin din Micălaca-Sud, anunță, la rîndu-i Emil.
- Nu era nevoie să ne comunicîi asta.
- Ce, eu n-am drept de vot ?
- Ai toate drepturile. Spuneam doar că știm de unde ai răsărit. Ți-a citit toată suflarea reportajele despre noul cartier. „În diminețile senine...”
- Opriți-l !
- Și eu am toate drepturile.
- Te legi de mine, ca să scapi tu. Nu despre reportajele mele era vorba, ci despre...
- Chiar, de ce nu scrieți despre strada noastră ?, întreabă bătrînul.
- Puteți s-o faceți și fără să vă simțiți vinovat.
- Vinovat ?
- Vinovat că trădați Valea Timișului.
- În regulă, mă voi gîndi.
- Auzi domnule, gîndește !, te pomenești că asta face tocmai acum.
- Mă...
- Fără brutalități. Nici măcar verbale. Vroiam să spui că te gîndești chiar la o carte și ne-ai adunat aici pentru a-ți oferi subiecte, pentru a-ți da sugestii, idei...
- Nu eu v-am adunat aici. Parcă ați uitat de ce sîntem aici.
- Mă rog, atunci profiți de prezența noastră. Te pomenești că ajungem personaje !
- Eroi.
- Eu nu sînt încă monument, ripostează bătrînul.
- Unde dai și unde crapă !, șoptește fiul.

— Uite pe cine am crescut !, face tatăl și își privește fiul cu mare mirare.

— Eroi, ne-eroi, s-o luăm de la capăt.

— Noooi ?

— De ce nu l-am ajutat pe tovarășul ofițer ?

— Parcă voiati să mă ajutați pe mine !

— Ajută-te singur !

— Oameni buni !

— Ce strigăt patetic !

— Reveniți-vă, ce naiba !, ridică tonul, de-adevăratalea, Nicolae.

— Poftim cine ne aduce la realitate !, ricanează ziaristul.

— Nici măcar nu m-am dumirit dacă sînt acceptat ca arădean.

— Și vrei s-o afli așa, dintr-o dată ? Treci în salon și vorbește petrecăreților de acolo. Sînt toți de pe aici. Ai la dispoziție și un microfon ...

— Mă ...

— Îi punem să voteze. Ai curajul ăsta ?

— Un moment !, îi oprește bătrînul. Vinovatul n-are dreptul la vot.

— Sau vinovata.

— Ori vinovații ...

„Acum să te văd !, descurcă-te, pe unde-ți scoți cămașa ? Ce-o să le spui ? Nu era mai ușor dacă aveai statut de poet ? Scăpai cu trei versuri, acolo ... Să te audă careva ... Careva din poeți. Pină una, alta, nu ești poet așa că ... Ascultă comanda la mine, infanterist ! Proza ... Ei, ce-i cu proza ? Ai de gînd să le torni o nouă poveste ? Despre ceea ce cred cei de dincolo. Petrecăreții, vinovați și nevinovați. Poate ar trebui introduse altfel de personaje. De pildă, s-ar putea folosi niște ciini. Ciini pur și simpli. Aiurea ... E plină literatura de animale cuvîntătoare, atotștiutoare, libercugetătoare ... Anticii. Autorii de fabule. Născocitorii de basme. Ciinii lui Gogol își trimiteau scrisori. Anticul măgar ..., înțeleapta mîță ..., ce naiba ? ...“

...

— E întuneric ca-n c ... mîțului !, scuzați, așa spune un văr de-al meu, e vînător, medic balneolog și ...

— Logic, nu ?

— Să trăiți, să-mbătrîniți ...

— Ca merii, ca perii ...

- Să înfloriți ...
- Ca piatra, ca săgeata ...
- Iute ...
- Aia e, care-i mai iute și repară siguranța ?
- Tare ...
- La anu' și la mulți ani !

Frează, foșnet, foșgăială. Șoapte, șopot de voci, șuierături. Zdrang, zbang, zgomote. Din salon se aude o voce melodică : „I just called to say I love you ...“ S-a făcut lumină.

Ofițerul stă, calm, rezemat de tocul ușii. Bătrînul e instalat în fotoliu (își ține, bineînțeles, mâinile pe ochi. Lumina de acum ? Întinericul de dinainte ? Nu, vorbele ...). Lăci și Carol fiul lui Carol protejează biroul, mai precis paharele (împotriva cărei primejdii ?). Emil e lângă cuier, tocmai își scoate clăbățul uriaș (pe întineric i s-a făcut frig ?). Pe el lumina l-a surprins cu un picior înălțat, dreptul ; privește spre ușă ; întinsese chiar mâna, de parcă ar fi pipăit după clanță (de ce „parcă“ ?).

— Aha !, ai vrut să ieși !, îl demască Emil. Să ne aduci te miri ce poveste de afară ?

- Ieșeam doar pentru puțină vreme.
- Te cred. Și la întoarcere ...
- N-ai decît să-ți astupi urechile.
- Chiar asta o să fac.
- Atunci pot ieși liniștit.
- Unde, întreabă ofițerul.
- Probabil că ar fi trecut drumul. Pînă la el acasă. Să-și consulte fișele, manuscrisele, textele tipărite prin ...
- Poate că-i așteptat, intervine, blînd, Carol tatăl lui Carol.
- N_u vă împiedică nimeni, îl invită ofițerul.
- Povestea asta am mai auzit-o.
- Aveți alta la îndemînă ?
- Eu am o datorie.
- O datorie am eu.
- Bine, bine. Acum vreau să văd dacă n-a stat ninsoarea ...

... **ninsoarea așadar, s-ar fi putut să vină, măcar în noaptea** aceea dar, deocamdată, ea întârziind pe undeva (la porțile orașului); Nicolae, după ce părăsise Rotiseria și zăbovise o vreme (lungă?, scurtă?) în capătul străzii sale, traversase bulevardul central și intrase în Teatru. Pe intrarea principală (nu pe la „artiști“), fiindcă aceasta fusese deschisă (o uitase cineva așa după năvala cerbilor?); holul pustiu îl făcuse să se simtă stingherit că trecea singur pe acolo, pătrunsese în sala de spectacole, de curind renovată, stucaturile aurite luceau stins în semiobscuritate — ardeau doar câteva becuri — cine știe pentru ce, oricum nu pentru un spectacol, fie acesta și de el regizat, cortina ascundea scena (n-ar fi fost prea greu să roage pe cineva să-l ajute la ridicarea cortinei, pe acel cineva care se păstra nevăzut dar de bună seamă era pe aproape, altfel de ce, totuși, acele becuri aprinse? — ce mai spectacol, doamne, ar fi ieșit, el fiind regizorul, autorul piesei, actorul...), fotografiile erau protejate de huse cenușii (atîta pagubă, n-avea nevoie de spectatori), liniștea (ei, mare lucru și liniștea într-un teatru pustiu!) era stăpînă și el o alungase, nu prin ecoul pașilor săi ci prin ecoul unor replici aduse de el (nu dănuiseră ele, și singure, sub înalta boltă?) îl ispitise gîndul să se instaleze, comod, într-o lojă, și de acolo să urmărească, ei, ce să urmărească?, păi nu-și spusese că? De altfel, și așa, fugind de sala prea mare pentru un singur om, ocolind-o, pe culoarul descriind un sfert de cerc, defilînd, adică, prin fața lojilor închise, pentru a ieși în „culise“ (sau a intra în spațiul lor), de acolo n-ar mai fi avut mult și nelăsîndu-se ispitit de examinarea decorurilor, mai bine-zis rezistînd tentației de a le duce pe scenă (măcar o parte a acestora, mă rog, atîtea cîte i-ar fi fost necesare) urcase, sărînd cîte trei trepte deodată (deși asta se face, nu-i așa, doar la coborîre, adică în mod firesc așa procedează unul care are și motive, vreo bucurie aflată, să spunem, undeva la vreun etaj — nu numai al teatrului și, pentru că nu mai are răbdare, arzînd de emoția viitoarei împărtășiri — în fața lumii, nu doar cea de pe stradă, sare peste trepte ca un, ca un... de ce nu și-ar da drumul să alunece pe balustrada lustruită de mîngîiatul atîtor mîini?), urcase deci, într-un elan cam

nepotrivit (locului, vârstei — a lui și a locului), elan care-l coștase, efortul, exagerat, obosindu-l, așa că în capul scârilor se oprise să-și tragă răsuflarea, mai avea de mers pînă în capătul altui coridor și nu s-ar fi căzut să se arate în halul acela, cu ochii ieșiți din orbite, congestionat, gîfînd, graba (bine, s-a găsit și vinovatul, graba de a nu întîrzia) nejustificînd întru totul „tutul său de forță“, mă rog, mă rog, oricum era într-o (ușoară) întîrziere. Și de s-ar fi oprit, ce-ar fi izbîndit? Nu acolo, în capul scârilor, unde fusese nevoit să se oprească. Acolo, însă, jos, în fața scenei scîldate în lumini, ascultînd muzica declanșată tot la cererea lui, cu sau fără spectatori (mare scofală să umpli o sală de spectacol!), cu ce s-ar fi ales, ce-ar fi văzut, la ce ar fi asistat? Pentru a (re)vedea spectacolul, să zicem, propriei vieți n-ar fi avut nevoie de un asemenea (impresionant) cadru, de recuzită (ar fi ajuns „peisajul“ amintirilor ce s-ar fi putut și el schimba, la nevoie, după nevoie, și ar fi fost nevoie), de un fotoliu (din loja centrală — cel de acasă fiind, la urma urmei, la fel de comod, prilejuindu-i o „vizionare“ — viziune — în condiții de confort sporit, ha-ha, confort sporit, fotoliul, celebrul fotoliu în care se odihnea, medita, visa, visînd chiar cu adevărat — de cîte ori, noaptea, făcînd cîte o „pauză de respirat“, doar nu era să exerseze chinuind clapele mașinii de scris pînă-n zori, fără întrerupere, se trezise... adormit, pardon, fusese trezit din somnul strecurat hoțește în sine-a-i, zgomotul unor pași, scîrțîitul ușii, o voce, pași grăbiți, scîrțîit prelung, voce joasă dar autoritară, iar ai sărit o noapte, cît crezi că ține povestea asta, n-ai de gînd să te odihnești ca lumea? — care lume?)... Dar să scape el un asemenea prilej! Să parcurgă un spațiu favorabil unor ample desfășurări de viață, să nu se angajeze (hotărît, plenar, voluntar) în mișcarea aceea? Doar să-l străbată, așa, ca bezmeticul, mai riscînd să apară ca un caraghios în fața altora (nu a spectatorilor din sală), ignorînd o șansă de a ieși la luminile rampei în toată splendoarea-i, așteptînd aplauzele fără doar și poate cuvenite pentru... Pentru ce naiba? Nu, lui i-ar fi trebuit liniște, ca să aibă ce umple, din preaplînul... Aiureli. Liniște fusese destulă (înstăpînită hă-hă, pînă..., pînă la anul) dar. Din dar, dar se face. Nu aceea era forma (formula?) cea mai potrivită lui pentru a se dărui. Nici vorbă nu putea fi de o șansă ratată, de o ocazie scăpată, de o împrejurare favorabilă în seamă nebăgată (brrr, ce mai

expresie, aoleou, ce impresie !... poate lăsa o atare „stare“ a textului).

La urma urmelor el pretutindeni trăia ca literatură ceea ce vedea, auzea, în sfârșit, simțea după cum, o dată „literaturizate“, toate acestea se puteau, brusc, reîntoarce în viața cea adevărată. El rămânând ușor amețit, dacă nu buimăcit de-a binelea, obligat fiind să-și pună, atunci, disperat, întrebarea : ce fusese mai întâi, faptul de viață pe care-l transformase sau închipuirea lui (mereu lucrînd, scriind în memorie, febril) ce silise viața din juru-i să se transforme ?

N-avea (neapărat) nevoie de fotoliu personal (și domestic), de o lojă într-un teatru, de un scaun (cu spătar tare) dintr-o bibliotecă, de o stradă, un oraș, ca să... Și nimeni nu-l oprea ca stînd să meargă și mergînd să stea... Era, asta, o boală ? Ieșind din „norma“ omului obișnuit (fără să vrea) însemna că este... Te pomenești că mulți îl consideră un soi de invalid : omul ăsta nu se poate bucura de o masă fiindcă, în loc să savureze bucatele, se gîndește cine știe unde, își închipuie cine știe ce minuni, comesenii devin personaje, viața fiecăruia (închiptă) iscînd începuturi de roman, amăritele alea de bucate îi sugerează... oho, păi să fie el sănătos (și să rămînă nemîncat), puțin ne pasă nouă că el „vede“ pășunea unde a păscut dobitocul acum sacrificat, că de aici „pornește“ pe ulițele satului, „intră“ în ogrăzi și iscodește, pînă se duc dracului granițele spațiului și se pierd măsurile timpului, insul (auzi la el, creator !) nu degustă vinul ca orișicare, pentru el licoarea poate deveni sîngele scurs din pricina mișeliei trădării de frate, ori seamănă la culoare cu marea (și ce-i dacă unul a spus invers ?), sau îi trezește cine știe ce amintiri.

Acolo, în capul scărilor, odihnindu-se, poate chiar acolo se gîndise la toate acestea, sau cu puțin înainte (în fața scenei ascunse ?), ori la puțin timp după aceea (îndreptîndu-se spre ținta sa ?), încercînd să pună puțină ordine în încîlceală (ce ușor îi venise lui Alexandru, cît fusese el de Mare n-a făcut cine știe ce ispravă, a ridicat spada și, harșt, nodul a fost...), deși ar fi fost cazul să renunțe de la început, fiindcă itele se innodau și mai și, e în pericol, era în pericol să întîrzie de tot, dacă o lua de la capăt, malul Timișului, caii (nu, ăștia prea galopează prin literatura unor tineri !), cirezile, cîinii încolțind un mistreț stricător de cucuruz, cucuruzul de pe pămîntul lui..., învecinat cu acela al..., „jocul“, duminica, sub Teiul Chine-

zului, de ce ai intrat, mă, pe pământurile mele, în cucuruzul meu, de ce-ți bați tu joc de truda mea?, oțelul sclipind, fulger scurt, lama albăstruie a briptei schimbându-și dintr-o dată culoarea, tăișul însingerat, să oînte „banda“, ce stați, n-ați mai văzut?... o gustat și el fierul, că-i bărbat nu muiere..., cîntați, și cei din „bandă“ umflîndu-și plămîinii, trăgînd adînc aer în piept, ca să-și însuflețească alămitele instrumente, oh, și torogoata, pe deal sau... Văzîndu-se cine știe pe unde. Mai bine zis derulîndu-i-se prin față tot felul de imagini, ca la teatru, ca la cinematograf... Scena, ecranul devenind neîncăpătoare, nemaiputîndu-le cuprinde... Păi cum să „încapă“, spre pildă, pe scenă o călătorie lungă? Oricum, doar o hotărîse, n-avea nevoie de tot ce-i putea oferi teatrul, „spectacolul“ lui se putea... juca oriunde... Și iată: reclame luminoase, reclame zgomotoase, concurînd o stridentă fanfară, țiuitori, trompete, chioțe, tromboane, voci răgușite, bubuituri de tobă, voci ispititoare, orga, nu, pe aceasta n-o putuse auzi, acolo, în piața aceea din München unde stătuse trei ceasuri, îndurînd o ploaie mocănească (ha!, de l-ar auzi cei adunați la Oktoberfest!), ca să se zgîiască la defilarea reprezentanților landurilor în costume de sărbătoare, trebuind să suporte îmbrîncelile și să nu ia în seamă pocnitorile, petardele, tiribombele (cu un an înainte, aflase, explodase chiar o bombă adevărată, era, nu-i așa, liniște în Europa), lăsase, lăsaseră totul în urmă (era cu Ioana), mașina străbătînd autostrăzile parcă fără capăt (bine că am scăpat de hărmălaie, de tiribombe, de bombe!, uite ce păduri în jur!), ținuturi pașnice, doar mașinile alunecînd — năluci, ducîndu-se pe unde aveau treabă stăpînii lor, pînă ce, răsărit ca din pămînt, ori venit de pe altă lume, un tanc, asta unde s-o fi ducînd?, trei tancuri, treizeci de tancuri, era liniște în Europa, ia, acolo, niște manevre militare, americanii pe drumurile Germaniei, purtătoare de rachete, mașinile M.P., depășește-i dracului!, apăsare pe accelerator, alte drumuri, imaginile se succed cu repeziciune, apropierea de Pirinei, toamnă, seară în care ploua cu cenușă, șoseaua oglindă, vînt, un huruit neobișnuit, asta ce-a mai fost?, nimic, o simplă acvaplanare, nu-i nimeni pe șosea, redu viteza, în rest frumos, venise și noaptea, să-ți vîri degetele în ochi, undeva, în dreapta, respirația oceanului, mîine fîi arăt Biscaya, golful, înainte de vama franceză liniște, n-a ieșit nici un vameș din gheretă, de la spanioli, în schimb, au ieșit mai mulți, mirați, olé, sîntem aceeași

gintă, păi cum ?, și e cu adevărat liniște aici ?, bineînțeles, nu se mai întâmplă nimic, nada, puteți fi liniștiți, și fuseseră, nada, nada, decît afișe cu numele teroriștilor căutați de poliție, și ce-i cu asta ?, n-aveți încredere ?, întrebați-l atunci pe primul polițist întilnit, pe al treilea, pe al treisutelea, stăteau înșirați de-o parte și de alta a drumului (pentru onor ?), mai încolo niște ziduri fumegînde încă, fleacuri, nada, o bombă, acolo, bum și adios, altfel nu se întâmplă mare lucru, nada, nada, ei și ce dacă au tras după mașinile cu număr francez ? cu dumnea-voastră n-are nimeni de lămurit vreun diferend, nada, e liniște în Europa, goana mașinii, din nou întuneric, hai să oprim, ești nebun ?, doar cit să strig ceva spre colinele alea, spre dealuri, spre stînci, sîntem în Pirinei, bine, doar să le strig că sîntem din aceeași gintă și să bage de seamă, accelerează, am pierdut destul timp cu ăia, care ăia ?, păi cît ți-a trebuit pînă ai depășit coloanele militare ?, aha, în federală ?, mare lucru, n-ai auzit, manevre de toamnă ; ba auziseră și-i văzuseră, la Heidelberg, pe studenți împărțind manifeste, mitinguri pentru pace, îți amintești cîntăreața din metrou ?, care metrou ?, cel parizian, da, da, avea un cîine învelit într-un soi de pelerină, și cînta, cine ?, cum cine ?, bătrîna aceea, șansonete de pe vremea . . ., lasă, accelerează acum ; în dimineața următoare, în zori, Oceanul, pe urmă intrarea în Burgos, pe aici a intrat și Cidul, bine că n-a tras nimeni, nada, nada, nu s-a întîmplat nimic, soare, o bere . . . pentru calul meu, vrei să spui că mai ai chef de, la naiba, în Toledo se bea vin, berea a fost la Nürenberg, berea și stadionul pustiu, cu ecouri stranii, hăulituri de lupi, conferințele lui Hitler, uite Tribunalul, și casa lui Dürer, un muzeu, ce halbă grozavă, medievală, piesă de . . ., care piesă ?, își adusese aminte că e într-un teatru ?, să lase poveștile de pe Tajo, sau de pe Rin, sau de cine mai știe de pe unde, Mureșul era mai aproape. Un rîu pe care poți să-l admiri, un rîu prea mîndru . . . Asta era ! Mureșul îl impresionase de la început și-i recunoscuse de-atunci măreția dar . . . Cu Timișul (de acasă), cu Nera, fusese altfel. Rîuri cu care te poți împrieteni. Rîul de aici putea fi doar respectat și . . .

Uite la ce ajunsese să se gîndească (sau să vadă), cît timp se odihnise în capul scărilor ! Nu se mulțumise cu fotoliul cel comod (dintr-o lojă, de acasă), fusese bună, pînă la urmă și o treaptă de piatră. Oricum, nu zăbovise prea mult. Se grăbea la o întîlnire. Era așteptat.

Și n-ar fi putut ajunge de-a dreptul, fără atâtea... oceluri? Nu. Fiindcă așa era el. Și un personaj trebuie, nu-i așa, respectat. Într-un fel, însă, respecti un riu mareț, într-altul un personaj care... Să-l lăsăm, deocamdată. Și riul își vede de cursul lui. Cine se încumetă să scrie despre el, trebuie să-l urmărească. Iar dacă e vorba despre un personaj, trebuie să i se dea atenția cuvenită și când stă. Când se odihnește. Când nu face nimic. Sau când visează. Chiar dacă e așteptat undeva. De către, să spunem, câțiva prieteni. În vremea când el se odihnea, ei îl așteptau răbdători. Ce puteau altceva să facă? Îl așteptau...

XXV

... îl așteptau destule treburi în ziua ce se și vestea, dar el tot nu se sătura de poveștile lui uica Filon, după cum nici acela nu se da bătut, o tot lungea, o întorcea, sucită și răsucită vorba lui nu se istovea, zisese doar, privind ferestruica (dinspre care se auzea gungurit de porumbel): „a venit alba” și, parcă mulțumit de aflarea asta, continuase, mijindu-și ușor ochii, să depeze despre ce și cum făcuse în drumul lui străbătut într-o cocie cu tricolor. Îi pomenise și despre tulpicii de sanie, dacă se așternea îndestulă nea, visul, visul cu săniile spre Alba și s-ar fi putut lesne împlini, și ce putea fi mai minunat, se întreba, decît străbaterăa unui spațiu (nu prea cunoscut) către o țintă (pe care o vedea, totuși, limpede) într-o asemenea sanie cum ar fi fost aceea a lui Filon? Și poate că de la o vreme nici nu-l mai ascultase pe uică-su, ci se lăsase dus, furat de dulcea alunecare, năucitoare prin iuțeala ei, săvirșind de pe atunci o călătorie așa cum, cu ardoare, și-o dorise. Și tot din acea pricină, se vede, renunțase să-l însoțească pe bărbatul cu merele, pe gugulanul ce-și binemerita numele numai datorită faptului că-și purtase merele după el, fără să vîndă nimica,

poamele lui încă mai stăteau, cuminți, în culcuș moale de fin aromitor, cele câteva, dăruite pe aiurea, ori copiilor acelui maistor de-i fusese odată vecin de pământuri, ori lui, nepotului său nu-l prea păgubiseră, ba, dimpotrivă, ținând seama de faptul că le dăduse cu inimă largă, îi aduseseră dobândă de mulțumire — el renunțase, deci, încă de pe atunci, din noaptea aceea lungită pînă-n dimineată, se mulțumise să viseze împlinirea unui vis. De fapt, mai erau și alte socoteli la mijloc; Filon trebuia să porceadă la drum mai degrabă, oricum nu era de jucat cu o asemenea depurtare, iar el nu se putea dezlipi prea devreme de oraș, de strada lui care acum căpătase o așa de mare însemnătate; la ziar mai era de trebuință ajutorul său, mai erau și prietenii, cei cam de o seamă cu el, cei ce hotăriseră să plece între cei din urmă, aveau să ajungă taman la ceasul potrivit, cu trenul, trăim în alte timpuri, îi spuneau, lasă-le pustiului de vise romanțioase, sania-i potrivită să plimbi o domnișoară, o domnișoară gingașă ca un fulg, un fulg în fulgiala iernii, nu pentru o treabă aspră, bărbătească, spuneau, drumul de fier le înlesnea ajungerea la vreme, să fie cumințe, îl îndemnau, să se gîndească, îl sfătuiam, să nu mai bată cîmpii, îl mustrau, dacă era să se ia după nălucirile lui, credeau, apoi el i-ar fi pus să facă întreg drumul pe jos; aveau și nu aveau dreptate prietenii, dreptate înspre partea ciștigului de timp — dacă luau trenul, și nedreptate fiindcă, iată, uica Filon fusese în stare să vină atîta cale într-o cocie și era gătit deja pentru a începe alta cu sania, pe el nu-l puteau învinui de visări romanțioase, cu domnișoare, fulgișoare, doar era ditamai omul, om la casa lui, cu muiere și copii, cu grija lor și a pămînturilor și a vitelor din ograda ce o înstăpînea, el cum se hotărîse? Ei, știa prea bine ce i s-ar fi răspuns, lasă-l pe acela, cu el altfel stă treaba, e în firea lucrurilor ca un gugulan să se poarte prin lume cu merele și cu a lui cocie, e dat cu asemenea, nu neapărat, isprăvi, e de laudă că se încumetase la una mai mare, numai că dacă pentru un sătean lucrurile se înfățișau așa, pentru un orășean... Oare chiar îl socoteau de tot orășean? Păi cum altfel? Se înșcolise, îi înșcolea pe alții, la rîndu-i, trăia în inima unui oraș ce ajunsese să fie inimă de țară, era, într-un fel, sau, mă rog, puțin ziarist, puțin poet, puțin îndrăgostit de o domnișoară cu scriere frumoasă (nu, despre Ea nu vorbise cu nimeni, nici lui Filon nu cutezase să i se mărturisească) și, tot așa, ar

mai fi aflat ei destule de zis, nu-și găsisese locuință pe o stradă cum alta nu mai era în oraș? Nu se purta el în straie nemțești — „Mă, tu ești mai fălos ca domnu' Damaschin Gifu, dascălu din Slatina Mică“ (se mirase, cu oarecare mulțumire, Filon) — chiar dacă țoalele alea ale lui căpătaseră lustru de atîta folosire? Nu avea el, în buzunarul de la vestă un ceas cu căpăcele de argint, pe care-l scotea uneori și-l cerceta aidoma unui om cu oarecare stare, îngrijorat să nu întîrzie cu deschiderea prăvăliei de... (pe naiba, se uita la ceas de teamă să nu ajungă la școală după ce-a clopoțit, altfel îi era îndeajuns să măsoare timpul după soare, ziua, fiindcă noaptea...). Nu erau acei prieteni ai săi dascăli, ziaristi, poeți? Și asta însemna că își uitase ortacii din nu foarte îndepărtata junie? Școlile lui, atîtea cîte le putuse urma, după puterea alor săi și, mai încoace, după a sa, îl aduseseră, era adevărat, într-un oraș, dar inima, inima tot acasă..., dorul..., ce bine se potraviseră, totuși, lucrurile, sosirea lui Filon vindecîndu-l, întremîndu-l de tot, scoțîndu-l din turburea stare în care-l aruncase duelul acela de care, la urma urmelor, nici nu mai putea spune dacă a fost sau nu.

Se scursesese, deci, o noapte întregă o dată cu povestea lui Filon și, cînd alba venise, cînd geamul i se înălbăstrise de-a binelea, acela îl pusese să-i citească (a cîta oară?) întreaga „Convocare“. El supunîndu-se, cu bucurie primindu-i rugămîntea, luînd ziarul din ziua de Joi 8/21 Noembrie, netezindu-l grijuliu pe genunchi, potrivindu-l în așa fel încît lumina încă puțină să-i fie prielnică, citind..., citind..., citind...

„Istoria ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizațiunii omenești a scos și neamul nostru românesc din întunericul robiei la lumina cunoștinței de sine. Ne-am trezit din somnul de moarte și vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumii, liberi și independenți. În numele dreptății eterne și a principii liberei dispozițiuni a națiunilor, principiu consacrat acum prin evoluțiunea istoriei, națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să-și hotărască însăși soarta sa de-acum înainte. Toate neamurile din preajma noastră și-au determinat viitorul prin rezoluțiuni în conformitate cu sufletul lor național. E rîndul nostru acum. Națiunea română din Ungaria și Transilvania are să-și spună cuvîntul său hotărîtor asupra sorții sale și acest cuvînt va fi respectat de lumea întreagă, el este chiar

așteptat, pentru ca, la gurile Dunării și pe drumul larg, unde comunică pulsul vieții economice între Apus și Răsărit, să se poată înfăptui ordinea, și neamurilor prejmuitoare să li-se procure tigna trebuitoare la munca binecuvântată spre desăvârșirea umană.

În scopul acesta convocăm :

ADUNAREA NAȚIONALĂ

a națiunii române din Ungaria și Transilvania la Alba-Iulia, cetatea istorică a neamului nostru, pe ziua de Duminecă în 18 Noembrie v. (1 Decembrie st.n.) a.c. la orele 10 a.m.

La adunare vor lua parte : 1. Episcopii români din Ungaria și Transilvania, — 2. toți protopopii în funcțiune ai celor două confesiuni românești, — 3. câte un exmis al fiecărui Consistor și Capitlu. — 4. câte 2 exmiși ai societăților culturale (Asociațiune, Fondul de teatru, Asociațiunea Arădană, etc.), — 5. câte 2 exmise din partea fiecărei reuniuni femeiești, — 6. dela fiecare școală medie (gimnasiu, școală reală), apoi dela fiecare institut teologic, pedagogic și școală civilă câte 1 reprezentant al colegiului profesoral, — 7. câte doi delegați dela fiecare reuniune învățătoarească, — 8. garda națională va fi reprezentată prin câte 1 ofițer și 1 soldat din fiecare secțiune comitatensă, — 9. câte 2 delegați dela fiecare reuniune de meseriași, — 10. delegații partidului social-democrat român, ca reprezentant al muncitorimei organizate, — 11. Tinerimea universitară prin câte 2 exmiși ai săi și în fine — 12. fiecare cerc electoral, în care locuiesc români, va trimite câte 5 reprezentanți (delegați).

Suntem convinși, că afară de cei cari vor reprezenta în chipul arătat mai sus toate păturile sociale ale națiunii noastre la această istorică adunare, unde se va hotări soarta neamului nostru poate pentru vecie, se va prezenta însuși poporul românesc în număr vrednic de cauza mare și sfântă. Se vor lua îngrijiri, ca toți cei veniți să fie adăpostiți și să fie părtași la consacrarea celor ce se vor hotări.

Biroul Consiliului Național a făcut toate pregătirile de lipsă pentru reușita adunării, iar frații Români de pretutindeni sunt rugați să dea și ei tot ajutorul.

Înainte de începerea adunării se vor face rugăciuni în cele două biserici din Alba-Iulia, cea ortodoxă răsăriteană și cea greco-catolică.

Toate informațiunile mai departe se dau din partea biroului Consiliului Central Național Român din Arad.

Fii tare, neam românesc, în credința ta, căci iată se apropie ceasul mântuirii tale.

Amin și Doamne ajută !“

Filon ascultase neclintit, neîndrăznind să pună vreo întrebare, și răsuflarea și-o domolise, de teamă să nu-i împiedice buna înțelegere a fiecărui cuvânt.

Și el citise . . . , citise . . . , citise . . .

Aproape știa rînd de rînd pe de rost dar nu îndrăznea să ridice privirile de pe ziar, ca să nu smintească vreo vorbă, prea fusese cîntărită fiecare, înainte, îndelung socotită, deși din suflele pornită.

Sfiiciunea lui Filon în fața cuvintelor tipărite . . .

Credința lui, a cititorului din dimineața aceea, în puterea cuvintelor . . .

XXVI

. . . puterea cuvintelor, singurele lui arme, numai prin forța lor va mai ieși de acolo (unde, de altfel, a intrat tot datorită acesteia), hai, se îndemna, spune-le încă o poveste și izbîndești . . . Ai putea să te retragi și fără. Pur și simplu să speli putina. Numai că nu poți. Cum adică ?, s-o ștergi așa, englezește, spaniolește, franțuzește . . . Sigur că nu poți. Cauti (parcă) dinadins tot felul de căi (chiar dacă nu labirintice), din care naiba știe cum mai poți ieși. Și totuși cuvintele, asaltîndu-te din toate părțile, plutind în aer, lovindu-se de atîtea obstacole și reîntorcîndu-se spre tine, străpungîndu-ți barierele prin care vrei să te aperi, răsfățîndu-se, lăfăindu-se, înșirîndu-se, aparent cumînți, pe pagini răsfoite, nu-i așa, cu gesturi mecanice și, deodată răsculîndu-se, zbuciumîndu-se, pornîndu-se într-un adevărat puhoi pentru a-ți inunda memoria, ori poate numai cîte unul, venit de departe, insinuant perfid în

... bibliotecă ta interioară, care-i memoria, și provocând acolo o explozie, străluminând zone pe care le credeai rămase în întuneric pentru totdeauna..., a spus el?, ai spus tu?... lumea strămutându-se în ființa ta și trebuind, totuși, să te mai lepezi de o parte a poverii, fie chiar printr-o sîngerare, redînd libertate cuvintelor ce te-au înstăpînit, și pe care tu, naiv, le credeai prizonierele tale, repunîndu-le, deci în mișcarea lor firească pentru a putea tu însuși să te miști într-o lume ce se tot schimbă și-ți trimite alte semnale, mîngioase, dureroase, cum vor fi fiind, și repunerea aceasta neputînd s-o faci decît prin..., îți spui, își spune și Nicolae, în sfîrșit, se hotărăște, va pleca, altfel cine știe ce se mai întîmplă, poveștile lui pot deveni reale, sau numai realitatea depășindu-le iar atunci, sau și atunci, tot el se va simți vinovat...

— Cred că ar fi mai bine să plec, zice el cu voce schimbată.

— Nu prin trecătoare, se grăbește ofițerul.

— Nu prin restaurant, sar responsabilii.

— Nu printr-o poveste, șoptește bătrînul.

— Atunci, pentru Dumnezeu, cum?

— Păi n-am convenit s-o luăm de la capăt?, întrebă

Emil.

— Uite-l și pe ăsta! Tu n-ai rostit nici o interdicție. Mai e timp, îl invită Nicolae.

— Puțin îmi pasă.

— Vă pasă.

— Îi pasă.

— Sînt și eu pe aproape. Să nu cumva să vă... îmbolnăviți, aruncă Pitiu, apărut, reapărut în birou.

— Măi, tu n-ai treabă dincolo?, îl repede bătrînul.

— Nu. Au plecat cu toții...

— Drace!

— Nu vă speriați, n-au plecat de tot, chiar de tot, adică, trupurile încă se mai pot vedea, ca-n muzeul acela de ceară al doamnei nu-știu-cum-o-cheamă din Londra.

— Iar ai băut!

— Eu?!

— E limpede, spune liniștit bătrînul. Ceilalți.

— Oho-ho!, ce-ar mai ieși, nici nu s-ar putea povesti.

— Ia șterge-o la adormiții ăia...

— Nu-s adormiți, le-a adormit numai mintea. Că altfel, statuile alea de ceară se mai și mișcă. Doar unul a ieșit în tre-cătoare, l-am văzut cum s-a strecurat, parcă era o umbră...

— Unul voinic, mai degrabă gras...

— Aș!

— Clătinându-se...

— Aș!

— Avînd ochii injectați și...

— Aș!

— Măi, eu te cîrlesc, spune bătrînul. Cum arăta?

— Înalt, sprinten, se furișea ca o miță, nici nu i se auzeau pașii...

— Unde-i ofițerul?

— N-ați auzit scîrțîitul ușii?

— Să mergem după el, poate are nevoie de ajutor!

— Opriți-vă!, strigă Nicolae. Ascultă, Pitiule, nu vrei s-o chemi pe Lucreția? Ori pe Elena Mare. Sau pe Anisia..., mă rog, care-i mai liberă.

— Toți sîntem liberi, pot să le aduc pe toate o dată, uite, zbor!

— Nu, te rog, pe rînd, altfel...

— În regulă!

Cele chemate vin pe rînd. Lucreția a văzut un om scund, mustăcios, alb la față (paliditatea scoțindu-i mai în evidență mustața, dacă nu cumva și-o cănea). Elena Mare a văzut un roșcat de statură mijlocie, pistruiat și care șchiopăta ușor de piciorul drept. Anisia a văzut o matahală, cu un chip întunecat, ținînd în mîini...

În ceea ce îl privește, el a văzut (?) doar o umbră subțirică, urmărind o alta, a cuiva cu adevărat mătăhălos, deci s-ar fi putut ca Martin să fie cel urmărit, și de către cine altul decât nu de Linu?... Oricum, a devenit mai prudent și nu se grăbește să le comunice tuturor asta...

— Femeile să treacă la locul lor!, fiecare să-și facă datoria, meseria!, rostește autoritar Carol tatăl lui Carol.

— Vă mulțumim!, le spune Nicolae.

— N-aveți pentru ce, răspund ele, în cor.

— Păi chiar așa, constată Emil.

— Mai bine așteptăm, șoptește Nicolae.

— Să se întoarcă...

— Poate l-a prins . . .

— L-a înhățat . . .

— Mai bine . . . , încearcă iar Nicolae.

„. . . Mai bine ce ? Știi tu ce-i mai binele, acum ? Ai găsit o soluție ? N-ai găsit nimic și te-ai și oprit la vreme . . . Era gata să propui o defilare, o plimbare a fiecăruia ca să verifici, mă rog, cine pe cine poate atrage, cine pe cine, care pe care, C.P.C., pardon, ce pe ce, fără îndoială că oricare dintre cei prezenți aici, dacă ar fi fost . . . prezenți în trecătoare, ar fi adus pe urma-i un, nu-i așa, urmăritor și s-ar fi ajuns la un alai de toată frumusețea, un cortegiu al umbrelor de vinovați (sau vinovațiile fiecăruia ar fi ieșit la lumină ?). N-ar mai fi rămas decît să se cîntărească, socotească, evalueze, aprecieze, a cui . . . Bine, asta ai mai spus-o, cînd ?, ce nevoie era de mai mulți, sau de mai mulți vinovați, n-ajungea unul ?, ce nevoie era de mai multe, de prea multe vinovații, n-ajungea una ?, a unuia care . . . Fiindcă de aceea se aflau acolo și nu pentru un examen al conștiințelor. Cît despre cortegiul de umbre . . .“

— Trecătoarea e pustie, anunță ofițerul care s-a întors și bocănește, tropotește, cu energie podeaua lovește, adică își scutură cizmele de zăpadă, îndepărtează urmele, dovezile că a fost în curtea interioară, și dacă tot n-a găsit nimic . . . Oricum, face toată treaba de parcă ar fi intrat o mulțime de . . .

„. . . Și dacă ar încremeni toți ? Sau o parte din ei . . . Un șir de statui, ar fi împodobit trecătoarea, n-ar fi grozav ? Alaiul trecînd, curgînd, alunecînd prin fața statuiilor. Primul gang, un șir (de statui) pe dreapta, altul pe stînga, prima curte interioară, o rotondă, un cerc înscris într-un pătrat, statuile descriind cercul, gangul următor, șirurile de statui, o altă rotondă și, în sfîrșit, ultimul gang, șirurile, ieșirea la mare . . . ei, pe naiba ! Dar o ieșire „în larg“ tot ai găsi acolo. Pentru că, nu neapărat un alai puteai vedea, și acela compus din alții, din altele, ci pe tine însuși, trecerea ta, de pe o stradă pe alta, dintr-un timp în altul, urmărindu-ți transformările . . . Parcă de alți (sau alte) urmăritori (urmăritoare) vorbeai ! Acum iată-te ajuns la niște transformări ; de ce nu trăiri ? Spus, adică, așa. Expunîndu-te de bunăvoie, suferind, chiar așa, suferind și ispășind, căutînd ispășirea pentru trecutele-ți păcate, numindu-te, pe rînd, Linu, Martin sau . . . Ofițerul, cel care le știe pe toate, a știut și de ce te reține. Sau, mă rog, de ce te provoacă, prin interdicția de a mai păși pe acolo — fiind convins că o să faci exact contra-

riul. Bine, și pentru care vinovății vrei să ispășești? Vei fi avînd, fără îndoială, destule numai că... Hai, apucă-te să-ți cîntărești faptele, cele bune, cele rele, fii atent în ce parte se înclină balanța și dacă... Măi, să fie! Ți-ai ales o noapte potrivită, te lauzi că ai declanșat o ninsoare prin doar puterea ta. Mare lucru și puterea asta! Ai visat-o? Ai alergat cu tot dinadinsul (după ea) ca s-o prinzi? Și ce faci, învingătorule, sau învinsule, cu ea? Ține-o tot așa, beția întrebărilor, amețeala ce te cuprinde în fața lor, răspunsul tot prin întrebări, reacții în lanț greu controlabile (sau deloc). Oricum ar fi, totuși, e timpul să te trezești, s-a întîmplat ceva aici și lucrurile încă nu sînt lămurite, iar tu vorbești doar de ce s-ar fi putut întîmpla sau despre ce ai fi vrut să se întîmple. Dacă a existat o victimă există și un vinovat, acesta urmînd să fie pedepsit. De către tine? Ai chiar dreptul ăsta? Poate că și vinovăția e o boală, o ieșire din normalitate și se poate vindeca. Mai înainte vorbeai de ispășire. E drept, depinde cine ispășește; și cum. Orice boală are leac. Dacă nu-l are încă, va fi descoperit, cîndva. Nu poți sacrifica un bolnav... din milă, pentru a-i curma suferința, numai fiindcă, deocamdată, nu există mijlocul de tămăduire. Și asta-i frumos (spus), însă ești chiar atît de sigur că s-au stabilit granițele exacte ale normalității? Păi dacă mai continui, o s-o tot iei de la capăt, ca și ancheta desfășurată de ofițer și redesfășurată pînă ce... Ce-i de făcut?... Un pas înainte, doi pași înapoi... Încurci vina cu boala, deși... Tot nu ești convins, e clar... Clar pe dracu'! Ca și normalitatea... Norma. Excepțiile au o normă a lor, dacă ies din ea intră în... La urma urmei, un trup rău făcut poate fi îndreptat. O minte slabă poate fi, mă rog, îmbogățită... Una rătăcită, adusă pe calea cea bună. Mai greu e cu un cuvînt... Cu așezarea lui, nu în normă ci în... Uite, acum, ele, cuvintele nu se ordonează ci năvălesc. Un adevărat cortegiu. Un alai. Precum în trecătoare... Uf, ai ajuns din nou acolo. Unde un om l-a lovit pe altul. Crezînd, poate, că așa trebuia să facă, fiind sigur de dreptatea lui. Îndreptînd el ceea ce era de îndreptat, luptînd împotriva ieșirii dintr-o normă a celuilalt (ca să-l aducă în a sa?). Te pomenești că toți vinovații au o normă care-i face să-i privească pe ceilalți drept niște inși cu un comportament deviat de la normalitatea (lor) pe care vor, cu orice preț, s-o instituie drept... La loc comanda, brigadiere! Pe loc repaus, infantierist! Păi vezi, aici nu mai poți ezita, trebuie să alegi. Și alegerea, în

fond, ai făcut-o demult. Puțin îți pasă de „normele“ ticăloșiei. Cît despre... normalitatea ei, nici nu poate fi vorba. Dacă rosteai cu voce tare toate astea ai fi impresionat auditoriul, iar în final, în loc de aplauze, ai fi auzit, iarăși, o întrebare : le-ai tot sucit și învîrtit, ca să termini (abrupt) printr-o sentință. Unde-ți sînt argumentele ?...“

- Aș putea scoate un reportaj tare !, suspină Emil.
 - În noaptea asta toți oamenii ar trebui să fie buni...
 - Că așa-s oamenii buni, beau de sîmbătă pînă luni..., cîntă careva.
 - Și de luni pînă sîmbătă.
 - Dacă nu știi cuvintele, taci !
- Oricum, își spune Nicolae, povestea asta trebuie să se sfîrșească. Și ca să ajungă pînă la capătul...

XXVII

... pînă la capătul coridorului nu era prea mare distanță, deși, cu atîtea uși, înalte, ascunzînd, în spatele lor, încăperi (cumva) misterioase, săli de repetiție, arhive, biblioteci, drumul părea că se lungeste, un rond făcea, rond de noapte (de ce nu ?, perdele învechite, draperii albastre, împiedicau lumina, care și așa ar fi fost săracă, să pătrundă, se mai afla, apoi, într-un teatru, un teatru totuși, după cum, peste toate, lecturile, nu-i așa, îi dădeau dreptul să), rond de zi (dacă lua în considerație măsura obișnuită a timpului), ce-ar fi fost dacă, se întrebuse, ar fi deschis fiecare din acele uși, venea de la un soi de spectacol (ratat din vrerea lui) și se îndrepta spre altul (care trebuia să fie o izbîndă, nu a lui, a tuturor, a celor ce se vor fi adunat deja și căroră o să li se alătore), ce-ar fi fost, deci, dacă ar fi cercetat încăperile, împingînd ușile, apăsînd energic, militărește (!), dispus să se bată cu oricine, cu orice, atîtea l-ar fi putut întîmpina dincolo de ușile pe lîngă care își făcea rondul său...

Se și văzuse (la naiba, în sala de spectacol refuzase ridicarea cortinei, iar aici...) siluetă înaltă, dreaptă, decupându-se din întunecimea coridorului când trecea prin dreptul unei ferestre, fanta îngustă (dintre draperii) jucând, cu toată sărăcia luminii, rolul unui reflector, al unui blitz, pentru că era fascicolul luminos îndeajuns pentru asta, mersul, cu pas felin, stîrnind, totuși, ecou, singura dovadă că e acolo, că merge, înaintează, pentru porțiunile întunecate, apoi, brusc, străfulgerarea, apariția, un chip ușor smolit (luase cu el întunecimea drumului parcurs?), trădînd încordare și o mare curiozitate, pentru tot, albul ochilor sticlind (rămînînd, probabil, așa și în întuneric), irișii arzînd și ei continuu (foc pe alb, pe zăpadă, pe un petec de zăpadă rătăcit într-un peisaj contrastînd, straniu, cu focul, cu albul...), momentul trecînd și el, la rîndu-i trecînd mai departe, zonă întunecată, doar ecoul pașilor, iarăși străfulgerarea, intrarea în lumină, ieșirea din lumină, întunecarea ecranului (care ecran?, vorbe, se gîndise, despre, la, o scenă, de ce n-ar fi arenă?), ecou (și al luminii...), imagine, mult prelungită, nu o fereastră mai mare, ci pur și simplu dilatarea zonei luminate, întuneric, pentru scurtă vreme, lumină, dăinuind, învingînd, alungînd întunericul, umbra, penumbra, putere dobîndită nu de la ziua venită dinspre curtea interioară, ci luată din popasurile ce le va fi făcut în interioarele cercetate, inventariate, riguros (re)ordonate fiindcă, în popasurile sale, care nu se știe cît duraseră, „înregistrîndu-se“ numai imaginea lui în mișcare, în popasurile sale, așadar, ce altceva făcuse decît, după acceptarea... tranziției, după lupta cu inerția, după înfruntarea patetismului (propriu și al altora), uimindu-se de miracolele acelor teritorii, amintindu-și (acolo) de... spectaculosul exterior, ca să poată, trecînd prin... situații determinante, fantastice, alegorice, confruntînd idei, și, mai departe, lăsîndu-se prins de gesturi dezinvolve, ori urmărind ritualul unui estetism senzual și intelectualist și aplecîndu-se asupra semnelor lăsate de noii analiști, în sfîrșit, să poată „vedea“... spectaculosul interior, însfirșitul (vă rog nu corecțați!) referindu-se la miezul frazei, venînd, acum, un alt însfirșit, scuzați, de data asta corectăm, în sfîrșit, răspunsul la întrebarea: ce altceva făcuse decît?, fiind deja formulat așa că... Hei, oprește-te!, a strigat, strigase (tipăt interior, în exterior nimic) și chiar s-a oprit (într-o zonă de întuneric?, în dreptul unui

fascicul luminos?); păi ce faci tu, ce-ai făcut altceva decît să înșiri titlurile capitolelor din „Rondul de noapte“, asta nu-i nici gravă pastişare nici nevinovat plagiat, e pur și simplu... Ce-i?, se întrebare (curios) și nu găsisese imediat răspunsul (nemulțumitor fiind doar acela cu povestea unor eliberări, sub te miri ce impulsuri, ale unor amintiri cu grijă depozitate în biblioteca memoriei, cu toate că semnale declanșatoare fuseseră destule, suficiente încît să-l determine la cotrobăirea prin rafturile...) și, deodată, auzind vîntul (curenții circulari din curtea interioară) se pomenise alunecînd, plutind, îmbarcat... hei!, hei!, fusese iarăși obligat să-și poruncească un autocontrol (sever), să dea chiar alarma: om peste bord! (la urma urmei putea să se și arunce în valuri, care valuri?, era înotător bun iar după aceea știa cum se procedează, mai multe cunoștea, oricum, decît cele cuprinse în „Boatman's Guide to First Aid and the Weather“, deși Scara lui Beaufort încă n-o învățase, toată, pe dinafară), ești în stare de cine știe ce trăznăi (se acuzase), ce nevoie ai de Scara aia?, vîntul e afară, niște curenți turbionari, mare lucru (se străduise să se liniștească), dar nu-și revenise (debarcase) imediat fiindcă alte vînturi îl bîntuiau (îi răvășeau memoria-biblioteca, împrăștiind, amestecînd, în zbor ridicînd, foi albe, foi cu manuscrise, foi tipărite), hei, hei, oameni buni!, se văzuse, dintr-o dată, stînd calm pe o punte de comandă, deși în jur marea nu era calmă (păi cum?), vuia furtuna, uraganul își făcea de cap, calm se văzuse, așadar, cercetînd necontenita din juru-i mișcare și se apucase, cu gesturi elegante, să culeagă cite un val pentru a-l așeza unde... se cuvenea... hei, chiar, ce făcea?, ce făcuse?, pînă unde o putea duce așa, toată seara, toată noaptea (un an, adică!), trezește-te, se îndemnase, uite mîine va fi o dimineață a poezilor..., și poate că, în imediata noastră apropiere..., la umbra cărților în floare, se va fi aflînd și acel arhipelag de semne..., măi să fie, chiar deschisese ușile înșiruite de-a lungul coridorului? Ca să găsească în ele pe cine? Cărți și iar cărți, ba printre ele și autori, nu știa, uitase că e așteptat tot de...?, doar nu era să se întîlnească acolo, în culoarul îngust, ori în încăperile largi, cu vreun critic (literar) sau cu altul... Dacă se apucă să povestească despre „întîlnirile“ lui iese o chestie..., iar dacă-i va trece prin minte să și scrie despre asta va stîrni, probabil iritare, Don Miguel își permisese, la vremea lui, să-și citeze contemporanii (și nu numai),

dar el... , hei, poate se va înțelege că i-a ales după anume criterii (oricum ale lui, nu ale lor), pentru ca după aceea... Ei, ce venise după aceea? Ceea ce văzuse (întîlnise) îl privea (pe el, nu pe alții) și ce urmase nu a putut, atunci, limpezi, dacă se poate spune așa, drumul său. Fiindcă, întredeschizînd, timid, o altă ușă se pomenise într-un cu totul alt spațiu și văzuse un drum... El nu se aflase pe un drum? Și, minune!, mai descoperise un altul, și drumul ăsta nou era ulița mare din sat, era dimineața, era seara, cum să-și fi dat seama?, un abur ușor (venind dinspre Timiș) ascundea și nu ascundea siluetele unor bătrîni... Care bătrîni? Că, iată, moș Pau, cel de-și avea moara pe Slătinoara, cea mai de de sus dintr-un șir întreg, pășea pe uliță de parcă era un june. Cu pasul săltăreț, să zici cum că-i potrivește pentru joc, cît privește straiul, ce să mai spună cineva?, clăbățul brumăriu plutea fălos deasupra norului subțire și străveziu de abur venit dinspre rîu, laibărul și-l purta pe umeri, feciorește, cămașa lungă sclipea în albeața-i de nea, brîul lat îl strîngea binișor peste mijloc, făcîndu-i statul și mai falnic, umerii largi și mijlocel tras ca prin... , ei drăcie, păi ăsta nici nu mai are dinți în gură și crede că-i Iorgovan! Dar nimănui nu i-ar fi rușine nici cu moș Rusălin, al Agheștilor, ori cu Filon (se putea?), a lui era a treia moară de apă din șirul... , nici nu se uită pe unde-și pune opinca. Moșul era chiar în strai sărbătoresc, brîul în trei culori, bine că nu-și luase și pușcociul lui din prima mare bătaie, ori Calendarul... , asta-i acum!, să fie vreo legătură?... , și îi luceau moșului ochii, și căuta drept înainte, zîmbind părelnic, vreunei icoane frumoase, nasu-i vulturesc îi asprea însă chipul (nu-i semăna, el, Nicolae?). Mai urmau Berti, Ianăș, Gligorea... Busuioc, ăl de le știa pe toate și mai ceva pe deasupra. Și Milă șumarul, în uniformă nou-nouță de parcă mergea la paradă. Mitru, Damaschin, Moatăr... Țștia aveau mori pe ieruga Timișului. Parcă erau ei, parcă erau alții. Ultimii doi se țineau pe după umeri. Nu ca să se sprijine, dimpotrivă, oricine ar fi jurat că-s doi juni care, plini de voie, au ieșit pe uliță ca să-i vadă satul (și... el) cît sînt de în putere. Tudor, Birtășăscu, Chentă al Franțeștilor... Mărcin (să fi fost o presimțire?)... Pe ăsta-l știa dus cine știe pe unde... Dar nu fusese Mărcin ăl de-o seamă cu el (aburul tremurător fusese vinovat pentru încîlceala numelor, alăturarea chipurilor, înnodarea gîndurilor...), Mărcin, deci, umblînd mai greoi, ca

om mătăhălos ce se afla (ca și...), mai că duduia vatra sub el... Și asta cu un cojoc înflorat în roșu, nou de-a binelea... Și aburul se îngroșase așa încît ultimul văzut poate că fusese Tărăbugă, poate altul, n-ar fi putut spune prea bine, Tărăbugă al de își așezase primul moara pe... Bătrînii se duceau (pe drumul lor) spre, de bună seamă, Teiul Chinezului, la sfat, se porniseră toți moșii satului, sau numai cei de aveau cîte o moară de apă, de mîna lor făcută... Ori se porniseră chiar morile? Curgînd, liniștit, pe apa tot mai ascunsă de aburul gros, răsufierea rîului care, în primăvară...

Hei, oprește-te, și-a spus (a cîta oară?) Nicolae, sîntem în miez de iarnă, ce-i tot dai cu moșii tăi, și cu morile de apă?, incurci (rău) filele calendarului...

Așa că, pînă la urmă, străbătuse (cu bine) întregul culoar, ajungînd acolo unde deja se adunaseră ceilalți, adică Ghe, Horia, pictorul (aveau să se revadă, peste cîteva ceasuri, în locuința pictorului, dar aici veniseră pentru o întîlnire, nu-i așa, oficială), mai era acolo Vasile (se văzuse nu mai demult decît dimineata cu el), și, încă, vicele de la Cultură. O ședință „fulger“, o revedere a materialului pentru Supliment, un mic colectiv de redacție pentru o revistă într-o revistă, mai trebuia să apară Iulian (poetul care îl scosese din încurcătură, atunci la Felix).

O adunare deci, fie ea și în ultima zi a anului, hotărîtă a se desfășura pe teren neutru, unde vor discuta despre cum o să arate numărul viitor al Suplimentului. Hai, băieți, să vedem materialele, să numărăm rîndurile, să paginăm, să... Treburi obișnuite, „de bucătărie“ (nu aceea a nevestelor), o jumătate de oră, acolo...

Și pentru asta atîta introducere?! Nu se putea spune, simplu, Nicolae a plecat de acasă, a băut, în drum, o cafea (la Roti), a intrat în teatru, a străbătut sala de spectacole (putea alege și alt drum) fără să se oprească, a urcat cîteva trepte, obosind, s-a odihnit, a străbătut un coridor (lung) văzînd (amin-tindu-și)... niște critici (sau cărțile lor?), mai văzînd (născocind) umbrele unor bătrîni (ori ale morilor de apă?), a ajuns, în sfîrșit la o (de tot banală) ședință, aceasta a durat o jumătate de oră, în bună pace (adică nu se certaseră, între ei, cei prezenți, fiindcă uneori..., pîi fără discuții, fără ciocniri de idei, fără polemici, fără... se poate?) și a plecat. Gata. Eventual încheiat un proces verbal, nr...., din..., ora... ș. a. m. d. Iar după înșiruirea asta, nu s-ar cuveni, acum, pus un semn: ?

Uite că nu s-a putut. Viața unui om, toată, o parte din ea, fie și o zi, o seară, un ceas, nu se trece într-un proces-verbal. Nici dacă ar fi redactat după legi, hm!... literare. Fiindcă pentru Nicolae drumul de acasă pînă la teatru însemna nu un itinerar obișnuit ci, întotdeauna, parcurgerea și a istoriei orașului. Popasul la Roti nu era dovada unui nărav (cafeaua!), ci oprirea într-un loc unde se adunau atîția oameni și unde, nu-i așa, se putea documenta... Halal documentare! Putea să-și aleagă... Sigur că putea, dar și aici... În privința colindatului prin clădirea teatrului, chestiunea alegerii drumului îl privea numai pe el. Iar ceea ce „văzuse“... De fapt, „scrisesese“, acolo, un început de povestire. Cîte nu se nășteau, așa, în mers? Și, aproape întotdeauna, subiectele veneau... de departe. Că fuseseră „stimulate“ de ceva prezent atunci, acolo, asta-i altă treabă. Dar ele, subiectele, erau rodul unor... documentări anterioare. Sau, hai să zicem, ale unor trăiri mai vechi. De multe ori se scrie despre alt loc (și timp) decît cel în care se află, nu-i așa, creatorul. Cînd fusese pe Mare, Nicolae avusesese nostalgia muntelui. Cînd bătuse străinătățile (comparînd cele întîlnite cu tot ceea ce lăsase acasă) își notase întîmplări din copilăria lui petrecută în satul de pe Valea Timișului. După cum, revenind (chiar dacă pentru perioade scurte) în satul lui, putea scrie, în voie, despre oraș. Etc. etc. Iar ședința era una care marca o etapă importantă din strădania lor de a „scoate“ o revistă, fiindcă orașul o binemerita, iar ei... Deci, el și ceilalți, de aici necesitatea pluralului, puteau renunța la un ceas de vreme care, altfel, ar fi fost consacrat preparativelor în vederea nopții de revelion. Lucrurile, oricum, se legau. Dacă se cercează atent, se (și) descoperă legături între atîtea... Suplimentul (pomenit fiindcă însemna mult în viața personajului care se numește Nicolae Ban) apăruse datorită sprijinului acordat de acel, cîndva (dar nu într-un timp prea îndepărtat) vicepreședinte întîlnit într-o seară de vară, în fața Combinatului... Cînd... În sfîrșit, lucrurile sînt cunoscute. Mai e necesară o lămurire. Vicepreședintele de atunci ajunsese prim-secretar și cu prilejul unei întîlniri avute cu scriitorii din... Suplimentul lor apărea în orașul vecin, revista acestuia avea tradiție... Nu, așa nu se mai sfîrșește (capitolul, seara, anul...). Oricum, noul prim secretar arătase nu numai înțelegere ci și entuziasm, socotind că Suplimentul era, în fond, pasul spre o

revistă numai a lor. „Dovediți, acum, că puteți da lunar o, deocamdată, mică revistă, după aceea...“. Poate că acel „după“ însemna chiar : după Anul Nou! După întâlnirea în care se hotărîse apariția Suplimentului, primul îi spusese : „Vă văzurăți cu revistă, ce urmează ?, o asociație, că doar cenaclul nu vă mai poate mulțumi“, și el, Nicolae : „ne descurcăm noi și în altele, n-o să vă dezamăgim“ și plecase, atunci, fericit, să ducă vestea cea mare, cum că..., ei... Și ei se porniseră pe treabă, păi cum? Dar despre astea, la... anul. Fiindcă, oricum, se apropia vremea ca fiecare să-și pregătească familiile pentru revelionul așteptat de toată lumea. El, Nicolae, mai așteptînd și o ninsoare. O ninsoare care să-i dea, ca în alte dăți, puterea necesară pentru... Ei, pentru atîtea...

De la teatru plecase, plecaseră, în grabă. Și el fusese auzit de ceilalți, fredonînd : „O mie de vieți...“

XXVIII

... o mie de vieți de i s-ar fi promis în schimbul celei trăite de el atunci, n-ar fi acceptat tîrgul, darul sau numindu-se oricum altfel această ofertă. Și fiindcă ajunsese aici, se gîndise că, la urma urmelor, fiecare trebuia să meargă pe drumul său, să-și ducă viața sa, după propria-i vîne, așa că, referitor la ei, la uica Filon și la el, era necesară o despărțire, refuzînd, deci, să se supună ispitei unui drum romanțios, de poveste, de basm, acesta se potrivea firii gugulanului plecat în lumea largă cu merele lui și cu sania lui cu tricolor. El se lipise, aproape în ultima clipă, cu spaima cuibărită, totuși, în suflet că o să întîrzie, unui grup de tineri aidoma lui, plecînd din gara Aradului — în care, din pricina grabei, nu mai avusese ochi pentru grădina aceea de el știută, văzută și revăzută (după scena duelului, cum singur o numea) de atîtea ori (în minte), bănuia că și dacă ar fi

avut răgaz tot ar fi ocolit-o, ce ar mai fi fost de văzut, acolo, chiar acolo, în grădina adevărată, decât niște căpățini de varză uitate neculese și degerate?

În tren era multă lume, înghesuială de-a binelea avea să se facă numai după câteva stații, soseau mereu călători, plecați nu spre niscaiva târguri, mițați nu de cine știe ce nevoi oarecare, noii veniți alcătuiau grupuri distincte, sporeau mulțimea dar în ordine și bunăcuviință, alipindu-se celor găsite deja în tren, gata să facă loc altora ce mereu urcau, rămânând și acestea ușor de recunoscut, nu se producea devălmășie, nici un om nu se rupea de grupul său, delegații satelor și cei de-i însoțeau țineau să rămână laolaltă, mândrindu-se cu tricolorul măiestrit împodobit, se vede că așa fuseseră sfătuiți, îndrumați, diriguți, înțeleseseră că ordinea era înainte de orice necesară, așa cum grăiau și poruncile de la Comanda Gărzii Naționale, îndemnurile Consiliului Național ori povețele domnului Suciu, nu porneau deci la lucrări sărbătorești, cum mai fuseseră altele, ori la unele cum s-ar fi putut ivi în toate zilele, plecau la o lucrare fără seamăn, pe care aproape că nu mai aveau îndestulă tărie s-o rostească, de teamă să nu se întâmple ceva rău și să-i oprească din drumul lor; tăria însă o aveau în inimi și se simțeau bine așa, piept lângă piept, chiar fără să se amestece, să se rupă, să se desprindă de lângă cei împreună cu care plecaseră; numai acolo, o dată ajunși, vor putea să-și sloboadă glasurile și să se amestece cu adevărat, nu în bezmetică bucuroasă vălmășală, ei tot după cuminte rînduială, putîndu-se, în sfîrșit, strînge în brațe (cu fiecei sfială pentru asemenea gest) și îngăduindu-și să se numească, firesc, frați, asta, bineînțeles, după ce se va hotărî și consfinți lucrarea aceea pentru care se adunaseră — la toate acestea se gîndea el, privind, visător, oamenii, visător fiindcă se și vedea ajuns, prevedea adică și premergea evenimentele, visător și fiindcă domnea parcă asupra tuturor o stare de senină pace, făloșindu-se pînă la urmă de făloșenia grupurilor ce se țineau încă închegate, ca să arate că-s cu toții din același loc, trimiși nu să vadă, ci să făptuiască, în pacea aceea de ei adusă, în demnitatea purtării lor, în gravitatea citită pe chipuri, se simțea, între grupurile acelea, minunat, mai avusese puțin și s-ar fi declarat aproape fericit, poate că și ajunsese la asta. Ceea ce se desfășura sub ochii săi (sau se predăsfășura dincolo, în cetatea spre care-i purta trenul) îl absorbise cu totul. Așa că nu băcuse de seamă oprirea prea lungă într-o gară fără mare im-

portanță (mai putea avea vreuna importantă în afara celei spre care se duceau?), nu socotise timpul de cînd trenul se oprise și greu simți (cam nelămurit) că liniștea nu-i liniște, că pacea nu-i pace, se lăsase asupra lor o aripă îngreunată de o necunoscută (încă) amenințare, tîrziu au ajuns în auzul lui niște strigăte, răzbind de undeva mai de departe, în vagonul lui nimeni nu se clintea, cei de la geamuri se plecaseră în afară și priveau, cite unul mai șoptea, pentru ceilalți, ce se petrece ori cum se petrece... Ei, nu, nu putea el să aștepte acolo, umplut, dintr-o dată, de apele spaimei — cine știe ce se întîmplă, ce s-a întîmplat, asta ne poate întîrzia, oamenii adastă cuminți fiindcă probabil sînt destui coboriți din tren care să intervină, să intervină în ce?, pentru ce?, sau, mă rog, împotriva cărei amenințări?, nu, el nu putea sta cuminte, țărănește, înțelepciunea lor o pierduse de mult, nici n-avea de gînd să accepte doar tălmăcirea faptelor prin șoapte ce nici măcar nu ajungeau prea clar la el, pînă la el, unde se topiseră prietenii lui?, uite!, ei au coborît și l-au lăsat acolo, ori, dimpotrivă, el e vinovatul, el i-a lăsat să coboare într-un loc poate de primejdie numai fiindcă, ei, ei, visa...

Își făcu loc printre trupuri (încordate) și sări din vagon, simți sub tălpi scrișnet de pietriș, fusese gata să-și piardă cumpănirea, mai cu băgare de seamă, ce..., se muștră, te arunci în vreo înfruntare hotărîtoare (și-o dorea, dacă erau amenințați cu întîrzierea, sau, cine știe, chiar mai rău, cu neajungerea acolo unde nu numai el ci toți erau așteptați), ești gata să faci pe eroul (în ce împrejurare?) și uite, uite, mai să dai cu fruntea de țărîină, izbuti să-și cumpănească pașii îndreptîndu-se... Spre ce să se îndrepte? Ca de obicei, obiceiul lui, ieșise dintr-un vis crezînd că intră în altul, ce se petrece, de fapt?, se întreba și ar fi vrut să întrebe dacă nu i-ar fi fost rușine, prea se arătase grăbit și de bună seamă atoateștiutor, privirile-i rătăciră în jur, o clădire scundă, lîngă ea o grădină pustie (oh, nu, nu, aici și acum nu mai încăpeau aventuri romanțioase), peronul gol, numai lîngă tren, în față, zid omenesc și dincolo de el, de dincolo de el se ridicau strigăte, cu totul nefirești pentru liniștea apăsătoare (cum de se puteau înălța strigătele alea sub un asemenea clopot?, cerul jos strivea parcă gara și trenul și oamenii...), strigăte lipsite de noimă, țipete ca de păsări, de păsări rele, prădătoare, croncănitoare, o voce, sau mai multe, ce nu părea ome-nească, striga întruna și el o luase la fugă înspre zidul care-l

impiedica să vadă și care probabil îi făcea pe cei din tren, pe cei rămași la locurile lor, să aștepte un sfârșit al cine știe căror lucruri petrecute dincolo de zidul care, omenesc fiind, îi ocrotea. Văzuse și gândise la toate acestea într-un timp cât poate dura lumina de fulger, oricum nu stătuse să chibzuiască și nici n-avu vreme să se mire că izbutise să străbată printre oameni, să străpungă zidul acela de trupuri omenești (își aminti, tot fulgerător, de celălalt, mișcător, tăvălugul ce măturase bulevardul central, cestălalt zid era nemișcat), din cauza grabei nu se putu opri imediat și se pomeni pe loc iarăși pustiu. Cei de care trecuse (cînd?) i se părură dintr-o dată tare îndepărtați, mai ales datorită celor văzute în fața sa. Fiindcă dacă în apropierea-i imediată nu se afla nimeni, înaintea lui stăteau cîțiva oameni, n-avea rost să-i numere, nu erau mulți dar înarmați și unul dintre ei îl luase în cătarea armei, acela striga, striga la toți și-l ochea pe el, nu era vreme de cîntărit faptele, de tocmeală, de înțelegere între cele două tabere, pricepuse și cîteva din vorbele întăritate ce vroiau să înspăimînte lumea mai mult decît arma, el vedea (uimitor de limpede) gura puștii (neașteptat de mare), se apropia de pieptul lui, înainta jandarmul?, se întrebuse și abia atunci își luă seama, el își continuase mersul, acum sigur, cu pas egal, neșovăitor, n-ai să ne împuști pe toți!, i se adresă vrăjmașului (neașteptat), nu poți, n-ai destulă tărie, cine ești tu?, ce-i dacă ai o amărîtă de pușcă în mîini și cîțiva jandarmi amețiți de băutură gata să se supună ultimelor tale ordine ne-bunești, prostesți, cum poți opri o asemenea mulțime, necuge-tatele!, îi vorbea, în gînd, nedeslipindu-și privirile de la gura rotundă, curios să vadă dacă iese ceva din ea, oare voi avea timp să surprind fișnirea glonțului?, o bucățică de plumb, o bucățică de..., mai că-i venea să rîdă, o să vezi pe dracu'!, dar nebunul ăsta trebuie împiedicat, nu vroia, la rîndu-i, să împiedice atîta lume, pe cei din spate, mulțime mută (oare ce făcea, îi urma pașii?), hai, drace, sloboade-ți plumbul și închide-ți pliscul, nu mai cîrîi atîta că m-ai asurzit, te pomenești că de aceea nu aud nimic altceva, mare scofală prișcopala ta, o să pocnească, troznească, trăznească, ha, mare scofală mă nepricopsitul și după aia ce te faci?, întreba pășind spre gura de oțel, ciudat era că nu mai ajungea o dată, lasă că ajung, așteaptă, sau, mai bine, grăbește-te, leapădă cățeaua aia din mîini, care o să latre în zadar, nu-i bună nici să tragi cu ea după lună, noaptea (asta de unde-i mai răsărise în minte?, ia te uită la ce se poate gîndi toc-

mai cînd . . .), și dacă o face?, aproape că se sperie el de întrebare, adică dacă nu trage și își aruncă arma cît colo — nu va părea el cam caraghios în trufia-i de a ieși singur în fața tuturor, ca să înfrunte singur primejdia? Dar nu din trufie o făcea, nu putea răbda gîndul că o cauză oarecare i-ar putea opri (gîndul îi zbură spre celelalte drumuri, dacă pretutindeni au ieșit ăștia cu pană de cocoș la pălărie ca să facă la fel cum făcea ăsta?), așa că se pornise și asta tot făcea (de cînd), pășea mereu, pas măsurat, egal, de om fără griji, gura de oțel rece se apropia și nu se apropia, ce naiba se întîmplă, aha, nimuricul dă înapoi, dar nu lasă, nu-și apleacă arma, poate acum vrea să se apere, înainte striga că-i pușcă pe toți!, care toți, mă?, tu nu vezi că o nație s-a pus pe un drum, care . . ., trage mă nătîngule și răule și lipsitule de minte ce ești!, și acela a tras . . .

Adică el a auzit (cînd?) un pocnet sec, nu o troznitură ca lumea, nu un trăznet adevărat, poate a zărit și — oh, de bună seamă, nu plumbul, ci un norișor albicios, o scamă de norișor, o părere de norișor la care nici n-avea de ce să ia seama, mare lucru un . . .

Și deodată s-a pomenit cu mîinile încleștate de țeava puștii celuiilalt, a simțit o fierbințeală mare dar nu i-a dat drumul, a răsucit-o, a îndreptat-o în sus, trage în lună, mă . . .

Atunci a simțit . . .

Nu arsura . . .

Lumea, mulțimea, oamenii . . .

Fusese urmat, pas cu pas, nebunul acela se trăsesese și el pas cu pas, asemenea ortacilor săi, jandarmii înfricoșați se vede mai mult de răcnetele lui neomenești decît vădînd tragere de inimă să încerce oprirea unui tren, oricum, mulțimea (în frunte cu tînărul cam visător și încă neputîndu-se numi nici ziarist, nici poet, nici . . ., un tînăr ieșit cu un pas în fața tuturor) înaintase mai cu spor pînă ce ajunsese să înghită totul — adică pe un tînăr, pe niște oameni în uniformă, puștile lor și atît, altceva nici nu mai era acolo, se depărtaseră de tren, în jur pustă cît să cuprinzi cu ochii și de sus o fulguală ușoară, dulce-legănătoare . . .

Atunci, în sfîrșit, simțind și amețea (nu datorită legănării de deasupra lor?), se pomeni apucat de brațe zdravene, hei, oameni buni, dar n-am nimic fraților, mare scofală că m-am pîrjolit în palme de la țeava ăluia, o prișcopală, acolo, la tren, haideți la tren!, pot să umblu și singur . . .

Și nu putu să umble singur, de ce naiba îi atirna brațul drept?, jalnic, ca o aripă de pasăre bolnavă, de păsăroi (incercă să-și facă puțin curaj, glumind), își dusesse palma stîngă la umărul ce trebuia să fi fost pricina nevolniciei mîinii, palma se năclăi de . . . , nu se poate, e chiar . . .

Ținea palma căuș, încercînd să adune fulgii zburătăciți prin văzduh, doar se va putea spăla, fulgii ce nimereau în ea se topeau numaidecît, ia te uită ce roșu sînge am, se minună și fiindcă altceva nici nu-i veni să spună, e roșu că doar n-o fi altfel, și-i fierbinte și legănarea de sus îl fură cu ea, într-o de miere . . .

Legănare, legănare, legănare, oh, nu mai era ninsoarea, trenul se pusese în mișcare și mîini mîngîioase îi grijeau umărul vătămat, auzi și glasuri: trebuia lăsat în gară, să-l fi dus careva înapoi . . . , spitalul . . . , doctorii . . . , taci, mă, e tînăr . . . , dacă-i atins osul? . . . , la vîrsta asta se lipește, o fi avînd carne bună că și inimă . . . , vedem la Alba, sînt spitale și acolo . . . , crezi c-o să vrea? . . .

Nu!

Și dacă ar fi rămas fără braț tot n-ar fi îngăduit să fie dus dintre ei și nu și-ar fi îngăduit pentru nici un preț să lipsească, să se lipsească, păi cum, nimic nu-l putea opri, numai umblați mai ușor, fraților, e june și încă unul gugulan, ce-i păsa de un plumb, de un grăunte, un bob, o fărîmă de . . . , numai umblați mai cu fereală, fraților, oho, să fie și alții sănătoși, de cîte ori nu se vătămase el, împungîndu-se-n fierul furcii, ori, uite, o dată călcase cu talpa goală pe tăișul sapei, mare lucru, careva și zisese, o fi avînd carne bună, avea, se lipeau buzele rănii și nu rămînea apoi decît o abia ghicită urmă albicioasă, nu mai groasă decît un fir de ață, și de cîte ori nu-și zdrelise degetele pe sub pietroaie, căutînd copciile mrenelor, de cîte ori nu și le jupuisese prin rădăcinile malului ca să dibuiască vreun clean viclean, prinsese și un șarpe, să știe toți asta, se speriasse numai cînd îl scosese din apă și răceala ăluia îl fripsese parcă, precum și acum, țeava încinsă, numai umblați mai cu milă, fraților, ce-ați făcut, unde-s jăndarii ăia?, oricum, Doamne, eu nu mă las, dar lăsați-mă și voi, nu-mi tot umblați la umărul ăsta că n-am ascuns nimic de preț la subsuoară, frate . . .

Tîrziu văzu că o fată îl îngrijește, acum visez, hotări, a venit chiar domnișoara aceea cu scriere frumoasă, vaaai domnișoară, de ce mi-ați sfișiat cămașa?, sînt cu pieptul gol și poate nu se cuvine, nu, nu mi-e frig, brațul dumneavoastră diafan mă încăl-

zește, îl simt, l-am simțit cînd mi-a trecut pe sub umeri ca să mă salte, mai fierbinte decît...

Domnișoară, domnișoară, pot să-ți spun pe nume?, lasă-mă să-l ghicesc singur, o să încerc, mă străduiesc din răspuțeri, nu mă doare nimic și în curînd vom ajunge între dealuri, vom vedea și munții, cu zăpezi viorii, dumneata ai văzut vreodată zăpezile de pe Țarcu?, ai urcat vreodată la Trei Ape?, bine, uite, m-am liniștit, ai mei..., cîndva, acolo, în munte, ce-i mare lucru, un plumb, că n-o fi otrăvit eu nalbă, nalba are floarea cum ți-s miinile..., zăpezile, neaua, iaca tac, făgăduiesc să stau cuminte, să nu zic nimic de-acum înainte, decît că, iată, iar trebuie să făgăduiesc ceva, voi fi tare și acolo, între ceilalți, în mijlocul lor, nimeni n-are dreptul să mă înlătore acum, să mă lase la o parte, să nu-mi îngăduie ajungerea în locul spre care ne îndreptăm cu toții, o să fie vreme după aceea de tămăduire, numai nu acum, acolo, altceva trebuie și se cuvine să fac, numai nu încercați să mă amăgiți cu vorbele că tot ajung să văd cu ochii mei ceea ce s-a dus să vadă și un uică de-al meu, Filon, spune-mi domnișoară dacă mai ninge, aș vrea ca acela să aibă parte de o neaună bogată pentru sania lui cu tricolor și dacă-mi dai veste bună o să-ți dau și eu un măr din merele lui aduse pentru...

Ei, domnișoară, tot nu mi-ai destăinuit ce nume porți și eu m-am lăudat numai că-l pot ghici, cu atîta m-am dovedit lăudăros, încolo să știi că e adevărat ce-ți spun, o să am destulă tărie încît să pot pătrunde în sala cercului militar din cetate, vrei să-ți povestesc de pe acum ce-o să se întîmple acolo?...

Pot să și văd ce se va petrece, am pus și eu un umăr la..., oh, nu mă gîndesc la umărul sfărîmat sau ce-o fi cu el, vezi și dumneata domnișoară, surioară, ce văd eu, auzi surioară, domnișoară ce aud, convocatorul Adunării spune: „voi reprezentanții poporului sunteți chemați!“, păi cum să nu răspund și eu?, aș putea suferi să stau departe cînd, auzi ce spune domnul Ștefan Cicio-Pop? — „... poate că istoria veacurilor viitoare o să ne descrie gemetele durerilor, ce azi nu încap în mintea omească... Cine pe fața pămîntului, ce sociolog, ce economist-național, ce filosof, ce bărbat de stat, care om cuminte mai poate pretinde de la acest neam să mai sufere încă o dată repetarea acestei suferințe?“

Și chiar aude, mai departe, cum răsună voința neamului: „Neamul românesc din Ungaria și Transilvania nu admite misti-

ficare asupra condițiilor propuse. Protestează împotriva revendicărilor maghiarilor asupra teritoriului românesc, care de la descălecarea împăratului Traian a fost muncit de brațele noastre și a fost scaldat cu sîngele nostru ...

Il urmărește pe domnul Ioan Suci, care raportează prezentarea delegaților, doar face și el parte din cei 1 228 de delegați, simte cum fierbe sala, spiritele se aprind, întîmpină cu urale alegerea lui George Pop de Băsești ca președinte al Adunării („Trăiască badea Gheorghe !”) și citirea unor adrese, numele celor ce le-au iscălit nu pot fi însă citite acolo, toate, sînt sute de mii și deodată se face tăcere, pentru că se apropie cuvîntul lui Goldiș, despre Dacia-Romană, despre unirea de o clipă (lumină tare, de fulger) făcută prin brațul lui Mihai Viteazul și, trecînd, firesc, la ale lor, despre ce doresc ei acolo și pentru totdeauna ...

E chiar proiectul de rezoluțiune, „Adunarea Națională a tuturor Românilor din Transilvania, Bănat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918, decretează unirea acestor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România !”.

„Primim !”, acesta e singurul răspuns ...

Și vestea scapă din cuprinderea sălii, se revarsă dincolo de ferestre, de uși, ajunge în Cîmpul lui Horea, unde așteaptă sutele de mii de români, după o noapte petrecută în jurul focurilor, sub cerul liber, sub cerul lor ...

Vede, aude, simte cu toată ființa, povestește despre toate, deși e îndemnat să se liniștească, acum toate fi-vor la locul lor, frate, nimic nu mă mai doare, surioară, hai să-l căutăm pe gugu-lanul cu merele, fraților, se face ziuă ...

XXIX

...se face ziuă, zău, vin zorii (... ca feciorii), vine alba, orele nopții umplut-au salba, s-au liniștit, rînduit, pînă aproape de sfîrșit ! Și el e, încă la început ! A ascultat și nimica n-a

aflat, a povestit și nimic n-a izbîndit, amintiri tot depănînd, vorbe-ntruna melițînd, cu nimic nerămînînd . . .

Decît, bineînțeles, cu zestrea avută la plecare și care, oricum, n-o putea risipi chiar de părea un fiu . . ., mă rog, dar el sperase la o îmbogățire și cînd colo . . .

La urma urmei, tot stabilise ceva : că se afla la un început. Cel puțin în ceea ce privea mersul anchetei. Metoda (lui) încercată la un moment dat n-a dat rezultatele așteptate. Povestea eșuase fiindcă personajele ei erau, în fond, niște ipoteze. Nici „metoda“ interogării martorilor nu fusese mai bună. Sau nu putea fi bună, dacă o aplica el. Fetele chemate să depună mărturie au vorbit, fiecare, despre o obsesie de care nu puteau scăpa de cît prin dezvăluirea, împărtășirea ei. Aflarea tîlcului obsesiilor (de ce nu „viziunilor“ ?) ar fi putut conduce spre unele rezultate interesante. De pildă : omul scund, alb la față, cu o mustață nefiresc de mare (și cănită ?) putea fi socrul cu care nu se prea înțelegea ; cu trei zile înainte avusese loc o discuție mai aprinsă, un consiliu de familie în care acesta prea autoritar ridicase tonul, o făcuse pe noră-sa în fel și chip, strigase și la prea blajinul de băiat pe care l-ar fi dorit mai bărbătos în casă, stăpîn pe gospodăria sa și nu un molîu . . . ; roșcatul de statură mijlocie, pistruiat și ușor șchiopătînd de un picior, era un fost coleg de bancă, un golan și jumătate (atunci), mereu pus pe rele, trăgînd-o de cozi, mîzgălindu-i caietele, furîndu-i ujina și . . . ; matahala cu un chip întunecat, ținînd nu se știe ce în mîini (dar, e de presupus că un obiect greu) era individul ce se strecurase într-o noapte în blocul abia ocupat de noii locatari, pînă atunci locuiseră în el constructorii, cercetînd apartamentele încă neorînduite ca lumea, cotrobăind printre lucrurile aflate în de-vălmășie, profitînd de somnul greu al celor ce trudiseră o zi întreagă, de, mutatul într-o locuință nouă nu-i o treabă ușoară și . . .

Pe naiba ! . . .

Lucreția avea un socru cumsecade iar soțului nu i se putea reproșa nimic. Elena mare terminase școala într-o clasă numai de fete. Anisia locuia într-o căsuță cu grădină.

Așa că . . .

Atunci . . . Nu, n-are rost să pornească pe alte piste (hei !, pistă liberă !, fericiți, oameni buni !). Cine știe unde ar ajunge ! Mai bine s-ar ridica precum Borg (nu deasupra fileului, nu cu racheta în mînă, nu pe terenul de la . . .), sătul (de somon, de

brînza de Eidam, cea lăcuită, roșie și unsuroasă), căutîndu-și pălăria de pe unde (naiba) o zvîrlise (sub sofaua pe care el singur o luase în stăpînire, desigur) și smulgînd din cuier mantaua lui (a lui ?), neuitînd să-și mai umple o dată paharul cu puncte și să-l completeze, ras, cu nemaipomenitul coniac gălbui, golind apoi conținutul acela pe jgheabul său larg primitiv, fără să țină seama de remarcă unuia : „păcat că așa un geniu trage atît de tare la măsea“, încă mai înfundînd în buzunar un pumn de trabuce și o cutie de chibrituri, pentru a ieși, în sfîrșit, spectaculos stingînd în trecere cîteva lumînări . . .

„Piei drace !

„Nu se afla în Salonul roșu, nu purta (niciodată) pălărie, nu putea suferi coniacul, fumase trabuc, e drept, unul singur, imediat după ce clopotele orașului vestiseră Anul Nou, după aceea însă trecuse la rezerva special ținută pentru o asemenea noapte, pachetul de Gauloises (din cele cumpărate la Montpellier, sau la Aix, sau la Villefranche ?), cît despre somon . . .

„Și dacă s-ar întoarce, tot spectaculos, asemenea lui Borg (păi cum ?) ca să-și aprindă trabucul de la o lumînare înfiptă într-un sfeșnic de aramă, prilej de a mai sparge cîteva pahare, de a-i sufla fumul în nas lui . . ., scoțînd după aceea limba și arătîndu-și măselele, pentru a ieși, iarăși, lăsîndu-i pe ceilalți . . .

„Măi, să fie ! Acela ieșise în ploaie, sub un cer negru, numai lumina lămpilor cu gaz plutea ca un nor roșu (spre Sud), și era fiul . . ., „nu te-am întregat de tatăl lui, ci de el . . . poți să-mi răspunzi de ce sînteți în relații ?“ . . ., „îmi rezerv dreptul de a nu răspunde la orice prostie“ . . ., „mă rog, rezervă-ți dreptul pentru (la) toate prostiile (sau spusese tîmpeniile ?) din lume, dar ține-le pentru tine !“ . . .

„Nu poate băga mîna în foc (precum Scaevola . . .) că a ținut minte dialogul, „scena“ însă, din August . . ., păi erau în decembrie, pardon, în ianuarie (puah !, ce mai . . .), scena, deci, descrisă de August Strindberg o vedea limpede de parcă . . .

„Și ce-i cu asta ?

„Acasă n-are decît să recitească „Salonul roșu“. Sau să se așeze la masa de scris și . . . Bine, bine, o va face și pe asta, dar cu ancheta, în care a ajuns (fiindcă nu el o conduce); lucrurile vor putea fi rezolvate vreodată ? Ce-ar fi s-o ia cu el pe femeia aceea („ . . . barbar cînta femeia aceea . . .“) și . . . Asta ar mai lipsi ! Domnul tînjește după o „documentare“ pe viu ! Vrea să pătrundă în plină realitate . . . În . . .

Pornise, de mult, prin ninsoare, în căutarea unei sănii ce străbătuse orașul, străzile orașului, poate și strada sa, și când colo, unde dai și unde crapă! (mai degrabă se va crăpa de ziuă), nimerise în trecătoare... Nu, și acolo fusese mai de mult. Ca să facă pe eroul, ca să descopere singur taina, ca să încurce treburile altora...

Poate ar fi fost mai bine să stea deoparte, martor (atent) la cele ce se întâmplau, să le noteze, apoi să le dea o altă formă... De ce altă formă? Ajungea redarea faptului brut. Realitatea întrece..., Numai că el nu poate, n-a putut sta niciodată deoparte (fie chiar și atent). A trebuit să se amestece, să intervină, să schimbe... Să încerce să schimbe. Să influențeze, măcar... Și ce realizase? Încă nu mare lucru. Dar, răbdare! El se află la început. Chiar dacă drumul din noaptea cu pricina se va apropia (repede) de sfârșit. E așteptat și, în consecință, nevoit să plece (nu să evadeze, să fugă, să scape..., nici n-ar vrea și nici n-ar putea, știe că a înregistrat TOT și mai târziu...).

Ce mai tura-vura (de ce nu vura-tura?), își realizase, într-un fel, țelul propus. Sania căutată se pierduse cine știe pe unde, dar întâlnise alta (și poate că pe aceasta o căutase). Voise să-și vadă strada sub ninsoare și văzuse mai mult decât sperase... Nu prevăzuse încurcătura ce o va pricinui ticăloșia unui ins (rămas, pentru câtă vreme, necunoscut?), vechea lui credință în bunătatea oamenilor primise temporar o lovitură (deși se străduise să explice faptele, să le găsească justificare, o logică, o cauză, mă rog, scuzabilă...), foarte bine (cum adică?), va fi mai înțelept (aha!)... Înțelepciunea ar însemna așteptare. Adică să aștepte ca ofițerul să rezolve totul și miine...

„Demain au front!“ ...

De dimineața pînă seara...

Ce-ai spus?

Nu eu am spus-o. Bine. De ce e bine? Așa își începe Julien Green cartea... Mille chemins ouverts... Și unde-i legătura? În acele „chemins ouverts“? Vezi să n-o iei razna! Bine (iarăși?!). Sau poate... Și acela cutreiera lumea ca un hipnotizat, încercînd să intre iarăși în stare de veghe. Ai putea să începi prima dimineață a anului recitîndu-i Jurnalul. Păi asta a făcut-o altcineva (și care își amintește, cu prilejul pomenit, de o strămătușă, bătrînă, bătrînă, cu dinții de lînă..., scuzați, asta-i o muiere din neamul tău, mă rog, cealaltă are nouăzeci de ani și o mulțime de lucruri — „ceasuri, satire de

bucătărie, coșulețe pentru ghemurile de lână, fețe de masă, tăvi și dumnezeu mai știe ce" — atîta poți cita din memorie, dar nu memoria ta are importanță acum, ci faptul că strămătușă nonagenară nu-și petrecuse singură ultima noapte a anului și prima zi a anului, fiindcă își avea lucrurile de care s-a atașat și îi umplu viața, aparenta ei singurătate devenind, astfel...; și tu ți-ai petrecut aproape toată noaptea, și ești gata să începi o dimineață, în singurătate chiar dacă în jurul tău...; ai avut însă cuvintele și ele îți umplu de multă vreme viața; așadar și într-un caz și în altul, singurătatea devine aproape suportabilă). Măi!, ce mai paranteză memorabilă! Adică în memorie... Tu ai vrut să ajungi în starea asta de, cumva, singurătate. Ai declarat-o cînd ai plecat de la pictor... J'avais quitté mes camarades... Te-a nemulțumit limbajul lor (și acum tînjești după el), mă rog, mă rog... leur langage n'était pas le même... Ce tot ai cu Julien Green? Mai lasă-l, și el a lăsat atîtea. Renunțînd, nădăjduia să se îmbogățească. Renunțînd, ferindu-se de ispite („șade călugărița..."), păstrîndu-se pur, privîndu-se, reprimîndu-se... Și Lev Nicolaevici se păstra în curățenie trupească și sufletească pînă ce, pînă ce... asta-i, dădea peste o muierușcă, o iubea pe un pat de frunze (ah, mestecenii), el cel ce venise pe lume, într-o clipă de pace, pe o canapea de piele, ca să pornească apoi un război cu sine (voinaimir), cu alții, cu toată lumea chiar, căzînd totuși în te miri ce păcat trupesc, săvîrșit pătimaș, în grabă mare, vîlvătaie tare, precum orice mujic temător de biserică și cinstitor de crîsmă, trezîndu-se, după aceea, tot conte și simțînd nevoia pocăinții, drept care se pornea în pelerinaj cucernic spre sfințite locuri, îmbrăcat simplu, în straie mujicești (ca să-și mai aducă aminte de... păcat?), sprijinindu-se într-un toiag noduros, dar nu grăbea pasul (ca să-l poată urma slujitorul ce purta lada cu țoalele de schimb și cu prunele uscate pentru ușurarea... ușurării), mergînd, mergînd, mergînd cale cam de o zi și, după un somn pe podelele vreunei case din cale, reîntorcîndu-se, dacă nu pocăit, măcar spăsit... Și ce importanță au falsele, ori cîteodată adevăratele, pocăinți ale unui asemenea om? De ce procedezi asemenea minunatului mediocru care de abia așteaptă să spună: hă, o fi fost mare, o fi fost geniu, un titan, ce mai, Lev Nicolaevici ăsta al tău dar... pe cînd eu, vezi, îmi respect soția, casa, familia..., și n-am pretenții să... Păi nici să nu ai,

domnule ! Ai plecat de la Green și ai ajuns la Lev Tolstoi ! Stînga'mprejurrr ! Bine (iarăși și iarăși... cîntăăăm !). Acum poți să-l pomenești și pe Dostoievski. Nu „păcătuia“ și el, cu voluptate, lăsîndu-se furat de mirajul jocului și, după ce pierdea tot, era gata să cadă în genunchi ? Promițînd... Lucrînd... Mai ales lucrînd, pînă la epuizare, pedepsindu-se, ispășind nu prin căință ci prin suferință. La urma urmei și contele ispășea la fel. Poveștile cu pelerinajul erau pentru ochii severi ai soției, cunoscuților, lumii întregi. Ispășirea și-a făcut-o cu adevărat prin scris. Iar tu ai îngrămădit o mulțime de umbre (personaje) în... Nu, nu e o casă de raport și curtea ei n-a străbătut-o nici bunul catolic, nici pravoslavnicii pomeniți (și de atîtea chinuiți). Nu încerca să răscolești (zăpada) prin curtea interioară, n-ai să găsești bolovanul sub care Raskolnikov a ascuns amărîta lui de comoară dobîndită cu prețul unei... Ei, la asta încă nu s-a gîndit nimeni ? Și era atît de simplu ! Dacă atacul a avut drept scop jaful ? Ei, pe naiba ! Iar ei ? ! Ce exclamație stupidă ! La urma urmei, care inculpat, fie el și mojiucul cel mai încuiat la minte, nu știe, de pildă, că mai întîi anchetatorul va căuta să-i pună întrebări care să-i adoarmă atenția (o expresie cît se poate de fericită), ca apoi să-l pocnească drept în moalele capului cu măciuca, he-he-he (după comparația dumitale atît de fericită !), he-he-he ! Și va să zică dumneata ai crezut că... he-he-he ! Ironic mai ești ! Ttttt !... Asta-i tot din Dostoievski și mai poți adăuga că în timpul perorației lui Porfiri, Rodion Romanovici nu făcuse comparații, nu găsisese expresii fericite, nici măcar vreo observație cît de mică, doar tăcuse și ascultase încruntat, cu atenție și seriozitate, vorbăria goală și încurcată... Dar de ce nu-l ascuți și tu pe Porfiri ? Hai, dă-i în cap, pocnește-l pe nenorocitul ăla de vinovat drept la mir cu o întrebare... Și care vinovat, mă rog ? Și chiar dacă l-ai cunoaște (ofițerul se pare că), nu-i bine să dai buzna, de ce să nu-l mai lași, he-he-he, să se plimbe încă puțin, dacă îl arestezi imediat (nu tu, ofițerului îi revine sarcina asta !) îi oferi, he-he-he, un sprijin moral, cum s-ar zice ; a pomenit cineva de probe ? Oh, sînt oameni și oameni, tătută, de cele mai multe ori probele-s cu două tăișuri iar anchetatorul, și el un om, poate greși atît de ușor. De ce să nu greșească vinovatul ? Arestat imediat, i se conferă un... statut sigur, își recapătă echilibrul psihologic, se închide

În găoacea lui ; dacă mai are un răgaz, chiar unul mai lung, devine obsedat de gândul că, totuși, cineva știe adevărul și-l urmărește pas cu pas, neîncetat, ceea ce îl face să-și piardă capul și să se prezinte singur, aducînd el cele mai zdrobitoare probe împotriva lui... Dacă metoda asta prinde la un urs de mujic, nu-i mai puțin adevărat că merge și la de-alde noi, oameni moderni, inteligenți, ce mai, intelectuali... Hait, ai schimbat textul lui Porfiri ! Care dacă n-ar fi ajuns, iubind arta războiului, un Napoleon, un maior tot ar fi ajuns. Ce grad are ofițerul tău ? He-he-he !, ai uitat. Fugi și-l întreabă, apoi treceți drumul împreună și apucați-vă de citit, studiat, calculat, aidoma unui hofkriegsrat să fie (fie ?) fiecare, așteptînd ca-n luminare, fluturele amețit, să se lase mistuit... de flacără, de dogoare, de para nimicitoare... adică vinovatul căruia, nu-i așa, îi vor ceda nervii, fiindcă joacă azi un rol foarte mare... Și azi, precizează te rog, altfel vine unul, ca nebunul, și te acuză de plagiat ! În vremea asta vinovatul... Nu-i vorba de un jaf. Ofițerul ar fi aflat. Atunci, femeia... Cine a spus-o ? „Un Parisien qui n'avait jamais touché à une femme“ ? Ei bine, dar „c'était à peine croyable“. Și : „ce n'est pas possible“. Iar o voce (din nișa aceea, aflată în trecătoare) : „Boy, tu ne sais pas ce qui est bon“ ! Așa că...

Așadar...

Așadar ce ? N-ai ajuns la nici o concluzie. Cît despre ceilalți... Pe Carol tatăl lui Carol l-ai văzut ca pe un filosof, vai, ce se mai înfură Vasile, cum adică ?, un chelner, chiar fost ober, adică, în pronunția celor de aici, obâr (șprehăn zi daici ?), să fie procopsit cu o asemenea investitură ?, vaaai, dar nu e moral (ei și ?), e o ofensă (pe naiba !); o infamie, poate (vax !, bătrînul este destul de înțelept ca să), casă bună n-o să mai ai cu destui, nu numai cu, numai că, pînă una alta, degustătorul, jucătorul, iubitorul... din, în, de... socratică, pune-acum în practică, tot ce el a învățat într-o lungă existență, păi dacă are omul experiență, adică se află în bucătărie (ce loc banal !) și descîntă, încîntă, la ureche le cîntă, fetelor, de acolo, că așa și pe dincolo, i-ar trebui și un piccolo, scuzați, un învățăcel, oricum, a plecat și gata. Șefii de unitate sînt între bunii lor clienți, ce mai doriți, ce mai poftiți, au destule treburi șefii, pe ei nu mai poți conta, Emil a șters-o la ziar, zi, ar trebui să știi că e tîrziu (sau devreme) și că degeaba zăbovești, mai bine

să te grăbești, deși graba strică treaba, nu-i treaba ta, nu te băga, las-o altora, ofițerul are flerul, are gradul, are uniforma și tot ce-i trebuie pentru a, caută-l și ia-ți rămas bun, mi-a făcut plăcere, la revedere, pe mâine, pe azi, pe cartea viitoare fiindcă, nu-i așa, ancheta de-abia a început și, oho, mai e mult de străbătut, dar deocamdată amână și mână-ți trupul de aici, mînați măi flăcăi, hăi, hăi, pleacă, du-te, cară-te, asta și-vei face, măcar că gîndul tot aici îți va rămîne, cum arată un gînd?, o scînteie, un fulger, o descărcare subită, explozivă, orbitoare, ori doar luminiță pîlpîitoare, licurici, clipici, flux liniște aducînd, reflux spaimă născînd, intersectări, scurtcircuitări, conexiuni, reflexiuni, fosforescenți bolizi, palizi asterizi, mișcătoare galaxii și stelare fandacii...

În trecătoare nu e nimeni, gangul prim e pustiu, ninsoarea probabil că a continuat, în stînga e strada (se aude zgomot de clopoței?), în dreapta e prima curte rotundă (parcă se mișcă acolo cineva, un om, în uniformă, face măsurători ciudate, cu pasul, cu ceasul, înotînd prin zăpadă), nu se poate, nu mai poate să se întoarcă, dar încotro s-o apuce?, ochii i se obișnuiesc cu întunericul, norocul lui, în ultima clipă vede, a și văzut, fiindcă a trecut, calul înfășurat în fuioare de abur, sania, cineva ținînd hățurile, vîrtej de zăpadă, ninsoare blîndă apoi, pogorîndu-se din bolta înaltă, la cîțiva pași de el o femeie, îi zîmbește, zîmbet roșu, nu e zîmbet, ține în dinți o floare, umeri rotunzi, dezgoliți, fulgii se topesc poposînd pe rotunjimile acelea, el întinde mîna și izbește ceva rece, un perete de sticlă, izbește cu putere, tîndări cad cu zgomot mare, femeia a dispărut, o durere vie îl săgetează în umărul drept, atenție!, sare speriat înapoi, lipindu-se de zid, sania se întoarce, hei, oameni buni, aveți grijă!, oare face bine anunțindu-le pericolul?, unul din ei e ticălos, sania piere, nălucă, din ea s-au prăvălit mere, se rostogolesc pe luciul lăsat de sania în care tot n-a văzut cine e, Laci, Carol fiul lui Carol, Pitiu, aleargă după mere, Emil notează într-un carnetel cîte a cules fiecare, Carol tatăl lui Carol le cîntărește, stă în nișă, la loc ferit, urmărind cumpănirea talgerelor, iar vine, sania, de ce-l doare umărul, de ce-l chinuie arsura aceea?, aerul e de vată, nu se aude, acum, nici un sunet, deși ceilalți par că-și strigă ceva unul altuia, dar vorbele nu răzbat pînă la el, și-au pierdut puterea, heei oameni, oameni buni, sfortare inutilă, strigătul rămîne prizonier în sinea lui, a celui ce a izbutit să se

desprindă din loc, să alerge, pornind pe un drum cunoscut, cînd îl cunoscuse?, cînd îl străbătuse?, primul gang, o curte interioară, celălalt gang, curte interioară, ultimul gang și o stradă, nu Strada, nu strada lui, ea îl scotea în albia bulevardului central unde, nu-i așa, văzuse cortegiul cerbilor, iar de acolo n-avea decît să . . ., și cine-l oprea, cine-l mai oprea, la urma urmei avea să se întoarcă fiindcă lucrurile nu puteau fi lăsate (chiar) așa, străbătînd, deci, acel drum atît de cunoscut lui, măcar că nu-și putea recunoaște urmele întipărite pe zăpadă, pe acolo trecea multă lume, petrecăreții („așa beau oamenii buni . . .“), plimbăreții (matinali), drumeții (obligați de treburile lor), în sfîrșit, ce-i păsa lui (acum) de toți aceștia, el alerga (încercînd să recupereze timpul?) și venise atunci eliberarea, reușind în sfîrșit să strige de-a adevăratelea, era bine, alergînd, strigînd . . .

XXX

... strigînd, bătea în ușa de la apartamentul pictorului, striga, bătînd „deschideți, oameni buni!“ și ar fi fost în stare să bată în continuare și după ce se deschisese ușa, de data aceasta în pieptul bărbosului din prag, dacă acesta, privindu-l ușor mirat, nu i-ar fi strigat, la rîndu-i : ai bătut, ți-am deschis, oamenii te așteaptă !

Nicolae își luă seama, privi chiorîș spre individul acum amuzat, trecu pe lîngă el împingîndu-l cu umărul și aruncîndu-i :

— O să te trag de barbă, deși parcă te cunosc de undeva . . .

În camera-atelier aproape năvăli, ținîndu-se cu palma stîngă de umărul drept, masîndu-l (se lovise de bărbos?), se opri exact în mijlocul încăperii, sau, mă rog, aproape în mijloc fiindcă acesta era ocupat de masa uriașă. Masă în marginea căreia se propti, mai s-o dărîme.

— Ce naiba faceți aici.

— Muncim !

- Asudăm !
 - Ți-a venit rîndul !
 - Ce-ai pățit la umăr ?
- Primele replici aparțineau „băieților“, ultima Ioanei.
- În gară a fost ... a încercat ... trenul ...
 - Țta a dărîmat vreun zid ...
 - S-a bătut ...
 - A bătut ...
 - Nu poți fi mai limpede ?

Replicile, bineînțeles, au respectat ordinea de dinainte (stabilită ?).

- Iertați-mă, am zăbovit cam mult, dar ... strada ...
- Ia să-ți văd umărul !
- Iarna-și plimbă săniile ...
- Care sănii, nebunule ?
- Că despre altele nu te mai întrebăm ...
- Dați-i pace, v-am spus că e rîndul lui !
- Ai fost la Roti ?

Băieții, în ordinea : Ghe, Horia, pictorul. Ioana e cu diagnosticul exact (nu în privința umărului).

Nicolae renunță la explicații (le-ar putea da ?), își aruncă paltonul pe o canapea de piele, fularul îl atîrnă de un șevalet, își freacă mîinile (nu umărul), mîinile lui înroșite de ger, vrea să risipească starea de confuzie produsă de biuguiala sa :

- E un ger de crapă pietrele. Deci mi-a venit rîndul ?
- Sînt pus pe fapte mari !
- Pietrele noastre s-au încălzit.
 - Bați cîmpii și acum ai pretenții.
 - Pînă la faptele alea mai așteaptă puțin. Fă-ți datoria de chibiț. Toarnă, de pildă, în pahare !
 - Dacă nu-l doare umărul.

— Bine, fac ce spunei, zice el și Ioana scapă un : să vezi și să nu crezi !. „Reluați o dată partida ?“, biuguie Nicolae cam fisticit.

La urma urmelor se adunaseră la pictor pentru a petrece un revelion pașnic, domestic, o gustare, un pahar de șampanie, tradiționala partidă de „pietre“ și, firește, nelipsitul televizor. Un revelion modest. Și ce-ar fi putut face altceva ? La peste patruzeci de ani nu te duci să dansezi la restaurant, nici să bați cabanele din munți (... prin munți cărunți ...) ; după cum

nici la revelionul instituției, să stai o noapte întreagă țeapăn ca o țâpligă, silindu-te să tot surizi, controlându-ți vorbele, numărându-ți paharele să trăiți, să'mbătrâniți, la mulți ani, noroc și bani, un pahar de, un păhărel, un păhăruț, vai ce drăguț, ați auzit, ați văzut, ați citit, sigur că da, la anu' la mai mare, mergeți la Mare? Așa că. La drept vorbind ținea (prea mult) la prietenii lui și nu simțea nevoia (într-o astfel de noapte) să facă experiențe (de viață) căutându-și alți prieteni, aiurea. Plimbarea sa, drumul, pe care o făcuse, pe care îl străbătuse (plimbarea, drumul), nu intrau în programare (așa se exprima Andrei). De altfel, cu toții, cei adunați acolo se simțeau bine. Chiar dacă se mai înțepau, glumele (deja îmbătrânite) își aveau rolul lor, colorau discuția, înviorau partida, înlocuiau vechile dispute „de sîmbătă“. Ca și jocul. Fiindcă, firește, își avea și acesta rolul său. Apăruse ca o necesitate. Înălăturînd unele (posibile) certuri, era mai comod să arunci pe masă (o dată cu un „opt de roșu“, de pildă) o idee, o culegea care dorea și răspunsul venea mai temperat, eventual mai era și întrerupt de îndemnurile de a juca mai repede. Miza era, evident, simbolică. Le antrenaseră și pe neveste, deveniseră, acestea, niște jucătoare aprige (în timpul partidelor se mai schimbau vorbe despre modă, despre ultimul film, despre copii, în pauze se corectau extemporale — Lenuța și Ileana, se croșeta — Maxi, se dădea cîte o consultație — Ioana). Dacă se suspenda vreo partidă de sîmbătă, însemna că se întîmplă ceva deosebit. Jocul ajunsese să fie și pretextul întîlnirilor din zilele de sărbătoare (jucaseră, o dată, de un 1 Mai, la Șiria, lingă cetate, la iarba verde și, fiind o zi cu adevărat călduroasă, se prăjiseră la soarele primăvăritic, se îndopaseră cu crenvurști și băuseră bere, ca toată lumea, dar partida fusese una memorabilă și comentată ca atare cîteva luni de zile). Însă „partida cea mare“ se desfășura de revelion. Poate era în toată povestea și o umbră de superstiție, fiecare dorind să cîștige în noaptea aceea, punîndu-și în gînd cine știe ce alte dorințe, mizînd de fapt pe altceva. Fiecare avea miza sa, ascunsă, bucuria cîștigătorilor era grăitoare. Ca și enervarea celorlalți care, inevitabil, pierdeau. Oricum, de cîte ori se amestecau pietrele apărea o șansă nouă, nu se puteau plictisi fiindcă vroiau să afle dinainte... Să afle cum va fi anul abia început, cum le va merge la serviciu, cum se vor descurca la examene copii lor. Sau cum va fi primită expoziția din primăvară (pictorul), ori premiera — dacă va avea loc (Ghe), ori noua

carte (Horia), ori... El ce naiba își dorea? La urma urmei era un „remist“ reductibil (cel puțin așa credea) și participa la joc (uneori) cu înverșunarea... ninsorii. Oare ninsoarea ce miză o fi avînd? Parcă se mai întrebasese asta. Înainte de a pleca. Acum se întorsese și avea de gînd s-o țină lanț cu întrebările. Mai bine să le arunce la gunoi. Nu, ar fi fost păcat. Orașul devenise frumos... Toate orașele sînt la fel... Nu! Toate femeile sînt la fel... Mă rog, mă rog...

— Hai visătorule, ți-a venit rîndul!

— Și închide fereastra, o să înghețăm. Nu ți-a ajuns plimbarea?

— Peste cinci minute cîntă Amanda Lear.

— Asta-i nepoata regelui?

— Nu maestre, e un soi de sergent major...

— Aiureli. N-ai văzut ce trup?

— În regulă, amice! Nu vreți niște cîrnați cu hrean?

— Aș, vom mînca numai vegetale. Ne întoarcem la mama natură!

— Nu vezi, chiorule, că tipul merge la „culoare“? Las-o dracului de cîntăreață, ne strici jocul...

— Ar vrea el o „culoare“ în noaptea anului nou!

Nicolae a închis fereastra și îi privește zîmbind. S-a mai liniștit. În privința lor. Ei își vedeau de treabă iar ninsoarea de asemenea. Asta își spusese și înainte de plecare. Pînă să ajungă acolo (lîngă fereastră, să zicem) făcuse destule. Avusese vreme să treacă și pe acasă, de pildă. După ședință, la ieșirea din teatru îl întîlnise pe Jivan, care-i comunicase că a terminat o nouă piesă. Pe drum mai întîlnise destui și întîrzierea-i stîrnise iritare. Pune măcar ordine în corespondență!, îl îndemnase Ioana. Am făcut-o, se lăudase. Dar juniorul avusese grijă să verifice toate plicurile și să le împrăstie prin cameră. Aranjînd răvașele își amintise că n-a cumpărat flori. Juniorul fusese mai atent. Ioana comentase scurt: sînt obișnuită. Se văzuse nevoit să-i promită alt dar. Amintindu-i de unul făcut demult, în tinerețea lor, cînd totul fusese posibil. Acum Andrei îi numea „bătrîni“. Mare lucru! Asta se întîmplă de cînd lumea. Copiii cresc, și chiar fusese totul posibil în acea superbă tinerețe a lor? Mă rog, aproape totul. Sau măcar atîta cît să ajungă pînă aici și să li se spună „bătrîni“. Andrei plecase primul, promisese că va da un telefon, unul de control, firește, să vadă ce mai fac ei bătrîni, dacă sînt cumînți și toate celelalte. Nu ina-

inte de a se certa cu el pentru o cravată, conflict aplanat de Ioana, care stabilise repede, și fără drept de apel: îi dai cravata de la Fond, se poartă, s-o poarte el, deci, tu, la vârsta ta, ta-ta-ta, cîntase juniorul, încîntat, poți purta una mai sobră, mai demnă, ricanase același junior, să arăți a domn, un domn demn, un demn domn (pe naiba, asta o spusese despre cazonul de aramă din baie, de dimineată!), oricum reluase Ioana, doamna și stăpîna casei, îți face și el un serviciu, tot nu știi să-ți faci un nod ca lumea la cravată (și asta discutaseră în dimineata aceea, ca să vezi!) și-l face el, și i-l făcuse, asta învățați voi la facultate?, îl întrebasese, e veche, știm și noi, „la gît cravata cum se leagă nodul...“ îngînase în vreme ce la radio, sau la televizor, sau la casetofon, naiba mai știa că funcționau toate, o voce puternică: „I just called to say I love you“ (refren auzit, șoptit, cîntat?, seara, și seara, sau noaptea, ori dimineată, la Roti, păi vezi, nimic nou sub soare, care soare dacă era întuneric?), studentul vru să mai afle dacă urma și un discurs despre îndatoririle tineretului, te văd eu la examene, îi strigase el, — pipăindu-și nodul cravatei, o să mă vezi, la VP-uri am luat numai 10, și nu spui nimic?, păi ce fac acum?, mă rog, roagă-te, ești obraznic, îmi fac autocritica, eu îl bat, declarase el, Ioana se interesase în ce mod, dar mai importantă i se părea chestiunea costumului, sper, sperase, că nu-ți iei nădragii verzi (iarăși...), și pînă la urmă Andrei o ștersese întrebînd dacă mai poate aștepta pînă la anul ca să încaseze cafeala aia promisă atît de generos, iar ei, bătrînii, se moșmondiseră încă, ba căutînd una, ba alta, ai luat pietrele?, unde ai pus florile pentru Maxi?... că pe ale mele..., și-ai pus Ness-ul?, ai telefonat la...?, nu uita agenda cu telefoanele!, l-ai sunat pe...?, și telefonul sunase și el de cîteva ori, alo, aici Vasile Speranța, la mulți ani, asemenea, să-ți cînt o arie din „Trubadurul“?, cîntă, și cîntase, și Ioana ascultase, în orașul ăsta toți alde Vasile sînt poeți, e ziua lor, a poeților?, în fine, plecăm o dată?, și au plecat. Parcurgînd drumul furios, enervîndu-se că nu ninge (nu ninge); că-i prea multă hărmălaie pe stradă, că pictorul locuia la etajul trei, putea să-și caute un apartament la parter, și-ai pierdut suflarea, mai fă și tu mișcare în aer liber, știu, cunosc, promit, și mai redu țigările, și mai culcă-te la vreme, îhî, așa o să fac, mă voi plimba pe mal, apă, aer, soare, apa, aerul și fraierul, de soare era vorba, unde nu intră soa-

rele . . . , unde nu te vede soarele . . . , deschideți măi, mînați măi, hăi, hăi, hăi, primiți cu plugușorul ?

Acum, stînd în dreptul ferestrei își aminti că tot acolo stătuse la puțin timp după ce intraseră în atelierul pictorului, abia gustaseră, se împărtășiseră din „vinul casei“ (strada Emînescu, nr. 5) și grație grabei lor (se tot învîrtiseră, acasă, pînă ce era să ajungă în anul următor) nici nu apucaseră bine să intre în atmosferă că izbucniseră, toate deodată, clopotele orașului, dangătul lor, și exploziile petardelor, și chiuiturile celor strînși în fața ferestrelor deschise și dornici să ureze lumii întregi tradiționalele urări și atunci începuse ninsoarea. El îi șoptise, emoționat : iată darul meu ! Și după ce se potolise vacarmul sărbătorec, o rugă să fie atentă, pe lîngă darul pomenit mai urma ceva și chiar urmase, clinchetul zurgălăilor, o sanie !, exclamase ea, cum e posibil așa de repede ?, pentru tine pot și mai mult !, o asigurase, n-ai cumva ascuns un clopoțel în buzunar ?, ba am, o droaie și o pereche de cai, și o sanie nălucă, mai am . . . , oho, lăudărosule !, spusese și era sincer bucuroasă de felul cum se puteau ei doi copilări acolo, în fața ferestrei, avînd prietenii într-o parte și lumea în cealaltă, puțin le păsa de atîtea priviri, ochi, ferestre, se sărutaseră, la urma urmelor era anul nou și nimeni nu se mira, erau niște demodați, auzi acolo !, la vîrsta lor !, ei și ?, el o invitase, ceremonios, la dans, tot din cadoul promis face parte ?, întrebase ea, așteaptă, mai am surprize, îi promisese . . .

Și dispăruse (înghițit de ninsoare) cîteva ceasuri. E drept, cu învoirea ei. Îl văzuse că nu se dă dus de lîngă fereastră, ai vrea să te plimbi prin ninsoarea ta ?, du-te, dar nu zăbovi, se dusesse și zăbovise, să se simtă vinovat ?, nu, din privirile ei înțelegea că a fost iertat, era o noapte cînd se îngăduiau multe.

— Mai serviți cîrnați, ce naiba ! Vreți să-i ținem pentru revelionul ce va să vie ?

— Exprimă-te mai delicat, dragă, sîntem o societate selectă.

— Mie-mi spui ? Am putea poza bărbosului ăstuia. De ce nu te apuci, mă, de portrete ? Pierzi o ocazie rarisimă. Acum sîntem mai frumoși ca niciodată . . .

— Așa-i ! Simbătă vom fi mai bătrîni cu un an.

— Sîntem deja mai bătrîni.

— În noaptea asta nimeni n-are vîrstă. Sîntem în afara timpului.

— Bravo! Te pomenești că aștepti și aplauze pentru replica asta răsuflată.

— Nu de la niște amăriți. Maestre, unde-ți sînt sculele?

— Mulțumesc, mă lipsesc de șansa asta.

— Ce vrei să spui?

— Atîta pagubă, nu-l mai pisați la cap. Cine se recunoaște într-un portret făcut de el?

— E totuși gazdă..., fii mai politicos.

— Onorată gazdă a noastră, e bine așa?

— El e onorat de prezența noastră.

— Halal onoare! O săptămînă va trebui să aerisesc aici. Nici de revelion nu fumați și voi o țigară mai fină.

— Cu aerisitul e responsabil Nicolae. Acum deschide iar fereastra și ne ține o dizertație despre „Ninsoarea și marile orașe” sau...

— Pipa ta va mirosi la fel și după asta. Dacă pot pentru ca să mă exprim așa... De fapt vroiam să spun că va puți la fel.

— Gafton ar fi spus că-i împutită...

— Vă rog să nu vă legați de pipa mea. Măcar acum am dreptul...

— Ai, cum să nu. Doar drepturi. De îndatoriri ai uitat.

— Îndatoririle cetățenești.

— Ale cetățeanului fumător...

— Are tutun englezesc.

— Pe dracu'! E „Matelot”.

— Tot aia e.

— Adică la fel...

— Să mă vizitezi mai des. Treci oricînd vrei pe la mine și nu-ți uita pipa!

Plecase, așadar și lipsise... Chiar, cît lipsise? Timpul se măsoară cu pasul, cu compasul, cu ziua, cu noaptea, cu primăvara, cu cuvîntul... Asta a spus-o DRP! Foarte bine că a spus-o. Tu poți să adaugi că timpul se măsoară cu ninsoarea. Bine; ai făcut-o. Și cît poate dura o ninsoare? Sau, mai bine, cîte se pot întîmpla în vremea unei ninsori? Ori: ce se petrece într-o ninsoare? S-a petrecut deja. Nu numai acum. Fiindcă s-au amestecat și ninsori mai vechi. Ele aducînd imagini ce s-au suprapus, s-au întretăiat, s-au încruciașat,...

— Piatră-n cruce! Hăbăucule! Tu nu urmărești jocul?

— Păi sigur ! În mijlocul partidei maestrul scapă un nevinovat „7“ și băftosul ăstalalt face hand.

— E bicolor, isteților !

— Ne-am ars !

— Și-a adus aminte de culori... O să ne dezvolte acum o teorie întreagă...

Era firesc să se întâmple așa — în ninsoare — fiindcă nimic nu se uită. Cu o condiție : să simți cu adevărat, să te lași adică pătruns de realul lumii în care trăiești. Așa îți vei construi și lumea ta interioară. Deși... Ei da, de câte ori plăsmuirile, care erau numai ale tale, nu au trecut în real ? Devenind, astfel, și proprietatea altora. E sigur că : n-ai fugit niciodată de nimic din ceea ce ai văzut, auzit ori pipăit. Ai învățat să nu-ți acoperi ochii (speriat sau chiar îngrozit, ori pur și simplu pentru că nu-ți plăcea ceea ce vedeai). Nu ți-ai înfundat urechile cu dopuri de ceară. Ca oamenii lui Ulise. Nici n-ai cerut să te lege de catarg precum hoinarul care, în fond, nici nu prea era de convins că trebuia să ajungă în mare grabă acasă. Ai mai deprins că e necesar să rabzi, să nu-ți retragi degetele când ele, întinse mult înainte...

— Ei, o noapte îl putem suporta... Numai că, se zice, tot ce se întâmplă acum se va repeta, se va ține lanț, o reacție în lanț, vreau să spun că tot anul... vorbise, cine vorbise?...

— Eu lipsesc o oră...

Nu, asta a spus-o atunci, la plecarea prin ninsoare de el adusă și impusă... Atunci, altceva. Ce-ar fi să le cînte „Gugulan cu car cu mere“ ? Păi să cînte. Și a cîntat. Apoi a tăcut. Cine-i poate citi gândurile ? Tace. Și vin zorii, ca feciorii (din Mîndruloc), uite, alba-și joacă salba și.

Și el umblă.

E noapte, ninge și el parcurge un anume spațiu.

N-a avut vreme să-l.

Fiindcă astă-noapte n-a fost noapte și-a fost numa' jumătate... carte...

Și...

Pentru noaptea de 31 decembrie 198' spre 1 ianuarie 198' buletinul meteorologic a prevăzut : vremea în răcire ușoară, cer senin, temperaturile minime cuprinse între ...

Așa a și fost.

În schimb a nins, în anul atunci început, la sfârșitul lui aprilie.

Dar de aici începe romanul. Fiindcă orice trebuie să aibă un început.

De același autor :

- **Să arunci cu pietre în soare,**
povestiri, Ed. Eminescu, 1974 (Volum laureat la concursul de debut pe anul 1973) ;
- **Anotimp al ninsorilor albastre,**
roman, Ed. Eminescu, 1975 ;
- **Semințele dimineții,**
roman, Ed. Eminescu, 1976 ;
- **Ierni peste tei,**
roman, Ed. Eminescu, 1978 ;
- **Orele orașului Arad,**
reportaje, în colaborare, Ed. Eminescu, 1978 ;
- **Tangaj,**
roman, Ed. Eminescu, 1980 (Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara) ;
- **Portocale pentru vinovați,**
roman, Ed. Eminescu, 1982 ;
- **Calendar pe o sută de ani,**
povestiri, Ed. Facla, 1982 ;
- **Moara de apă,**
povestiri, Ed. Facla, 1984 ;
- **Cartea Mureșului,**
reportaje, în colaborare, Ed. Eminescu, 1986 ;
- Vincent Šikula : **Maistorii,** roman, traducere din limba slovacă de Ondrej Stefanko și Florin Bănescu, Ed. Facla, 1983.

Redactor : ION ANGHEL
Tehnoredactor : IOAN I. IANCU

Bun de tipar : 11.1.1987.

Apărut 1987

Coli tipar : 13,25

Intreprinderea Poligrafică „Banat”
Timișoara, Calea Aradului nr. 1
Comanda nr. 73

FLORIN BĂNESCU

„Validă în plan estetic, în ciuda discursivității, proza lui Florin Bănescu este interesantă și prin mentalitatea căreia-i dă expresie literară. Nu este deci numai o evocare, ci și o invocare. Prozatorul vorbește despre personaje lui ca despre niște ființe tutelare.”

MIHAI UNGHEANU